EN DUNKEL HISTORIA

POLISROMAN FRÅN NAPOLEONS TID

AV HONORÉ DE BALZAC

ÖVERSÄTTNING AV **O. H. D.**

STOCKHOLM BJÖRCK & BÖRJESSON

STOCKHOLM 1916 A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI

Förord till den elektroniska utgåvan

Une ténébreuse affaire (1841) översattes till svenska av Oscar Heinrich Dumrath och utgavs 1916. Exemplaret i Linköpings stadsbibliotek avfotograferades i april 2018.

(En översättning av G. Malmberg utgavs 1928 av Världslitteraturens förlag och en av **C. G. Bjurström** 1974. Vem denne G. Malmberg är framgår inte, kanske språkläraren **Gunnar Malmberg**? Förlaget har annars utgivit flera översättningar från franska utförda av **Ragnar Malmberg**.)

FÖRSTA KAPITLET.

Polisens bekymmer.

Hösten år 1803 var en av de vackraste under hela den första perioden av kejsardömets århundrade. Några regnskurar hade i oktober uppfriskat ängarna och träden voro ännu gröna och lövade i november. Folk började också tro, att mellan himlen och Bonaparte, som just vid denna tid förklarat sig konsul på livstid, funnes ett samförstånd, vilket den mannen hade att tacka för sina framgångar; och sällsamt nog, den dag, då 1812 solen icke lyste för honom, upphörde också hans lycka. Den 15 november 1806 spred emellertid solen klockan fyra på eftermiddagen liksom ett rött dis över de hundraåriga topparna hos fyra rader almar längs en lång slottsallé. Den kom sanden att gnistra och grästuvorna att glänsa i en av dessa ofantliga run-delar, som finnas på landet, där marken förr icke var för dyr för att offras till prydnad. Luften var så ren, vädret så milt, att en familj njöt ijv det fria som på sommaren. En man, iklädd en jaktrock av grön barkent med gröna knappar och byxor av samma färg, skor med tunna sulor och barkent-damasker, som räckte upp till knäet, rengjorde en karbin med all den omsorg, skickliga jägare ägna åt denna sysselsättning på lediga stunder. Mannen hade varken jaktväska eller villebråd eller något av de tillbehör, som angiva anträdandet av eller återkomsten från ett jaktparti, och två kvinnor, som sutto bredvid honom, betraktade honom samt tycktes vara rov för en illa dold förfäran. Vem helst som, dold bakom en buske, kunnat åse denna scen, skulle utan tvivel ha darrat som den mannens gamla svärmor och hustru. En jägare vidtager tydligen inga så noggranna åtgärder för att döda villebråd och använder icke i departementet1 Aube en så grov, räfflad karbin.»Tänker du skjuta rågetter, Michu?» sade hans vackra unga hustru och sökte antaga en glad min.

Innan Michu svarade, gav han akt på sin hund, som låg i solen med utsträckta tassar och nosen vilande på dessa i

den vackra ställning, jakthundar pläga antaga. Hunden hade just lyft upp huvudet och vädrade omväxlande framför sig åt den fjärdedels lieue långa allén och åt en tvärväg, som utmynnade till vänster i rundelen.

»Nej», svarade Michu, »men ett odjur, som jag inte vill mankera, ett lodjur.» Hunden, en vacker vaktelhund, morrade. »Gott», sade Michu, talande för sig själv. »Spioner! trakten vimlar av dem.»

Fru Michu blickade sorgset mot himlen. En vacker blondin med blå ögon, skapt som en antik staty, tankfull och allvarlig, tycktes hon förtäras av en svart och bitter sorg. Mannens utseende kunde till en del förklara de båda kvinnornas förskräckelse. Fysionomiens lagar passa nog icke blott i sin tillämpning på karaktären, utan även på tillvarons öden. Det finnes profetiska fysionomier. Om det vore möjligt — och en sådan levande statistik är av vikt för samhället — att erhålla en noggrann teckning av dem, som dö på schavotten, skulle Lavaters och Galls vetenskap oemotsägligt visa, att huvudet hos alla dessa människor, till och med de oskyldiga, bära sällsamma tecken. Ja, ödet sätter sin prägel på dessa ansikten, vilka skola dö en våldsam död! Detta för iakttagarens ögon synliga märke, fanns just på mannens med karbinen rörliga ansikte. Liten och starkt byggd, men rörlig och vig som en apa, fastän lugn till karaktären, hade Michu ett blekt, blodsprängt ansikte med grova drag som en kalmuck, åt vilket rött krusigt hår gav ett hemskt uttryck. Hans gulaktiga skarpa ögon förrådde liksom hos tigerns ett inre djup, vari dens blick, som såg på honom, förlorade sig utan att finna rörelse eller värme. Till slut skrämde dessa orörliga, blanka och stela ögon. Den ständiga motsatsen mellan ögonens orörlighet och kroppens livlighet ökade ytterligare det isande intryck, Michu väckte vid första anblicken. Hos den mannen måste handling hastigt följa varenda tanke; liksom hos djuren livet reflexionslöst står till instinktens tjänst. Från 1793 hade han låtit sitt röda skägg växa i form av solfjäder.5

Även om han icke under skräckväldet varit president i en jakobinklubb, skulle redan detta drag i hans ansikte ensamt gjort det förfärande att skåda. Detta sokratiska ansikte med sin platta uppnäsa kröntes av en mycket vacker panna, ehuru så välvd, att den tycktes överskygga ansiktet. De från huvudet väl avsatta öronen ägde ett slags rörlighet som hos vilda djur, ständigt på vakt. Munnen, som stod halvöppen till följd av en bland lantbor ganska allmän vana, visade starka, mandelvita, men illa ordnade tänder. Ett tjockt och glänsande kindskägg infattade detta vita och fläcktals blåröda ansikte. Håret, som framtill var rakt avklippt, var däremot långt på sidorna och i nacken och lät tack vare sin rävröda färg allt det sällsamma och olycksdigra i detta ansikte riktigt framträda. Den korta och tjocka halsen rentav utmanade lagens fallbila. I denna stund spred solen sitt fulla ljus över dessa tre huvuden, som hunden då och då gav akt på. För övrigt tilldrog sig scenen på en präktig teater. Rundelen befinner sig vid slutet av parken till Gondreville, en av Frankrikes bördigaste egendomar och utan gensägelse den vackraste i departementet Aube: praktfulla alléer av almar, en av en mur inhägnad park, som omfattar femtonhundra plogland, slott, byggt efter Mansards ritningar, nio stora arrendegårdar, en skog, kvarnar och ängar. Denna så gott som kungliga egendom tillhörde före revolutionen familjen Si-meuse. Ximeuse är ett län i Lothringen. Namnet uttalas Simeuse, och till slut har man också skrivit det såsom .det uttalas.

Den stora rikedom, som ägdes av familjen Simeuse, en adelssläkt, fäst vid huset Bourgogne, går tillbaka till den tid, då Ouiserna hotade Valoisätten. Först Richelieu och efter honom Ludvig XIV mindes alltför väl Simeusemas hängivenhet för huset Lothringen och ville icke veta av dem. Markis de Simeuse, gammal burgundare, gammal Guisevän, gammal frondör — han hade ärvt adelns fyra stora anledningar till agg mot kungadömet — bodde på Cinq-Cygne. Denne hovman, som utstötts från Louvren, hade gift sig med änkan till greve de Cinq-Cygne, som tillhörde den yngre grenen av den ryktbara släkten de Chargeboeuf, en av de mest lysande i det gamla grevskapetChampagne, men som blev lika berömd och ändå rikare än den äldre grenen. Markisen, som var en av den tidens rikaste män, byggde i stället för att ruinera sig vid hovet Gondreville, gjorde detta till en domän och förenade med detsamma jordlotter, endast för att skaffa sig en vacker jaktmark. Han byggde likaledes i Troyes Hotel de Simeuse på ringa avstånd från Hotel de Cinq-Cygne. Dessa båda gamla hus och biskopspalatset voro länge de enda stenhusen i Troyes. Markisen sålde Simeuse till hertigen av Lothringen. Hans son förstörde besparingarna och även något litet av den stora förmögenheten under Ludvig XV :s regering; denne son blev emellertid eskaderchef och därpå viceamiral och gottgjorde sin ungdoms dårskaper med sina glänsande tjänster. Markis de Simeuse, viceamiralens son, hade dött på schavotten i Troyes och efterlämnat två barn, som voro

tvillingar och emigrerade. För tillfället befunno de sig i utlandet och hade förenat sina öden med huset Condés.

Den omtalade rundelen hade förr varit den store markisens jaktmötesplats. Så kallade man nämligen i familjen den Simeuse, som grundade Gondreville. Sedan 1789 hade Michu vid denna mötesplats inom parken bebott en byggning, som, uppförd under Ludvig XIV:s tid, kallades Cinq-Cygnes paviljong. Byn Cinq-Cygne är belägen vid slutet av skogen Nodesme (förvridning av Notre-Dame), till vilken allén med de fyra raderna almar, i vilken Couraut vädrade spioner, leder. Allt sedan den store markisens död hade denna paviljong försummats. Viceamiralen vistades mycket mera på havet och vid hovet än i Champagne, och hans son gav den förfallna paviljongen till bostad åt Michu.

Den ädla byggningen var uppförd av tegel, prydd med sten med imitation av maskgångar i hörnen och kring dörrar och fönster. På vardera sidan öppnade sig en gallergrind med ett vackert, ehuru rostigt lås. Efter gallret sträckte sig en bred och djup varggrop, ur vilken kraftiga träd reste sig och vars bröstvärn var försett med arabesker av järn, vilka med sina otaliga taggar hotade förbrytare.

Parkens murar började först bortom den omkrets, som rundeln bildade. Utanför utmärktes den präktiga halvrundeln av med almar planterade sluttningar, på samma sätt som den7

motsvarande halvrundeln i parken bildade dungar av utländska träd. Paviljongen kom sålunda att intaga medelpunkten av den rundel, som bildades av dessa båda hästskor. Av de gamla jaktmötessalarna på nedra botten hade Michu gjort ett stall, ett fähus, ett kök och en vedbod. Enda spåret av den gamla prakten var ett förrum med svart och vitt marmorgolv, i vilket man från parksidan inträdde genom en av dessa fönsterdörrar med små fyrkantiga rutor, sådana som ännu funnos i Versailles, innan Ludvig Filip gjorde det till hospital för Frankrikes ärofulla bragder. I det inre delades paviljongen av en gammal maskstungen, men högeligen karaktäristisk trätrappa, som ledde till första våningen. Ovanpå denna utbredde sig en ofantlig vind. Den vördnadsvärda byggnaden kröntes av ett av dessa stora tak med fyra sidoväggar, vilkas kant pryddes av två buketter av bly och som genombrötos av dessa oxögon, som Mansard med skäl tyckte så mycket om; i Frankrike är nämligen attikan med platta tak som i Italien ett oförnuft, varemot klimatet protesterar. Här förvarade Michu sitt foder. Hela den del av parken, som omger den gamla paviljongen, är en engelsk park. På hundra stegs avstånd tillkännager en före detta sjö, som helt enkelt blivit en förpestad damm, sin tillvaro lika mycket genom en lätt dimma över stränderna som genom kväkandet i solnedgången av tusentals grodor, paddor och andra högljudda amfibier. Föremålens åldrighet, parkens djupa tystnad, alléns perspektiv, skogen i fjärran, tusen enskildheter, de rostiga järnlåsen, massor av mossbeklädda stenar förlänade denna byggnad ett poetiskt behag.

Vid det tillfället, då denna historia börjar, stödd<e sig Michu mot ett av dessa mossbelupna bröstvärn, på vilket man såg hans kruthorn, mössa, näsduk, en skruvmejsel, trasor, med ett ord alla de för hans misstänkta förehavande nödiga verktygen. Hans hustru stödde sin stol mot muren bredvid paviljongens ytterdörr, över vilken ännu syntes Simeuses vapen, rikt skulpterat med deras vackra valspråk: trogen i döden! Den som en bondhustru klädda modern hade satt sin stol framför fru Michus, för att hon till skydd mot fuktigheten skulle kunna sätta sina fötter på en av dess slåar.

»Är gossen inne?» frågade Michu sin hustru.8

»Han stryker kring dammen, han är så galen i grodor och insekter», sade modern.

Michu visslade på ett skräckinjagande sätt. Den skyndsamhet, med vilken hans son kom springande, bar tydligt vittnesbörd om det tyranni, som Gondrevilles förvaltare utövade. Sedan 1789, men i synnerhet efter 1793 hade Michu varit nästan herre över denna egendom. Den skräck, han ingav sin hustru, sin svärmor, en liten tjänstgosse vid namn Gaucher och en piga vid namn Marianne, delades av alla på tio lieues omkrets. Det torde måhända icke böra uppskjutas längre att omtala skälen till denna känsla, vilka för övrigt skola fullständiga Michus porträtt i moraliskt avseende.

Den gamle markis de Simeuse hade gjort sig av med sina egendomar 1790, men som händelserna kommit honom i förväg, hade han icke hunnit sätta sitt vackra gods Gon-dreville i trogna händer. Anklagade för att brevväxla

med hertigen av Braunschweig och prinsen av Koburg, sattes markis de Simeuse och hans hustru i fängelse och dömdes till döden av revolutionsdomstolen i Troyes, vars president var fru Michus far. Hans vackra egendom såldes därpå såsom nationalegendom. Efter markisens och markisinnans avrättning fann man icke utan ett slags fasa, att skogvaktaren på Gondrevilles gods, som blivit president i jakobinklubben i Arcis, kom till Troyes för att biträda därstädes. Son av en vanlig bonde och fader- och moderlös, hade Michu överhopats av välgärningar av markisinnan, som givit honom platsen såsom skogvaktare, sedan hon låtit uppfostra honom vid slottet, och för den skull betraktades Michu såsom en Brutus av de fanatiska republikanerna, medan han i hela trakten efter detta bevis på otacksamhet undveks av alla människor. Köparen av egendomen var en person från Arcis vid namn Marion, sonson till en intendent i familjen de Simeuse. Denne man, som både före och efter revolutionen var advokat, var rädd för skogvaktaren; han gjorde honom till förvaltare med en avlöning av tretusen livrés och en vinst på alla försäljningar. Michu, som ansågs redan äga en tiotusen francs, gifte sig, gynnad av sitt rykte som patriot, med dottern till en garvare i Troyes, revolutionens apostel i denna stad, där han var revolutionsdomstolens9

president. Denne garvare, som var en övertygelsetrogen man och till sin karaktär liknade Saint-Just, fann sig sedermera inblandad i Baboeufs sammansvärjning och begick självmord för att undgå att dömas. Marthe var den vackraste flickan i Troyes. För den skull hade hon, trots sin anspråkslöshet och blygsamhet, av sin fruktansvärda fader tvingats att föreställa frihetsgudinnan vid en republikansk fest. Godsets köpare kom icke tre gånger på sju år till Gondre-ville. Hans farfar hade varit intendent hos familjen Simeuse, och hela Arcis trodde för den skull att medborgaren Marion representerade herrarna de Simeuse. Så länge skräckregeringen räckte, var Gondrevilles förvaltare, hängiven patriot, måg till revolutionsdomstolens president och gynnad av Malin (från Aube), en av departementets representanter, föremål för ett slags aktning. Men då Berget besegrats och hans svärfar dödat sig, blev Michu en syndabock; alla tävlade om att tillskriva honom liksom hans svärfar handlingar, för vilka han för sin del var alldeles främmande. Förvaltaren, som upphetsades av hopens orättvisa, blev trotsig och antog en fientlig hållning. Han lät undfalla sig djärva och hotfulla ord. Efter den 18 brumaire iakttog han emellertid den djupa tystnad, som är kraftfulla personers filosofi, kämpade icke längre mot den allmänna meningen, utan nöjde sig med att handla; detta kloka uppförande gjorde, att man ansåg honom dolsk; han ägde nämligen en jordegendom värd omkring hundratusen francs. För det första gav han ingenting ut, därnäst hade han ärligt fått denna förmögenhet dels genom arv efter sin svärfar, dels genom de sextusen francs om året, som hans anställning inbringade honom i förmåner och avlöning. Ehuru han varit förvaltare i tolv år och var och en kunnat beräkna hans besparingar, då han i början av konsulatet köpte en arrendegård för femtiotusen francs, hördes anklagelser mot den forne medlemmen av bergpartiet, folket i Arcis ansågo honom ha för avsikt att återförvärva aktningen genom att skapa sig en stor förmögenhet. Just då alla började glömma, återupplivade en dum tilldragelse, som förgiftades av lant-bornas skvaller, den allmänna tron på hans vilda och grymma karaktär.

På han en afton lämnade Troyes tillsammans med några10

bönder, bland vilka även Cinq-Cygnes arrendator befann sig, tappade han ett papper på landsvägen. Arrendatorn, som kom efter honom, böjde sig ned och tog upp det; Michu, som vände sig om, fick se papperet i hans händer, drog genast en pistol ur sitt bälte, spände den och hotade arrendatorn, som kunde läsa, att skjuta ihjäl honom, om han öppnade papperet. Michus handling var så snabb och så våldsam, hans röst ljöd så skräckinjagande, hans ögon lågade så, att alla grepos av förfäran. Cinq-Cygnes arrendator var naturligtvis en fiende till Michu. Mademoiselle de CinqJCygne, kusin till Simeuserna, hade endast en arrendegård till hela sin förmögenhet och bebodde sitt slott Cinq-Cygne. Hon levde endast för sina kusiner, tvillingarna, med vilka hon lekt som barn i Troyes och på Gondreville. Hennes enda bror, Jules de Saint-Cygne, som emigrerat liksom Simeuserna, hade stupat framför Mainz; till följd av ett mycket sällsynt privilegium, varom mera längre fram, hade namnet Cmq-Cygne icke utslocknat av brist på manliga avkomlingar. Detta uppträde mellan Cinq-Cygnes arrendator och Michu åstadkom en fruktansvärd uppståndelse i hela arrondissementet och gjorde de dunkla och hemlighetsfulla rykten, som voro i omlopp om Michu, ändå mörkare, ehuru denna omständighet icke var den enda, som gjorde honom fruktansvärd. Några månader därefter kom medborgaren Marion med medborgaren Malin till

Gondreville. Ett rykte gick, att Marion skulle sälja egendomen till denne man, som de politiska händelserna i hög grad gynnat och som förste konsuln insatt i statsrådet för att belöna hans tjänster den 18 brumaire. Den lilla staden Arcis' politici anade nu, att Marion endast varit bulvan åt medborgaren Malin i stället för åt herrarna de Simeuse. Det allsmäktiga statsrådet var den förnämsta personligheten i Arcis. En av sina politiska vänner hade han förskaffat prefekturen i Troyes, åt sonen av en av Gondrevilles arrendatorer vid namn Beauvisage hade han utverkat befrielse från krigstjänsten, och alla hade han gjort tjänster. Denna affär hade för den skull icke heller väckt motsägelser i trakten, där Malin härskade. Man befann sig vid denna tid ännu i kejsardömets morgonrodnad. De som nu läsa franska revolutionens historia kunna icke föreställa sig, vilket ofantligt11

svalg den allmänna meningen satte mellan denna tids varandra så nära händelser. Det allmänna behovet av fred och lugn, som var och en erfor efter de våldsamma sinnes-skakningarna, åstadkom en fullständig glömska av även de allvarsammaste föregående händelserna. Historien åldrades hastigt, mognad av nya och brännande intressen. Ingen utom Michu frågade för den skull efter vad som föregått denna affär, som man fann vara helt enkel. Marion hade ju på sin tid köpt Gondreville för sex hundra tusen francs i assignater och sålde godset för en million i écus; men den enda summa, som Malin betalade, var lagfartskostnaderna. En viss Grévin, vilken såsom advokatbiträde varit Malins kamrat, gynnade naturligtvis detta bedrägeri, och statsrådet belönade honom härför genom att göra honom till notarie i Arcis. Då denna nyhet nådde förvaltarpaviljongen, berättad av arrendatorn till en gård, som låg mellan skogen och parken till vänster om den vackra allén och hette Gronage, bleknade Michu och gick ut; han sökte efter Marion och mötte honom slutligen ensam i en av parkens alléer. — »Herrn säljer Gondreville?» — »Ja, Michu, .ja. Ni skall få en mäktig man till husbonde. Statsrådet är förste konsulns vän och mycket nära förbunden med alla ministrarna; han skall beskydda er.» — »Ni bevarade således egendomen åt honom?» — »Det vill jag inte säga», återtog Marion. »Jag visste på den tiden inte hur jag skulle placera mina pengar, och för säkerhets skull lade jag ned dem i nationalegendomar; men det anstod mig inte att behålla en egendom, som tillhört den familj, i vilken min far...» »Varit betjänt, intendent, vill jag säga», sade Michu häftigt. »Men ni säljer den ju inte? Jag vill köpa den och kan betala den, jag.» »Du?» »Ja, just jag, det är fullt allvar, och i fullviktigt guld ändå, åttahundratusen francs ...» »Åttahundratusen francs? Var har du fått dem?» sade Marion. »Det angår er inte», svarade Michu, varpå han lugnade sig och tillade helt sakta: »Min svärfar räddade många personer!» »Du kommer för sent, Michu, affären är uppgjord!» »Herrn gör om den!» utbrast förvaltaren, i det han tog sin husbondes hand och kramade den som i ett städ. »Jag är hatad, jag vill bli rik och mäktig, jag behöver Gondreville! Jag bryr mig inte om priset, och ni skall sälja egendomen12

åt mig, eller också skjuter jag er...» »Men, så låt mig åtminstone få tid att komma överens med Malin, som inte är så medgörlig...» »Ni får tjugufyra timmar. Men om ni säger ett ord om det här, skall jag skära huvudet av er

som man skär av en rova____»

Under natten lämnade Marion och Malin staden. Marion var rädd och underrättade statsrådet om sitt möte med Michu samt rådde honom att hålla ett öga på förvaltaren. Det var omöjligt för Marion att undandraga sig skyldigheten att överlämna egendomen åt den, som fått lagfart på den, och Michu syntes icke vara man att förstå eller medgiva ett dylikt skäl. För övrigt skulle den tjänst, som Marion gjorde Malin, bli anledning till hans och hans broders politiska framgång. Malin lät 1806 utnämna advokaten Marion till förste president vid en kejserlig domstol och då generaluppbördsmännens ämbete inrättades, förskaffade han advokatens broder uppbörden i Aube. Statsrådet rådde Marion att stanna i Paris och varskodde polisministern, som gav befallning om Michus övervakande. För att emellertid icke driva honom till det yttersta, måhända också för att bättre övervaka honom, behöll Malin Michu såsom förvaltare under notariens av Arcis färla. Från denna stund blev Michu allt tystare och mera drömmande och fick rykte om sig att vara i stånd till vad som helst. Malin, som var statsråd, ett ämbete, som förste konsuln gjorde nästan lika med ministerämbetet, och en av redaktörerna för civillagen, spelade en stor roll i Paris, där han köpt ett av de vackraste hotellen i Faubourg Saint-Germain, sedan han gift sig med enda dottern till en rik, tämligen illa ansedd leverantör vid namn Sibuche, som han för uppbörden i Aube associerade med Marion. Han hade också endast en enda gång kommit till Gondreville, men litade på Grévin i allt, som rörde hans intressen. Vad hade han för övrigt att frukta, han, som var departementet Aubes gamla representant, av en f.

d. president i jakobinklubben i Arcis? Den allmänna meningen, som i de lägre klasserna var så ogynnsamt stämd mot Michu, delades naturligtvis av de borgerliga kretsarna; och Marion, Grévin, Malin utpekade honom, utan att förklara eller blottställa sig, såsom en ytterst farlig människa. Myndigheterna, som av polis-13

ministern fått tillsägelse att ge akt på förvaltaren, förstörde icke denna tro. Man hade i trakten slutligen upphört att förvåna sig över, att Michu behöll sin plats, men ansåg detta medgivande för en verkan av den skräck han ingav. Vem förstår icke nu den djupa melankoli, som präglade Michus hustru?

I första rummet hade Marthe uppfostrats i gudsfruktan av sin mor. Båda två voro goda katoliker, som lidit av garvarens åsikter och uppförande. Marthe kunde aldrig utan att rodna erinra sig, att hon förts omkring i staden Troyes klädd såsom gudinna. Hennes far hade tvingat henne gifta sig med Michu, vars dåliga rykte ständigt växte och som hon fruktade alltför mycket för att någonsin kunna förstå honom. Icke förty kände hon, att hon var älskad, och på bottnen av sitt hjärta hyste hon för denne förfärlige man den sannaste kärlek; hon hade aldrig sett honom göra annat än vad som var rätt, aldrig hade han, åtminstone mot henne, använt hårda ord, och slutligen sökte han gissa alla hennes önskningar. Denne stackars paria, som trodde sig vara misshaglig för sin hustru, var nästan alltid utomhus. Marthe och Michu, som misstrodde varandra, levde i vad man numer kallar en väpnad fred. Marthe, som aldrig tog emot någon, led mycket av den förkastelse, som i sju år drabbat henne i egenskap av dotter till en strupavskärare, och av den, som drabbade hennes make, såsom förrädare. Mer än en gång hade hon hört folket från arrendegården, som låg på slätten till höger om allén och kallades Bellache samt innehades av Beauvisage, en vid familjen Simeuse fäst person, säga, då de gingo förbi paviljongen: — »Där bor Judas!» Den sällsamma likhet förvaltarens huvud hade med den trettonde apostelns och som han tycktes ha velat fullständiga, förskaffade honom i själva verket detta förhatliga tillnamn i hela trakten. Denna olycka och de obestämda, men ständiga farhågorna för framtiden gjorde också Marthe tankfull och sluten. Ingenting förtlystrar mera än en oförtjänt förnedring, ur vilken det är omöjligt att höja sig. Skulle icke en målare kunnat göra en vacker tavla av denna utstötta familj på en av de vackraste platser i Champagne, där landskapet i allmänhet är dystert?14

»Francois!» ropade förvaltaren för att ytterligare påskynda sin son.

Francois Michu, som var ett barn på tio år, njöt av parken och skogen och upptog sina små gärder såsom herre där; han åt av frukten, jagade och -hade inga bekymmer och sorger; han var den enda lyckliga varelsen i denna familj, som isolerades från den övriga trakten genom sin bostad mellan parken och skogen, liksom den moraliskt isolerats av den allmänna oviljan.

»Plocka ihop allt, som ligger där», sade fadern åt sin son och pekade på bröstvärnet, »och lägg in det. Se på mig! Älskar du din far och din mor?» Barnet skyndade till far för att omfamna och kyssa honom; men Michu gjorde en rörelse som för att flytta karbinen och sköt tillbaka sonen. »Gott! Du har ibland pratat om vad som sker här», sade han och fäste på gossen sina fruktansvärda ögon, skrämmande som en vildkatts. »Lägg väl: på minnet vad jag nu säger dig: om du yppar det minsta av vad som sker här åt Gaucher, för folket från Gronage eller Bellache och till och med för Marianne, som älskar oss, skulle det vara att döda din far. Måtte det inte hända dig mer, och jag förlåter dig ditt prat i går.» Gossen började gråta. »Gråt inte, men vad man än frågar dig, så svara som bönderna: Jag vet inte! Här stryker folk omkring i trakten, som jag inte tycker om. Seså! Ha ni båda två förstått?» sade Michu till kvinnorna, »tig som döden.»

»Vad tänker du göra, min vän?»

Michu, som omsorgsfullt avmätte en krutladdning och hällde den i pipan på sin karbin, ställde vapnet mot bröstvärnet och sade till Marthe: »Ingen vet om den här karbinen, sätt dig framför den!»

Couraut, som rest sig på alla fyra, skällde ursinnigt.

»Kloka och präktiga djur!» utbrast Michu. »Jag är säker på, att de äro spioner...»

Man visste, att man utspionerades. Couraut och Michu, som tycktes en och samma själ, levde tillsammans som araben och hans häst leva i öknen. Förvaltaren kände alla skiftningar i Courauts stämma och de föreställningar, de uttryckte, liksom hunden läste sin husbondes tankar i15

hans ögon och kände dem på utdunstningen från hans kropp.

»Vad tror du?» frågade Michu helt sakta sin hustru och pekade på två hemska personer, vilka visade sig i en trädallé, som sträckte sig till rundelen.

»Vad försiggår i trakten? Är det parisare?» sade den gamla kvinnan.

i»Ja! där ha vi dem!» utbrast Michu. »Göm då min karbin», viskade han till sin hustru; »de komma till oss.»

De båda parisarna, som gingo över rundelen, hade utseenden, vilka sannerligen skulle frestat en målare. Den ene, som tycktes vara den underordnade, hade kragstövlar, som hasat ned något och avslöjade tunna vådor och spräckliga silkesstrumpor av tvivelaktig renhet. Knäbyxorna av gulbrunt kläde med metallknappar voro något för stora; kroppen fick bekvämt plats i dem, och de nötta vecken angåvo genom sin plats och riktning skrivaregöromål. Piquévästen med dess överflöd av upphöjda broderier var öppen och knäppt med en enda knapp över magen samt gav åt sin bärare ett så mycket mera avsigkommet utseende som hans svarta i korkskruvar friserade hår dolde hans panna och hängde långt ned på kinderna. Två urkedjor av stål hängde på byxorna. Skjortbröstet pryddes av en nål med en vit och blå skuren sten. Den kanelbruna fracken anbefallde sig hos karikatyrritaren genom sina långa spetsiga skört, vilka sedda bakifrån gåvo den den största likhet med en kabeljo, efter vilken den också fått sitt namn. Frackar med kabeljo-skört levde i tio år eller nästan lika länge som Napoleons kejsardöme. Den löst sittande halsduken med sina många stora veck tillät sin bärare att i densamma begrava ansiktet ända till näsan. Hans finniga ansikte, långa tegelröda näsa, rödflammiga kindknotor, tandlösa, men hotfulla och lystna mun, hans öron med stora örhängen av guld och hans låga panna, alla dessa detaljer, som syntes groteska, blevo skräckinjagande av två små grisögon, i vilka man läste en omättlig girighet, en grovkornigt skämtsam och, så att säga, munter grymhet. Dessa båda spejande och skarpsynta isblå och kalla ögon kunde ha tagits som modell till detta ryktbara öga, som under revolutionen tagits till polisens fruktansvärda sinnebild. Han hade svarta silkes-16

vantar och i handen en spatserkäpp. Han måste varit någon officiell personlighet; i sin hållning, i sitt sätt att ta sig en pris snus och stoppa den i näsan hade han den byråkratiska vikten hos en underordnad person, som ostenta-tivt gör sina anteckningar och som hans överordnades befallningar gör allsmäktig för en stund.

Den andre, vars dräkt var av samma smak, men elegant och även bars med elegans, som var ända till de minsta enskildheter synnerligen vårdad och lät sina utanpå de åtsittande byxorna dragna Suvarovstövlar knarra vid varje steg, bar utanpå sin frack en spencer, ett aristokratiskt mod, som antagits av Clichyklubben och den gyllene ungdomen samt överlevde båda. På den tiden funnos moder, som räckte längre än partierna, tecken till den anarki, som 1830 sedan visat oss. Denne fulländade muscadin tycktes vara 30 år. Hans sätt förrådde fina umgängesvanor och han bar dyrbara smycken. Hans skjortkrage räckte ända upp till hans öron. Hans inbilska och nästan oförskämda uppsyn förrådde ett slags dold högre myndighet. Hans bleka ansikte tycktes icke ha en droppe blod, hans fina uppnäsa hade det sardoniska uttrycket hos en dödskalle och hans gröna ögon voro ogenomträngliga; dess blick var lika tystlåten som hans mun med de tunna och hopknipna läpparna måste vara. Den förre tycktes vara ett gott barn i jämförelse med den unge, torre och magre man, som piskade luften med sitt spanska rör, vars guldknopp lyste i solen. Den förre skulle själv kunna hugga av ett huvud, men den andre var i stånd att i sina förtalets och intrigens nät inveckla oskulden, skönheten, dygden och dränka eller kallt förgifta dem. Den rödbrusige mannen skulle tröstat sitt offer med kvickheter, den andre skulle icke ens ha smålett. Den förre var fyrtiofem år och måste älska god mat och kvinnor. Den sortens män ha alla de lidelser, som göra dem till slavar under deras yrke. Men den unge mannen var utan passioner och utan laster. Om han var spion, tillhörde han diplomatien och arbetade endast för konsten. Han planlade, den andre utförde; han var idén, den andre dess form.

»Vi måste vara vid Gondreville, eller hur, min goda kvinna?» sade den unge mannen.17

»Man säger inte här min goda kvinna», svarade Michu. »Vi äro ännu nog enfaldiga att kalla oss medborgare och medborgarinna!»

»Jaså!» sade den unge mannen med den naturligaste ton i världen utan att tyckas stött.

Spelare ha ofta, i synnerhet vid ecarté, erfarit liksom ett slags inre förintelse, då de, bäst som de haft tur, sett en annan spelare slå sig ned mitt emot dem, med ett manér, blick, röst och sätt att blanda korten, som förespå dem ofärd. Vid anblicken av den unge mannen erfor Michu en förebådande förlamning av detta slag. Han greps av en förkänsla av död, skymtade oredigt schavotten; en inre röst sade honom, att denne sprätt skulle vålla hans olycka, ehuru de ännu icke hade något att göra med varandra. För den skull hade hans svar också varit barskt, han ville vara och var ohövlig.

»Är ni inte i tjänst hos statsrådet Malin?» frågade den andre parisaren.

»Jag är min egen herre», svarade Michu.

»Nåväl, mina damer», återtog den unge mannen på sitt artigaste sätt, »äro vi vid Gondreville? Herr Malin väntar oss där.»

»Där är parken», sade Michu och visade på den öppna grinden.

»Varför gömmer ni den där karbinen, mitt vackra barn?» frågade den unge mannens gladlynta följeslagare, som märkte bösspipan, då han gick genom grinden.

»Du arbetar alltid, till och med på landet», utbrast den unge mannen skrattande.

Båda återkommo, gripna av en misstanke, som förvaltaren förstod trots deras orörliga ansikten; Marthe lät dem betrakta karbinen, trots Courauts skall. Hon var nämligen övertygad om, att Michu tillärnade någon farlig kupp och var nästan glad över de båda okändas skarpsynthet. Michu gav sin hustru en blick, som kom henne att darra; han tog därpå karbinen och beredde sig till att skjuta ned en kula i dess pipa; i det han fogade sig i de olycksdigra utsikter, som denna upptäckt och detta möte kunde medföra; han tycktes icke fråga efter sitt liv, och hans hustru förstod nu väl hans dystra beslut.

»Har ni då vargar här?» frågade den unge mannen Michu.

»Vargar finnas alltid, där får finnas. Ni är i Champagne, och där är skogen; men vi ha också vildsvin, stort och litet villebråd, vi ha litet av varje», sade Michu hånfullt.

»Jag slår vad, Corentin», sade den äldste av de båda männen, sedan de växlat en blick med varandra, »att den där karlen är min vän Michu...»

»Vi ha inte vaktat svin tillsammans», sade förvaltaren.

»Nej, men vi ha fört ordet hos jakobinerna, medborgare», svarade den gamle cynikern, »ni i Arcis, jag annanstädes. Du har bevarat Carmagnolens häftighet; men den är inte längre på modet, min gubbe lilla.»

j»Parken synes mig bra stor; vi kunna gå vilse i den; om ni är förvaltaren, så låt någon följa oss till slottet», sade Corentin i befallande ton.

Michu visslade på sin son och fortsatte att skjuta ned kulan. Corentin kastade en likgiltig blick på Marthe, medan hans följeslagare syntes förtjust.' Han lade emellertid märke till spåren av en ångest, vilken undgick den gamle goddagspilten och flickjägaren, som låtit skrämma sig av karbinen. I denna obetydliga, men så viktiga omständighet avspeglades fullständigt dessa båda naturer.

»Jag skall möta en person bortom skogen», sade förvaltaren, »och kan inte själv göra er denna tjänst; men min son skall följa er till slottet. Hur har ni kommit till Gondreville? Har ni tagit vägen över Cinq-Cygne?»

»Vi ha som ni affärer i skogen», sade Corentin utan märkbar ironi.

»Francois», ropade Michu, »följ dessa herrar till slottet på gångstigarna, så att man inte får se dem; de gå inte de banade vägarna. Kom först hit?» fortsatte han, då han såg de båda främlingarna som vände ryggen åt honom och

gingo sakta samtalande med varandra.

Michu tog sitt barn, som han kysste på ett nästan heligt sätt och med ett uttryck, som bekräftade hans hustrus farhågor. Hon genomilades av en kall rysning och betraktade sin mor med torra ögon, ty hon kunde icke gråta. »Gå nu», sade Michu och såg efter honom ända till dess han19

helt och hållet förlorat honom ur sikte. Couraut skällde åt det håll, Gronage låg. — »Jaså! det är Violette», återtog han. »Det är tredje gången han går förbi i dag? Vad kan det egentligen vara i görningen? Tyst, Couraut!»

Några ögonblick därefter hörde man travet av en häst.

Violette, som red på en av dessa klippare, av vilka förpaktarna i Paris omgivningar betjäna sig, visade under en rund hatt med breda brätten ett träaktigt, starkt skrynkligt ansikte, som tycktes ändå mörkare än det i verkligheten var. Hans gråa, listiga och glänsande ögon dolde hans förrädiska karaktär. Hans magra ben, som till knäet bekläddes av damasker av vitt lärft, hängde ned utan stöd av stigbyglar och tycktes stödjas av hans grova spik-beslagna skor. Över sin blå klädesrock bar han en svart-och vitrandig grov ytterkappa. Hans grå lockiga hår föll ned i nacken. Denna dräkt, den grå hästen med korta, låga ben, det sätt, varpå Violette satt till häst med magen framskjuten och ryggen bakåtlutad, den stora jordfärgade handen full av sprickor, som höll en dålig, nött och skarvad tygel, allt vittnade hos Violette om den girige bonden, som vill äga jord och köper den till varje pris. Hans mun med de blåaktiga läpparna, vilken var kluven som om en kirurg öppnat den med sin lansett, ansiktets och pannans otaliga skrynkor hindrade all uttrycksfullhet i hans drag, och endast ansiktets konturer talade. Dess hårda, fasta linjer tycktes hota, trots det sken av ödmjukhet, som nästan alla bönder giva sig och varunder de dölja sina sinnesrörelser och beräkningar, liksom österlänningarna och vildarna dölja sina under ett orubbligt allvar. Den simple bonden, som varit dagsverkare, hade blivit arrendator av Gronage med tillhjälp av systematiska bovstycken, som han fortsatte även sedan han nått en ställning, som övergick hans första önskningar. Han ville sin nästas ofärd och önskade honom ont av allt sitt hjärta. Kunde han hjälpa till, gjorde han det också med nöje. Violette var alltigenom avundsjuk, men med alla sina knep höll han sig likväl inom lagens gränser, varken mer eller mindre än en parlamentarisk opposition. Han trodde, att hans lycka berodde på andras ruin, och den, som stod över honom, var en fiende, mot vilken alla medel voro goda. För till-20

fallet var hans förnämsta bekymmer att av Malin utverka en förlängning av sitt arrende, på vilket endast sex år återstodo. Avundsjuk på förvaltarens lycka, övervakade han honom omsorgsfullt; traktens bönder angrepo honom för hans förbindelse med Michu; men i den förhoppningen att få sitt arrendekontrakt förlängt på ytterligare tolv år, lurade den baksluge arrendatorn på ett tillfälle att göra regeringen eller Malin, som misstrodde Michu, en tjänst. Violette, som hade hjälp av Oondrevilles skogvaktare, av kronojägaren och några vedhuggare, underrättade poliskommissarien i Arcis om Michus minsta rörelser. Denne tjänsteman hade förgäves försökt vinna Michus piga Marianne för regeringens sak; men Violette och hans hantlangare visste allt, som angick Michu genom Oaucher, den lille tjänstpojken, på vars trohet Michu litade, .men som bedrog honom för småsaker, västar, skospännen, bomullsstrumpor och läckerheter. Pojken hade för övrigt ingen aning om huru betydelsefullt "hans prat var. Violette svärtade allt vad Michu tog sig till, gjorde allting brottsligt genom de mest orimliga antaganden, utan att förvaltaren anade det, ehuru han ändå visste, vilket oärligt spel arrendatorn bedrev med honom, och roade sig med att mystifiera honom.

»Ni måste ha många affärer i Bellache, eftersom ni nu är här igen!» sade Michu.

»Om igen! Det är en förebråelse, herr Michu. Ni tänker väl inte vissla på gråsparvarna med en dylik klarinett! Den där karbinen har jag inte vetat, att ni haft...»

»Den har vuxit på en av mina åkrar, som bär karbiner», svarade Michu. »Se så här sår jag dem.»

Förvaltaren siktade på en blåklint, som växte på ett avstånd av trettio steg och sköt mitt av den.

i»Har ni det där banditvapnet för att skydda er husbonde? Han har kanske skänkt er det?»

»Han har kommit från Paris enkom för att ge mig det», svarade Michu.

»Saken är den, att man allmänt talar om hans resa i hela trakten, somliga säga, att han fallit i onåd och drar sig ifrån affärerna; andra säga, att han vill ha reda på huru det står till här; varför kommer han också utan att21

ropa se upp, alldeles som förste konsuln? Visste ni, att han skulle komma?»

»Jag står inte tillräckligt väl hos honom för att ha hans förtroende.»

»Ni har således inte träffat honom ännu?»

»Jag fick inte veta, att han var här förrän efter min återkomst från min rond i skogen», svarade Michu, som åter laddade sin karbin.

»Han har låtit hämta herr Grévin i Arcis; de ska väl tribunera ihop något, kan jag tro?»

Malin hade varit tribun.

»Om ni ska till Cinq-Cygne», sade förvaltaren till Violette, »kan ni ta mig med er, jag ska dit.»

Violette var alldeles för rädd för att ta en så stark karl som Michu bakom sig på hästens länd, varför han genast avlägsnade sig. Judas tog sin karbin på axeln och gick skyndsamt bort i allén.

»Vem vill Michu åt egentligen?» sade Marthe till sin mor.

»Se'n han fick veta, att herr Malin kommit, har han blivit bra dyster», svarade hon. »Men det börjar bli fuktigt; låt oss gå in.»

Då de båda kvinnorna satte sig under den stora spisel-kappan, hörde de Couraut skälla.

»Det är min man!» utbrast Marthe.

Michu kom verkligen uppför trappan; hans oroliga hustru sökte upp honom i deras sängkammare.

»Se efter, att ingen finns där», sade han till Marthe med upprörd stämma.

»Ingen», svarade hon. »Marianne är ute på ängen med kon, och Gaucher...»

»Var är Gaucher?»

>>Jag vet inte.»

»Jag litar inte på den där lilla slyngeln; gå upp på vinden och se efter, sök honom i alla husets vrår.»

Marthe gick ut. Då hon återkom, fann hon Michu bedjande på knä.

»Vad går åt dig?» sade hon förskräckt.

Förvaltaren tog sin hustru om livet, drog henne till sig, kysste henne på pannan och svarade rörd:22

»Om vi inte återse varandra, så vet min stackars hustru, att jag varmt älskat dig. Följ noga de förhållningsordcr, som finnas skrivna i ett vid foten av lärkträdet i den här parkdungen nedgrävt brev», sade han efter ett uppehåll; i det han visade henne på ett träd, »det ligger inlagt i ett bleckrör. Men rör det inte förrän efter min död. Kort sagt, vad som än må hända mig, tro, att trots människornas orättvisa, min arm tjänat Guds rättvisa.»

Marthe, som bleknat allt mera, blev vit som ett lakan, med ögon, som vidgats av skräck, stirrade hon på sin man; hon ville tala, men kunde icke få fram ett ord ur sin torra strupe. Michu försvann som en skugga; vid sin sängfot hade han bundit Couraut, vilken började tjuta, såsom förtvivlade hundar tjuta.

Michus vrede mot heir Marion hade haft allvarsamma orsaker, men hade nu träffat en i hans ögon mycket brottsligare man, Malin, vars hemligheter avslöjats för förvaltarens ögon, vilken mer än någon annan var i den ställningen, att han kunde bedöma statsrådets beteende. Michus svärfar hade, politiskt talat, haft konventsrepresentantens för Aube förtroende genom Grévins förmedling.

Det torde icke vara alldeles ur vägen att berätta de omständigheter, som förde familjerna de Simeuse och de Cinq-Cygne i beröring med Malin och som inverkade på fröken de Cinq-Cygnes, de Simeuses tvillingars och

ännu mera på Marthes och Michus öden. I Troyes låg hotel de Cinq-Cygne mitt emot hotel de Simeuse. Då folkhopen lössläppts av lika skickliga som sluga händer, plundrat hötel de Simeuse, upptäckt markisen och markisinnan, vilka anklagades för brevväxling med fienden, och överlämnat dem åt nationalgardet, som förde dem i fängelse, ropade hopen konsekvent: »Till Cinq-Cygne!» Den kunde icke fatta, att familjen de Cinq-Cygne var oskyldig i familjen de Simeuses brott. En stund innan stormen.bröt ut, hade den värdige och modige markis de Simeuse, för att rädda sina båda aderton år gamla söner, som kunde blottställas av sitt mod, anförtrott dem åt deras tant, grevinnan de Cinq-Cygne. Två huset Simeuse tillgivna tjänare höllo de unga männen instängda. Gubben, som icke ville se sitt namn sluta, hade befallt att i händelse av en olycka dölja allt för hans söner. Laurence,23

som då var tolv år, älskades lika mycket av de båda bröderna och älskade likaledes dem. Som många tvillingar liknade de båda bröderna de Simeuse varandra i så hög grad, att deras moder länge måste låta dem bära kläder av olika färg för att kunna åtskilja dem. Den förstkomne, den äldste, hette Paul Marie, den andre Marie Paul. Laurence de Cinq-Cygne, som man anförtrott hemligheten i ställningen, spelade mycket väl sin roll av kvinna: hon bönföll sina kusiner, lugnade dem och uppehöll dem ända till dess att pöbeln omringade hotel de Cinq-Cygne. Då förstodo båda bröderna i samma ögonblick faran och sade varandra det med en blick. De fattade genast sitt beslut, beväpnade sina båda tjänare liksom även grevinnan de Cinq-Cygnes, barrikaderade porten och ställde sig vid fönstren, sedan de stängt deras persienner, med fem tjänare och abbé d'Hautesere, en släkting till familjen Cinq-Cygne. De åtta modiga kämparna underhöllo en fruktansvärd eld mot massan. Varje skott dödade eller sårade en av de belägrande. I stället för att förtvivla laddade Laurence gevären med ovanlig kallblodighet och lämnade kulor och krut åt dem som saknade sådant, i Grevinnan de Cinq-Cygne hade sjunkit ned på knä. »Vad gör ni, min mor?» sade Laurence. »Jag beder», svarade hon, »både för dem och för er!» 1 en handvändning hade elva personer dödats och blandades på marken med de sårade. Detta slags äventyr avkyla eller upphetsa folkmassan, som antingen uppretas till sitt värv eller avstå från detsamma. De främsta ryggade förskräckt tillbaka, men massan, som kom för att döda, stjäla och mörda, började vid anblicken av de döda skrika: »Döda! mörda!» medan förståndigt folk uppsökte folkrepresentanten. De båda bröderna, som nu fått veta dagens hemska tilldragelser, misstänkte konventsmedlemmen för att vilja deras familjs undergång, och denna misstanke blev snart övertygelse. Brinnande av hämndlystnad ställde de sig i inkörsporten med sina laddade gevär för att döda Malin, så snart han skulle visa sig. Grevinnan hade alldeles förlorat huvudet, hon såg sitt hus i aska och sin dotter mördad, hon klandrade sina släktingar för det hjältemodiga försvar, som under åtta dagar sysselsatte Frankrike. Laurence öppnade på Malins uppförd ran porten till hälften j då folkrcprescn*24

tanten såg henne, litade han på sin fruktade egenskap och svagheten hos detta barn och steg in. Vid första ord han sade, då han fordrade en förklaring på det motstånd, som gjordes, svarade hon honom: »Huru, min herre, ni vill ge Frankrike friheten och beskyddar inte människor i sitt hem! Man vill riva ned vårt hotell, mörda oss, och vi skulle inte ha rätt att möta våld med våld!» Malin stod som fast-spikad. »Ni, sonsonen till en murare, som den store markisen använde till att bygga sitt slott», sade Marie Paul, »ni har nyss låtit släpa vår far i fängelse, i det ni gillat en lögnaktig beskyllning!» »Han skall försättas i frihet», sade Malin, som trodde sig förlorad, då han såg de båda unga männen nervöst fatta om sina gevär. »Ni har detta löfte att tacka för livet», sade Marie Paul högtidligt. »Men om det inte är uppfyllt i afton, ska vi nog veta hitta er!» »Vad pöbeln beträffar, som tjuter», sade Laurence, »så om ni inte sänder bort den, ska första skottet gälla er, och gå nu er väg, herr Malin, gå!» Konventsmedlemmen avlägsnade sig och höll tal till mängden, i det han utbredde sig om den husliga härdens helgd, om habeas corpus och det engelska hemmet. Han sade, att lagen och folket voro suveräna, att lagen var folket, och folket endast hade att handla efter lagen och att makten skulle stanna hos lagen. Nödvändighetens lag gjorde honom vältalig och han skingrade hopen. Men han glömde aldrig varken de båda brödernas uttryck av förakt eller fröken de Cinq-Cygnes »Gå!» Då det blev fråga om att såsom nationalgods sälja Laurences brors, grevens av Cinq-Cygne egendomar, skedde också delningen med största stränghet. Distriktets agenter lämnade Laurence endast slottet, parken, trädgården och den Cinq-Cygne kallade arrendegården. Enligt Malins instruktioner hade Laurence rätt endast till 'sin arvslott, medan nationen trätt i stället för den emigrerade greven,

så mycket mer som han bar vapen mot republiken. På aftonen av denna rasande storm, besvor Laurence, som fruktade förräderi från folkrepresentantens sida, sina kusiner att fly; de stego också till häst och uppnådde den preussiska arméns förposter. Då de båda bröderna hunnit till Gon-drevilles skog, omringades hotel de Cinq-Cygne; folkrepresentanten kom själv med den väpnade makten för att häkta25

huset de Simeuses arvtagare. Han vågade icke bemäktiga sig grevinnan de Cinq-Cygne, som låg till sängs, ett rov för en nervfeber, eller Laurence, ett tolv års barn. Tjänarna, som fruktade republikens stränghet, hade försvunnit. Följande dag spridde sig underrättelsen om de båda brödernas motstånd och deras flykt till Preussen, såsom man sade i trakten; en folkhop på mer än tre tusen personer samlade sig utanför hötel de Cinq-Cygne, som nedrevs med en oförklarlig hastighet. Grevinnan de Cinq-Cygne flyttades till hötel de Simeusie, där hon dog av den med fördubblad häftighet upplågande febern. Michu hade icke visat sig på den politiska skådeplatsen förrän efter händelserna, ty markisen och markisinnan sutto omkring fem månader i fängelse. Under tiden hade representanten för Aube ett uppdrag. Men då herr Marion sålde Gondreville till Malin, då hela trakten glömt verkningarna av folkmassans upplopp, då förstod Michu Malin riktigt eller trodde sig åtminstone förstå honom; ty Malin var liksom Fouché en av dessa personligheter, som under varje ansikte de visa ha sådant djup, att de äro ogenomträngliga, medan de handla, och först långt efteråt deras handlingar kunna förklaras.

Under de viktigare omständigheterna i sitt liv underlät Malin aldrig att rådfråga sin trogne vän, notarien i Arcis, Grévin, vars omdöme om förhållanden och människor på avstånd var skarpt, klart och noggrant. Denna vana är underordnade personers klokhet och utgör deras styrka. I november 1803 hade utsikterna blivit så allvarsamma för statsrådet Malin, att ett brev skulle blottställa de båda vännerna. Malin, som skulle utnämnas till senator, vågade icke förklara sig i Paris, utan lämnade sitt hotell och reste till Gondreville, i det han för förste konsuln angav ett av de skäl, som gjorde hans närvaro därstädes önskvärd och i Bonapartes ögon gav honom ett sken av nit, medan det i stället för att gälla staten endast angick honom själv. Medan Michu på vildarnas sätt i parken lurade på och sökte ett lämpligt ögonblick för sin hämnd, förde den politiske Malin, som var van att för sin räkning utnyttja händelserna, sin vän till en liten öppen gräsplan i den engelska trädgården, ett ödsligt ställe, som gynnade en hemlighetsfull rådplägning. Som de båda vännerna höllo26

sig mitt på gräsplanen och talade sakta, befunno de sig på alltför långt håll för att de skulle höras, om någon gömde sig för att lyssna, och kunde byta om samtalsämne, om någon obehörig nalkades.

»Varför inte stanna i ett rum på slottet?» sade Grévin.

»Har du inte sett de båda karlar, som polisprefekten skickat mig?»

Ehuru Fouché i Pichegrus, Georges, Moreaus och Po-lignacs sammansvärjning varit själen i förste konsulns kabinett, var han likväl icke chef för polisministeriet, utan var vid denna tid liksom Malin helt enkelt statsråd.

»De där båda karlarna», återtog Malin, »äro Fouchés båda armar. Den ene, den där unge sprätten, vars ansikte liknar en karaffin limonad, som har ättika på läpparna och surt vin i ögonen, gjorde slut på resningen i västern år VII på fjorton dagar. Den andre är ett Lenoirs barn och är den ende, som har polisens stora traditioner. Jag begärde en obetydlig agent, stödd av en officiell personlighet, och så skickade man mig de där båda knivarna. Ah! Grevin, Fouché vill bestämt titta i mina kort. Därför lämnade jag de där herrarna vid middagsbordet i slottet; må de undersöka allt, men de ska inte finna vare sig Ludvig XVIII eller minsta antydan.»

»A, kors», sade Grévin, »vad spelar du för ett spel?»

»Ack! min vän, ett dubbelspel är mycket farligt; men vad Fouché angår, är det tredubbelt, och han har kanhända vädrat, att jag har delaktighet i huset Bourbons hemligheter.»

»Du!»

»Ja, jag», återtog Malin.

»Du minnes således inte Favras?»

Denna fråga gjorde ett obehagligt intryck på statsrådet.

»Och hur länge se'n är det?» frågade Grévin efter en paus.

»Allt se'n konsulatet på livstid.»

s»Men, inga bevis?»

»Inte så mycket som så!» sade Malin och knäppte med tumnageln mot en av sina framtänder.

Med några ord redogjorde Malin för den kritiska belägenhet, i vilken Bonaparte försatt England, som dödligt27

hotades av lägret vid Boulogne, och förklarade för Orévin den för Frankrike och Europa okända betydelse, som Pitt likväl misstänkte, av hans landstigningsplan; därnäst den kritiska belägenhet, i vilken England skulle försätta Bonaparte. En överväldigande koalition, Preussen, Österrike och Ryssland, skulle för engelskt guld värva sju hundratusen man. På samma gång utbredde i det inre en fruktansvärd sammansvärjning sitt nät och förenade medlemmar av Berget, chouaner, rojalisterna och deras prinsar.

»Så länge Ludvig XVIII såg tre konsuler, trodde han, att anarkien skulle fortfara och han själv, gynnad av någon upprorsrörelse, skulle få hämnd för den 13 vendémiaire och den 18 fructidor», sade Malin; »men livstidskonsulatet har avslöjat Bonapartes planer, han skall snart vara kejsare. Förre underlöjtnanten vill grunda en dynasti! Men den här gången vill man åt hans liv, och anslaget är mycket bättre planlagt än det vid rue Saint-Nicose. Pichegru, Georges, Moreau, hertigen av Enghien, grevens av Artois båda vänner, Polignac och Rivière deltaga i detsamma.»

»Vilken röra!» utbrast Grévin.

»Frankrike har i tysthet erövrats, och nu vill man företaga ett allmänt angrepp, man använder både likt och olikt! Ett hundratal djärva karlar skola under Georges' anförande anfalla konsulärgardet och konsuln.»

»Nåväl, så angiv dem.»

»I två månader ha konsuln, hans polisminister, prefekten och Fouché känt en del av denna ofantliga vävnad, men de känna inte hela dess utsträckning, och för närvarande lämna de nästan alla de sammansvurna i frihet för att få veta allt.»

»Vad rätten beträffar», sade notarien, »ha Bourbonerna mycket bättre rätt att planera, leda och sätta ett företag mot Bonaparte i verket än vad Bonaparte hade att den 18 brumaire konspirera mot republiken, vars barn han är; han mördade sin moder, medan de andra vilja komma in i sitt hus igen. Jag inser mycket väl, att då prinsarna sågo emigrantlistorna avslutas, strykningarna från dem ökas, den katolska religionen återupprättas och påbuden mot revolutionen mångfaldigas, förstodo de, att deras återkomst skulle bli svår, för att icke säga omöjlig. Bonaparte blir28

enda hindret för deras återkomst, och nu vilja de undanröja hindret, ingenting är enklare. Besegras konspirationen ska de betraktas som banditer; segra de, ska de bli hjältar, och din förlägenhet synes mig då ganska naturlig.»

»Nu gäller det», sade Malin, »att låta Bonaparte till-kasta Bourbonerna hertigens av Enghien huvud, liksom konventet kastade Ludvig XVI:s åt kungarna, för att inveckla honom lika mycket som vi i revolutionen, eller ock att störta franska folkets nuvarande avgud och dess blivande kejsare för att på spillrorna uppresa den sanna tronen. Mitt öde beror av en händelse, av ett lyckligt pistolskott, en helvetesmaskin som vid rue Saint-Nicose, om anslaget lyckas. Man har inte sagt mig allt. Man har föreslagit mig att i det kritiska ögonblicket samla statsrådet och leda det lagliga återinsättandet av Bourbonerna.»

»Vänta», sade notarien.

»Omöjligt! Jag har bara den innevarande stunden för att fatta ett beslut.»

»Varför det?»

»De båda Simeuserna konspirera, de befinna sig i trakten; antingen måste jag beveka dem, låta dem blottställa sig och befria mig från dem eller också i hemlighet beskydda dem. Jag begärde underordnade polismän, och så skickade man mig ett par utvalda loögon, som varit i Troyes för att få med sig gendarmeriet.»

»Condreville är vad du har, och konspirationen är vad du skall få», sade Grévin. »Varken Fouché eller Talleyrand, dina båda medspelare, äro i den belägenheten, att de kunna spela öppet spel. Tänk blott! alla som höggo huvudet av Ludvig XVI sitta i regeringen, Frankrike är fullt av köpare av nationalgodsen, och du skulle vilja återföra dem, som skola avfordra dig Qondreville? Om Bourbonerna inte äro fåniga, måste de låta svampen sudda över allt, som vi gjort? Underrätta Bonaparte.»

»En person av min rang är icke angivare», sade Malin häftigt.

»Av din rang!» utbrast Grévin leende.

»Man erbjuder mig att bli sigillbevarare.»

»Jag förstår, och detta bländar dig, och det tillkommer mig att se klart i detta politiska dunkel, att söka vädra upp29

utgången ur det. Men det är omöjligt att förutse de händelser, som kunna återföra Bourbonerna, då nu general Bonaparte har åttio skepp och fyrahundratusen man. Det svåraste f en avvaktande politik är att veta, när ett välde, som lutar, Skall falla; men, ser du min gubbe, Bonapartes välde befinner sig i sitt uppåtstigande. Skulle inte Fouché låtit sondera dig för att få veta vad du egentligen tänker och vilja befria sig från dig?»

»Nej, jag är säker på ambassadören. För övrigt skulle Fouché inte skicka på mig två såna där apor, som jag alltför väl känner för att inte fatta misstankar.»

»Jag är rädd för dem», sade Orévin. »Om Fouché inte misstror dig, inte ville sätta dig på prov, varför har han då sänt dig dem? Fouché spelar inte ut dylika kort utan att ha något skäl...»

»Detta bestämmer mig», utbrast Malin, »jag skall aldrig vara lugn med de två Simeuserna; Fouché, som känner min belägenhet, vill kanske inte gå miste om dem och genom dem komma ända till Condé.»

»A! min gubbe, under Bonaparte skall man inte oroa ägaren av Gondreville.»

Malin såg upp och varseblev bland löven i en stor lummig lind mynningen av en bösspipa.

»Jag bedrog mig inte, då jag tyckte mig höra knäppningen av en bösshane, som spännes», sade han till Grévin, sedan han ställt sig bakom en tjock trädstam, dit den över sin väns plötsliga rörelse oroade notarien följde honom.

»Det är Michu», sade Grévin; »jag ser hans röda skägg.»

»Det får inte se ut, som om vi vore rädda», återtog Malin, som långsamt avlägsnade sig och flera gånger upprepade: »Vad kan den där karlen vilja köparen av godset? Det var bestämt inte på dig han siktade. Om han hört vad vi sade, skall jag koka en vacker soppa åt honom! Vi hade gjort klokare i att gå ut på fältet. Vem tusan kunde också tänka på att misstro själva luften!»

»Man lär sig alltid!» sade notarien, »men han var långt borta och vi talade så sakta.»

»Jag skall i alla fall säga ett par ord åt Corentin», genmälde Malin.30

Några minuter därefter inträdde Michu hos sig, med blekt och förvridet ansikte.

»Vad fattas dig?» sade hans hustru förskräckt.

^Ingenting», svarade han, då han fick se Violette, vars närvaro var ett åskslag för honom.

Michu tog en stol och satte sig lugnt framför brasan, i vilken han kastade ett brev, som han tog fram ur ett sådant bleckrör, som soldaterna ha till att förvara sina papper uti. Denna handling, som gav Marthe tillfälle att andas ut som en person, vilken befrias från en stor tyngd, väckte i hög grad Violettes undran. Förvaltaren ställde med beundransvärd kallblodighet sin karbin mot spiselkappan. Marianne och Marthes moder spunno vid skenet från

en lampa.

»Seså, Francois», sade fadern, »nu gå vi och lägga oss. Vill du gå och lägga dig?»

Han tog brutalt gossen om livet och bar bort honom.

»Gå ned i källaren», viskade han i gossens öra, så snart de befunno sig i trappan, »fyll två buteljer Macon, sedan du tömt dem till en tredjedel, med den konjak, som står på buteljhyllan; blanda sen i en butelj med vitt vin hälften med brännvin. Gör detta behändigt och ställ de tre buteljerna på den tomma tunnan innanför källardörren. Då jag skall öppna fönstret, lämna källaren, sadla min häst, bestig den och vänta mig vid Poteau des Gueux...» Den lilla slyngeln vill aldrig lägga sig», sade förvaltaren, då han åter inträdde, »han vill göra som stora personer, se allt, höra på allt, veta allt. Ni skämmer bort mitt folk, far Violette.»

»Du gode Gud! du gode Gud!» utropade Violette, »vem har lossat tungbandet på er? Så mycket har ni aldrig förr sagt.»

»Tror ni, att jag låter spionera på mig, utan att jag märker det? Då misstar ni er duktigt, far Violette. Om ni i stället för att tjäna dem, som vilja åt mig, stod på min sida, skulle jag göra mera och bättre för er än förnya ert arrende.!.»

»Vad säger ni?» utbrast den girige bonden och gjorde stora ögon.

»Jag skulle sälja min egendom till er för gott pris.»31

»Det är aldrig gott pris, då man måste betala», sade Violette menande.

»Jag tänker lämna trakten och ska låta er få min gård Mousseau, med byggnader, utsäde och kreatur för femtio tusen francs.»

»Verkligen!»

»Passar det?»

»För tusan, man måste fundera på saken.»

»Låt oss tala om den... Men jag vill ha kontanter.»

»Jag har ingenting.»

?>Ett ord.»

f>Nå väl!»

»Säg mig vem som skickat hit er?»

»Jag kom tillbaka därifrån dit jag förut begav mig och ville bara hälsa er god afton.»

»Kom tillbaka utan din häst? Tar du mig för ett nöt? Du ljuger, du skall inte få köpa min gård.»

»Nåväl då, det är herr Grévin. Hör på, Violette, sade han, vi behöva Michu här, sök upp honom. Om han inte är hemma, så vänta på honom ... Jag förstod, att jag i afton måste stanna här.»

»Voro de där griphumrarna från Paris ännu kvar på slottet?»

»Ja, det vet jag inte så noga; men det var folk i salongen.»

»Du ska få min gård, låt oss komma överens om villkoren! Hustru, hämta kontraktvinet. Tag bästa Rousillon och store markisens vin... Vi äro inga barn. Du finner två buteljer på den tomma tunnan vid dörren och en butelj vitt vin.»

»Det passar!» sade Violette, som aldrig berusade sig. »Låt oss dricka!»

»Ni har femtiotusen francs under golvrutorna i ert rum så lång sängen är; ni skall ge mig dem fjorton dagar efter det kontraktet varit hos Grévin.» Violette stirrade på Michu och bleknade. »Jaså, du kommer för att spionera på

en gammal jakobin, som haft den äran vara ordförande i klubben i Arcis, och du tror, att han inte ertappar dig? Jag har goda ögon och har sett, att dina golvrutor nyligen32

blivit omlagda. Jag drog därav den slutsatsen, att du inte brutit upp dem för att så säd. Drick!»

Den orolige Violette drack ett stort glas vin utan att ägna någon uppmärksamhet åt dess kvalitet, förskräckelsen hade satt liksom ett hett järn i hans måge, där girigheten brände starkare än brännvinet; han skulle givit mycket för att vara hemma och kunna söka upp en annan plats åt sin skatt. De tre kvinnorna skrattade.

»Smakar det er?» sade Michu till Violette och fyllde hans glas.

»Ja visst.»

»Du ska vara hemmastadd, din gamle skälm.»

Efter en halvtimmes livlig dispyt om tiden för egendomens tillträde, om alla de spetsfundigheter, som bönderna ha för sig, då de avsluta ett kontrakt, under försäkringar, tömda glas vin, löftesrika ord, förnekelser, massor av: »Inte sant?» — »Verkligen?» — »Mitt hedersord!» — »Som jag säger!» — »Jag vill bli halshuggen om ...» — »Må det här vinet vara gift, om jag inte säger nakna sanningen» föll Violette med huvudet på bordet, icke rusig, utan död' full; och så snart Michu sett hans slocknade ögon, skyndade han att öppna fönstret.

»Var är den där slyngeln Oaucher?» frågade han sin hustru.

»Han har lagt sig.»

»Du, Marianne», sade förvaltaren till sin trogna tjänarinna, »sätter dig framför hans dörr och bevakar honom. Ni, mormor», fortsatte han, »stannar här nere och bevakar den där spionen; var på er vakt och öppna endast då ni hör Francois röst. Det gäller liv och död!» tillade han med djup stämma. »För alla, som äro under mitt tak, har jag inte lämnat det under denna natt, och det skall ni vidhålla med huvudet på stupstocken... Se så», sade han till sin hustru, »se så, mor, tag på dina skor, tag på din mössa och låt oss ge oss i väg! Inga frågor, jag följer med dig.»

Under tre kvarts timme hade denne man i åtbörder och blick en despotisk, oemotståndlig myndighet, som hämtats ur den allmänna och okända källa, ur vilken både stora generaler på slagfältet, där de elda massorna, och stora talare, som hänföra folkförsamlingar, hämta sin utomor-33

dentliga makt och, låtom oss tillägga, även de stora brottslingarna i sina djärva kupper! De tre kvinnorna visste, att en fruktansvärd kris hotade dem alla; utan att de underrättats därom, erforo de intrycket därav genom de snabba åtgärder, som vidtogos av denne man, vars ansikte glödde, panna talade och ögon lyste som stjärnor; de hade sett svettdropparna i hans hårfäste, och mer än en gång hade hans röst skälvt av otålighet och raseri. Med bössan på axeln och beväpnad till tänderna skyndade Michu ut i allén, följd av sin hustru; de uppnådde snart korsvägen, där Francois dolt sig i småskogen.

»Gossen har gott förstånd», sade Michu, då han såg honom.

Det var hans första ord. Hittills hade han och hustrun under hela vägen icke sagt ett ord.

»Vänd om hem till paviljongen, göm dig i det yvigaste trädet, giv akt på parken och omgivningen», sade han till sin son. »Vi ha alla gått till vila, vi ska inte öppna för någon. Din mormor vakar och ska inte röra sig förrän hon hör dig tala! Kom väl ihåg mitt minsta ord. Det gäller din fars och din mors liv. Rättvisan bör aldrig få veta, att vi inte legat i natt.» Sedan han viskat dessa ord i sin sons öra och gossen kilat bort genom skogen så behändigt som en ål genom vassen, sade Michu till sin hustru: »Nu till häst! och bed Gud vara med oss. Håll dig väl fast! hästen kan sprängas.»

Han hade knappt sagt dessa ord, förrän hästen, i vars ljumskar Michu kraftigt satte klackarna och som han hårt tryckte med sina starka knän, satte i väg med en kapp-löpningsspringares hastighet; djuret tycktes förstå sin husbondes vilja, och på en kvarts timme hade de hunnit genom skogen. Utan att ha vikit från den kortaste vägen befann sig Michu vid en punkt av skogsbrynet, där slottet Cinq-Cygnes tinnar visade sig i månskenet. Han band hästen vid ett träd och klättrade lätt och hastigt upp på den lilla bergknalle, varifrån man såg Cinq-Cygnes dal.

Slottet, som Marthe och Michu betraktade ett ögonblick, gör en utmärkt verkan i landskapet. Ehuru det varken genom sin storlek eller sin arkitektur har någon betydelse, saknar det ingalunda en viss förtjänst ur arkeologisk syn-3 Balzac, En dunkel historia.34

punkt. Den gamla i femtonde århundradet uppförda byggnaden, som ligger på en höjd, omgiven av djupa och breda, av vatten fyllda vallgravar, består av kullersten och murbruk, men har icke mindre än sju fots tjocka murar. Dess enkelhet är ett beundransvärt vittne om feodaltidens hårda och krigiska liv. Slottet utgöres av två stora rödaktiga torn, som skiljas från varandra av ett långt corps de logis med verkliga korsfönster av sten, vilkas grovt skulpterade kors likna vinrevor. Trappan ligger utanpå byggnadens mitt i ett femkantigt torn med en liten port i spetsbågstil. Över den i sitt inre i Ludvig XIV:s stil mo-därniserade bottenvåningen ävensom övre våningen en trappa upp höja sig ofantliga tak, med korsfönster och skulpterade gavelfält. Framför slottet finnes en mycket stor gräsplan, vars träd nyligen nedhuggits. På vardera sidan om ingångsbron finnas två stugor, i vilka trädgårdspersonalen bor och vilka åtskiljas av en enkel gallergrind utan karaktär och tydligen modärn. Till höger och vänster om gräsplanen, som av en stenlagd väg delas i två delar, ligga stallen, ladorna, vedboden, bagarstugan, hönshuset, betjäningens byggning, alla dessa sannolikt uppförda av återstoden av två själva slottet liknande flyglar. Slottet måste fordom ha varit fyrkantigt och befäst i de fyra hörnen samt försvarats av ett stort porttorn, vid vars fot i stället för gallergrinden fanns en vindbrygga. De båda stora tornen, vilkas kägel-formiga spetsar icke slopats, och klocktornet på byggnadens mitt satte prägeln på byn. Dennas likaledes gamla kyrka visade några steg därifrån sitt spetsiga torn, vilket harmonierade med slottets massa. Månen upplyste alla tinnar och torn, kring vilka ljuset spelade och glänste. Michu betraktade denna herrgårdsbyggnad på ett sätt, som alldeles kullkastade hans hustrus föreställningar; hans numer lugnare ansikte visade nämligen ett förhoppningsfullt och nästan stolt uttryck. Han lyssnade utåt landskapet, klockan borde vara omkring nio, månen spred sitt sken över skogsbrynet, och den lilla bergknallen var i synnerhet upplyst. Denna ställning syntes förvaltaren farlig, varför han steg ned, tydligen av fruktan att bli sedd. Intet misstänkt ljud störde emellertid den vackra dalens lugn, omgiven som den var av Nodesmes skog. Den uttröttade och darrande Marthe vän-35

tade sig någon förklaring efter en dylik ritt. Vad skulle den tjäna till? För en god gärning eller ett brott? I samma ögonblick viskade Michu till sin hustru:

»Du skall gå till grevinnan de Cinq-Cygne och be att få tala vid henne; då du träffar henne, skall du be henne komma avsides. Om ingen kan höra er, skall du säga henne: Min fröken, era båda kusiners liv är i fara och den, som kan förklara varför, väntar er. Om hon är rädd och visa/r sig misstrogen, tillägg: de deltaga i konspirationen mot förste konsuln, och konspirationen är upptäckt. Säg inte ditt namn, man misstror oss för mycket.»

Marthe såg upp på sin make och sade: »Du tjänar således dem?»

»Nåväl, än sen?» sade han och rynkade ögonbrynen, enär han trodde det var en förebråelse.

»Du förstår mig inte», utbrast Marthe, i det hon sjönk på knä och tog Michus stora hand, som hon kysste och som fuktades av hennes tårar.

»Skynda, du får gråta se'n», sade han och kysste henne häftigt.

Då han icke längre hörde sin hustrus steg, kom tårarna i denne järnmänniskas ögon. Han hade misstrott Marthe på grund av faderns åsikter och dolt sitt livs hemligheter för henne. Nu hade emellertid den enkla skönheten hos hans hustrus karaktär plötsligt uppenbarat sig för honom, liksom hans egen karaktärs storhet yppat sig för henne. Marthe övergick från den djupa förödmjukelsen att underskattas av den man, vars namn man bär, till den hänförelse, som hans ära ingiver; övergången skedde så omedelbart och oförmedlat, att hon så när fallit i vanmakt. Ett rov för den livligaste oro, hade hon, såsom hon sedermera sade honom, liksom vadat i blod från paviljongen till Cinq-Cygne och hade i detta ögonblick känt sig upplyft till himlen bland änglarna. Han, som såg sig icke vara uppskattad, som tog sin hustrus bittra och sorgsna hållning för brist på tillgivenhet, som lämnade henne åt sig själv och levde utomhus, medan han ägnade all sin ömhet åt sin son, hade i ett ögonblick förstått allt vad denna kvinnas tårar betydde; han förbannade den roll, som hennes skönhet och faderns vilja tvingat henne

spela. Lyckan hade som en blixt36

mitt ibland stormarna lyst för dem med sin vackraste låga. Det måste också vara som en blixt! Båda tänkte på de tio årens missförstånd, och var och en anklagade endast sig själv därför. Michu stod orörlig, med armbågen på sin karbin och hakan stödd i handen, försjunken i djupa tankar. Ett sådant ögonblick försonar det förflutnas bittraste sorger.

Upprörd av likadana tankar som hennes mans, kände Marthe sitt hjärta sammanpressas av Simeusernas fara, ty nu förstod hon allt, till och med de båda parisarnas ansikten, men kunde dock icke få klart för sig, vad meningen var med karbinen. Hon ilade som en hind, men då hon kom till vägen, som ledde till slottet, överraskades hon av att bakom sig höra stegen av en man, och då hon skrek till, tystades hennes mun av hennes makes stora hand.

»Från kullen såg jag på avstånd silvret från galonerade hattar glänsa! Gå in genom ett hål i muren till vallgraven, som finnes mellan frökens torn och stallen; hundarna ska inte skälla på dig. Gå till trädgården, knacka på den unga grevinnans fönster och låt sadla hennes häst, bed henne föra den genom bräschen, jag ska vara där, se'n jag studerat parisarnas plan och funnit medel att undgå dem.»

Faran, vilken kom som en lavin och som måste förebyggas, gav Marthe vingar.

Det vanliga för familjerna Cinq-Cygne och Chargeboeuf gemensamma namnet är Duineff. Cinq-Cygne blev namnet på den yngre grenen av Chargeboeuf efter det sätt, varpå fem döttrar av detta hus, alla anmärkningsvärt ljusa, i sin faders frånvaro försvarade ett befäst slott, och som ingen tilltrott dem. En av de första grevarna av Champagne ville med detta vackra namn — »de fem svanorna» — bevara minnet av denna bragd så länge familjen levde. Efter denna sällsamma vapenbragd hade familjens döttrar varit stolta, men måhända icke alla ljusa. Laurence var den sista av ätten och tvärt emot den saliska lagen arvtagerska av namnet, vapnet och förläningama. Konungen av Frankrike hade gillat och stadfäst grevens av Champagne brev, i kraft av vilket skötet adlade och berättigade till arv inom denna familj. Laurence var sålunda grevinna de Cinq-Cygne, hennes make måste antaga både hennes namn och hennes vapen, varpå såsom valspråk lästes det stolta svar, som37

gavs av den äldsta av de fem systrarna på uppfordran att uppgiva slottet: sjungande gå i döden! En värdig efterföljerska av dessa vackra hjältinnor var Laurence i besittning av en vithet, som tycktes vara ett slumpens vad. De minsta linjerna av hennes blå ådror syntes genom hennes fina och fasta skinn. Hennes hår, som var det vackraste blonda hår man kunde tänka sig, överensstämde beundransvärt väl med hennes mörkblå ögon. Allt hos henne var av älskligaste slag. I hennes späda kropp bodde, trots hennes fina växt och mjölkvita hy, en stark själ som hos en man med den vackraste karaktär, men som ingen, icke ens en skarp iakttagare, skulle kunnat ana av anblicken av dessa milda drag och ett ansikte, vars profil erbjöd en viss likhet med ett fårhuvud. Denna stora, fastän ädla mildhet tycktes nämligen gå ända till lammets enfald. »Jag ser ut som ett drömmande får!» sade hon ibland leende. Laurence, som icke talade mycket, tycktes icke tankfull, men sömnig. Vid allvarsamma tillfällen vaknade emellertid genast denna fördolda Judith och blev sublim, och tillfällen hade olyckligtvis icke saknats henne. Vid tretton års ålder såg sig Laurence efter de händelser, man känner, berövad sina föräldrar vid det torg i Troyes, där dagen förut ett av sextonde århundradets i arkitektoniskt hänseende anmärkningsvärdaste hus, hotel de Cinq-Cygne reste sig. En av hennes släktingar, herr d'Hauteserre, blev hennes förmyndare och förde genast arvtagerskan till landet. Förskräckt över sin bror abbé dyHauteserres död, då han träffades av en kula på torget i samma ögonblick han förklädd till bonde sökte fly, var denne hederliga lantjunkare icke i tillfälle att försvara sin myndlings intressen; han hade två söner vid prinsarnas armé, och alla dagar fruktade han vid minsta buller, att myndigheterna i Arcis skulle komma för att häkta honom. Laurence, som var stolt över att ha uthärdat en belägring och att äga sina förfäders historiska vithet, föraktade denna av stormar böjde gubbes kloka feghet och tänkte endast på att göra sig berömd. I sin tarvliga salong på Cinq-Cygne hängde hon för den skull också djärvt upp Charlotte Cordays porträtt, krönt av små flätade ekkvistar. Hon brevväxlade genom ett särskilt bud med tvillingarna tvärt emot lagens bud,38

som skulle bestraffat detta med döden. Budbäraren, som också vågade livet, kom tillbaka med svaren. Efter olycksdagen i Troyes levde Laurence endast för att se den kungliga sakens seger. Sedan hon riktigt bedömt herr

och fru d'Hauteserre och funnit dem hederliga, men utan energi, ställde hon dem utanför de lagar, som härskade i hennes sfär. Laurence hade för stor begåvning och verkligt överseende för att förebrå dem deras karaktär, men god, älskvärd och kärleksfull mot dem, delgav hon dem icke en enda av sina hemligheter. Ingenting bildar själen såsom att ständigt dölja sina tankar och känslor i sin familj. Då Laurence blev myndig, lät hon den hedersmannen d'Haute-serre sköta hennes affärer liksom förut. Blev hennes favoritsto väl ryktat, hennes tjänarinna Cathérine klädd efter hennes smak och hennes lilla betjäntgosse Gothard klädd på ett passande sätt, brydde hon sig ej om resten. Hon riktade sina tankar mot ett alltför högt mål för att nedstiga till sysselsättningar, som under andra tider sannolikt skulle behagat henne. Toaletten betydde icke mycket för henne, och för övrigt voro hennes kusiner icke tillstädes. Laurence hade en buteljgrön riddräkt, en klänning av vanligt tyg, med spens och prydd med uppslag för att gå bort, och hemma en morgonrock av siden. Hennes lilla stallknekt Gothard, som var en slug och modig femton års gosse, åtföljde henne, ty hon var nästan alltid ute och jagade över allt på Gondrevilles ägor, utan att arrendatorerna eller Michu gjorde några invändningar. Hon satt beundransvärt väl till häst och hennes skicklighet på jakten var underbar. I trakten kallade man henne hela tiden även under revolutionen aldrig annat än fröken.

Den som läst den vackra romanen Rob Roy torde erinra sig en av de sällsynta kvinnokaraktärer, för vars skildrande Walter Scott nödgats lämna sin vanliga köld, Diana Vernon. Detta minne kan hjälpa till att förstå Laurence, om man till den skottska jägarinnans egenskaper lägger Charlotte Cordays högstämda känslor, men tar bort den intagande livlighet, som gör Diana så älskvärd. Den unga grevinnan hade nödgats bevittna sin mors död, se abbé d'Hauteserre falla, markisen och markisinnan de Simeuse dö på schavotten; hennes enda broder dog av sina sår,39

hennes båda kusiner, som tjänade i Condés armé, kunde när som helst stupa, och slutligen hade familjerna Simeuse och Cinq-Cygnes förmögenheter slukats av republiken utan nytta för densamma. Hennes allvar, som övergått till skenbar slöhet, kunde sålunda lätt förklaras.

Herr d'Hauteserre var för övrigt den redligaste och förståndigaste förmyndare. Under hans förvaltning erhöll Cinq-Cygne utseendet av en arrendegård. Den hedersmannen, som mycket mindre liknade en riddersman än en egendomsägare, som sökte göra sjtt gods inkomstbringande, hade dragit nytta av parken och trädgårdarna, som omfattade omkring tvåhundra plogland och i vilka han fann underhåll åt hästarna och folket, ävensom ved till bränsle. Tack vare den strängaste sparsamhet, som iakttagits ända till dess grevinnan blev myndig, hade han genom inkomsternas placering i statspapper återvunnit en tillräcklig förmögenhet. År 1798 ägde arvtagerskan tjugu tusen francs i ränta på statspapper, på vilka hon visserligen hade att fordra restantier, och tolv tusen francs i Cinq-Cygne, vars arrendekontrakt förnyats med ansenliga förhöjningar. Herr och fru d'Hauteserre hade dragit sig tillbaka till landet med tre tusen livrés i livränta på Lafarges* tontiner, men denna spillra av deras förmögenhet tillät dem icke att bo annorstädes än på Cinq-Cygne, varför Laurences första åtgärd var att låta dem få nyttjanderätten, så länge de levde, till den paviljong de bebodde. Makarna d'Hauteserre, som blivit snåla för sin myndlings och för sin egen räkning och sparade sina tusen écus för sina båda söner, höllo ett mer än tarvligt bord åt arvtagerskan. Hela utgiften för Cinq-Cygne överskred icke femtusen francs om året. Men Lau-rence, som icke brydde sig om enskildheter, fann allt bra. Hennes förmyndare och hans hustru, vilka omedvetet behärskades av det omärkliga inflytandet från denna karaktär, som gjorde sig gällande i de minsta småsaker, beundrade — något som är ganska sällsynt — den unga flickan, som de känt sedan hon var barn. Laurence hade emellertid i sitt sätt, sin röst, i sina befallande blickar denna oförklarliga makt, som alltid imponerar, även då den endast är skenbar, ty hos dumhuvuden liknar tomheten* djup, och för allmänheten är djupet oförklarligt. Härav kommer sig40

måhända den beundran folket hyser för vad det icke förstår. Herr och fru d'Hauteserre, som påverkats av den unga grevinnans vanliga tystnad och dessutom togo intryck av hennes folkskygghet, väntade ständigt, att något stort skulle inträffa. Genom att göra gott med urskillning och utan att låta lura sig hade Laurence hos bönderna vunnit en stor aktning, fastän hon var aristokrat. Hennes kön, hennes namn, hennes olyckor, hennes originella levnadsvanor, allt bidrog till att förläna henne anseende hos invånarna i Cinq-Cygnes dal. Hon var stundom borta en eller två dagar, åtföljd av Gothard, och då hon återkom, tillsnörde varken herr eller fru d'Hauteserre henne om skälen till hennes frånvaro. Laurence hade för övrigt alls ingenting besynnerligt hos sig. Hennes manhaftighet

doldes under den mest kvinnliga och till utseende svagaste form. Hennes hjärta var ytterst känsligt, men i hennes huvud fanns manlig beslutsamhet och stoisk fasthet. Hennes klarseende ögon visste icke vad gråta var. Vid anblicken av hennes vita och fina med blå ådror tecknade handled kunde ingen tänka sig, att den kunde mäta sig med den mest härdade ryttares. Hennes så ädla, så mjuka hand hanterade pistolen och bössan med en övad jägares skicklighet. Liksom kvinnorna, då de stiga till häst, bar hon utomhus aldrig annat än en liten kokett kastorhatt med grönt, nedfällt flor. Hennes fina ansikte och vita hals, som bekläddes av en svart halsduk, skulle eljest aldrig kunnat tåla hennes utflykter i det fria. Under direktoriet och början av konsulatet hade Laurence kunnat leva som hon ville, utan att någon bekymrade sig om henne; men då regeringen blev allt mera regelbunden, sökte de nya myndigheterna, prefekten för Aube, Malins vänner och Malin själv, bringa henne i vanrykte. Laurence själv tänkte endast på att störta Bonaparte, vars ärelystnad och seger hos henne väckt, så att säga, ett raseri, men ett kallt och behärskat raseri. En obemärkt och okänd fiende till denne av ära höljde man, ville hon i sin dal och sina skogar åt honom med en fruktansvärd envishet och tänkte stundom begiva sig till trakten kring Saint Cloud eller Malmaison för att döda honom. Denna plans förverkligande förklarade redan hennes övningar och levnadsvanor; men41

som hon efter brytningen av freden i Amiens blivit invigd i de mäns sammansvärjning, vilka hade för avsikt att omintetgöra den 18 brUmaire, en sammansvärjning, som riktade sig mot förste konsuln, hade hon nödgats underordna sin avsikt och sitt hat under det omfattande och väl ledda anslag, som i utlandet skulle träffa Bonaparte genom den stora koalitionen mellan Ryssland, Österrike och Preussen, över vilken han såsom kejsare segrade vid Austerlitz, och inom landet genom koalitionen av män med de mest motsatta åsikter, men alla ledda av ett gemensamt hat, och av vilka många i likhet med Laurence hade för avsikt att döda denne man, utan att låta skrämma sig för tillmålet lönnmördare. Den unga flickan, som såg så spenslig ut och var så stark för alla, som kände henne väl, var sålunda vid denna tid en trogen och säker vägledare åt de adelsmän, som kommo från Tyskland för att deltaga i detta allvarsamma företag. Av denna medverkan av emigranterna på andra sidan Rhein begagnade sig Fouché för att inveckla hertigen av Enghien i komplotten. Denne prins närvaro på Badens område icke långt ifrån Strassburg gav sedermera vikt åt detta antagande. Den stora frågan var blott att utröna, om prinsen verkligen hade kännedom om företaget, om han, under förutsättning att det lyckades, skulle kunna komma in i Frankrike, är en av de hemligheter, om vilka, liksom om några andra, prinsarna av huset Bourbon iakttagit den djupaste tystnad. I den mån denna tids historia åldras, skall opartiska historieskrivare finna det, minst sagt oförsiktigt, av hertigen att närma sig gränsen i ett ögonblick, då en ofantlig sammansvärjning skulle utbryta, i vilken hela den kungliga familjen för visso var invigd. Malins försiktighet att rådslå med Grévin i fria luften tillämpade den unga flickan på sina mest betydelselösa förbindelser. Hon mottog utskickade, rådplägade med dem, antingen vid Nodesmes olika skogsbryn eller på andra sidan Cinq-Cygnes dal, mellan Sézanne och Brienne. Hon tillryggalade ofta femton lieues i ett sträck med Gothard och återkom till Cinq-Cygne, utan att man på hennes friska ansikte kunde märka minsta spår till trötthet eller tankspriddhet. I den lille, vid denna tid blott nio år gamle herdegossens ögon hade hon just upptäckt den oskuldsfulla42

beundran, som barn ha för det ovanliga; hon gjorde honom till stallknekt och lärde honom rykta hästarna med den omsorgsfullhet och uppmärksamhet, som i detta avseende utmärka engelsmännen. Hon fann hos honom en önskan att göra sin sak bra, intelligens och frånvaro av all beräkning; hon satte hans hängivenhet på prov och fann hos honom icke blott förstånd, utan ädelhet; han tänkte icke på belöning; detta så unga frö ansade hon, var god mot honom, god med storsinthet och fäste honom vid sig, såsom hon själv fäst sig vid gossen, i det hon själv förfinade denna till hälften vilda karaktär utan att beröva den dess oskuld och enkelhet. Då hon tillräckligt prövat denna nästan hundlika trohet, som hon uppammat, blev Gothard hennes behändiga och sluga medbrottsling. Den lille bonden, som ingen kunde misstänka, begav sig från Cinq-Cygne till Nancy och återkom, utan att någon visste, att han lämnat trakten. Varje list, som spioner använde, användes av Gothard. Det ytterliga misstroende, hans härskarinna inskärpt hos honom, förändrade på intet vis hans naturell. Gothard, som på en gång ägde kvinnans list, barnets oskyldiga väsen och konspiratörens ständiga uppmärksamhet, dolde sina utmärkta egenskaper under den djupa okunnigheten och slöheten hos lantfolket. Den lille karlen tycktes vara dum, svag

och tafatt; men väl vid verket var han kvick som en fisk; han gled undan som en ål, han förstod på hundarnas sätt en blick och vädrade meningen. Hans hyggliga, stora, runda och röda ansikte med de bruna, sovande ögonen, hans efter böndernas vana klippta hår, hans dräkt, hans i hög grad hämmade växt gjorde, att han såg ut som ett barn på tio år. Under beskyddet av sin kusin, som vakade över dem från Strassburg till Bar-sur-l'Aube, kommo herrarna d'Hauteserre och de Simeuse, åtföljda av flera emigranter genom Elsass, Lothringen, Champagne, medan andra icke mindre modiga konspiratörer land-stego i Frankrike på kusten av Normandiet. Herrarna d'Hauteserre och Simeuse hade förklädda till arbetare vandrat från skog till skog, stycke för stycke vägledda av personer, som Laurence tre månader förut valt i varje departement bland de Bourbonernas sak mest hängivna och minst misstänkta personer. Emigranterna sovo om dagarna och fär-43

dades under natten. Var och en medförde två hängivna soldater, av vilka den ene gick före såsom spanare, den andre efteråt för att i händelse av olycka betäcka återtåget. Tack vare dessa militära försiktighetsmått hade den dyrbara avdelningen utan motgång hunnit till Nodesmes skog, som bestämts till mötesplatsen. Tjugusju andra adelsmän komtøio också in i landet genom Schweiz och vandrade genom Bourgogne med iakttagande av liknande försiktighetsmått. Herr de Rivière räknade på femhundra man, av vilka hundra unga adelsmän voro den heliga bataljonens officerare. Herrarna de Polignac och de Rivière, vilkas beteende såsom anförare var särdeles anmärkningsvärt, bevarade en ogenomtränglig hemlighetsfullhet om alla dessa medsammansvurna, vilka icke upptäcktes. Man kan också numer enligt de avslöjanden, som skedde under restaurationen, säga, att Bonaparte icke mera kände hela vidden av de faror, han löpte, än England kände den fara, varmed lägret i Boulogne hotade det; och ändå har polisen aldrig varit så skarpsinnigt och så skickligt ledd. Vid den tidpunkt, då denna historia börjar, gjorde en feg stackare, sådana som alltid finnas i sammansvärjningar, vilka icke inskränkas till ett litet antal lika karaktärsfasta medlemmar, då han hotades med döden, bekännelser, vilka lyckligtvis voro otillräckliga, vad sammansvärjningens omfattning angick, men tillräckligt noggranna angående dess syfte. Polisen lät för den skull också, såsom Malin sade till Grévin, de sam-mansvurna, som den övervakade, i frihet bedriva sin verksamhet för att lära känna alla komplottens förgreningar. Detta oaktat tvangs regeringen ingripa av Georges Cadou-dal, en handlingens man, som tog råd endast av sig själv och som gömt sig i Paris jämte tjugufem chouaner för att anfalla förste konsuln.

Laurence förenade i sitt hjärta hat och kärlek. Störta Bonaparte och återföra Bourbonerna vore ju att återtaga Gondreville och göra sina kusiners lycka? Dessa båda känslor, vilka äro varandras motpart, förslå i synnerhet vid tjugutre års ålder till att utveckla själens alla förmögenheter och livets alla krafter. Laurence hade för den skull också i två månader förefallit Cinq-Cygnes invånare vackrare än någonsin. Hennes kinder hade fått rosor, hoppet krönte44

tidtals stolt hennes panna; men då hon på aftonen läste Gazetten och förste konsulns konservativa åtgärder uppräknades i dennas spalter, slog hon ned ögonen för att icke låta någon i dem läsa den hotande vissheten om denna Bourbonernas fiendes nära förestående fall. Ingen i slottet tvivlade på, att den unga grevinnan icke återsett sina kusiner under den förlidna natten. Herr och fru d'Haute-serres båda söner hade tillbragt natten i grevinnans egen sängkammare under samma tak som deras far och mor; för att icke väcka misstankar hade nämligen Laurence, sedan de båda d'Hauteserre gått till vila, mellan ett och två på natten uppsökt sina kusiner vid mötesplatsen och fört dem till skogens mitt, där hon gömt dem i en skogvaktares övergivna stuga. Säker på att få återse dem, visade hon icke minsta tecken till glädje; ingenting hos henne förrådde väntans oro; med ett ord, hon hade förstått utplåna spåren av sin glädje att få återse dem; hon var ogenomtränglig! Dottern till hennes amma, den vackra Cathérine, och Gothard, vilka båda voro invigda i hemligheten, rättade sitt uppförande efter sin matmoders. Cathérine var nitton år. Vid hennes liksom vid Gothards ålder är en ung flicka fanatisk och låter skära halsen av sig utan att säga ett ord. Vad Gothard angick, skulle blott att känna doften av den parfym, som grevinnan använde i sitt hår och i sina kläder, låtit honom uthärda den extra tortyren utan att säga ett ord.

I samma stund som Marthe, underrättad om den hotande faran, med en skuggas hastighet smög sig till den av Michu omtalade bräschen, erbjöd salongen på slottet Cinq-Cygne den fridfullaste anblick. Dess invånare voro så långt ifrån att ana den storm, som var nära att utbryta över dem, att deras hållning skulle väckt medlidande hos

den förste bästa, som haft kännedom om deras belägenhet. I den höga spiseln, som pryddes av en spegel, över vars glas herdinnor i styvkjortlar dansade, brann en av dessa brasor, som endast tändas i slott, som ligga vid skogskanten. Vid denna spisel hade den unga grevinnan slagit sig ned i en stor fyrkantig vilstol av förgyllt trä och klädd med präktigt kinesiskt grönt siden, i en ställning, som förrådde en fullständig utmattning. Först klockan sex hade hon återkommit från gränsen av Brie, sedan hon rekognoscerat trakten för att lyckligt föra45

i hamn de fyra adelsmännen i det kvarter, som skulle vara deras sista hållplats, innan de kommo in i Paris. Vid hennes återkomst hade herr och fru d'Hauteserre slutat sin middag, och mycket hungrig hade hon satt sig till bords utan att avlägga sin nedsmutsade riddräkt eller sina halvstövlar. Hennes hjortskinnshandskar, hennes lilla kastorhatt, gröna slöja och ridpiska lågo på det lilla bord, där hon kastat dem. Hon såg ömsom på den gamla Boulependylen, vilken stod på spiselskivan mellan två kandelabrar med blommor,- för att se om, efter vad allt hänt, de fyra sammansvurna gått till vila; ömsom på spelbordet, som stod framför spiseln och vid vilket herr d'Hauteserre och hans hustru, Cinq^Cygnes kyrkoherde och dennes syster spelade boston.

Om dessa personer icke varit inblandade i dramat, skulle deras huvuden likväl ha haft den förtjänsten att representera ett av dessa skeden, som aristokratien genomgick efter sitt fall 1793. Ur denna synpunkt har en skildring av salongen på Cinq-Cygne hela behaget av historien, sedd i vardagsdräkt.

Adelsmannen, som nu räknade femtiotvå år, var en storväxt, mager, blodfull man med stark hälsa och skulle ha synts kunna fatta kraftiga beslut, om hans stora, fajans-blå ögon i sina blickar icke förrått en ytterlig menlöshet. I hans ansikte, som slutade med en galoschhaka, fanns mellan hans näsa och mun ett enligt teckningens lagar omåttligt stycke, som gav honom ett uttryck av undergivenhet, vilket stod i full överensstämmelse med hans karaktär, och vartill de minsta enskildheterna i hans fysionomi medverkade. Hans gråa hår, som tillpackades av hans hatt, vilken han behöll på huvudet nästan hela dagen, bildade sålunda ett slags kalott, vars päronformiga kontur den avtecknade. Hans av lantlivet och ständig oro mycket fårade panna var platt och uttryckslös. Hans örnnäsa förbättrade något litet hans anlete; det enda tecknet på kraft, som visade sig i detsamma, var hans buskiga ögonbryn, vilka bevarat sin svarta färg, och hans färglivliga hy. Detta tecken bedrog icke heller; adelsmannen hade, fastän okonstlad och saktmodig, bevarat sin monarkiska och katolska tro och icke av någon hänsyn låtit förmå sig att ändra parti. Den hedersmannen46

skulle låtit arrestera sig; han skulle icke ha skjutit på municipalvakten och helt stilla och undergivet bestigit schavotten. Hans tretusen livrés i livränta, som var hans enda tillgång, hade avhållit honom från att emigrera. Han lydde för den skull den befintliga regeringen utan att för den skull upphöra att älska den kungliga familjen och önska dess återkomst; men han skulle icke ha blottställt sig genom sin delaktighet i ett försök till förmån för Bourbonerna. Han tillhörde den del av rojalisterna, som i evighet minnes, att de blivit misshandlade och bestulna och för den skull förblivit stumma, sparsamma, fulla av agg, utan energi, men alldeles oförmögna att avsvärja någon av sina känslor eller göra någon uppoffring; färdiga att välkomna den triumferande kungligheten, vänner av religionen och prästerskapet, men beslutna att uthärda olyckans alla slag. Under sådana omständigheter heter det icke att ha en åsikt, utan halsstar-righet. Handlingen är partiernas väsen. Utan omdöme, men lojal, girig som en bonde, men detta oaktat ädling till sätt och uppträdande, djärv i sina önskningar, men försiktig i sina ord och handlingar, dragande nytta av allt och färdig att låta nämna sig till maire i Cinq-Cygne, representerade herr d'Hauteserre beundransvärt dessa hederliga adelsmän, på vilkas panna Gud skrivit ordet småkryp, som läto revolutionens stormar framgå över sitt adelskap och sina huvuden, men under restaurationen åter reste sig, rika genom sina dolda besparingar, stolta över sin tysta tillgivenhet och efter 1830 återvände till sina landsändar. Hans dräkt, ett uttrycksfullt omslag kring denna karaktär, målade mannen och tiden. Herr d'Hauteserre bar en av dessa valnötsfärgade kapprockar med liten krage, som hertigen av Orléans bragt på modet efter sin återkomst från England och vilka under revolutionen blevo liksom en förmedling mellan de hiskliga populära dräkterna och aristokratiens eleganta livrockar. Hans sammetsväst med blommiga ränder, vilkas fason påminde om Robespierres och Saint-Justs, visade övre delen av ett krås med små veck, som vilade på skjortan. Han begagnade ännu knäbyxor, men dem han bar voro av grovt blått kläde med brunaktiga stålspännen. Hans svarta strumpor av florettsilke avgöto ben som hos en hjort, och på fötterna bar han grova skor, som fasthöllos av svarta47

klädesdamasker. Han hade bevarat den tusenveckade muslinshalsduken, vilken frampå halsen sammanhölls av ett guldspänne. Den hedersmannen hade icke avsett någon politisk eklekticism med en dräkt, som på en gång var bondens, revolutionärens och aristokratens, men hade helt oskuldsfullt lytt omständigheterna.

Fru d'Hauteserre var fyrtio år, var uppriven av sinnesrörelser och hade ett förfallet ansikte, som alltid tycktes sitta för ett porträtt, till vilken högtidliga uppsyn hennes med vita sidenband prydda spetsmössa på ett sällsamt sätt bidrog. Hon pudrade sig ännu, trots sin vita fichu och svartbruna sidenklänning med smala ärmar och mycket vida kjol, drottning Marie Antoinettes sorgliga sista dräkt. Hon nåde smal näsa, spetsig haka och nästan trekantigt ansikte, ögon, som gråtit; men hon använde ändå en misstanke smink, som livade upp hennes grå ögon. Hon snusade, och för varje gång använde hon dessa vackra försiktighetsmått, vilka fordom de små fruarna brukade; alla .enskildheter, då hon tog sig en pris, bildade tillsammans en ceremoni, som har sin förklaring däri, att — hon hade vackra händer.

{Sedan två år tillbaka hade de båda Simeusernas lärare, abbé d'Hauteserres vän, minimabbé Goujet tagit sin tillflykt till Cinq-Gygnes församling av vänskap för familjen d'Hauteserre och den unga grevinnan. Hans syster, fröken Goujet, som var rik med sjuhundra francs i ränta, lade dessa penningar till kyrkoherdens magra lön och skötte sin brors hushåll. Varken kyrkan eller kyrkoherdebostället hade blivit försålda till följd av deras ringa värde. Abbé Goujet bodde sålunda endast ett par steg från slottet, ty boställets trädgårdsmur och parkmuren voro på några ställen gemensamma. Abbé Goujet och hans syster spisade också två gånger i veckan middag på Cinq Cygne, dit de kommo varje afton för att spela ett parti med makarna d'Hauteserre. Laurence visste icke ens hur hon skulle hålla korten. Goujet var en vithårig gubbe med ett ansikte så vitt som en gammal gummas och ett älskvärt småleende, hade en mild och inställsam röst och höjde sitt något docklika, intetsägande ansikte genom en panna, som vittnade om intelligens och ett par mycket sluga ögon. Av medelstorlek och välväxt bevarade han den gamla franska svarta dräkten, bar48

silverspännen på sina knäbyxor och skor, svarta silkesstrumpor och svart väst, på vilken hans krås nedföll, vilket gav honom ett förnämt utseende, utan att beröva honom något av hans värdighet. Denne abbé, som vid restaurationen blev biskop i Troyes, var till följd av sitt föregående liv van att bedöma ungt folk och hade förstått Laurences höga karaktär, som han uppskattade till dess fulla värde. Han hade också från början visat den unga flickan en aktningsfull hänsyn, som mycket bidrog till att göra henne oberoende på Cinq-Cygne och förmå den stränga gamla damen och den gode adelsmannen böja sig för hennes vilja, fast hon enligt bruket visserligen bort lyda dem. Sedan sex månader tillbaka hade abbé Goujet med den för präster, som äro de mest skarpsynta människor, egendomliga förmågan givit akt på Laurence, och fast han icke visste, att den tjugutreåriga flickan tänkte störta Bonaparte, medan hon med sina svaga händer tog av sig sin ridrock och knäppte upp sin ridrock, antog han likväl, att hon umgicks med en stor plan.

Fröken Goujet var en av dessa flickor, vilkas porträtt är färdigt med två ord, som tillåta även den med inbillningsförmåga minst utrustade att föreställa sig henne: hon tillhörde de stora klumpigas slag. Hon visste, att hon var ful och var den första, som skrattade åt sin fulhet, i det hon visade sina långa tänder, gula som hennes hy, och sina knotiga händer. Hon var eljest själva godheten och gladlyntheten. Hon bar den gamla tidens ryktbara skört-jacka, en mycket vid kjol med fickorna alltid fulla av nycklar, en mössa med band och en hårtur. Hon hade mycket tidigt varit fyrtio år, men hon tog igen tiden, förklarade hon, genom att i tjugu år stanna vid den åldern. Hon vördade adeln, men förstod bevara sin egen värdighet, medan hon gav adliga personer all den aktning och hyllning, som tillkom dem.

Detta sällskap hade kommit till Cinq-Cygne mycket lämpligt för fru d'Hauteserre, vilken icke sysselsatte sig med lantbruk såsom hennes man, eller såsom Laurence i sitt hat hämtade styrka att uthärda tyngden av ett ensligt liv. Allting hade också på visst sätt blivit bättre under de senaste sex åren. Den katolska gudstjänsten, som åter-49

upprättats, tillät de religiösa plikternas uppfyllande, vilka i livet på landet hade långt större betydelse än överallt annanstädes. Herr och fru d'Hauteserre, som lugnats av förste konsulns konserverande åtgärder, hade kunnat brevväxla med sina söner, erhöllo underrättelser om dem, behövde icke längre darra för deras liv, bad dem

anhålla om sin strykning från emigrantlistorna och återvända till Frankrike. Statens skattkammare hade betalat restantierna på räntorna och erlade regelbundet kvartalen. Makarna d'Haute-serre hade sålunda utom sin livränta åttatusen francs i ränta. Gubben lyckönskade sig till sin klokhet och sitt förutseende; alla sina besparingar, tjugutusen francs, liksom sin myndlings, hade han placerat före den 18 brumaire, som gjorde, att fonderna stego från tolv till aderton francs.

Cinq-Cygne hade länge stått kält, tomt och ödsligt. Av beräkning hade den kloke förmyndaren under de revolutionära omstörtningarna icke velat förändra dess utseende; men efter freden i Amiens gjorde han en resa till Troyes för att från de båda plundrade hotellen med sig hemföra några spillror, vilka han köpt hos klädståndsmånglare. Salongen hade då möblerats genom hans omsorger. Vackra gardiner av vitt kinesiskt siden med gröna blommor, vilka härrörde från hötel Simeuse, prydde salongens sex fönster, där de ovan omtalade personerna befunno sig. Detta mycket stora rum var helt och hållet beklätt med träpanel i rutor, som omgåvos av pärllister, i hörnen voro prydda med masker och målade i två grå färgtoner. Överstyckena över de fyra dörrarna visade sådana målningar av grått i grått, som voro på modet under Ludvig XV. Den hedersmannen hade i Troyes funnit förgyllda konsoler, en möbel, klädd med grönt kinesiskt siden, en kristallkrona, ett spelbord med inläggningar och allt, som kunde tjäna till att sätta Cinq-Cygne i stånd. Ar 1792 hade slottets alla möbler tagits, hotellens plundring hade nämligen fått sitt motstycke i dalen. Var gång gubben begav sig till Troyes, återkom han med några reliker av den gamla prakten; än var det en vacker matta, såsom den, vilken täckte golvet i salongen, än en del av bordsporslinet eller gammalt saxiskt och Sèvresporslin. För sex månader sedan hade han vågat uppgräva Cinq-Cygnes silver, som kocken grävt ned i

ett litet hus, som tillhörde honom och låg i slutet på en av Troyes' långa förstäder.

Denne trotjänare, som hette Durieu, och hans hustru hade alltid följt sin unga matmoders öden. Durieu var slottets allt i allom, liksom hans hustru var hjälphustru i slottet. Durieu hade till hjälp i köket Cathérines syster, som han undervisade i sin konst och som blev en utmärkt kokerska. En gammal trädgårdsmästare, hans hustru, hans son, som var daglönare, och deras dotter, som gjorde tjänst som ladugårdspiga, fullständigade slottets personal. För sex månader sedan hade hustru Durieu i hemlighet låtit förfärdiga ett livré i Cinq-Cygnes färger åt trädgårdsmästarens son och åt Gothard. Ehuru den gamle adelsmannen duktigt grälade på henne för detta oförstånd, hade hon i alla fall haft det nöjet att se middagen serverad på den helige Laurentius dag, på Laurences namnsdag, nästan som i forna dagar. Detta mödosamma och långsamma sakernas återställande var herr och fru d'Hauteserres och makarna Durieus glädje. Laurence smålog åt vad hon kallade barnsligheter. Den hedersmannen d'Hauteserre tänkte emellertid även på det solidare och reparerade byggnaderna, byggde åter upp murarna, planterade över allt, där det fanns utsikt att få ett träd att växa, och lämnade icke en tum jord utan att göra den fruktbringande. Också betraktade Cinq-Cygnes dal honom såsom ett orakel i allt, som rörde jordbruket. Han hade förstått återtaga hundra plogland omtvistad, men icke såld mark, som sammanblandats med kommunalägorna av kommunen; dessa hundra plogland hade han gjort till artificiell äng, som födde slottets kreatur, och infattat den med poplar, vilka sedan sex år tillbaka växte så det syntes. Han hade för avsikt att återköpa några jordlotter och använda slottets alla byggnader, i det han därstädes anlade en ny arrendegård, som han tänkte sköta själv.

Livet hade på detta sätt under de två senaste åren blivit nästan lyckligt på slottet. Herr d'Hauteserre begav sig ut på ägorna med solens uppgång för att övervaka arbetarna, han använde nämligen under alla årstider folk. Till frukosten återkom han ridande på arrendatorns klippare och gjorde sin tur som en vaktpost; återkommen till mid-

dagen slutade han sin dag med ett parti boston. Alla slottets invånare hade sin sysselsättning; livet därstädes var reglerat som i ett kloster. Laurence var den enda, som rubbade ordningen genom sina plötsliga resor, sin frånvaro, genom vad fru d'Hauteserre kallade hennes rymningar. På Cinq-Cygne härskade emellertid två slags politik och orsaker till oenighet. Först och främst voro Durieu och hans hustru avundsjuka på Oothard och Cathérine, som stodo i ett närmare förhållande till sin unga matmoder, husets avgud, än de själva. Därnäst önskade de båda

makarna d'Hauteserre, som understöddes av fröken Goujet och kyrkoherden, att deras söner ävensom tvillingarna de Si-meuse skulle återkomma och taga del i detta fredliga liv i stället för att föra ett mödosamt liv i utlandet. Laurence brännmärkte denna förhatliga underhandling och representerade den rena, stridande och oblidkeliga rojalismen. De fyra gamla, vilka icke ville, att en lycklig tillvaro, eller att denna vrå av jorden, som erövrats från den revolutionära störtflodens rasande böljor, skulle blottställas, sökte omvända Laurence till sina verkligt kloka åsikter, ity att de förutsågo, att hon betydde mycket i det motstånd, som deras söner och de båda Simeuserna gjorde mot att återvända till Frankrike. Deras myndlings stolta förakt förskräckte dessa stackars människor, vilka ingalunda bedrogo sig, då de befarade vad de kallade ett infall av henne. Denna misshällighet hade framträtt alltifrån helvetesmaskinens explosion vid gatan Saint-Nicaise, det första rojalistiska anslag, som riktades mot segraren vid Marengo efter hans vägran att underhandla med huset Bourbon. Makarna d'Hauteserre ansågo det som en lycka, att Bonaparte undkom denna fara, och trodde, att republikanerna voro attentatets upphovsmän. Laurence grät av raseri över att förste konsuln räddades. Hennes förtvivlan övervann hennes vanliga antagna lugn, och hon anklagade Gud för att förråda den helige Ludvigs söner. »Jag», utbrast hon, »jag skulle ha lyckats. Har man inte», sade hon till abbé Goujet, då hon varseblev den djupa förvåning, som hennes ord framkallade på allas ansikten, »har man icke rätt att med alla möjliga medel angripa inkräktaren?» — »Mitt barn», svarade abbé Goujet, »kyrkan har hårt angripits och smädats52

av filosoferna därför att hon fordom påstått, att man kunde mot inkräktarna använda de vapen, som inkräktarna använt för att lyckas; men numer har kyrkan herr förste konsuln att tacka för alltför mycket för att icke beskydda och trygga honom mot denna maxim, som för övrigt tillhör jesuiterna.» — »Kyrkan övergiver oss således!» svarade hon med dyster min.

Allt ifrån den dagen lämnade den unga grevinnan salongen, så snart de fyra gamla talade om att underkasta sig försynens skickelse. Kyrkoherden, som var skarpsyntare och behändigare än förmyndaren, framhöll sedan någon tid, i stället för att tvista om principerna, de materiela förmånerna hos konsulatregeringen, icke så mycket för att omvända grevinnan som för att i hennes ögon överraska några uttryck, som skulle kunna upplysa honom om hennes planer. Gothards upprepade frånvaro, Laurences mångfaldigade utflykter och hennes tankspriddhet, som under de senaste dagarna syntes i hennes ansikte, med ett ord, en hel mängd småsaker, som i det tysta och lugna livet på Cinq-Cygne icke kunde undgå makarna d'Hauteserres, abbé Goujets och makarna Durieus oroliga blickar, allt detta väckte fruktan hos dessa undergivna rojalister. Men som ingenting hände och sedan några dagar det fullständigaste lugn rådde i den politiska atmosfären, hade livet i det lilla slottet åter blivit fridfullt. Var och en tillskrev grevinnans utflykter hennes lust att jaga.

Man kan föreställa sig den djupa tystnad, som härskade i parken, på gårdarna, klockan nio på aftonen i slottet Cinq-Cygne, där i denna stund saker och personer voro så harmoniskt stämda, där den djupaste frid härskade, där överflödet återkom, där den gode och kloke adelsmannen hoppades omvända sin myndling till sitt lydnadssystem genom de ständiga lyckliga resultaten. Dessa rojalister spelade sitt parti b o s t o n, som i hela Frankrike spridde oavhängighetens idéer under en lättvindig form, som uppfunnits till ära för Amerikas upprorsmakare och vars alla termer påminna om den av Ludvig XVI uppmuntrade striden. Medan de spelade independenser eller misär, gåvo de akt på Laurence, som snart övermannades av sin trötthet och somnade med ett ironiskt53

leende på läpparna; hennes sista tanke hade gällt tavlan vid det fredliga bordet, där två ord, sora underrättat d'Hauteserre och hans hustru, att deras söner föregående natt vilat under deras tak, skulle kunnat injaga den största skräck. Vilken ung flicka på tjugutre år skulle icke i likhet med Laurence ha känt sig stolt över att göra sig till Ödet och icke liksom hon haft en lätt rörelse av medlidande för dem, som hon ansåg så oändligt underlägsna sig själv?

»Hon sover», sade abbén, »jag har aldrig sett henne så trött.»

»Durieu sade mig, att hennes sto är alldeles ledstyvt», återtog fru d'Hauteserre, »hennes bössa har inte tjänstgjort, fängpannan är ren, hon har således inte jagat.»

»Kors, för tusan! Det duger inte!» återtog kyrkoherden.

»Bah!» utbrast fröken Goujet, »då jag var tjugutre år och såg mig dömd till att förbli ogift, sprang och tröttade jag ut mig på anhat sätt. Jag förstår, att grevinnan strövar omkring i trakten utan att tänka på villebrådet. Det är nu snart tolv år, som hon inte sett sina kusiner, hon älskar dem; nåväl, i hennes ställe skulle jag, om jag som hon vore ung och vacker, med ens begiva mig till Tyskland! Hon drages nog också, stackars älskling, till gränsen.»

»Ni är frispråkig, fröken Goujet», sade kyrkoherden leende.

»Men», återtog hon, »jag ser er oro över kommande och gående hos en ung flicka på tjugutre år, och jag vill bara förklara det.»

»Hennes kusiner skola komma igen, hon skall finna sig vara rik och till slut lugna sig», sade den hedersmannen d'Hauteserre.

»Gud give det!» utbrast den gamla frun och tog sin snusdosa av guld, vilken efter konsulatet på livstid åter kommit fram i dagen.

»Man har hört nytt i trakten», sade den hedersmannen d'Hauteserre till kyrkoherden; »Malin befinner sig sedan i går afton på Gondreville.»

»Malin!» utbrast Laurence, som trots sin djupa sömn vaknade vid detta ord.54

»Ja», återtog kyrkoherden; »men han reser i natt, och jag undrar inte litet, varför han så hastigt åter avlägsnar sig.»

»Den mannen», sade Laurence, »är våra båda familjers onda genius.»

Den unga grevinnan hade drömt om sina kusiner och om de båda d'Hauteserre. Hennes vackra ögon blevo stirrande och dystra, då hon tänkte på de faror, de löpte i Paris; hon reste sig hastigt och gick upp till sig utan att säga något. Hon bebodde hedersrummet, bredvid vilket fanns ett kabinett och ett bönrum, belägna i det lilla torn, som vette åt skogen. Då hon lämnat salongen, skällde hundarna, man hörde det ringa på den lilla grinden, och Durieu inträdde i salongen med förskräckt uppsyn och sade: »Här är mairen! Något har hänt.»

Mairen var en före detta jaktbetjänt i familjen de Simeuse och kom någon gång till slottet, där herr och fru d'Hauteserre av politik visade honom en uppmärksamhet, på vilken han satte stort värde. Mannen hette Ooulard och hade gift sig med en rik handelsidkerska i Troyes, vars gods låg i Cinq-<Cygnes kommun och som han ökat med ett rikt klosters jordegendom, till vars förvärvande han använde alla sina besparingar. Det stora klostret Val-des-Preux, som låg en kvarts lieue från slottet, förskaffade honom en bostad, som var nästan lika präktig som Gondreville och där han och hans hustru gjorde samma figur som två råttor i en katedral. — »Goulard, du har blivit en riktig filfras!» sade fröken första gången hon såg honom på Cinq-Cygne. Ehuru mycket fäst vid revolutionen och bemött med köld av grevinnan, kände sig mairen emellertid alltjämt intagen av aktning för familjerna Cinq-Cygne och Simeuse. Han blundade också för allt, som tilldrog sig på slottet. Att icke låtsas se porträtten av Ludvig XVI, Marie Antoinette, Frankrikes barn, Monsieur, greven av Artois, Cazalès, Charlotte Corday, vilka prydde salongens väggfyllningar; att i sin närvaro icke taga illa upp, att man önskade republikens fall; att man gjorde narr av de fem direktörerna och av alla förhållanden under dessas styrelse, kallade han att blunda. Den ställning, denne man intog, som i likhet med många uppkomlingar, sedan de55

väl förvärvat en förmögenhet, växte upp med de gamla familjerna och ville förbinda sig med dem, begagnades slugt av de två personer, vilkas yrke så hastigt gissats av Michu och som, innan de begåvo sig till Gondreville, utforskat trakten.

Mannen med den gamla polisens vackra traditioner och Corentin, en Fenix bland spioner, hade en hemlig uppgift. Malin bedrog sig icke, då han tillskrev dessa båda artister i tragiska upptåg en dubbel roll. För den skull är det måhända, innan vi se dem skrida till verket, nödvändigt att visa det huvud, de tjänade till armar. Då Bonaparte blev förste konsul, fann han Fouché i spetsen för den allmänna polisen. Revolutionen hade utan omsvep och med skäl gjort ett särskilt ministerium av polisen. Vid sin återkomst från Marengo skapade Bonaparte polisprefekturen, som han gav åt Dubois, och inkallade Fouché i statsrådet, medan han gav honom till

efterträdare såsom polisminister konventsmedlemmen Cochon, vilken sedermera blev greve Lapparent. Fouché, som betraktade polisministeriet som det viktigaste i en regering med stora vyer och fast politik, såg i denna förändring en onåd eller åtminstone ett misstroende. Sedan Napoleon i attentatet med helvetesmaskinen och den sammansvärjning, om vilken här är fråga, kommit på det klara med denne store statsmans utomordentliga överlägsenhet, återgav han honom posten såsom polisminister. Då kejsaren sedermera förskräcktes av de talanger, Fouché utvecklade under hans frånvaro efter expeditionen till Walcheren, gav han denna ministerpost åt hertigen av Rovigo och sände hertigen av Otranto såsom styresman över de illyriska provinserna i en sannskyldig landsflykt.

Detta sällsamma snille, som ingav Napoleon ett slags skräck, framträdde icke genast hos Fouché. Den obemärkte konventsmedlemmen, en av den tidens utomordentligaste och sämst bedömda män, utbildades i stormarna. Under direktoriet svingade han sig upp till den höjd, från vilken djupa naturer förstå att läsa i framtiden genom att bedöma det förflutna; och plötsligt visade han, i likhet med somliga medelmåttiga aktörer, som framstå i en utmärkt belysning av ett plötsligt ljus, prov på skicklighet under den snabba56

revolutionen den 18 brumaire. Denne man med det bleka ansiktet, som uppfostrats i klostermunkens förställning, som var i besittning av alla hemligheter, vilka angingo Bergets medlemmar, vilka han tillhört, och rojalisterna, som han slutligen tillhörde, hade långsamt och tyst studerat den politiska skådebanans människor, förhållanden och intressen; han genomskådade Bonapartes hemligheter och gav honom nyttiga råd och dyrbara upplysningar. Nöjd att ha visat sin duglighet och vilken nytta han kunde göra, aktade Fouché sig väl för att helt och hållet avslöja sig och icke stanna i spetsen för ärendena; men den pvisshet, i vilken Napoleon svävade angående honom, återgav honom hans politiska frihet. Kejsarens otacksamhet eller fastmer misstroende efter expeditionen till Walcheren förklarar denne man, som till sin olycka icke var en grand seigneur, men som rättade sitt uppträdande efter furst de Talleyrands mönster. Vid denna tid misstänkte varken hans gamla eller nya ämbetsbröder omfattningen av hans snille, väsentligen danat för ministeriell verksamhet och regeringskonst, träffsäkert i alla sina förutseenden och utomordentligt skarpsinnigt. För varje opartisk historieskrivare framstår numer Napoleons omåttliga egenkärlek såsom en av dc tusen orsakerna till hans fall, som för övrigt grymt försonat hans fel och misstag. Hos denne misstrogne suverän fanns en avundsjuka om hans unga makt, som inverkade på alla hans handlingar lika mycket som hans hemliga hat mot alla de dugliga män, som voro ett dyrbart arv från revolutionen, och av vilka han skulle kunnat bilda ett kabinett till bevarande och vårdande av hans tankar. Talleyrand och Fouché voro icke de enda, som oroade honom. Inkräktares olycka är att till fiender ha både dem, som förskaffat dem kronan, och dem, som berövats densamma. Napoleon förmådde aldrig fullständigt trots sin suveränitet betvinga dem, som han haft till förmän och jämlikar, eller dem, som höllo på rätten; ingendera ansåg sig av sin ed bunden vid honom.

En sådan medelmåtta som Malin, alldeles ur stånd att uppskatta Fouchés dolda snille eller misstro sin egen blick, brände sig som fjärilen på ljuset, då han i förtroende bad honom sända agenter till Gondreville, där han hoppades erhålla upplysningar om sammansvärjningen. Utan att57

skrämma sin vän genom några frågor, undrade Fouché emellertid, varför Malin begav sig till Gondreville och icke i Paris omedelbart gav de upplysningar, han möjligen kunde vara i besittning av. Före detta oratoriebrodern, hemmastadd i alla slags skälmstycken och noga bekant med den dubbla roll, som så många konventsmedlemmar spelade, sade sig: — Genom vem kan Malin veta något, då vi ännu icke veta mycket? Fouché slöt härav till någon dold eller avvaktande medbrottslighet och aktade sig väl att säga något åt förste konsuln. Han föredrog att göra Malin till sitt verktyg framför att förlora honom. På detta sätt förbehöll Fouché sig en stor del av de hemligheter, som han kunde uppsnappa, och förskaffade sig över personerna ett välde, som var större än Bonapartes. Denna dubbelhet var en av orsakerna till Napoleons missnöje med sin minister. Fouché kände de knep, genom vilka Malin kommit i besittning av Gondrevilles gods och som tvang honom att övervaka herrarna de Simeuse. Dessa tjänade i Condés armé, fröken de Cinq-Cygne var deras kusin, de kunde följaktligen befinna sig i trakten och deltaga i företaget; deras deltagande inveckladе i komplotten familjen Condé, vid vilken de voro fästa. Herr de Talleyrand och Fouché voro angelägna om att upplysa denna dunkla vrå av 1803 års

sammansvärjning. Dessa betraktelser omfattades med snabb klarsynthet av Fouché. Mellan Malin, Talleyrand och honom själv funnos emellertid band, som nödgade honom använda den största försiktighet och gjorde, att han fullständigt önskade lära känna slottet Gondrevilles inre. Corentin tillhörde oförbehållsamt Fouché liksom la Besnardière furst de Talleyrand, Gentz herr von Metternich, sir Dundas Pitt, Duroc Napoleon, såsom Chavigny kardinal Richelieu. Corentin var icke Fouchés rådgivare, men hade sålt honom sin själ, en hemlig Tristan åt denne Ludvig XI i mindre skala, och för den skull hade Fouché naturligtvis lämnat honom kvar i polisministeriet för att därstädes ha ett öga och en arm. Det sades, att den unge mannen måste tillhöra Fouché genom ett av dessa släktskapsförhållanden, vilka icke erkännas; han belönade nämligen honom rikligt för varje gång han använde honom. Corentin hade gjort sig vän med Peyrade, den siste polislöjtnantens lärjunge, men hade detta oaktat hem-
58

ligheter för Peyrade. Corentin erhöll av Fouché order att utforska slottet Gondreville, inrista dess plan i sitt minne och därstädes ta reda på de minsta gömslen. — »Vi skola kanhända nödgas återkomma dit», sade förre ministern, alldeles som Napoleon med sina generaler noga undersökte Austerlitz' slagfält ända till den punkt, där han räknade på att retirera. Corentin skulle vidare studera Malins uppträdande, göra sig reda för hans inflytande i landet, iakttaga de personer, han använde. Fouché ansåg Simeu-sernas närvaro i trakten säker. Om Corentin och Peyrade skickligt utspionerade dessa båda av prinsen av Condé omtyckta officerare, kunde de förskaffa sig dyrbara upplysningar om sammansvärjningens förgreningar på andra sidan Rhein. I alla händelser förfogade Corentin över medlen, befallningarna och den nödvändiga personalen till att kringränna Cinq-Cygne och genomsöka hela trakten från Nodesmes skog till Paris. Fouché ålade honom den största försiktighet och tillät icke husvisitation på Cinq-Cygne, såvida icke positiva upplysningar lämnades av Malin. Slutligen gjorde han Corentin såsom vägledning bekant med Michus oförklarliga personlighet, som övervakats under tre års tid. Corentin var av samma tanke som hans chef. »Malin känner sammansvärjningen!» — »Men vem vet», tänkte han, »om icke Fouché själv är med i den.»

Corentin, som före Malin avreste till Troyes, hade kommit överens med gendarmeriets befälhavare och valt de mest intelligenta karlarna under anförande av en skicklig kapten. Corentin bestämde såsom mötesplats Gondrevilles slott och föreskrev kaptenen att på natten från fyra olika punkter av Cinq-Cygnes dal, på tillräckligt stort avstånd från varandra för att icke väcka uppseende, sända en piket på tolv man. Dessa fyra piketer skulle beskriva en fyrkant och sammandraga denna kring slottet Cinq-Cygne. Då Malin under sin rådplägning med Grévin hade lämnat Corentin kvar på slottet, hade han satt honom i tillfälle att utöva en del av sitt uppdrag. Då statsrådet återkom från parken, hade han med sådan bestämdhet försäkrat Corentin att herrarna de Simeuse och d'Hauteserre funnos i trakten, att de båda agenterna avsände kaptenen, som till lycka för ädlingarna red allén genom parken, medan Michu berusade sin spion59

Violette. Statsrådet hade till en början för Peyrade och Corentin förklarat det bakhåll, vilket han nyss undgått. De båda parisarna berättade honom då händelsen med karbinen, och Grévin sände Violette för att skaffa några underrättelser om vad som tilldrog sig i paviljongen. Corentin tillsade notarien att för större säkerhets skull låta sin vän statsrådet sova hos honom i den lilla staden Arcis. I samma stund Michu skyndade genom skogen och red till Cinq-Cygne, avreste Peyrade och Corentin i en dålig korg-schäs, förspänd med en posthäst och körd av korpralen d'Arcis, en av legionens slugaste karlar, som kommendanten i Troyes tillrått dem medtaga.

»Bästa sättet att gripa dem allesammans är att förekomma dem», sade Peyrade till Corentin. »I samma ögonblick de bli skrämda och vilja rädda sina papper eller fly, skola vi komma över dem som blixten. Då gendarmernas kordong sammandrages kring slottet, skall detta ha samma verkan som ett notvarp. På detta sätt ska vi inte gå miste om någon.»

»Ni kan skicka till dem mairen», sade korpralen, »han är tillmötesgående och vill dem ingenting ont, honom ska de inte misstro.»

Just då Goulard skulle gå till vila, kom för den skull Corentin, som lät schäsen hålla i en liten skogsdunge, för att i förtroende säga honom, att om några minuter en regeringens agent skulle komma och hämta honom för att

kringränna slottet Cinq-Cygne och därstädes häkta herrarna d'Hauteserre och de Simeuse; att man, för den händelse de försvunnit, ville förvissa sig om, att de icke legat där föregående natt, undersöka fröken de Cinq-Cygnes papper och måhända häkta slottets folk och ägare.

»Fröken de Cinq-Cygne», sade Corentin, »skyddas utan tvivel av höga personer, ty jag har hemligt uppdrag att förbereda henne på detta besök och göra allt för att rädda henne utan att blottställa mig. Väl på platsen skall jag inte längre vara herre, ty jag är inte ensam; skynda för den skull till slottet.»

iMairens besök mitt under aftonen förvånade så mycket mera de spelande som Goulards ansikte visade stor bestörtning.60

»Var är grevinnan?» frågade han.

»Hon går till sängs», sade fru d'Hauteserrc.

Den tvivlande mairen lyssnade till de buller, sorn hördes från första våningen.

»Vad fattas er, Ooulard?» frågade fru d'Hauteserre.

Goulard erfor den djupaste förvåning, då han betraktade dessa så ärliga och uppriktiga ansikten, som man kan ha vid varje ålder. Vid anblicken av detta lugn och det avbrutna bostonpartiet, kunde han icke fatta Parispolisens misstankar. Under tiden knäböjde Laurence i sitt bönrum och bad med brinnande andakt för sammansvärjningens framgång! Hon bad Gud giva Bonapartes mördare sin hjälp! Hon anropade Gud med kärlek att krossa denna olycks-bringande människa! Fanatismen hos en Harmodius, en Judit, en Jacques Clément, en Ankarström, en Charlotte Corday, en Limoëlan livade denna vackra, jungfruliga och rena själ. Cathérine bäddade sängen, och Gothard tillslöt luckorna, så att Marthe Michu, som kommit under Lau-rences fönster och kastade stenar på det, kunde göra sig bemärkt.

»Fröken, det är något på färde», sade Gothard, då han såg en okänd.

»Tyst!» sade Marthe med 1 å(g röst, »kom ned och tala med mig.»

Gothard var nere i trädgården på mindre tid än en fågel behöver för att från ett träd komma ned på marken.

»Om ett ögonblick skall slottet omringas av gendarmeriet. Du», sade hon till Gothard, »sadla utan buller frökens häst och för ned honom genom bräschen i löpgraVen mellan det här tornet och stallen.»

Marthe spratt till, då hon ett par steg ifrån sig varseblev Laurence, som följde Gothard.

»Vad är det fråga om?» sade Laurence enkelt och utan att synas upprörd.

»Sammansvärjningen mot förste konsuln är upptäckt», viskade Marthe i örat på den unga grevinnan; »min man, som tänker rädda era båda kusiner, har skickat mig för att be er komma överens med honom.»

Laurence ryggade tre steg tillbaka och betraktade Marthe. »Vem är ni?» frågade hon.61

»Marthe Michu.»

»Jag förstår inte vad ni vill mig», svarade fröken de Cinq-Cygne kallt.

»A! ni mördar dem. Kom i Simeusernas namn», sade Marthe, i det hon sjönk på knä och sträckte sina händer mot Laurence. »Finnes intet papper här, ingenting, som kan blottställa er? Uppifrån skogen såg min man nyss gendarmernas galonerade hattar och gevär blänka.»

Gothard hade skyndat upp på vinden och såg på långt håll gendarmernas galoner, i den djupa tystnad, som rådde i landskapet, hörde han trampet av deras hästar; han rusade ned i stallet, sadlade sin matmoders häst, kring vars fötter Cathérine på ett ord från honom fäste linnestycken.

»Vart skall jag gå?» sade Laurence till Marthe, vars blick och ord gjorde intryck på henne genom deras oefterhärmliga prägel av ärlighet.

»Genom bräschen!» sade hon och drog Laurence med sig, »min ädle make är där; ni skall lära känna vad en

Judas är värd!»

Cathérine kom hastigt in i salongen, tog sin matmoders ridpiska, handskar, hatt och slöja och avlägsnade sig. Denna plötsliga uppenbarelse och Cathérines ärende voro en så talande kommentarie till mairens ord, att fru d'Hauteserre och abbé Goujet växlade en blick, i vilken de meddelade varandra den ohyggliga tanken: — »Farväl med vår lycka! Laurence konspirerar, hon har störtat sina kusiner och de båda d'Hauteserre i fördärvet!»

»Vad vill ni säga?» frågade herr d'FIauteserre Goulard.

»Slottet är kringränt; ni skall undergå en husvisitation. Kort sagt, om era söner äro här, så rädda dem liksom herrarna de Simeuse.»

»Mina söner!» utbrast fru d'Hauteserre häpen.

»Vi ha inte sett någon», sade herr d'Hauteserre.

»Så mycket bättre!» sade Goulard. »Men jag älskar för högt familjen Cinq-Cygne och familjen Simeuse för att se dem drabbas av olycka. Hör noga på. Om ni har några komprometterande papper___»

»Papper?...» upprepade adelsmannen.

»Ja, om ni har såna, så bränn upp dem», återtog mairen, »jag skall uppehålla agenterna.»Goulard, som ville skydda den rojalistiska geten på samma gång som den republikanska kålen, avlägsnade sig, och nu började hundarna skälla häftigt.

»Vi ha ingen tid mer, nu äro de här», sade kyrkoherden. »Men vem skall underrätta grevinnan? Var är hon?»

»Cathérine kom väl inte efter hennes ridpiska, hennes handskar och hatt för att göra reliker av dem», sade fröken Goujet.

Goulard sökte några minuter fördröja de båda agenterna med sina försäkringar, att invånarna på slottet Cinq-Cygne voro alldeles oskyldiga.

»Ni känner inte det där folket», sade Peyrade och skrattade Goulard i ansiktet.

Dessa båda män, så sliskigt hemska, inträdde åtföljda av korpralen d'Arcis och en gendarm. Denna anblick isade med förskräckelse de fyra fredliga bostonspelarna, som sutto kvar på sina platser, skrämda av en sådan maktutveckling. Det buller, som åstadkoms av ett tiotal gendarmer, vilkas hästar stampade, återljöd från gräsmattan.

»Här saknas endast fröken de Cinq-Cygne», sade Corentin.

»Hon sover sannolikt på sitt rum», svarade herr d'Hauteserre.

»Kom med mig, mina damer», sade Corentin, i det han skyndade ut i förrummet och därifrån uppför trappan, dit fröken Goujet och fru d'Hauteserre följde honom. — »Lita på mig», återtog Corentin viskande i den gamla fruns öra, »jag är en av de era, jag har redan skickat er mairen. Misstro min kollega och anförtro er åt mig, jag skall rädda allt!»

»Vad är då fråga om?» frågade fröken Goujet.

»Om liv och död! visste ni inte det?» svarade Corentin.

Fru d'Hauteserre svimmade. Till fröken Goujets stora förvåning och Corentins missräkning var Laurences rum tomt. Säker på, att ingen kunde undkomma vare sig från parken eller slottet bort i dalen, vars alla vägar voro bevakade, lät Corentin en gendarm gå upp i varje rum och gav befallning om att genomsöka byggnaderna och stallen, varpå han återvände till salongen, dit Durieu, hans hustru och allt husfolket skyndat i den största bestörtning. Peyrade studerade med sina små blå ögon allas ansikten och förblevlugn och kall mitt under den allmänna uppståndelsen. Då Corentin återkom ensam, ty fröken Goujet ägnade sina omsorger åt fru d'Hauteserre, hördes bullret av hästtramp, blandat med ett barns snyftningar. Hästarna kommo in genom den lilla

gallergrinden. Mitt under den allmänna ångesten visade sig en korpral, som körde Gothard, vars händer voro bundna, framför sig och Cathérine, som han förde till agenterna.

»Här har ni fångar», sade han. »Den lille slyngeln var till häst och flydde.»

»Dumhuvud!» sade Corentin tyst till den häpne korpralen, »varför lät ni honom inte fortsätta? Ni skulle fått veta något, om ni följt honom.»

Gothard hade valt den utvägen att smälta i tårar på idiotens sätt. Cathérine bevarade en hållning av oskuld och naivitet, som gjorde den gamle agenten djupt eftertänksam. Sedan Lenoirs lärjunge jämfört de båda barnen med varandra och granskat den enfaldiga minen hos den gamle adelsmannen, som han tog för att vara slug, den spirituelle kyrkoherden, som lekte med kortlapparna, allt husfolkets och makarna Durieus häpna och förskräckta ansikten, kom han fram till Corentin och viskade till honom: — »Vi ha inte att göra med tölpar!»

Corentin svarade med att först kasta en menande blick på spelbordet, varpå han tillade: — »De spelade boston! Man bäddade värdinnans säng, hon har lyckats fly, de äro överraskade, nu skola vi hålla tummen på ögat på dem.»

En bräsch har alltid sin orsak och sin nytta. Den, som fanns mellan det s. k. frökentornet och stallen hade uppstått på följande sätt. Så snart den hedersmannen d'Hauteserre slagit sig ned på Cinq-Cygne, anlade han i en lång klyfta, genom vilken skogens vattendrag avbördade sitt vatten i slottsgraven, en väg, som skilde två stora jordlotter, tillhörande slottets inhägnad, men endast för att i densamma plantera ett hundratal valnötsträd, som han fann i en plantskola. På elva år hade dessa valnötsträd blivit ganska stora och lummiga och täckte nästan vägen, som redan förut infattades av sex fot höga sidovallar och på vilken man begav sig till en liten nyligen köpt skog på trettio64

plogland. Då slottet hade alla sina invånare, funno dessa bekvämare att gå genom slottsgraven för att taga vägen längs parkens murar till arrendegården än att göra omvägen genom grinden. Då man gick genom slottsgraven, hade man utan att vilja det vidgat den därvarande bräschen åt båda sidor med så mycket mindre betänkande som slottsgravarna i nittonde århundradet äro fullkomligt onödiga och grevinnans förmyndare ofta talade om att draga nytta av denna. Denna ständiga rivning lösgjorde jord, sand, sten, som föll ned på bottnen av graven. Vattnet, som avdämdes av ett slags väg, täckte den endast efter stora regnskurar. Trots detta förfall, vartill alla, grevinnan själv inbegripen, bidrogo, var bräschen likväl så brant, att det skulle varit svårt att få ned en häst, men i synnerhet att få honom uppför den motsatta sluttningen upp på byvägen. Det tyckes emellertid som om hästarna i faror tillägna sig sina ryttares tankar.

Medan den unga grevinnan tvekande följde Marthe och bad henne om förklaringar, följde Michu från den lilla bergklinten gendarmernas vägar, och då han förstod spionens plan, började han förtvivla om framgången, enär han icke såg någon komma. En piket av gendarmerna följde parkmuren, och manskapet red en och en på så långt avstånd från varandra, att de kunde se och meddela sig med varandra, lyssna till minsta buller och ge akt på alla småsaker. Michu, som låg framstupa med örat mot marken, beräknade på indianernas sätt den tid, som ännu återstod honom, av ljudets styrka. — »Jag har kommit för sent!» sade han för sig själv. »Det skall Violette få betala! En så'n tid han också behövde för att bli full! Vad är nu att göra?» Han hörde piketen, som kom från skogen, rida till grinden och där möta den piket, som manövrerat på samma sätt, men kom från byvägen. — »Ännu fem eller sex minuter!» tänkte han. I samma ögonblick visade sig grevinnan, som Michu med kraftig hand drog in på den täckta vägen.

»Gå rakt fram! följ henne», sade han till sin hustru, »till det ställe där min häst står, och kom ihåg, att gendarmerna ha öron.»

Då han såg Cathérine komma med ridpiskan, handskarna och hatten, men i synnerhet då han såg stoet och Gothard,65

beslöt denne man, som i farans stund hade en så snabb uppfattning och beslutsamhet, att lura gendarmerna med samma framgång, som han lurat Violette. Gothard hade liksom genom ett underverk fått stoet att klättra uppför

slottsgraven.

»Linne kring hovarna?... Jag måste kyssa dig!» sade förvaltaren och tog Gothard i famnen.

Michu lät stoet gå efter dess härskarinna och tog handskarna, hatten och ridpiskan.

,»Du är klok, du skall förstå mig», återtog han. »Tvinga din häst att också klättra upp på den här vägen, rid den barbacka och locka med dig gendarmerna, i det du sätter i väg av alla krafter över ängarna åt arrendegården till, och samla ihop hela den där piketen, som breder ut sig», tillade han, i det han fullbordade sin tanke med en åtbörd, som angav den väg, som borde följas. — »Du, min flicka», sade han till Cathérine, »det kommer andra gendarmer på vägen från Cinq-Cygne till Gondreville, spring i motsatt riktning mot Gothard och locka dem från slottet till skogen. Med ett ord, ställ så titi, att vi inte oroas i hålvägen.»

Cathérine och det beundransvärda barn, som i denna sak skulle giva sådana prov på intelligens, utförde sina uppdrag så väl, att de narrade vardera vägens gendarmer tro, att deras villebråd räddade sig. I det bedrägliga månskenet kunde dessa icke urskilja vare sig växten, klädseln, könet eller antalet hos dem, man förföljde. Man red efter dem i enlighet med satsen: »Man måste häkta dem, som springa!» vars enfald i den högre polisens ögon Corentin nyss eftertryckligt inskärpt hos korpralen. Michu, som räknat på gendarmernas instinkt, kunde uppnå skogen en kort stund efter den unga grevinnan, som Marthe fört till det uppgivna stället.

»Skynda till paviljongen», sade han till Marthe. »Skogen måste bevakas av parisarna, det är farligt att stanna här, vi behöva sannolikt all vår frihet.»

Michu lösgjorde sin häst och bad grevinnan följa sig.

»Jag går inte längre», sade Laurence, »om ni inte ger mig någon förklaring på det intresse ni visar mig, ty, med ett ord, ni är Michu.»

»Min fröken», svarade han milt, »min roll skall förklaras 5 Balzac, En dunkel historia.66

för er i två ord. Jag är, herrarna de Simeuse ovetande, förvaltare av deras förmögenhet. I detta hänseende har jag av deras avlidne fader och av deras älskade moder, min beskyddarinna, erhållit förhållningsorder. Jag har också spelat ursinnig jakobin för att tjäna mina unga herrar, men olyckligtvis började jag mitt spel för sent och kunde inte rädda deras föräldrar.» Här förändrades Michus röst av undertryckt rörelse. »Efter de ungas flykt sänder jag dem de summor, som de behöva för att leva ett anständigt liv.»

»Genom huset Breintmayer i Strassburg?» sade Lau-rence.

»Ja, min fröken, korrespondenterna till herr Girel i Troyes, en rojalist, som för att rädda sin förmögenhet liksom jag har spelat jakobin. Det papper, er arrendator en afton tog på väg från Troyes, angick denna affär, som kunnat blottställa oss; mitt liv tillhör icke mig, utan dem, förstår ni? Jag har inte kunnat sätta mig i besittning av Gondreville. I min ställning skulle man halshugga mig, då man frågade mig, varifrån jag fått så mycket guld. Jag föredrog för den skull att litet senare återköpa slottet, men den där skurken Marion var en annan skurks, Malins, kreatur. Gondreville skall i alla fall återkomma till sina rättmätiga ägare. Det blir min sak. För fyra timmar se'n hade jag Malin framför min bössmynning! Å! han var såld! För tusan? Väl död, skulle Gondreville återlämnas eller försäljas, och ni kunde då köpa godset. Om jag dött, skulle min hustru ha lämnat er ett brev, som givit er medel därtill. Men den där stråtrövaren sade till sin kamrat Grévin, en lika stor kanalje, att herrarna de Simeuse konspirerade mot förste konsuln, att de voro i landet och att det var bäst utlämna dem, så kunde man vara lugn för Gondreville. Som jag dessutom såg, att två mästerspioner kommit, tog jag laddningen ur min karbin och skyndade hit i den tron, att ni måste veta var och huru de unga männen kunna varnas. Det är allt.»

»Ni är värd att vara adelsman», sade Laurence och räckte Michu handen, som denne ville knäfalla för att kyssa. Laurence märkte hans avsikt, förekom den och sade: »Stå upprätt, Michu!» med ett tonfall och en blick, som i detta67

ögonblick gjorde honom lika lycklig som han under de förflutna tolv åren varit olycklig.

»Ni belönar mig som om jag gjort allt, som ännu återstår mig att göra», sade han. »Hör ni dem, giljotinens husarer? Låt oss gå att språka på ett annat ställe.» Michu tog stoet vid betslet och i det han ställde sig på den sida om detta, på vilken grevinnan vände ryggen åt honom, fortfor han: »Tänk bara på att hålla er fast, att slå er häst och akta ert ansikte för de trädgrenar, som vilja träffa er.»

Därpå förde han den unga flickan under en timmes skarp galopp på omvägar och krokvägar, i det han korsade sin egen väg över gladen för att blanda bort spåren, till en plats, där han stannade.

»Jag vet inte var jag är, fastän jag känner skogen lika bra som ni», sade grevinnan och såg sig omkring.

»Vi äro rakt i dess mitt», svarade han. »Vi ha två gendarmer efter oss, men vi äro räddade!»

Den måleriska plats, dit förvaltaren fört Laurence, skulle bli så olycksdiger för detta dramas förnämsta personligheter och för Michu själv, att en historieskrivare är skyldig beskriva den. Landskapet har för övrigt blivit ryktbart i kejsardömets juridiska annaler.

Nodesmes skog tillhörde på sin tid ett kloster vid namn Notre-Dame. Detta kloster intogs, plundrades, ned-revs och försvann fullständigt, såväl munkar som egendom. Skogen, som var ett begärligt föremål, tillföll grevarnas av Champagne domän, vilka sedermera pantsatte och läto sälja den. På sex århundraden täckte naturen ruinerna med sin rika och mäktiga gröna mantel och utplånade dem så väl, att tillvaron av ett av de vackraste klostren icke mera förråddes av något annat än en ganska liten kulle, beskuggad av vackra träd och omgiven av täta ogenomträngliga busksnår, som Michu alltifrån 1794 roat sig med att göra ännu tätare genom att plantera taggiga acacior i de mellanrum, där inga buskar växte. En tjärn befann sig vid foten av denna kulle och vittnade om en källa, som förstörts, men som fordom sannolikt bestämt klostrets läge. Innehavarna av åtkomsthandlingarna till Nodesmes skog voro de enda, som kunnat upplysa om detta åttahundra år gamla ords etymologi och upptäcka, att fordom funnits ett68

kloster mitt i skogen. Vid revolutionens första åskslag hade markis de Simeuse, vars äganderätt angripits, nödsakats genomgå sina åtkomsthandlingar och av en händelse upptäckt, att ett kloster fordom funnits i skogen. Med en lätt förklarlig baktanke började han söka efter klostrets plats. Michu, som också kände skogen, hade naturligtvis hjälpt sin herre i detta arbete, och hans skarpsinne såsom skogvaktare hjälpte honom finna klostrets läge. Genom att iakttaga riktningen hos skogens fem huvudvägar, av vilka flera voro utplånade, såg han, att de alla ledde till den lilla kullen eller tjärnen, dit man fordom måste ha kommit från Troyes, från d'Arcis' och CinqjCygnes dalar ävensom från Bar-sur-Aube. Markisen ville undersöka kullen, men kunde till detta arbete taga endast för trakten främmande folk. Omständigheterna tvingade honom emellertid avstå från sina undersökningar, men väckte hos Michu tanken på att kullen dolde antingen skatter eller också klostrets grundvalar. Michu fortsatte för den skull detta arkeologiska arbete; han fann, att marken lät ihålig i jämnhöjd med själva tjärnen mellan två träd vid foten av höjdens ena branta punkt. En vacker natt begav han sig för den skull dit försedd med en hacka, och hans arbete avtäckte då en källargång, dit man nedsteg på trappsteg av sten. Tjärnen mäter på sitt djupaste ställe tre fot, och tyckes framgå ur kullen samt väcker den tron, att ur denna framgår en källa, som uppstått genom infiltration i denna vidsträckta skog från med vattenväxter, alar, pilar, askar omgivna kärr; vid densamma mötas gångstigar, återstoder av de gamla numer övergivna skogsvägarna. Tjärnens vatten, som tycks sova, täckes av storbladiga växter och krasse samt visar en helt och hållet grön yta, som knappt märkes från dess kanter, på vilka ett fast och tätt gräs växer. Den ligger alltför långt från varje boning för att andra djur än högvilt komma dit för att dricka. Övertygade om, att ingenting kunde finnas under detta kärr och avskräckta av kullens otillgängliga branter, hade varken skogvaktare eller jägare besökt, gräft eller sonderat denna vrå, som tillhörde skogens äldsta hygge och som Michu bevarade till storskog, till dess att ordningen kom till densamma att avverkas. Vid gångens ända fanns en välvd källare, som69

var ren och torr, helt och hållet uppförd av huggen sten, av samma slag som man kallade i n p a c e, d. v. s. klostrens fängelsehåla. Denna källares sundhet, bevarandet av denna återstod av trappa och av detta halvcirkelformiga valv förklarades av källans närvaro, som klostrets nedrivare skonat, och en sannolikt mycket tjock mur av tegel och murbruk, liknande romarnas murar, som avhöll ovanvattnet. Michu täckte ingången till

denna tillflyktsort med stora stenar, varpå han för att bevara hemligheten och göra den ogenomtränglig ålade sig som lag att klättra uppför den trädbevuxna kullen och stiga ned i källaren från tvärbranten, i stället för att intränga i densamma från tjärnen. Då de båda flyktingarna kommo dit, spred månen sitt vackra silverskimmer över kullens hundraåriga trädtoppar, spelade i de präktiga kronorna hos trädtungor, som på olika sätt avskuros av de vägar, som förde dit, somliga avrundade, andra spetsiga, stundom bildade av blott ett enda träd, stundom av en hel dunge.

Blicken fördjupade sig oemotståndligt i de flyende perspektiven, i vilka den än följde rundningen av en gångstig, än den storartade utsikten i en lång skogsallé, än en mur av nästan svart grönska. Månljuset, som silade sig genom grenverket på detta ställe, lät bland den ljusa krassen och näckrosorna några diamanter av detta lugna och okända vatten glänsa. Endast grodornas kväkande störde den djupa tystnaden i denna vrå av skogen, vars doft av vildmark i själen väckte frihetstankar.

»Äro vi nu räddade?» frågade grevinnan Michu.

»Ja, min fröken. Men vi ha båda vårt göra. Bind våra hästar vid träden på denna lilla kulle och knyt en näsduk om nosen på dem», sade han, i det han räckte henne sin halsduk; »våra hästar äro intelligenta och förstå, att de böra hålla sig tysta. Då ni slutat, stig ned alldeles ovanför vattnet utför denna brant och låt icke er ridklänning haka upp sig; ni finner mig här nere.»

Medan grevinnan gömde hästarna, bundo dem och svepte duken kring deras nos, lyfte Michu undan stenarna och avtäckte ingången till källaren. Grevinnan, som trodde sig känna skogen, blev mycket överraskad, då hon såg sig stå i ett källarvalv. Michu lade med en murares skicklighet till-70

baka valvstenarna över ingången. Då han slutat, hördes i nattens tystnad bullret av gendarmernas hästar och deras röster; han byggde emellertid fortfarande lugnt upp teglet, tände en liten grankvist och förde grevinnan in i det i n p a c e, där en ljusstump ännu var kvar, och som tjänat honom till att undersöka hålan. Järndörren hade flera linjers tjocklek, men hade på sina ställen hål, som rosten frätt. Förvaltaren hade satt den i ordning, och den stängdes utifrån av bommar, som på vardera sidan passade in i hål i muren. Grevinnan, som var nära att dö av trötthet, satte sig på en stenbänk, ovanför vilken en järnring ännu satt kvar i väggen.

»Här ha vi en salong, där vi kunna samtala», sade Michu. »Nu kunna gendarmerna stryka omkring så mycket de vilja; det värsta, som kan hända oss, skulle vara, om de toge våra hästar.»

»Om de det gjorde, vore det detsamma som att döda mina kusiner och herrarna d'Hauteserre! Låt höra vad ni vet?»

Michu berättade det lilla han kunnat höra av Malins samtal med Grévin.

»De äro på väg till Paris och skola komma dit på morgonen», sade grevinnan, då han slutat.

»Förlorade!» utbrast Michu. »Ni påstår, att inkommande och utgående skola övervakas vid barriärerna. Malin har det största intresse av att låta mina herrar grundligt blottställa sig för att döda dem.»

»Och jag, som ingenting vet om företagets allmänna plan», utropade Laurence. »Hur skall man kunna varna Georges, Rivière och Moreau. Var äro de? Tänk i alla fall bara på mina kusiner och herrarna d'Hauteserre, sök upp dem kosta vad det vill.»

»Telegrafen hinner fram fortare än den snabbaste häst», sade Michu, »och av alla i denna sammansvärjning inblandade ädlingar skola era kusiner vara de mest efterspanade; om jag kan få tag i dem, måste de bo här, där vi skola förvara dem tills dess saken fått ett slut; deras stackars far hade måhända en syn, då han förde mig på spåren efter detta gömsle, han hade kanske en förkänsla av att hans söner skulle rädda sig där!»71

»Mitt sto härstammar från grevens av Artois stall och föddes av hans bästa engelska häst, men det har tillryggalagt trettiosex lieues och skulle störta, utan att ha hunnit fram med er.»

»Min häst är god», sade Michu, »om ni ridit trettiosex lieues, behöver jag rida endast aderton.»

»Tjugutre», sade hon, »ty de äro på väg sedan fem timmar! Ni skall finna dem ovanför Lagny i Coupvrai, därifrån de i dagningen skola bryta upp förklädda till sjömän; de tänka komma in i Paris på båtar. Se här», fortsatte hon och drog av sitt finger hälften av sin moders vigselring, »det enda tecken, vartill de kunna sätta tro; jag har givit dem den andra hälften. Skogvaktaren i Coupvrai är far till en av deras soldater och gömmer dem i natt i en av kolare övergiven stuga i skogen. Tillsammans äro de åtta. Herrarna d'Hauteserre och fyra man äro med mina kusiner.»

»Min fröken, man skall inte förfölja soldaterna, och därför behöva vi endast tänka på herrarna de Simeuse och kunna låta de andra rädda sig, som de behaga. Kan det inte vara nog att tillropa dem: det bränns?»

»Överge bröderna d'Hauteserre? Aldrig!» sade hon. »De måste omkomma eller rädda sig tillsammans!»

»Lågadel?» återtog Michu.

»De äro visserligen endast riddare», svarade hon, »jag vet det; men de äro förbundna med Cinq-Cygne och Simeuserna. Återför för den skull mina kusiner och herrarna d'Hauteserre och överlägg med dem om bästa sättet att komma hit till skogen.»

»Gendarmerna äro här! Hör ni dem? De rådpläga.»

»Kort sagt, ni har redan två gånger haft lyckan med er i afton, ge er av och återför dem, dölj dem i denna källare; där skola de vara säkra för varje efterspaning! Jag kan inte vara er till någon nytta», tillade hon med raseri, »jag skulle endast vara en fyrbåk, som upplyste fienden. Polisen skall aldrig kunna tänka sig, att mina släktingar återkomma hit till skogen, då de se mig lugn. Hela frågan är blott att finna fem goda hästar för att från Lagny komma hit på sex timmar, fem hästar, som måste lämnas döda i något skogssnår,»72

»Än pengarna då?» sade Michu, som stått i djupa tankar, medan han lyssnade till den unga grevinnans ord.

»Jag har givit mina kusiner etthundra louisdorer.»

»Då ansvarar jag för dem», utropade Michu. »Väl gömda, måste ni avstå från att se dem; min hustru och min gosse skola bära mat till dem två gånger i veckan. Men som jag inte ansvarar för mig själv, så bör ni veta, min fröken, i händelse av olycka, att ryggbjälken till vinden i min paviljong blivit urholkad medelst en borr. I hålet, som döljes av en grov skruv, finnes planen till ett hörn av skogen. De träd, vid vilka ni på planen ser en röd punkt, ha på platsen på sin fot ett svart märke. Vart och ett av dessa träd är en vägvisare. Den tredje gamla eken, som finnes till vänster om varje vägvisare, döljer två fot framför stammen rör av järnbleck, som äro nedgrävda sju fot och vart och ett innehåller hundratusen francs i guld. Dessa elva träd, de äro blott elva, äro Simeusernas hela förmögenhet, sedan Gondreville fråntagits dem.»

»Adeln skall behöva ett århundrade för att hämta sig från de slag, som tillfogats densamma!» sade fröken de Cinq-Cygne långsamt.

»Finnes någon lösen?» frågade Michu.

»Frankrike och Karl! för soldaterna, Laurence och Louis! för herrarna d'Hauteserre och de Simeuse. Herre Gud, att för första gången på elva år ha sett dem i går och i dag veta dem löpa dödsfara, och vilken död se'n! Michu», tillade hon med ett vemodigt uttryck, »var lika försiktig under dessa femton timmar, som ni varit stor och hängiven under dessa tolv år. Om en olycka händer mina kusiner, blir det min död! Nej», utbrast hon, »jag skall leva för att döda Bonaparte.»

»Vi skola bli två den dagen, då allt är förlorat.»

Laurence tog Michus grova hand, som hon på engelskt sätt kraftigt tryckte. Michu såg på sin klocka; den visade midnatt.

»Vi måste till varje pris ge oss åstad», sade han. »Ve den gendarm, som försöker spärra min väg. Och er, min fröken, behöver jag inte uppmana att med lösa tyglar åter-73

vända till Cinq-Cygne; de äro där, och ni måste uppehålla dem.»

Sedan han röjt ur hålet, hörde Michu ingenting; han lade sig med örat mot marken och reste sig därpå hastigt: — »De äro vid skogsbrynet åt Troyes-sidan till!» sade han. »Jag skall undgå dem!»

Han hjälpte grevinnan att stiga upp och lade tillbaka stenhopen. Då han slutat, hörde han Laurences milda röst ropa sig; hon ville nämligen se honom i sadeln, innan hon själv steg till häst. Den barske mannen hade tårar i ögonen, då han växlade en sista blick med sin unga härskarinna, vars ögon voro torra.

»Låt oss uppehålla dem, han har rätt!» tänkte hon, då hon icke hörde något mera, varpå hon i full galopp tog vägen till Cinq-Cygne.

Då fru d'Hauteserre, som trodde, att det ännu icke var slut med revolutionen, och kände den tidens summariska rättvisa, hörde, att hennes söner hotades med döden, återfick hon både medvetande och krafter genom själva den våldsamma smärta, som berövat henne dem. Av en ohygglig nyfikenhet förmåddes hon att åter gå ned i salongen, vars anblick erbjöd en tavla, värd en genremålares pensel. Kyrkoherden, som fortfarande satt kvar vid bordet, lekte mekaniskt med korten, medan han förstulet gav akt på Peyrade och Corentin, vilka stodo vid spiselns hörn och sakta samtalade. Flera gånger mötte Corentin kyrkoherdens icke mindre fina blick; men liksom två motståndare, vilka befinnas lika starka och åter ställa sig en garde, sedan de korsat sina värjor, blickade båda genast åt annat håll.. Den hedersmannen d'Hauteserre, vilken liksom en häger stod på sina båda ben bredvid den klumpige, fete och girige Goulard, var i samma ställning, som den första häpenheten givit honom. Ehuru mairen bar borgarklassens dräkt, såg han i alla fall ändå ut som en betjänt. Båda betraktade med slöa blickar gendarmerna, bland vilka Gothard alltjämt grät och vars händer blivit så hårt bundna, att de voro violetta och uppsvällda. Cathérine övergav icke sin enkla och naiva, men ogenomträngliga min. Den korpral, som enligt Corentin nyss begått den dumheten att häkta de båda barnen, visste icke74

längre om han skulle gå eller stanna. Han stod helt tankfull mitt i salongen med handen stödd på sabelfästet och blicken fäst på de båda parisarna. De förskräckta makarna Durieu och allt det övriga slottsfolket bildade en beundransvärd grupp av oro. Om icke Gothards snyftningar varit, skulle man hört en fluga flyga.

Då modern, förskrämd och blek, öppnade dörren och visade sig, nästan släpad av fröken Goujet, vars röda ögon visade, att hon gråtit, vände sig alla dessa ansikten mot de båda kvinnorna. De två agenterna hoppades lika mycket som slottsinvånarna fruktade få se Laurence inträda. Såväl de enas som de andras plötsliga rörelse syntes liksom föranledd av en av dessa mekanismer, som låta trädockor göra en enda åtbörd eller blinka med ögonen.

Fru d'Hauteserre skyndade med tre stora steg fram till Corentin och sade häftigt med en av snyftningar avbruten röst: »Av förbarmande, min herre, säg, varför mina söner äro anklagade? Och tror ni då, att de kommit hit?»

Kyrkoherden, som tycktes tänka, då han fick se den gamla frun: »Hon ska göra någon dumhet!» slog ned ögonen.

»Min plikt och det uppdrag, jag fullgör, förbjuda mig att säga er det», svarade Corentin med på en gång vänlig och gäckande röst.

Denna vägran, som sprättens avskyvärda artighet gjorde ännu mera obönhörlig, förstenade den gamla modern, som sjönk ned i en fåtölj bredvid abbé Goujet, knäppte händerna och gjorde en bön.

»Var har ni fått den där grinollen?» frågade Corentin korpralen och pekade på Laurences lilla stallknekt.

»På vägen till arrendegården längs parkmuren; den slyngeln var nära Closeaux' skog.»

»Än flickan då?»

»Henne knep Ollivier.»

»Vart begav hon sig?»

»At Gondreville.»

»De vände sålunda varandra ryggen?» sade Corentin.

»Ja», svarade gendarmen.

»Är inte det där medborgarinnan Cinq-Cygnes lilla betjänt och hennes kammarjungfru?» frågade Corentin mairen.75

»Jo», svarade Qoulard.

Sedan han tyst växlat några ord med Corentin, avlägsnade sig Peyrade genast och tog gendarmerna med sig.

I samma ögonblick inträdde korpralen d'Arcis, som gick fram till Corentin och helt sakta sade: »Jag känner alla lokaliteterna och har rannsakat allting i bi- och ekonomibyggnaderna; såvida inte de unga männen blivit begravda, finnes ingen. Vi undersöka golv och murar med våra gevärskolvar.»

Peyrade, som återkom, gjorde ett tecken åt Corentin att komma ut och förde honom till raset i slottsgraven, i det han visade honom den däremot svarande hålvägen.

»Vi ha förstått manövern», sade Peyrade.

»Jag kan säga er den», svarade Corentin. »Den lilla slyngeln och flickan ha narrat dessa dumhuvuden till gendarmer för att låta villebrådet undslippa.»

»Vi ska få veta sanningen, då det blir dager», återtog Peyrade. »Vägen är fuktig, jag skall låta två gendarmer avspärra den uppåt och nedåt; då vi kunna se tydligt, skola vi ju av spåren kunna säga vilka som gått fram här.»

»Se där äro spåren av en hästhov», sade Corentin, »låt oss gå till stallen.»

»Huru många hästar finnas här?» frågade Peyrade herr d'Hauteserre och Goulard, då han jämte Corentin återkom till salongen.

»Nå, herr maire, vet ni inte, svara?» röt Corentin till honom, då han såg denne ämbetsman tveka.

»Jo, där finnas grevinnans sto, Gothards häst och herr d',Hauteserres.»

»Vi ha sett bara en häst i stallet», sade Peyrade.

»Fröken är ute och rider», sade Durieu.

»Rider hon ofta så här under natten, er myndling?» sade vällustingen Peyrade till herr d'Hauteserre.

»Mycket ofta», svarade den gamle hedersmannen okonstlat. »Herr mairen kan intyga det.»

»Hela världen vet, att hon har sina infall», svarade Cathérine. »Innan hon skulle lägga sig, betraktade hon himlen, och jag tror nog, att era bajonetter, som hon såg blänka på långt håll, väckte hennes undran. Hon ville veta»,76

sade hon till mig, då hon gick, »om det var fråga om en ny revolution.»

»När gick hon?» frågade Peyrade.

»Då hon såg era gevär.»

»Vart begav hon sig då?»

»Det vet jag inte.»

»Nå, den andra hästen då?» frågade Corentin.

»Den., toog gendarmerna fråån mig!...» sade Gothard.

»Vart begav du dig då?» sade en av gendarmerna.

»Jaag... fööljde... min ... mat... mor till ar.. .rende-gården.»

Gendarmen såg på Corentin i avvaktan på en befallning; men Gothards ord voro på en gång så falska och så sanna; så djupt oskyldiga och sluga, att de båda parisarna betraktade varandra, liksom för att upprepa Peyrades ord: »De äro inga tölpar!»

Adelsmannen tycktes icke äga nog förstånd att undertrycka ett epigram. Mairen var dum. Den av moderskärlek idiotiska fru d'Hauteserre ansatte agenterna med en enfaldig oskulds frågor. Alla hade verkligen överraskats i sin sömn. Inför dessa smådrag förstod Corentin, då han bedömde de olika karaktärerna, genast, att hans enda motståndare var fröken de Cinq-Cygne. Hur skicklig polisen än är, har den likväl otaliga hinder att övervinna. Den är icke blott tvungen att lära känna allt, som konspiratören vet, utan måste också antaga tusen saker för att komma till en enda, som är sann. Konspiratören tänker oupphörligt på sin säkerhet, men polisen är endast tidtals på sin vakt. Funnes intet förräderi, skulle ingenting vara lättare än att konspirera. En ensam konspiratör har mera fintlighet än polisen med alla sina verksamhetsmedel. I det Corentin och Peyrade moraliskt kände sig, som om de fysiskt hejdats av en dörr, vilken de trott sig finna öppen, sedan de brutit upp den, men som människor sedan höllo igen utan att säga något, sågo de sig genomskådade och lurade utan att veta av vem.

»Jag kan försäkra», kom korpral d'Arcis för att viska till dem, »att om de båda herrarna de Simeuse och d'Haute-serre tillbringat natten härstädes, måste de ha legat i faderns, moderns, fröken de Cinq-Cygnes, pigans, tjänstfolkets77

sängar eller också promenerat i parken; det finnes nämligen inte minsta spår till att de varit här.»

»Vem har kunnat varna dem?» sade Corentin till Peyrade. »Ännu veta endast förste konsuln, Fouché, ministrarna, polisprefekten och Malin något.»

»Vi skola lämna får* i trakten», sade Peyrade halvhögt till Corentin.

»Däri gör ni så mycket bättre, som de skola vara i Champagne», inföll kyrkoherden, som icke kunde avhålla sig från ett leende, då han hörde ordet får och förstod allt av detta enda ord.

»Min Gud!» tänkte Corentin, som svarade kyrkoherden med ett annat leende, »det finnes blott en förnuftig person här; endast med honom kan jag komma till ett resultat, jag skall tala med honom.»

»Mina herrar...», sade mairen, som emellertid ville giva ett bevis på sin hängivenhet för förste konsuln och nu vände sig till de båda agenterna.

»Säg medborgare, republiken finnes ännu», sade Corentin och betraktade kyrkoherden med gäckande min.

»Medborgare», återtog mairen, »just då jag kom in i den här salongen och innan jag hunnit öppna munnen, kom Cathérine inrusande för att hämta sin matmors ridpiska, handskar och hatt.»

Ett dovt mummel av fasa uppsteg ur alla bröst med undantag av Gothards. Alla ögon, utom gendarmernas och agenternas, hotade Goulard, angivaren, och slungade blixtar mot honom.

»Gott, medborgare maire», sade Peyrade. »Nu se vi klart. Man har i tid varnat medborgarinnan Cinq-Cygne», tillade han och betraktade Corentin med tydligt misstroende.

»Korpral, sätt handklovar på den där lilla pojken», sade Corentin till gendarmen, »och för in honom i ett särskilt rum. Stäng också in den där lilla flickan», tillade han och pekade på Cathérine. — »Du skall leda spaningen efter pappen», återtog han, i det han vände sig till Peyrade och sakta talade med honom. »Undersök allt, skona ingenting.

* Namn på hemliga spioner till fångars utforskande.— Herr abbé», sade han förtroligt till kyrkoherden, »jag har viktiga meddelanden att göra er.» Med dessa ord förde han honom med sig ut i trädgården.

»Hör noga på mig, herr abbé, ni synes mig ha en biskops förstånd och skall förstå mig (ingen kan höra oss); på er vilar mitt enda hopp att kunna rädda två familjer, som av dumhet störta sig i en avgrund, ur vilken ingenting återkommer. Herrarna de Simeuse och d'Hauteserre ha blivit förråda av en av dessa nedriga spioner, som regeringarna insmyga i alla sammansvärjningar för att lära känna deras syftemål, medel och deltagare. Förblanda inte mig med den usling, som är min följeslagare, han tillhör polisen; men jag har den äran vara fäst vid konsulns kabinett och har sista ordet. Man önskar icke herrarna de Simeuses fördärv; om Malin vill se dem skjutna, vill däremot förste konsuln, om de äro här, och inte ha några onda avsikter, hejda dem vid avgrundens rand; han

tycker nämligen om goda militärer. Den agent, som följer mig, har hela myndigheten, och jag är skenbart ingenting, men vet var komplotten är. Agenten tjänar Malin, som utan tvivel lovat honom sitt skydd, en anställning och måhända pengar, om han kan finna de båda de Simeuse och utlämna dem. Förste konsuln, som är en verkligt stor man, hyser inga dylika tankar. Jag vill inte veta, om de båda unga männen äro här», inföll han, då han såg kyrkoherden göra en avväjande åtbörd, »men de kunna räddas endast på ett sätt. Ni känner lagen av den 6 floreal år X, den ger amnesti åt de emigranter, som ännu finnas i utlandet, med villkor att de återkomma före den 1 vendémiaire år XI, d. v. s. i september förra året. Men herrarna de Simeuse, vilka liksom herrarna d'Hauteserre ha innehaft befäl i Condés armé, äro undantagna från denna lag; deras närvaro i Frankrike är således ett brott och förslår under de nuvarande omständigheterna att göra dem till deltagare i en ryslig komplott. Förste konsuln har funnit detta undantag vara ett fel, som förskaffar hans regering oförsonliga fiender; han skulle vilja låta herrarna de Simeuse veta, att intet åtal skall anställas mot dem, om de tillställa honom en böneskrift, i vilken de säga sig ha återkommit till Frankrike för att underkasta sig lagarna och lova avlägga ed på79

författningen. Ni förstår, att denna böneskrift måste vara i hans händer, innan de häktas, och dateras några dagar tillbaka; jag kan frambära den. Jag frågar er inte var de unga männen äro», sade han, då kyrkoherden åter gjorde en nekande åtbörd; »vi äro olyckligtvis säkra på att finna dem; skogen är bevakad, ingången till Paris övervakas och likaså gränsen. Hör mig noga; om dessa herrar befinna sig mellan denna skog och Paris, bli de gripna; äro de i Paris, skall man finna dem; söka de återvända till gränsen, skola de olyckliga häktas. Förste konsuln tycker om före detta adel och kan inte lida republikanerna, och detta är helt enkelt; om han vill bestiga en tron, måste han strypa friheten. Denna hemlighet stannar oss emellan. Alltså! Jag skall stanna till i morgon och vara blind, men misstro agenten; den där fördömde provencalen är djävulens dräng; han har Fouchés uppdrag liksom jag förste konsulns.»

»Om herrarna de Simeuse äro här», sade kyrkoherden, »skulle jag ge tio mått av mitt blod och min ena arm för att rädda dem; men om fröken de Cinq-Cygne är deras förtrogna, har hon, det svär jag vid min salighet, inte yppat det minsta och har inte gjort mig den hedern att rådfråga mig. Jag är för övrigt mycket nöjd med hennes tystlåtenhet, om tystlåtenhet behövts. Vi spelade i går afton, som alla dagar, boston under den djupaste tystnad till klockan halv elva och ha ingenting sett eller hört. I den här ensliga dalen går inte ett barn, utan att alla se och veta det, och under fjorton dagar har ingen främmande person kommit. Men herrarna d'Hauteserre och de Simeuse äro tillsammans en trupp på fyra personer. Den goda herr d'Hauteserre och hans hustru ha underkastat sig regeringen och gjort alla tänkbara försök att föra hem sina söner; senast i förrgår skrevo de till dem. På själ och samvete har det inte också behövts, att ni kommit hit för att rubba min fasta tro på deras vistelse i Tyskland. Oss emellan, så finnes ingen, utom den unga grevinnan, som icke gör rättvisa åt herr förste konsulns stora egenskaper.»

»Din räv», tänkte Corentin. — »Om de unga männen bli skjutna, sker det, därför att ni så velat ha det!» svarade han högt, »jag tvår mina händer.»

Han hade fört abbé Goujet till ett av månen skarpt80

upplyst ställe och såg plötsligt och skarpt honom i ansiktet, då han sade dessa olycksdigra ord. Prästen var djupt bedrövad, men som en överraskad och om saken alldeles okunnig man.

»Men så inse då, herr abbé», återtog Corentin, »att deras rätt till Gondrevilles gods göra dem dubbelt brottsliga i underordnade personers ögon! Kort sagt, jag vill, att de skola ha att göra med Gud och inte med hans helgon.»

»Det finnes sålunda en komplott?» frågade kyrkoherden oskyldigt.

»Lågsinnad, förhatlig, feg och så främmande för nationens ädla ande», återtog Corentin, »att den skall höljas av allmän avsky.»

»Nåväl! fröken de Cinq-Cygne är alldeles ur stånd till en låghet!» utropade kyrkoherden.

»Herr abbé», återtog Corentin, »för oss... alltid oss emellan... finnas tydliga bevis på hennes medbrottslighet; men sådana finnas ännu inte för rättvisan. Hon tog till flykten vid vår ankomst... och ändå sände jag er mairen.»

»Ja, men för en, som ni var så angelägen att rädda, kom ni väl hastigt i hack och häl på mairen», sade abbén.

Vid dessa ord betraktade de båda männen varandra, och allt var sagt mellan dem; de tillhörde båda två dessa djupa tankens anatomer, för vilka ett enkelt röstens tonfall, en blick, ett ord förslår till att genomskåda en själ, liksom vilden upptäcker sina fiender på tecken, som äro osynliga för en europés ögon.

»Jag trodde jag skulle kunna få något ur honom; jag har blottat mig», tänkte Corentin.

»Å, den skurken!» sade kyrkoherden för sig själv.

Midnattstimmen slog i kyrkans gamla tornur, då Corentin och kyrkoherden återkommo till salongen. Man hörde, huru rummens och skåpens dörrar öppnades och stängdes. Gendarmerna revo upp sängarna, Peyrade grävde och sonderade allt med spionens snabba intelligens. Denna plundring väckte både fruktan och vrede hos de trogna tjänarna, som alltjämt stodo orörliga, herr d'Hauteserre växlade med-Iidsamma blickar med sin hustru och fröken Goujet. En skräckfylld nyfikenhet höll alla vakna. Peyrade kom in i salongen bärande ett skrin av snidat sandelträ, som fordom81

måste ha hemförts från Kina av amiral de Simeuse. Detta vackra skrin var platt och av en kvartsvolyms storlek.

Peyrade gav Corentin ett tecken och förde honom till en fönstersmyg. — »Nu förstår jagi» sade han. »Den där Michu, som kunde betala Marion åttahundra tusen francs i guld för Gondreville och nyss ville döda Malin, måste vara Simeusernas man; det intresse, som förmådde honom fresta Marion, måste vara detsamma, som förmådde honom sikta på Malin. Han tyckes mig i stånd att ha idéer, har i alla fall haft en enda, han känner till saken och har kommit hit för att underrätta dem.»

»Malin har talat om sammansvärjningen med sin vän notarien», sade Corentin, i det han fullföljde sin kollegas tankegång, »och Michu, som låg i bakhåll, hörde sannolikt talas om Simeuserna. Han uppsköt tydligen sitt karbinskott endast för att hindra en olycka, som syntes honom större än förlusten av Gondreville.»

»Han kände igen oss för vad vi äro», sade Peyrade. »Jag tyckte också, att den där bondens intelligens gränsade till det underbara.»

»Å, det bevisar endast, att han var på sin vakt», sade Corentin. »När allt kommer omkring, min gubbe, så ska vi inte överdriva; förräderi stinker oerhört och obildade människor vädra det på långt håll.»

»Vi äro i det hela endast så mycket starkare», sade provencalen.

»Hämta hit korpral d'Arcis», sade Corentin till en av gendarmerna. »Vi skola skicka honom till paviljongen», sade han till Peyrade.

»Vårt öra, Violette, är där», sade provencalen.

»Vi ha inte hört något av honom», sade Corentin. »Vi borde ha tagit med oss Sabatier. Vi två äro inte tillräckliga ___ korpral», sade han, då denne inträdde, och

drog honom mellan sig och Peyrade, »låt inte lura er som korpralen från Troyes nyss. Michu tycks ha ett finger med i spelet; begiv er till hans paviljong, håll ögat på allt och redogör sen för oss.»

»En av mitt folk har hört hästar i skogen, just då man tog fast de två tjänarna, och jag har fyra duktiga karlar i 6 Balzac, En dunkel historia.82

hälarna på dem, som skulle vilja gömma sig i den», svarade gendarmen.

Han gick ut och bullret från en galopperande häst hördes från stenläggningen på gräsplanen, men avtog hastigt.

»Antingen bege de sig till Paris eller gå de tillbaka till Tyskland», sade Corentin. Han satte sig, tog ur fickan på sin spencer fram en anteckningsbok, skrev två rader med blyertspenna, förseglade den och vinkande till sig en gendarm.

»Galoppera genast till Troyes, väck prefekten och säg honom, att han skall begagna sig av dagningen för att sätta

telegrafen i rörelse.»

Gendarmen red bort i galopp. Corentins mening var så tydlig, att slottets alla invånare kände sitt hjärta klappa av ångest. Denna nya oro var emellertid liksom påbröd till deras pina, ty i detta ögonblick höllo alla sina ögon riktade på det dyrbara skrinet. Medan de samtalade, utforskade de båda agenterna dessa lågande blickars språk. Ett slags kallt raseri upprörde dessa båda känslolösa varelsers själ, då de njöto av den allmänna förskräckelsen. Polismannen erfar alla en jägares sinnesrörelser; men där denne utvecklar kroppens och intelligensens alla krafter för att döda en hare, en rapphöna eller ett rådjur, gäller det för polismannen att rädda staten eller fursten, att förtjäna en stor gratifikation. För den skull är också jakten på människor överlägsen den andra jakten med hela det avstånd, som skiljer människorna från djuren. Spionen behöver för övrigt lyfta sin roll till samma storhet och betydelse som de intressen, åt vilka han ägnar sig. Utan att tillhöra yrket kan envar förstå, att själen i detsamma uppbjuder lika mycken energi som jägaren i att förfölja villebrådet. Ju mera de närmade sig ljuset, desto ivrigare blevo för den skull de båda männen. De bevarade emellertid sitt lugna och kalla yttre, och deras blickar förrådde ingenting av deras misstankar, idéer och planer, som förblevo ogenomträngliga. Men för den, som följt verkningarna av det moraliska väderkornet hos dessa båda spårhundar efter obekanta och dolda förhållanden, för den, som förstått den smidighet, med vilken de funno det riktiga83

genom en hastig granskning av sannolikheterna, förelåg något, som framkallade en rysning! Huru och varför kunde dessa genialiska män intaga en så låg ställning, då de bort kunna stå så högt? Vilka brister, vilka fel, vilka lidelser drogo på detta sätt ned dem ? Är en människa polis som hon är tänkare, skriftställare, statsman, målare, general, med villkor att endast kunna spionera, liksom dessa tala, skriva, styra, måla eller slåss? Slottets folk hyste i sina hjärtan blott en och samma önskan: Skulle icke blixten slå ned på dessa uslingar? Alla törstade efter hämnd. Hade icke gendarmerna varit närvarande, skulle för den skull också en resning skett.

»Har ingen nyckeln till skrinet?» sade den cyniske Peyrade och frågade de församlade lika mycket med rörelsen hos sin stora röda näsa som med sina ord.

Icke utan en känsla av fruktan märkte provencalen, att inga gendarmer mera funnos i rummet. Corentin och han voro ensamma. Corentin framtog ur sin ficka en liten dolk och beredde sig att sticka in densamma i en av skrinets fogar. I detta ögonblick hördes först på landsvägen, därpå på den lilla stenläggningen på gräsplanen bullret av en förtvivlad galopp; vad som emellertid väckte mycket större förskräckelse, var sucken från en häst, som i det alla fyra benen på en gångsveko densamma, stupade nedanför det mellersta tornet. En skräck, liknande den, som blixten injagar, skakade alla åskådarna, då man fick se Laurence, vars ankomst tillkännagivits av hennes ridklän-nings frasande; hennes folk hade hastigt bildat häck för att släppa fram henne. Trots sin hastiga ritt hade hon känt sorgen över sammansvärjningens upptäckt: alla hennes förhoppningar hade grusats! Hon hade galopperat i ruiner, medan hon tänkte på nödvändigheten att underkasta sig förste konsulns regering. Utan den fara, i vilken de fyra adelsmännen svävade och som var det stärkande medel, som hjälpte henne övervinna sin trötthet och sin förtvivlan, skulle hon ha somnat. Hon hade nästan sprängt sitt sto för att kunna ställa sig mellan döden och sina kusiner. Vid anblicken av denna hjältemodiga flicka, som blek med trötta drag, med sin slöja åt sidan och sin ridpiska i handen visade sig på tröskeln, därifrån hennes brinnande blickar84

omfattade och uppfattade hela scenen, förstod envar av den omärkliga rörelse, som för ett ögonblick avtecknade sig i Corentins lilla och oroliga ansikte, att de två verkliga motståndarna stodo inför varandra. En fruktansvärd tvekamp började. Då den unga grevinnan såg skrinet i Corentins händer, lyfte hon sin ridpiska och kastade sig så hastigt över honom samt gav honom ett så våldsamt rapp på händerna, att han släppte skrinet. Hon grep det ögonblickligen och kastade det mitt i elden, som brann i spiseln, varpå hon framför denna intog en hotande ställning, innan de båda agenterna hämtat sig från sin överraskning. Laurences blickar lågade av avsky, hennes bleka panna och föraktfulla läppar förolämpade ändå mera de båda männen än det suveräna sätt, varpå hon behandlat Corentin som ett giftigt djur. Den hedersmannen d'Hauteserre kände sig åter som riddersman, allt hans blod purprade hans ansikte och han beklagade, att han icke hade en värja. Tjänarna skälvde av glädje. Denna så innerligt åstundade hämnd drabbade den ena av dessa män. Deras fröjd blev emellertid icke långvarig och

undanträngdes av en hemsk fruktan: de hörde fortfarande gendarmerna, som kommo och gingo på vindarna. Spionen, under vilken energiska benämning alla skiftningar, som utmärka polisens folk, sammanfattas, alldenstund allmänheten aldrig kunnat förmås i sitt tal specificera de personers olika karaktär, vilka tillhöra detta för regeringarna nödvändiga apotek, spionen vidlåder sålunda det präktiga och egendomliga draget, att han aldrig förivrar sig; han har prästernas kristliga ödmjukhet, blickar, vana vid föraktet, vilket han sätter som en mur emot enfaldigt folk, som icke förstår honom; mot förolämpningar har han en panna av järn och fullföljer sitt mål som ett djur, vars fasta skal endast kanonen kan genomtränga; men liksom djuret är han också så mycket ursinnigare, då han träffas just som han trott sitt harnesk ogenomträngligt. Piskrappet över hans fingrar blev för Corentin, oavsett smärtan, det kanonskott, som genomborrar skalet. Denna handling, så full av avsky från den sublima och ädla unga flickan, förödmjukade honom icke allenast inför den lilla krets, som var vittne till densamma, utan även i hans egna ögon. Provencalen Peyrade rusade85

fram till elden och fick en spark av Laurence, men han tog tag i hennes fot och nödgade henne av blygsel sätta sig i länstolen, där hon förut sovit. Detta var det burleska mitt i skräcken, en kontrast, vilken ofta nog förekommer i de mänskliga förhållandena. Peyrade svedde handen för att bemäktiga sig det brinnande skrinet; men han fick det, satte det på golvet och sig själv ovanpå det. Allt detta tilldrog sig med ögonblickets hastighet, utan att ett ord sades. Corentin, som hämtat sig efter den smärta, som pisk-rappet orsakade honom, fasthöll fröken de Cinq-Cygne, vars händer han grep.

»Tvinga mig inte, vackra medborgarinna att använda våld mot er», sade han med förkrossande artighet.

Peyrades åtgärd medförde det resultatet, att elden, som tagit i skrinet, slocknade av brist på luft.

»Hör hit, gendarmer!» ropade han, i det han behöll sin ställning.

»Lovar ni att vara snäll?» sade Corentin oförskämt åt Laurence, i det han tog upp sin dolk utan att begå det felet att hota henne med densamma.

»Hemligheterna i detta lilla skrin angå inte regeringen», svarade hon med en blandning av melankoli i sitt uttryck och sitt tonfall. »Då ni läst de brev, som finnas i det, skall ni, trots er skamlöshet, blygas över att ha läst dem; men blygas ni ännu över något?» frågade hon efter ett ögonblicks tystnad.

Kyrkoherden gav Laurence en blick, som sade: »I Guds namn! Lugna er.»

Peyrade steg upp. Skrinets botten, som varit i beröring med kolen och nästan helt och hållet bränts, lämnade på mattan ett brunt märke. Skrinets övre del var redan kolnat, och sidorna gåvo vika. Den groteske Scævola, som åt polisens gudom Fruktan offrade bakstycket av sina aprikos-färgade knäbyxor, öppnade de båda sidorna som man öppnar en bok och lät tre brev och två hårlockar glida ut på bordduken. Han smålog menande mot Corentin, då han varseblev, att håren voro av olika vit färg. Corentin lämnade fröken de Cinq-Cygne för att läsa breven, ur vilka hårlockarna fallit.

Laurence reste sig även, ställde sig bredvid de båda86

spionerna och sade: »ja, läs dem högt, det skall vara ert straff.»

Som de läste tyst, läste hon själv högt upp följande brev: »Kära Laurence.

Vi ha erfarit ert vackra uppförande den sorgliga dagen, då vi fängslades, min man och jag. Vi veta, att ni älskar våra kära tvillingar lika mycket och på samma sätt som vi själva älska dem; för den skull bedja vi er att åt dem förvara ett dyrbart och sorgligt minne. Herr skarprättaren har nyss klippt av vårt hår, ty om några ögonblick skola vi dö, och han har lovat oss tillställa er de två enda minnen, vilka vi kunna giva våra älskade fader- och moderlösa. Bevara för den skull dessa återstoder av oss; ni skall giva dem åt dem under bättre tider. Vi ha på dem tryckt en sista kyss åt dem med vår välsignelse. Vår sista tanke skall vara först på våra söner, därnäst på er och slutligen på Gud! Älska dem ömt.

Berthe de Cinq-Cygne Jean de Simeuse.»

Alla hade tårar i ögonen vid läsningen av detta brev.

Laurence sade med fast röst till agenterna och gav dem en förkrossande blick: »Ni har mindre medlidande än herr skarprättaren.»

Corentin lade lugnt in hårlockarna i brevet och brevet avsides på bordet, i det han ställde en korg med kort på det, för att det icke skulle fläktas bort. Denna kallblodighet mitt under allmänna rörelsen var ohygglig. Peyrade vecklade upp de båda andra breven.

»A, vad dem angår», återtog Laurence, »äro de nästan lika. Ni har hört testamentet, här är dess fullbordan. Hädanefter har mitt hjärta ingen hemlighet för någon, det är allt.»

»1794, Andernach före striden, Min kära Laurence,

jag älskar er för livet och vill låta er veta det; men för den händelse jag skulle stupa, så vet, att min bror Paul-Marie älskar er lika mycket som jag. Min enda tröst,87

om jag dör, är att vara säker på, att ni en dag skall taga min käre broder till er make, utan att låta mig förtäras av svartsjuka, vilket skulle hända, om vi leva båda två och ni föredroge honom. När allt kommer omkring, skulle detta företräde synas mig helt naturligt; han är nämligen måhända mer värd er kärlek än jag, o. s. v.

Marie-Paul.»

»Här är det andra», återtog hon med en förtjusande rodnad.

»Andernach, före striden.

Min goda Laurence.

Jag är litet sorgsen i min själ; men Marie-Paul har en alltför glad karaktär för att icke behaga er mycket mera än jag. En dag måste ni välja mellan oss, nåväl, fast jag älskar er med en lidelse___»

»Ni brevväxlar med emigranter», sade Peyrade, i det han avbröt Laurence och försiktigt höll brevet framför ljuset för att efterse, om det icke innehöll något mellan raderna, skrivet med sympatiskt bläck.

»Ja», sade Laurence, som vek ihop de dyrbara breven, vilkas papper gulnat. »Men med vad rätt våldför ni er på min bostad, min personliga frihet och alla hemmets dygder.»

»A! vad den saken angår», sade Peyrade. »Med vilken rätt? Det skall jag säga er, vackra aristokrat», återtog han och tog ur fickan upp en order från justitieministern och kontrasignerad av inrikesministern. »Se här, medborgarinna, ministrarna ha tagit ansvaret på sig...»

»Vi skulle kunna fråga er», sade Corentin helt sakta till henne, »med vilken rätt ni hos er härbärgerar förste konsulns mördare? Ni har slagit mig på handen med en ridpiska, vilket berättigar mig att en dag ge ett handtag för att expediera era herrar kusiner, jag, som kommit för att rädda dem.»

På läpparnas rörelse och den blick Laurence gav Corentin, förstod kyrkoherden, vad denne store okände konstnär sade, och gav grevinnan ett tecken att misstro honom, vilket märktes endast av Goulard. Peyrade knackade på88

skrinets lock för att utröna, om det icke bestod av tvi urhålkade bräden.

»Ack! Min Gud», sade hon till Peyrade, i det hon ryckte från honom locket, »bryt inte sönder det, se här.»

Hon tog en nål, tryckte på huvudet till en figur och de båda brädena, som sammanhöllos av en fjäder, gledo åtskils. Det bräde, som var urhålkat, innehöll två miniatyrer av herrarna de Simeuse i Condés armés uniformer, två porträtt på elfenben, som målats i Tyskland. Corentin som befann sig ansikte mot ansikte med en motståndare, värd hela hans vrede, drog Peyrade i ett hörn och råd-plägade sakta med honom.

»Ni kastar det där i elden», sade abbé Goujet till Laurence och antydde med blicken markisinnans brev och hårlock.

Till svar höjde den unga flickan betydelsefullt på axlarna. Kyrkoherden förstod, att hon offrade allt för att

uppehålla spionerna och vinna tid, och riktade blicken mot höjden med en åtbörd av beundran.

»Var har man inspärrat Gothard, som jag hör gråta?» sade hon till honom, så högt att det skulle höras.

»Jag vet inte», svarade kyrkoherden.

»Var han till arrendegården?»

»Arrendegården!» sade Peyrade till Corentin. »Vi skola skicka dit folk.»

»Nej», inföll Corentin, »den där flickan har inte anförtrott sina kusiners välfärd åt en arrendator. Hon uppehåller oss. Gör vad jag sagt, så att vi åtminstone erhålla några upplysningar, sedan vi begått det felet att komma hit.»

Corentin gick fram och satte sig framför spiseln, lyfte upp de långa spetsiga skörten på sin röck för att värma sig och anslog ton och sätt hos en person, som är på besök.

»Mina damer, ni kunna gå till vila och ert folk också. Herr maire, nu behöva vi inte längre era tjänster. Våra stränga order tillåta oss icke att handla på annat sätt än vi gjort; men då alla murar, som synas mig bra tjocka, blivit undersökta, skola vi avlägsna oss.»

Mairen tog avsked och gick. Varken kyrkoherden eller fröken Goujet rörde sig från stället. Personalen var89

alldeles för orolig för att icke följa sin unga matmoders öde. Fru d'Hauteserre, som ända från Laurences återkomst studerade henne med en förtvivlad moders nyfikenhet, steg upp, tog hennes arm, förde henne till ett hörn och sade sakta: »Har ni sett dem?»

»Hur skulle jag kunnat låta era barn komma under vårt tak, utan att ni fått veta det?» svarade Laurence. — »Durieu», sade hon, »se till, om det är möjligt att rädda min stackars Stella, som ännu andas.»

»Hon har tillryggalagt en lång väg», sade Corentin.

»Femton lieues på tre timmar», svarade hon kyrkoherden, som häpen betraktade henne. »Jag red ut klockan halv tio och återkom något efter ett.»

Hon såg på pendylen, som visade halv tre.

»Ni nekar således inte, att ni ridit femton lieues?»

»Nej», sade hon. »Jag tillstår, att mina kusiner och herrarna d'Hauteserre i sin fullkomliga oskuld tänkt anhålla att icke bli undantagna från amnestien och återkommo till Cinq-Cygne. Då jag trodde, att herr Malin ville inveckla dem i något förräderi, skyndade jag att varna dem och be dem återvända till Tyskland, där de skola inträffa innan telegrafen i Troyes signalerat dem vid gränsen. Om jag begått ett brott, skall man straffa mig.»

Detta svar, som Laurence noga övervägt och som i alla delar var så sannolikt, rubbade Corentins övertygelse, medan den unga grevinnan förstulen gav akt på honom. I detta avgörande ögonblick, då allas själar, så att säga, hängde vid dessa båda ansikten, och alla blickar vandrade från Corentin till Laurence och från Laurence till Corentin, hördes bullret av en galopperande häst från skogen på vägen, och från grinden på gräsplanens stensättning. En hemsk ångest avtecknade sig på alla ansikten.

Peyrade inträdde med glädjestrålande ögon och skyndade ivrigt till sin kollega, till vilken han sade tillräckligt högt för att höras av grevinnan: »Nu ha vi Michu fast.»

Laurence, vars kinder av ångest, trötthet och spänningen av alla hennes intellektuella förmögenheter färgades rosenröda, blev lika bleka som förut och sjönk nästan vanmäktig, tillintetgjord ned på en stol. Hustru Durieu,90

fröken Goujet och fru d'Hauteserre skyndade till henne, ty hon var nära att kvävas; med en åtbörd lät hon dem förstå att de skulle skära av snörena på hennes ridjacka.

»Han föll i snaran, d e äro på väg till Paris», sade Peyrade. »Vi måste förändra våra befallningar.»

De gingo ut och lämnade en gendarm på vakt vid salongsdörren. Dessa båda mäns infernaliska skicklighet förskaffade dem en ohygglig fördel i detta envig, i det de fångade Laurence i en av deras nesliga snaror.

Klockan sex på morgonen i dagbräckningen återkommo de båda agenterna. Sedan de undersökt hålvägen, hade de försäkrat sig om att hästarna passerat den vägen för att komma till skogen. De avvaktade nu rapporten från den gendarmerikapten, som fått i uppdrag att rekognoscera trakten. Medan de läto gendarmerna under befäl av en korpral bevaka slottet, begåvo de sig för att frukostera till en värdshusvärd i Cinq-Cygne, sedan de likväl givit befallning att sätta Gothard i frihet, som icke besvarat någon fråga med annat än gråt, och Cathérine, som framhärdade i sin tysta orörlighet. Cathérine ochGothard kommo till salongen och kysste Laurences händer, där hon vilade i länstolen. Durieu kom för att säga, att Stella icke skulle dö, men krävde noggrann omvårdnad.

Den oroliga och nyfikna mairen mötte Peyrade och Corentin i byn. Han ville icke tillåta, att högre tjänstemän frukosterade på en usel krog, utan tog dem med sig hem. Klostret låg en kvarts timme därifrån. På vägen anmärkte Peyrade, att korpral d'Arcis icke kommit med några underrättelser vare sig om Michu eller Violette.

»Vi ha att göra med bättre folk, de äro slugare än vi. Prästen har sannolikt sin hand med i spelet.»

1 samma ögonblick som fru Goulard införde de båda spionerna i en stor matsal, där ingen eld uppgjorts, ankom gendarmerilöjtnanten med förfärad uppsyn.

»Vi ha funnit korpral d'Arcis' häst i skogen utan ryttare», sade han till Peyrade.

»Löjtnant», utbrast Corentin, »skynda till Michus paviljong och tag reda på vad som försiggår där! Man har kanske dödat korpralen.»91

Denna underrättelse fördärvade mairens frukost. Parisarna slukade allt med hastigheten hos jägare, som äta under en halt, och återkommo till slottet i sin korgschäs, som var förspänd med en posthäst, för att hastigt kunna begiva sig till alla punkter, där deras närvaro kunde vara nödvändig. Då de båda männen åter visade sig i salongen, där de åstadkommit så mycken oro, förskräckelse, sorg och den grymmaste ångest, funno de Laurence i morgonrock, adelsmannen och hans hustru, abbé Goujet och hans syster grupperade kring brasan och, som det tycktes, helt lugna.

»Om man fått fast Michu», hade Laurence tillagt, »skulle man ha fört hit honom. Jag har den sorgen att inte ha varit herre över mig själv, att ha spritt litet ljus i dessa uslingars misstankar; men allt kan gottgöras. — Skola vi länge vara era fångar», frågade hon de båda agenterna med ledig och skämtande ton.

»Hur kan hon veta något om vår oro för Michu? Ingen utifrån har kommit in i slottet, hon driver med oss», sade sig de båda spionerna med en blick.

»Vi skola inte längre besvära er», svarade Corentin; »om tre timmar skola vi förklara vår ledsnad över att ha stört er ensamhet.»

Ingen svarade. Denna föraktfulla tystnad fördubblade det raseri, Corentin kände inom sig, över att Laurence och kyrkoherden, de båda intellektuella begåvningarna i denna lilla värld, hade triumferat. Gothard och Catherine dukade framför kaminen till frukosten, i vilken kyrkoherden och hans syster deltogo. Varken herrskap eller tjänare ägnade någon uppmärksamhet åt de båda spionerna, vilka promenerade i trädgården, på gården och på landsvägen och då och då återkommo til salongen.

Klockan halv tre återkom löjtnanten.

»Jag har funnit korpralen», sade han till Corentin, »liggande på vägen, som leder till den så kallade Cinq-Cygnc-paviljongen vid arrendegården Bellache, utan annan blessyr än ett förskräckligt krossår i huvudet, sannolikt orsakat av hans fall. Han rycktes, förklarade han, så hastigt från hästen och kastades med sådan våldsamhet baklänges, att han icke kan förklara huru det gick till; hans fötter92

släppte lyckligtvis stigbyglarna, eljest skulle han varit död, enär hans skrämda häst släpat honom över fälten; vi ha anförtrott honom åt Michu och Violette...»

»Vad för slag! Är Michu hemma?» sade Corentin med en blick på Laurence.

Grevinnan smålog med en menande blick, såsom en kvinna, vilken hämnas.

»Jag träffade honom tillsammans med Violette i färd med att uppgöra ett köp, som de började i går afton», återtog löjtnanten. »Violette och Michu tycktes vara druckna; men det är inte heller underligt, eftersom de druckit hela natten och ännu inte äro överens.»

»Sade Violette er detta?» utbrast Corentin.

»Ja», svarade löjtnanten.

»Ah! Man måste då göra allting själv», utropade Peyrade och såg på Corentin, som lika väl som Peyrade misstrodde löjtnantens klokhet.

Den unge mannen svarade den äldre med en nick.

»När kom ni till Michus paviljong?» sade Corentin, då han märkte att fröken de Cinq-Cygne såg på klockan på spiselskivan.

»Omkring klockan två», sade löjtnanten.

Laurences blick omfattade herr och fru d'Hauteserre, abbé Goujet och hans syster, vilka tyckte sig vara i sjunde himlen; segerglädjen blixtrade i hennes ögon, hon rodnade och tårar fuktade hennes kinder. Stark i de största olyckor, kunde denna unga flicka gråta endast av glädje. I detta ögonblick var hon sublim, i synnerhet i kyrkoherdens ögon, som nästan sörjt över Laurences manliga karaktär, men nu varseblev kvinnans stora ömhet, en ömhet som hos henne likväl vilade såsom en dold skatt på djupet under ett granitblock. I detta ögonblick kom en gendarm, som frågade, om han fick släppa in Michus son, som kom från sin far för att tala med herrarna från Paris. Corentin nickade bifallande. Francois Michu, den lilla jakthunden av ras, befann sig på gården, där Gothard, som nu blivit försatt i frihet, fick tillfälle att språka med honom ett ögonblick under gendarmens ögon. Den lille Michu uträttade sitt uppdrag, i det han i Gothards hand smög något, som gendarmen icke märkte. Gothard gick bakom93

Michu ocli kom fram till fröken de Cinq-Cygne för att helt oskyldigt lämna henne vigselringens båda halvor, som hon kysste med innerlighet, ty nu förstod hon att Michu lät henne veta, att de fyra adelsmännen befunno sig i säkerhet.

»Pappa frågar, hur man ska göra med gendarmen, som inte alls mår bra?»

»Vad beklagar han sig över?» frågade Peyrade.

»Han har ont i huvudet, han föll i backen. För en gendarm, som kan rida, är det otur, men han föll i alla fall av hästen. Han har ett hål, o, så stort, så stort som en knytnäve i bakhuvudet. Måtte haft den oturen att falla på en sten, stackars karl! Fastän han är gendarm, så har han ändå värk, så det är för ömkligt.»

Kaptenen vid gendarmeriet i Troyes red in på gården, steg av hästen och vinkade åt Corentin, som, då han fick se honom, skyndade till fönstret och öppnade det för att icke förlora tid.

»Vad har hänt?»

»Vi ha blivit grundligt lurade! Man har funnit hästar, döda av trötthet, med håret klibbigt av svett, mitt på stora landsvägen, som leder genom skogen; jag låter bevaka dem för att få veta, varifrån de kommit och vem som lämnat dem. Skogen är omringad, och de, som befinna sig i densamma, kunna inte komma ut ur den.»

»När tror ni, att dessa ryttare kommo in i skogen?»

»Klockan halv ett.»

»Inte ens en katt får slippa osedd ut ur skogen», sade Corentin sakta till honom. »Jag lämnar Peyrade kvar här och skall själv se till den stackars korpralen. — Stanna hos mairen, jag skall sända dig en skicklig karl till din avlösning», viskade han till Peyrade. »Vi måste betjäna oss av traktens folk, giv akt på allas ansikten.» Därpå vände han sig till sällskapet och sade med fruktansvärd stämma: »Vi återses!»

Ingen hälsade agenterna, då de avlägsnade sig.

»Vad skall Fouché säga om en husvisitation, som icke lett till något resultat?» utbrast Peyrade, då han hjälpte Corentin upp i korgschäsen.

»A! det är inte slut ännu», svarade Corentin sakta,94

»adelsmännen måste finnas i skogen.» Han visade på Laurence, som betraktade dem genom de små fyrkantiga rutorna i salongens stora fönster... »Jag har knäckt en förr, som var lika god som hon där och grundligt retade min galla! Kommer hon någon gång i vägen för mig, skall jag betala henne för hennes piskrapp.»

»Den andra var bara en glädjeflicka», sade Peyrade, »den här har en ställning...»

»Tror du jag gör någon åtskillnad? Allt är fisk i havet!» sade Corentin och bad gendarmen, som körde för honom, att piska på posthästen.

Tio minuter därefter var slottet Cinq-Cygne fullständigt utrymt.

»Huru blev man av med korpralen?» frågade Laurence Francois Michu, som hon lät sätta sig och som hon gav mat.

!»Pappa och mamma ha sagt, att det gällde liv eller död och att ingen fick komma till oss. På hästarnas steg i' skogen förstod jag, att jag hade att göra med de där hundarna till gendarmer, och jag ville hindra dem komma till oss. Jag tog ett grovt rep, som vi hade på vinden, och fäste det vid ett av träden, som finnes vid mynningen av varje väg. Därpå drog jag repet i jämnhöjd med en ryttares bröst över vägen och fäste dess andra ända vid ett träd mitt emot på den vägen, där jag hörde en häst galoppera. Vägen var sålunda spärrad. Det misslyckades inte. Det var inte längre något månsken, min korpral ramlade i backen, men slog inte ihjäl sig. Gendarmer äro seglivade, ser ni! Man gör emellertid vad man kan.»

»Du har räddat oss!» sade Laurence och kysste Francois Michu, som hon följde till grinden. Då hon icke såg någon därstädes, viskade hon: »Ha de livsmedel?»

»Jag har nyss burit till dem ett tolv markers bröd och fyra buteljer vin. Man skall hålla sig stilla sex dagar.»

Då den unga flickan åter kom till salongen, såg hon sig föremål för herr och fru d'Hauteserres, fröken och abbé Goujets stumma frågor; de betraktade henne med lika mycken beundran som ångest.

»Men ni har väl återsett dem?» utbrast fru d'Haute8erre.Grevinnan lade med ett småleende fingret på munnen och gick upp på sitt rum för att gå till vila, ty nu sedan segern var vunnen, dignade hon av trötthet.

Den kortaste vägen från Cinq-Cygne till Michus paviljong var den, som från byn ledde till Bellaches gård och utmynnade vid rundeln, där dagen förut spionerna visat sig för Michu. Gendarmen, som skjutsade Corentin, följde också denna väg, som korpral d'Arcis tagit. Under färden sökte Corentin utfundera, på vad sätt en korpral kunnat kastas ur sadeln. Han grälade på sig själv därför att han skickat blott en man till ett så viktigt ställe och gjorde av detta fel ett axiom för de polisregler, han uppgjorde till sitt privata bruk. — »Om man befriat sig från gendarmen», tänkte han, »har man också befriat sig från Violette. De fem döda hästarna ha tydligen från Paris' närhet återfört de fyra sammansvurna och Michu.» — »Har Michu någon häst?» frågade han gendarmen, som tillhörde korpral d'Arcis' korpralskap.

»Ja! en utomordentlig klippare», sade gendarmen, »en jakthäst, som härstammar från före detta markis de Simeuses stall. Fastän hästen är sina modiga femton år, är den bara så mycket bättre; Michu låter den gå tjugu lieues, och hästen har håret så torrt som min hatt. Han är också mycket rädd om den och har icke velat sälja den.»

»Hur ser hästen ut?»

»Den är brun med dragning i svart och har vita fläckar ovanför hovarna, för resten mager, bara senor som en arabisk häst.»

»Har du sett arabiska hästar?»

»Ja, jag kom för ett år sedan från Egypten och har ridit på mamlukhästar. Jag har i elva år tjänat vid kavalleriet och följt general Steingel till Rhein och sen förste konsuln till Egypten. Jag ska snart också bli korpral.»

»Då jag kommer till Michus paviljong, begiv dig till stallet, och om du i elva år haft att göra med hästar, bör du kunna se, om en häst har sprungit.»

»Se, här är det vår korpral kastades i marken», sade gendarmen och visade det ställe, där vägen mynnade ut i rundeln. 96

»Du kan tillsäga kaptenen att hämta mig vid den där paviljongen, vi skola se'n tillsammans begiva oss till Troyes.»

Corentin steg ur och iakttog ett par minuter platsen. Han undersökte de båda almar, som stodo mitt emot varandra. Den ena stödd mot parkmuren, den andra på den sluttning av rundeln, som avskar byvägen; därpå såg han, vad ingen före honom varsebliyit, en uniformsknapp i vägdammet och tog upp densamma. Då han inträdde i paviljongen, fick han se Violette och Michu sitta till bords i köket och fortfarande tvista. Violette steg upp, hälsade på Corentin och bjöd honom dricka.

»Tack, jag skulle vilja se korpralen», sade den unge mannen, som med en blick såg, att Violette varit drucken i mer än tolv timmar.

»Min hustru sköter om honom där uppe», sade Michu.

»Nåväl, korpral, hur står det till med er?» frågade Corentin, som skyndat uppför trappan, och fann gendarmen med huvudet omlindat med en kompress och liggande på fru Michus säng.

Hatten, sabeln och uniformen lågo på en stol. Marthe, som icke förnekade sina känslor som kvinna och för övrigt icke visste av sin sons bragd, vårdade jämte sin moder korpralen.

»Man väntar herr Varlet, läkaren i d'Arcis», sade fru Michu, »Gaucher har gått efter honom.»

»Lämna oss ensamma ett ögonblick», sade Corentin, helt överraskad av denna anblick, som tydligt visade de båda kvinnornas oskuld. — »Huru har ni träffats?» frågade han nu betraktande uniformen.

»I bröstet», svarade korpralen.

»Låt mig se ert remtyg», bad Corentin.

På det gula gehäng, med vita kanter, som en nyligen antagen lag givit det så kallade nationalgardet, då den föreskrev de minsta småsaker i dess uniform, fanns en plåt, som ganska mycket liknade fältvaktens och på vilken lagen ingraverat följande besynnerliga ord: Aktning för personer och egendom! Repet måste ovillkorligen ha träffat gehänget och borde illa tilltygat det. Corentin tog uniformsrocken och betraktade det ställe, där den på vägen hittade knappen saknades.97

»När förde man hit er?» frågade Corentin.

»I daggryningen.»

»Förde man genast hit er?» frågade Corentin, då han såg, att sängen icke varit ombäddad.

»Ja.»

• »Vem förde hit er?»

»Kvinnorna och lille Michu, som fann mig utan medvetande.»

»Gott! de ha inte gått till sängs», tänkte Corentin. Korpralen har inte träffats av ett skott och inte heller fått ett slag av en knölpåk; för att träffa honom skulle i så fall hans motståndare nödgats befinna sig på samma höjd som han, och han var till häst; han måste sålunda ha blivit avväpnad av något hinder på vägen. En trädgren? Omöjligt. En järnketting? Den skulle ha lämnat märken efter sig. — Vad kände ni?» sade han högt till korpralen och betraktade honom.

»Jag kastades av så plötsligt.»

»Ni har ett skrubbsår under hakan.»

»Det förefaller mig», svarade korpralen, »som om jag skrapades i ansiktet av ett rep.»

»Där har jag det», sade Corentin. »Man hade spänt ut ett rep för att hindra passagen.»

»Det kan nog hända», sade korpralen.

Corentin gick ned och inträdde i köket.

»Nåväl, din gamle skälm, låt oss komma till ett slut», sade Michu till Violette och såg på spionen. »Hundratusen francs i ett för allt, och du är ägare av mina egendomar. Jag skall bli rentier.»

»Jag har, så sant Gud finns, inte mer än sextiotusen.»

»Men, då jag erbjuder dig uppskov med resten! Nu ha vi emellertid suttit här se'n i går utan att komma till slut med köpet... Och så'n jord se'n.»

»Ja, jorden är förträfflig», svarade Violette.

»Hit med vin, mor!» utropade Michu.

»Ha ni inte druckit nog ännu?» utbrast Marthes moder. »Det här är den fjortonde buteljen se'n klockan nio i går.»

»År ni här se'n klockan nio i morgse?» sade Corentin till Violette.

»Nej, förlåt. Se'n i går afton har jag inte varit ur fläcken och har ändå ingenting vunnit: ju mer han låter mig dricka, desto högre uppdriver han sin egendom.»

»I köp höjer den priset, som kröker armen», sade Corentin.

Ett dussin tombuteljer, som stodo på bordsändan, bekräftade gummans utsago. I detta ögonblick gjorde gendarmen ett tecken åt Corentin och viskade på tröskeln till honom: »Det finnes ingen häst i stallet.»

»Ni har skickat er gosse till staden på er häst», sade Corentin, i det han åter kom in, »han måste snart vara här igen.»

»Nej, min herre», sade Marthe, »han har gått.»

»Jaså, var har ni då gjort av er häst?»

»Jag har lånat ut den», svarade Michu torrt.

»Kom hit, min gunstig herre», inföll Corentin och talade till förvaltaren, »jag har ett par ord att viska er i örat.»

Corentin och Michu gingo ut.

»Karbinen, som ni laddade i går klockan fyra, skulle tjäna er till att döda statsrådet; notarien Grévin såg er, men man kan inte knipa er för den saken; god vilja saknades visserligen icke och vittnen funnos icke många. Ni har på något sätt sövt Violette och ni, er hustru och er son ha tillbragt natten utomhus för att underrätta fröken de Cinq-Cygne om vår ankomst och rädda hennes kusiner, som ni fört hit, jag vet ännu inte vart. Er son eller er hustru ha på ett mycket listigt sätt vållat korpralens fall från hästen. Kort sagt, ni har besegrat oss. Ni är en slug gynnare. Men allt är inte sagt ännu, vi ska nog få sista ordet. Vill ni underhandla? Era herrar skola vinna på det!»

»Kom hit, här kunna vi prata utan att någon hör oss», sade Michu och förde spionen till dammen i parken.

Då Corentin varseblev vattendammen, såg han skarpt på Michu, som tydligen räknade på sin styrka för att kasta honom i sju fots gyttja, över vilken stod ett tre fots vattenlager. Michu svarade med en icke mindre skarp blick. Det var absolut som om en slapp och kall boa utmanat en av Brasiliens röda och gula jaguarer.

»Jag är inte törstig», svarade sprätten, som stannade99

vid gräsmattans kant och stoppade handen i fickan för att taga sin lilla dolk.

»Vi kunna inte förstå varandra», sade Michu kallt.

»Akta er, min vän, rättvisan har ögonen på er.»

»Ser hon inte mera klart än ni, är hon farlig för hela världen», sade förvaltaren.

»Ni vägrar», sade Corentin uttrycksfullt.

»Jag skulle hellre vilja bli halshuggen hundra gånger, om man kunde halshugga en människa hundra gånger än att vara i samförstånd med en så'n skurk som du.»

Corentin steg hastigt upp i vagnen, sedan han med en blick mätt Michu, paviljongen och Couraut, som skällde efter honom. I Troyes gav han några befallningar och återvände därpå till Paris. Alla gendarmeriavdelningarna sammandrogos och erhöllo hemliga föreskrifter.

Under december, januari och februari månader anställdes noggranna och oupphörliga efterspaningar i de minsta byar-Man lyssnade till vad som sades på alla krogar. Corentin erfor emellertid tre viktiga omständigheter: en häst, som liknade Michus, hade anträffats död i närheten av Lagny. De fem döda hästar, som nedgrävdes i Nordesmes skog, hade sålts för femhundra francs stycket av förpaktare och mjölnare åt en man, som på beskrivningen måste vara Michu. Då lagen angående dem, som gömt Georges, och angående hans medbrottslingar utfärdades, inskränkte Corentin bevakningen till Nodesmes skog. Då därefter Moreau, rojalisterna och Pichegru häktades, såg man icke mera några främmande ansikten i trakten. Michu miste sin plats, notarien i Arcis tillställde honom det brev, vari statsrådet, som blivit senator, bad Grévin mottaga förvaltarens räkenskaper och avskeda honom. Efter tre dagar lät Michu ge sig vederbörligt kvitto och blev fri från sin tjänst. Till stor förvåning i trakten flyttade han till Cinq-Cygne, där Laurence tog honom till arrendator av slottets alla utägor. Samma dag, som detta skedde, avrättades hertigen av Enghien. I hela Frankrike erfor man samtidigt hans häktning, rättegång, dom och död, en fruktansvärd vedergällning, som föregick processen mot Polignac, Rivière och Moreau.100

ANDRA KAPITLET.

Corentins hämnd.

Under avvaktan att den gård, som var bestämd åt Michu, byggdes, bodde denne falske Judas i byggnaderna ovanpå stallen, bredvid den omtalade bräschen. Michu skaffade sig två hästar, en för sin egen del och en åt sin son, ty båda förenade sig med Gothard för att följa fröken de Cinq-Cygne på alla hennes utflykter, vilka, såsom man kan tänka sig, hade till mål att förse de fyra ädlingarna med föda och se till, att de icke saknade något. Francois och Gothard utspanade med hjälp av Courant och grevinnans hundar gömställets omgivning och försäkrade sig om, att ingen fanns i närheten. Laurence och Michu medförde de livsmedel, som Marthe, hennes mor och Cathérine till-lagade, alla människor ovetande, för att bevara hemligheten, ty ingen betvivlade det minsta, att icke spioner uppehöllo sig i byn. Försiktigtvis skedde också dessa utflykter aldrig oftare än två gånger i veckan och alltid vid olika tider, än om dagen, än om natten. Dessa försiktighetsmått iakttogos så länge processen mot Rivière, Polignac och Moreau räckte. Då det senatsutlåtande, som kallade familjen Bonaparte till kejsardömet och utnämnde Napoleon till kejsare, kungjordes för att godkännas av franska folket, tecknade herr d'Hauteserre sitt namn på det register, som Goulard förelade honom. Slutligen erfor man, att påven skulle komma för att kröna Napoleon. Fröken de Cinq-Cygne motsatte sig därefter icke, att de båda d'Hauteserre och hennes kusiner inlämnade sin begäran att bli utstrukna från emigrantlistorna och åter få sina borgerliga rättigheter. Den hedersmannen d'Hauteserre skyndade till Paris och besökte därstädes förre markisen de Chargeboeuf, som kände herr de Talleyrand. Denne minister, vilken vid denna tid stod högt i Napoleons gunst, sände böneskriften till Joséphine, som lämnade den åt sin make, vilken kallades kejsare, majestät, Sire, redan innan utgången av folkomröstningen ännu var bekant. Herr de Chargeboeuf, herr d'Hauteserre och abbé Goujet, som också kom till101

Paris, erhöllo företräde hos Talleyrand, som lovade dem sitt understöd. Napoleon hade redan benådat de förnämsta deltagarna i den mot honom riktade stora sammansvärjningen, men fastän de fyra adelsmännen endast voro misstänkta, kallade kejsaren likväl efter ett statsrådssammanträde till sig i sitt kabinett senatorn Malin, Fouché, Talleyrand, Cambacérès, Lebrun och polisprefekten Dubois.

»Mina herrar», sade den blivande kejsaren, som ännu bar sin kostym som förste konsul, »vi ha av herrar de Simeuse och d'Hauteserre, officerare i prinsens av Condé armé, erhållit en begäran att få återvända till Frankrike.»

»De äro redan här», sade Fouché.

»Ja, liksom tusen andra, som jag möter i Paris», svarade Talleyrand.

»Jag tror», sade Malin, »att vi icke mött dessa, eftersom de gömt sig i Nodesmes skog och där an&e sig vara hemma hos sig.»

Han aktade sig väl för att för förste konsuln och Fouché omtala de ord, vilka han hade att tacka för sitt liv, men med stöd av Corentins rapport övertygade han de närvarande om de fyra ädlingarnas delaktighet i herrarna de Rivières och de Polignacs komplott samt angav Michu såsom deras medbrottsling. Polisprefekten bekräftade senatorns försäkringar.

»Men hur kunde den där förvaltaren veta, att sammansvärjningen var upptäckt vid en tid, då kejsaren, hans råd och jag voro de enda, som kände den hemligheten?» frågade polisprefekten.

Ingen fäste någon uppmärksamhet vid Dubois fråga.

»Om de gömt sig i en skog och vi inte funnit dem på hela sju månader», sade kejsaren till Fouché, »ha de väl försonat sina förbrytelser.»

»Det är nog», sade Malin förskräckt över polisprefektens skarpsinne, »att de äro mina fiender för att jag skall följa ers majestäts föredöme; jag anhåller för den skull om deras utstrykande och blir deras förespråkare hos ers majestät.»

»De skola vara mindre farliga för er här hemma än såsom emigranter, ty då ha de avlagt ed på kejsardömets102

författning och lagar», sade Fouché och såg skarpt på Malin.

»På vad sätt hota de herr senatorn?» sade Napoleon.

Talleyrand samtalade en stund sakta med kejsaren. Strykningen av herrarna de Simeuse och d'Hauteserre och återfåendet av deras borgerliga rättigheter syntes därpå beviljade.

»Sire», sade Fouché, »vi torde ännu en gång få höra talas om dessa personer.»

På begäran av hertigen av Grandlieu lämnade Talleyrand i dessa herrars namn deras hedersord såsom adelsmän — ett ord, som alltid utövade sin verkan på Napoleon — att de icke skulle företaga något mot kejsaren och underkasta sig utan baktankar.

»Herrarna d'Hauteserre och de Simeuse vilja efter de senaste händelserna icke bära vapen mot Frankrike. De hysa föga sympatier för den kejserliga regeringen och tillhöra dem, som ers majestät bör erövra; men de skola nöja sig med att leva på Frankrikes jord och lyda dess lagar», sade ministern.

Därpå framlade han för kejsaren ett brev, som han fått och vari dessa känslor uttalades.

»Så mycken uppriktighet bör vara ärlig», sade kejsaren och betraktade Lebrun och Cambacérès. »Har ni något att invända?» frågade han Fouché.

»I ers majestäts intresse», svarade den blivande ministern för den allmänna polisen, »anhåller jag om uppdraget att tillställa dessa herrar deras strykning, då den definitivt beviljats», sade han med hög röst.

»Må så vara då», sade Napoleon, som fann ett bekymrat uttryck i Fouchés ansikte.

Denna lilla rådplägning slutade, utan att frågan syntes avgjord, men hade till resultat att i Napoleons sinne väcka ett tvivel angående de fyra adelsmännen. Herr d'Hauteserre, som trodde på framgången, hade skrivit ett brev, vari han förkunnade den glada nyheten. Cinq-Cygnes invånare blevo för den skull ingalunda överraskade, då några dagar därefter Goulard infann sig för att underrätta fru d'Hauteserre och Laurence, att de skulle sända de fyra adelsmännen till Troyes, där prefekten skulle tillställa dem103

det utslag, som återinsatte dem i deras rättigheter, så snart de avlagt ed och förklarat sin lydnad för kejsardömets lagar. Laurence svarade mairen, att hon skulle låta underrätta sina kusiner och herrarna d'Hauteserre.

»De äro således inte här?» sade Goulard.

Fru d'Hauteserre betraktade med oro den unga flickan, som lämnade mairen och gick för att rådföra sig med Michu. Denne såg ingen olägenhet i att genast befria emigranterna. Laurence, Michu, hans son och Gothard begåvo sig för den skull till häst till skogen och medförde dessutom en femte häst, ty grevinnan skulle följa de fyra adelsmännen till Troyes och återkomma med dem. Alla, som erforo den goda nyheten, samlade sig på gräsplanen för att se den glada ryttarskaran begiva sig i väg. De fyra unga männen lämnade emellertid sitt gömsle, stego till häst utan att man fick se dem och togo vägen till Troyes, åtföljda av fröken de Cinq-Cygne. Med sin sons och Gothards tillhjälp tillslöt Michu källarens ingång, och alla tre återvände till fots. På vägen erinrade sig Michu, att han i källaren kvarlämnat de kuvert och silverbägare, av vilka hans herrar betjänat sig, och återvände ensam. Då han kom fram till tjärnens kant, hörde han röster i källaren och gick rakt fram till ingången genom snåren.

»Ni kommer väl för att hämta ert silver?» sade Peyrade leende till honom och visade sin stora röda näsa bland löven.

Utan att veta varför, ty de unga männen voro ju räddade, kände Michu i alla leder en häftig smärta, så livligt framstod för honom denna obestämda, obeskrivliga fruktan, som en förestående olycka ingiver. Han gick i alla fall fram och fann Corentin i trappan med en vaxstapel i handen.

»Vi äro inte elaka», sade han till Michu, »vi hade kunnat knipa era fördettingar för en vecka sen, men visste, att de strukits... Ni är en svår fisk att fjälla och har skaffat oss alldeles för mycken förargelse för att vi inte åtminstone skulle tillfredsställa vår nyfikenhet.»

»Jag skulle giva mycket», utbrast Michu, »för att veta, hur och genom vem ni kommit hit...»104

»Om det plågar dig, min gubbe lilla», sade Peyrade leende, »så betrakta era hästars skor, och ni ska se, att ni förrått er själva.»

»Utan agg», sade Corentin och gjorde ett tecken åt gendarmerikaptenen att komma med hästarna.

»Den där uslingen från Paris, som skodde hästar så bra på engelskt sätt och lämnat Cinq-Cygne var en av dem!» utropade Michu; »det har varit nog, att de låtit en av de sina, förklädd till vedhuggare eller tjuvskytt, igenkänna och på den fuktiga marken följa spåren av våra hästar, som skotts med några söm. Vi äro kvitt.»

Michu tröstade sig snart med tanken, att upptäckten av källaren numera icke var farlig,, eftersom adelsmännen åter blevo fransmän och återfått sin frihet. Hans förkänsla av hotande olycka var emellertid blott alltför väl grundad. Polisen och jesuiterna ha för vana att aldrig övergiva vare sig sina fiender eller sina vänner.

Den gode herr d'Hauteserre återkom från Paris och blev icke litet förvånad, då han märkte, att han icke var den förste att meddela den goda nyheten. Durieu hade lagat den saftigaste middag, folket klädde sig i sina högtidskläder, och man avvaktade med otålighet de proskribe-rade, som klockan fyra anlände, glad,a och på samma gång förödmjukade; de skulle nämligen två år stå under den högre polisens bevakning och ålades att varje månad inställa sig i prefekturen samt under dessa två år stanna i Cinq-Cygnes kommun. — »Jag skall skicka er registret», hade prefekten sagt. »Om några månader kan ni begära upphävandet av dessa inskränkningar, som för övrigt ålagts Pichegrus alla medbrottslingar. Jag skall understödja er begäran.» Dessa välförtjänta inskränkningar be-drövade något de unga männen. Laurence skrattade:

»Fransmännens kejsare», sade hon, »är mycket illa uppfostrad, som ännu inte är van att giva nåd.»

Vid grinden funno adelsmännen slottets alla invånare och på vägen en god del av byfolket, som kommit för att få se dessa unga män, vilkas öde gjort dem ryktbara i departementet. Fru d'Hauteserre omfamnade länge sina gossar, medan tårar sköljde hennes ansikte; hon förmådde105

ingenting säga och var under en del av aftonen djupt gripen, ehuru hon kände sig mycket lycklig. Så snart tvillingarna de Simeuse visade sig och stego av sina hästar, hördes ett allmänt utrop av överraskning, framkallat av den förvånande likhet, de hade med varandra: samma blick, samma röst, samma sätt. Båda reste sig på alldeles samma sätt i sadeln, förde benet över hästryggen för att stiga av och kastade tyglarna med en likadan rörelse. Som de dessutom voro precis lika klädda, hjälpte detta ytterligare till att taga dem för varandras sannskyldiga dubbelgångare. De buro stövlar à la Suvarof, fasonerade över vristen, åtsittande vita skinnbyxor, gröna jaktrockar med metallknappar, svarta halsdukar och hjort-skinnshandskar. De båda unga männen, som vid denna tid voro trettioett år, voro, enligt tidens uttryck, förtjusande kavaljerer. Av medelstorlek, men väl växta, hade de livliga ögon med långa ögonhår och fuktiga som hos barn, svart hår, vacker panna och en hy, som skiftade i olivbrunt. De talade milt som kvinnor, och deras ord kommo behagfullt från deras vackra röda läppar. Deras sätt, som var mera förfinat och artigt än provinsadelsmäns, antydde, att bekantskap med människor och saker hade givit dem denna andra uppfostran, som är dyrbarare än den första och skapar fulländade människor. Tack vare Michu hade de aldrig saknat penningar under sin emigranttid, utan hade kunnat resa och blivit väl mottagna överallt vid de främmande hoven. Den gamle adelsmannen och abbén funno dem en smula stolta, men detta var måhända i deras ställning verkan av en vacker karaktär. De ägde dessa framstående smådrag, som en omsorgsfull uppfostran förlänar, och utvecklade en överlägsen skicklighet i alla kroppsövningar. Den enda olikhet, man kunde märka, fanns i deras lynnen. Den yngre tjusade genom sin munterhet, den äldre genom sin melankoli; men denna kontrast, som var uteslutande moralisk, varseblev man först efter en närmare bekantskap.

»Ack, mitt barn», sade Michu till Marthe, »hur är det möjligt att inte älska dessa gossar?»

Marthe, som beundrade tvillingarna både som kvinna och moder, gjorde en vacker instämmande åtbörd, i det106

hon tryckte sin makes hand. Folket fick tillåtelse att kyssa sina unga husbönders händer.

Under de sju månader de fyra adelsmännen varit dömda att hålla sig instängda, begingo de flera gånger den för övrigt ganska nödvändiga oförsiktigheten att företaga några promenader, varvid Michu, hans son och Gothard vakade över deras säkerhet. Under dessa promenader i det vackra månskenet hade Laurence, som med det närvarande sammanknöt det förflutna, känt hur omöjligt det var att välja mellan de båda bröderna. Hennes hjärta delades mellan tvillingarna av samma rena kärlek. Hon tyckte sig äga två hjärtan. De båda Paul hade å sin sida icke vågat tala om sin hotande rivalitet. Måhända hade alla tre föresatt sig att låta slumpen råda? Den sinnesförfattning, i vilken hon befann sig, inverkade tydligen på Laurence, ty efter en stunds synbar tvekan gav hon armen åt båda bröderna för att inträda i salongen och följdes av herr och fru d'Hauteserre, som fördes av sina söner och överhopade dessa med frågor. I detta ögonblick ropade folket: »Leve Cinq-Cygne och Simeuse!» Laurence vände sig om, alltjämt mellan de båda bröderna och tackade med en förtjusande åtbörd.

Då dessa nio personer började iakttaga varandra — i varje sällskap, till och med i familjens sköte, kommer nämligen alltid en stund, då man iakttager varandra efter lång frånvaro — tyckte sig fru d'Hauteserre och abbé Goujet av den första blick, som Adrien d'Hauteserre kastat på Laurence och som de uppfångade, märka, att den unge mannen älskade grevinnan. Adrien, som var den yngste av bröderna d'Hauteserre, hade en öm och milld själ. Hjärtat hade hos honom förblivit ynglingens, trots de olyckor, som drabbat mannen. I detta hänseende liknade han många militärer, hos vilka de oavbrutna farorna lämna själen jungfrulig, och kände sig försagd av ungdomens vackra blyghet. Han var också alldeles olik sin bror, en man med brutalt utseende, väldig jägare, oförskräckt militär, en beslutsam natur, men materiell och utan smidig intelligens liksom också utan finkänslighet i hjärtats angelägenheter. Den ene var idel själ, den andre idel handling; men båda ägde likväl i samma höga grad den107

hederskänsla, som förslår för en adelsmans liv. Brun, liten, mager och torr såg Adrien d'Hauteserre likväl mycket stark ut, medan hans bror med sin resliga växt var blek och ljus och tycktes sjuklig. Adrien hade ett nervöst temperament och en stark själ; Robert tyckte, fastän lymfatisk, mycket om att visa sin rent kroppsliga styrka. Familjerna visa ofta dessa besynnerliga förhållanden, vilkas orsaker nog torde erbjuda mycket av intresse; men här är det endast fråga om att förklara, varför Adrien icke behövde frukta en rival i sin broder. Robert hyste för Laurence en släktings tillgivenhet och en ädlings aktning för en ung flicka av sitt eget stånd. Trots sina känslor hörde däremot den äldste av bröderna d'Hauteserre till det slags män, vilka betrakta kvinnan såsom beroende av mannen och inskränka hennes rätt till moderskap till det rent fysiska, men lika fullt av henne fordra stor fullkomlighet utan att hålla henne räkning därför. Enligt dessa mäns åsikt vore kvinnans deltagande i samhällets angelägenheter, i politiken, i familjens förhållanden detsamma som en samhällsomstörtning. Numera ha vi kommit för långt ifrån denna gamla åsikt hos primitiva folk, att nästan alla kvinnor, till och med de, som icke vilja veta av den ödesdigra frihet, som erbjudes dem av de nya sekterna, skulle kunna känna sig förolämpade; Robert d'Hauteserre hade emellertid den olyckan att tänka på detta sätt. Robert var en man från medeltiden, hans broder en man från nutiden. I stället för att dessa olikheter skulle hindrat deras tillgivenhet för varandra, hade de tvärtom närmare förenat de båda bröderna. Redan första aftonen uppfattades och bedömdes dessa skiftningar av kyrkoherden, fröken Goujet och fru d'Hauteserre, vilka, medan de spelade sitt parti boston, redan motsågo framtida svårigheter.

Laurence, som vid tjugutre års ålder efter betraktelser i ensamheten och ångesten över ett stort misslyckat företag åter blev kvinna, kände ett ofantligt behov av ömhet; hon utvecklade sin själs skönhet och blev tjusande. Hon förhöjde sin ömhets behag med oskulden hos ett femton års barn. Under de senaste tretton åren hade Laurence varit kvinna endast genom sina lidanden; nu ville hon108

hålla sig skadeslös och visade sig för den skull också så älskvärd och behagfull som hon förut varit stor och stark. De fyra gamla, som till sist stannade i salongen, oroades också ganska mycket av den intagande flickans nya sätt. Vilken styrka skulle icke passionen ha hos en ung, så karaktärsfull och ädel kvinna? De båda bröderna älskade lika varmt samma kvinna och med samma blinda ömhet; vilken av dem skulle Laurence välja? Om hon valde den ene, var icke detta att döda den andre? Ärftlig grevinna för sin ätt, gav hon sin make en titel och två vackra privilegier; måhända skulle markis de Simeuse vid tanken på dessa förmåner offra sig för att låta Laurence gifta sig med hans broder, vilken, enligt de gamla lagarna, var fattig och saknade titel. Men skulle den yngre beröva sin broder en så stor lycka som den att få Laurence till hustru? Än så länge hade denna kärlekstävlan medfört ringa olägenhet; och så länge de båda bröderna voro utsatta för faror, kunde för övrigt krigets slump undanröja denna svårighet; men hur skulle det gå, då båda voro närvarande? Då Marie-Paul och Paul-Marie kommit till den ålder, då lidelserna rasa med hela sin styrka, skulle de även då dela sin kusins blickar, uttryck, uppmärksamhet och ord, skulle icke mellan dem uppstå en svartsjuka, vars följder kunde bli förskräckliga? Vad skulle det bli av tvillingarnas vackra, likadana och liktidiga tillvaro? På dessa frågor, som var och en gjorde under aftonens sista parti boston, svarade fru d'Hauteserre, att hon icke trodde, att Laurence skulle gifta sig med någondera av sina kusiner. Den gamla damen hade under aftonens lopp erfarit en av dessa oförklarliga aningar, som äro en hemlighet mellan mödrarna och Gud. Laurence var i sitt innersta icke mindre förskräckt över att se sig allena med sina kusiner. På sammansvärjningens spännande drama, på de faror, för vilka de båda bröderna varit utsatta, på olyckorna under deras emigration följde ett drama, varpå hon alls icke tänkt. Den ädla flickan kunde icke ta sin tillflykt till det våldsamma medlet att icke gifta sig med någondera av tvillingarna; hon var alldeles för ärlig för att gifta sig och i sitt hjärta bevara en oemotståndlig passion. Förbli ogift, trötta ut sina kusiner genom att icke besluta sig109

att taga till make den, som förblev henne trogen trots hennes nycker, var en utväg, som hon icke sökte, men förutsåg. Då hon somnade, sade hon sig, att det klokaste vore att låta slumpen avgöra; i kärleken är den kvinnornas försyn.

Följande morgon reste Michu till Paris, därifrån han återkom några dagar senare med fyra vackra hästar åt sina nya herrar. Om sex veckor skulle jakten börja, och den unga grevinnan tänkte klokt, att den våldsamma

förströelse denna medförde skulle vara ett hjälpmedel mot sammanvarons svårigheter på slottet. Detta medförde i början en oförutsedd verkan, som överraskade vittnena till denna sällsamma kärlek och väckte deras beundran. Utan föregående överenskommelse tävlade de båda bröderna i ömma omsorger om sin kusin och funno däri ett själens nöje, som tycktes tillfredsställa dem. Mellan dem och Laurence blev samlivet lika broderligt som mellan dem själva. Ingenting var naturligare. Efter en så lång frånvaro insågo de nödvändigheten av att studera sin kusin, lära väl känna henne och låta henne lära känna dem själva genom att lämna henne valet fritt, i denna prövning ledda av samma ömsesidiga tillgivenhet, som gjorde ett liv av deras dubbla liv. Kärleken kunde lika litet som moderskänslan skilja mellan de båda bröderna. Laurence måste, för att kunna åtskilja dem och icke misstaga sig, giva dem olika halsdukar, vit åt den äldre, svart åt den yngre. Utan denna fullständiga likhet, utan denna livets likhet, varpå hela världen misstog sig, skulle en dylik belägenhet synts otänkbar. Den kan till och med endast förklaras av ett av dessa förhållanden, som ingen tror, om man icke ser dem; och då man ser dem, är ens förstånd i alla fall i ändå större förlägenhet för att förklara dem än för att tro dem. Talade Laurence, återljöd hennes röst på samma sätt i två lika älskande och trogna hjärtan. Framkastade hon en snillrik, roande eller vacker tanke, möttes hennes öga av den fröjd, som strålade från två par ögon, vilkas blickar följde alla hennes rörelser, tolkade hennes minsta önskningar och alltid logo mot henne med ny uttrycksfullhet; glada hos den ene, ömt vemodiga hos den andre. Då det var fråga om deras härskarinna, visade110

de båda bröderna dessa hjärtats beundransvärda, omedelbara ingivelser, som harmoniera med handlingen och enligt abbé Qoujets ord närmade sig det sublima. Om man sålunda skulle uppsöka något, eller om det var fråga om en av dessa små omsorger, som männen gärna ägna en älskad kvinna, lämnade den äldre brodern nöjet att göra detta åt sin yngre broder, i det han med rörande stolthet såg på sin kusin. Den yngre brodern satte sin stolthet i att återgälda detta slags skulder. Denna ädla tävlan i en känsla, av vilken mannen låter driva sig ända till djurets svartsjuka vildhet, förbryllade alla de gamla personer, som åsågo den.

Dessa småsaker lockade ofta tårar i grevinnans ögon. En enda förnimmelse, som emellertid måhända är av ofantligt djup hos vissa privilegierade naturer, kan lämna en föreställning av Laurences sinnesrörelser; man skall förstå den, då man erinrar sig den fullständiga överensstämmelsen hos två sådana vackra röster som Sontags och Malibrans i någon härlig duett, den fullständiga samklangen hos två instrument, spelade av snillrika exekverande konstnärer och vilkas melodiska toner tränga till själen såsom suckar från ett ensamt lidelsefullt väsen. Då man såg markis de Simeuse sittande i en fåtölj kasta en djup och melankolisk blick på sin broder, som pratade och skrattade med Laurence, trodde kyrkoherden honom i stånd till en oerhörd uppoffring, men upptäckte snart i hans ögon en oövervinnelig lidelses låga. För varje gång en av tvillingarna befann sig ensam med Laurence, kunde han tro, att hon uteslutande älskade honom. »Det tyckes mig, som om de äro blott en», sade abbé Goujet, som tillsporde henne om hennes hjärtas tillstånd. Prästen fann då hos henne en fullständig frånvaro av koketteri. Laurence trodde sig verkligen icke älskad av två män.

»Min kära liten», sade en afton fru d'.Hauteserre, vars son tyst förtärdes av kärlek till Laurence, »ni måste ändå till slut göra ert val!»

»Låt oss vara lyckliga», svarade hon. »Gud skall frälsa oss från oss själva!»

Adrien d'Hauteserre gömde i sitt hjärta en svartsjuka, som förtärde honom, men dolde sina hemliga plågor, enär han förstod hur litet hopp han hade. Han nöjde sig med111

lyckan att se hennes förtjusande person, som under de månader, som denna strid varade, lyste i hela sin glans. Laurence, som i själva verket blivit kokett, ägnade numera åt sin person alla de omsorger, som älskade kvinnor pläga ägna sig. Hon följde modet och reste mer än en gång till Paris för att synas vackrare med några prydnader eller något nytt. För att bereda sina kusiner de hemmets behag, de så länge måst undvara, gjorde hon sitt slott, trots sin förmyndares alla invändningar, till den mest bekväma och angenäma bostad, som på den tiden fanns i Champagne.

Robert d'Hauteserre förstod ingenting av detta förstuckna drama. Han märkte icke sin brors kärlek till Laurence. Det roade honom att skämta med den unga flickan och bry henne för hennes koketteri, enär han förblandade detta

avskyvärda fel med önskan att behaga; men han bedrog sig på detta sätt med avseende på allt, som angick känsla, smak och fin bildning. Då denne man från medeltiden uppträdde på scenen, gjorde sig Laurence genast, utan att han märkte det, till dramats enfald och roade sina kusiner med att tvista med Robert och småningom föra honom ut i det gungfly, där dumhet och okunnighet gå ned sig. Hon excellerade i dessa kvicka mystifikationer, som för att vara fullkomliga böra göra sitt offer lyckligt. Huru grov hans natur än var, ingrep Robert under denna härliga tid, den enda lyckliga, som dessa tre intagande varelser skulle uppleva, aldrig mellan bröderna de Simeuse och Laurence med ett manligt ord, som måhända skulle avgjort situationen. Han överraskades av de båda brödernas uppriktighet. Robert anade utan tvivel, att en kvinna kunde darra för att bevilja den ene något bevis på ömhet, som den andre icke fått eller som skulle ha bedrövat honom; att den ene av bröderna var lycklig över det goda, som vederfors den andre, och att han kunde lida därav i sitt hjärta. Roberts aktning förklarade beundransvärt väl denna situation, vilken förvisso skulle blivit privilegierad på trons tider, då den suveräne påven hade makt att ingripa för att lösa dylika sällsynta företeelsers gordiska knut, vilka stå så nära de mest ogenomträngliga hemligheter. Revolutionen hade på nytt112

skärpt dessa hjärtans katolska tro; och sålunda gjorde religionen denna kris ändå fruktansvärdare; karaktärernas storhet ökar nämligen situationernas storhet. Herr och fru d'Hauteserre, kyrkoherden och hans syster väntade sig icke heller något vanligt eller simpelt av de båda bröderna och Laurence.

Detta drama, som hemlighetsfullt inneslöts inom familjens gränser, där envar tyst iakttog det, hade ett på en gång så hastigt och så långsamt förlopp; det innehöll så många oförmodade njutningar, små strider, små företräden, som besvekos, hopp, som kullkastades, grym väntan, uppskov till nästa dag med förklaringar, stumma förklaringar, att Cinq-Cygnes invånare icke ägnade någon uppmärksamhet åt kejsar Napoleons kröning. Dessa passioner slöto för övrigt stillestånd, i det de sökte en våldsam förströelse i jaktens nöje, som, då det till ytterlighet uttröttar kroppen, betager själen tillfälle att ströva omkring på drömmarnas så farliga stäpper. Varken Laurence eller hennes kusiner tänkte på affärerna, ty varje dag hade sitt spännande intresse.

»Sannerligen jag kan säga», sade en afton fröken Goujet, »vem av alla dessa älskande älskar mest?»

Adrien befann sig ensam i salongen med de fyra bostonspelarna, betraktade dem och bleknade. Sedan några dagar kvarhölls han i livet endast av glädjen att se Laurence och höra henne tala.

»Jag tror», sade kyrkoherden, »att grevinnan i sin egenskap av kvinna älskar med mycket större hängivenhet.»

Några minuter därefter återkommo de båda bröderna och Robert jämte Laurence. Tidningarna hade nyss kommit. Då England erfarit den ringa verkan, de i Frankrike försökta sammansvärjningarna haft, väpnade det hela Europa mot Frankrike. Nederlaget vid Trafalgar hade kullkastat ett av de utomordentligaste företag, som någonsin planerats av människosnillet och genom vilket kejsaren skulle betalat sitt val i Frankrike med den engelska nationens ruin. I denna stund hade lägret i Boulogne upphävts. Napoleon, vars soldater som vanligt voro fiendens underlägsna till antalet, skulle leverera batalj åt Europa på slagfält, där han113

ännu icke visat sig. Hela världen avvaktade med spänning utgången av detta fälttåg.

»A! den här gången skall han duka under», sade Robert, i det han slutade läsa tidningen.

»Han har Österrikes och Rysslands hela makt emot sig», sade Marie-Paul.

»Han har aldrig manövrerat i Tyskland», tillade Paul-Marie.

»Om vem talar ni?» frågade Laurence.

»Om kejsaren», svarade de tre adelsmännen.

Laurence gav sina båda älskare en föraktfull blick, som förödmjukade dem, men hänförde Adrien. Han gjorde en åtbörd av beundran och gav henne en blick full av stolthet, i vilken han tillräckligt tydligt sade, att han tänkte endast på Laurence!

»Ser ni?» sade abbé Goujet sakta, »kärleken har förmått honom glömma sitt hat.»

Detta var den första, sista och enda förebråelse de båda bröderna erhöllo; men i denna stund funno de sig sin kusin underlägsna i kärlek. Två månader därefter fick hon veta den förvånande segern vid Austerlitz endast av det samtal, herr d'Hauteserre hade med sina söner. Trogen sin plan ville gubben, att hans båda söner skulle begära att få återinträda i tjänst; de skulle sannolikt få behålla sin grad och kunde göra en vacker militär karriär. Den rena rojalismens parti hade emellertid blivit starkast på Cinq-Cygne. Laurence och de fyra adelsmännen gjorde narr av den försiktige gubben, som tycktes vädra olyckor i framtiden. Klokheten är måhända mindre en dygd än verksamheten hos ett själens sinne, om man kan förbinda dessa båda ord; men en dag skall utan tvivel komma, då fysiologer och filosofer skola medgiva, att sinnena på visst sätt äro fodralet till en livlig och genomträngande verksamhet, som utgår från själen.

Efter fredsslutet mellan Frankrike och Österrike i slutet av februari 1806 kom en släkting, som bidragit att utverka herrarna de Simeuses strykning från emigrant-listorna och även sedermera skulle ge dem stora bevis på sitt deltagande, f. d. markis de Chargeboeuf, vars egendomar sträckte sig från Seine-et-Marne till Aube, till g

Cinq-Cygne i ett slags kalesch, som man på den tiden skämtsamt kallade en liten berlinare. Då denna skrala vagn körde in på den lilla stenläggningen, fingo slottets invånare, som sutto vid frukosten, en oemotståndlig lust att skratta; men då de fingo se gubbens kala huvud komma fram mellan berlinarens båda lädergardiner, sade herr d'Hauteserre hans namn, och alla reste sig från bordet för att ta emot huvudmannen för släkten de Chargeboeuf.

»Vi ha begått det felet att låta oss förekommas», sade markis de Simeuse åt sin bror och herrarna d'Hauteserre, »vi hade bort fara och tacka honom.»

En som bonde klädd tjänare, vilken körde från en med vagnskorgen sammanbyggd kuskbock, satte en grov formanspiska i ett läderrör och steg ned för att hjälpa markisen ur vagnen; men Adrien och den yngre de Simeuse förekommo honom, lösgjorde vagnsgardinen, som hängde på kopparknappar, och hjälpte ut gubben trots hans protester. Markisen ansåg, att hans lilla gula berlinare med sina lädergardiner var en förträfflig och bekväm vagn. Tjänaren, som Gothard hjälpte, spände redan ifrån de båda goda, stora hästarna med glänsande länd, vilka sannolikt gjorde lika mycket tjänst på åkern som framför vagnen.

»Trots kölden? Men ni är ju en riddare från forna tider», sade Laurence till sin gamle släkting, i det hon tog hans arm och förde honom till salongen.

»Det tillhör inte er att komma till en gammal gubbe som jag», sade han fint och förebrådde på detta sätt sina unga släktingar.

»Varför kommer han?» frågade sig gubben d'Hauteserre.

Herr de Chargeboeuf var en vacker gubbe vid sextiosju års ålder, klädd i ljusa knäbyxor, med smala ben och silkesstrumpor, hårpung, puder och duvovingar. Hans jaktdräkt av grönt kläde med guldknappar var prydd med guldsnören. Hans vita väst bländade med sina stora guldbroderier. Denna dräkt, som ännu var på modet bland gammalt folk, passade hans utseende, som ganska mycket liknade Fredrik den stores. Han satte aldrig på sig sin trekantiga hatt för att icke förstöra verkan av en halvmåne, som ett lager av puder tecknade på hans hjässa. Sin högra hand stödde han på en käpp med krycka som en115

korpnäbb och höll samtidigt sin käpp och sin hatt på ett sätt, som varit Ludvig XIV värdigt. Den vördnadsvärde gubben befriade sig från en vadderad sidenkappa och sjönk ned i en länstol, medan han höll sin trekantiga hatt och sin käpp mellan sina knän med en ställning, vars hemlighet aldrig tillhört andra än ruéerna vid Ludvig XV:s hov, och lämnade hans händer fria att leka med snusdosan, en alltid dyrbar guldsmedspjäs. Markisen tog också fram ur sin västficka, som tillslöts av ett med guldarabesker broderat ficklock, en rik snusdosa. Medan han tog sig en pris och bjöd på snus över lag med en annan intagande åtbörd, som åtföljdes av välvilliga blickar, märkte han den glädje, som hans besök framkallade. Han tycktes då förstå, varför de unga emigranterna försummat sin plikt mot honom. Det såg ut som om han sagt: »När man är kär, gör man inga besök.»

»Nu ska vi behålla er hos oss några dagar», sade Laurence.

»Det är omöjligt», svarade han. »Om vi inte skildes av händelserna, ty ni har tillryggalagt större avstånd än dem, som hålla oss avlägsna från varandra, bör ni veta, kära barn, att jag har döttrar, sonhustru, dotterdöttrar och barnbarn. Hela den skaran skulle vara orolig, om den inte fick se mig i afton, och jag måste åka aderton lieues.»

»Ni har mycket goda hästar», sade markis de Simeuse.

»A! jag kommer från Troyes, där jag i går hade litet uträttningar.»

Efter de vanliga frågorna om familjens befinnande, hur markisinnan de Chargeboeuf mådde och alla de i grunden mycket likgiltiga saker, för vilka artigheten fordrar, att man livligt intresserar sig, tyckte herr d'Hauteserre, att herr de Chargeboeuf lät sina unga släktingar förstå, att de icke skulle begå någon oförsiktighet. Enligt markisens mening hade tiderna mycket förändrats, och ingen kunde veta vad kejsaren torde bli.

»A! sade Laurence, »han skall bli Gud!»

Den gode gubben talade om medgivanden, som borde göras.

Då herr d'Hauteserre hörde honom uttrycka nödvändig-116

heten att underkasta sig, med mycket större tillförsikt och myndighet än han inlade i alla sina åsikter, betraktade han sina söner med nästan bönfallande min.

»Skulle ni tjäna den där människan ?» sade markis de Simeuse till markis de Chargeboeuf.

»Ja visst, om min familjs intresse fordrade det.»

Slutligen antydde gubben, ehuru i allmänna ordalag, avlägsna faror; då Laurence bad honom närmare förklara sig, uppmanade han de fyra adelsmännen att icke jaga, utan hålla sig hemma.

»Ni betraktar fortfarande Gondrecourt som er tillhörighet», sade han till herrarna de Simeuse, »ni uppliva på alla sätt ett fruktansvärt hat. Jag ser av er förvåning, att ni inte veta, hur mycken ovilja, som råder mot er i Troyes, där man minnes ert mod. Ingen generar sig för att berätta, hur ni undgingo kejsardömets, politiska polis efterspaningar, några berömma er för den saken, men många betrakta er som kejsarens fiender. Några ivrare förvåna sig över Napoleons mildhet emot er. Det betyder emellertid ingenting. Men ni ha lurat personer, som trodde sig slugare än ni, och folk i underordnad ställning förlåta aldrig. Rättvisan, som i ert departement beror av er fiende, senatorn Malin, ty han har placerat sina kreatur, till och med ministeriella ämbetsmän, överallt, skall förr eller senare å hans vägnar bli mycket belåten att se er invecklade i någon obehaglig sak. En bonde skall söka gräl med er på sitt fält, då ni äro där, ni ha laddade vapen, ni äro häftiga och en olycka händer snart. I er ställning måste man ha hundra gånger rätt för att inte ha orätt. Jag säger er detta inte utan skäl. Polisen övervakar alltjämt arrondissementet, där ni bo, och håller en kommissarie i det där lilla hålet Arcis enkom för att skydda kejsardömets senator mot era företag. Han fruktar er och säger det.»

»Men han beljuger oss!» utbrast den yngre de Simeuse.

»Han beljuger er! Ja, det tror jag nog, jag! Men vad tror allmänheten? Det är det viktiga. Michu har siktat med sin karbin på senatorn, som inte glömt det. Efter er återkomst har grevinnan tagit Michu till sig. För många, ja för största delen av allmänheten har Malin sålunda rätt.117

Ni veta inte hur ömtålig emigranternas ställning är i förhållande till dem, som inneha deras gods. Prefekten, som är en klok karl, nämnde i går ett par ord angående er, som oroat mig. Kort sagt, jag skulle inte vilja se er här...»

Detta svar mottogs med djupaste häpnad. Marie-Paul ringde häftigt.

»Gothard», sade han åt gossen, som genast inträdde, »säg åt Michu, att han kommer hit.»

Den forne förvaltaren på Gondreville lät icke vänta på sig.

»Michu, mm vän», sade markis de Simeuse, »är det sant, att du velat döda Malin?»

»Ja, herr markis; och då han återkommer, skall jag passa på honom.»

»Vet du, att man misstänker oss att ha tubbat dig, och att min kusin, då hon tog dig till arrendator, beskylleß för att ha haft del i din avsikt?»

»Du gode Gud!» utropade Michu, »jag är då förbannad? Skall jag då aldrig i lugn kunna befria er från den där Malin ?» •

»Nej, min gubbe, nej», återtog Paul-Marie; »men du måste lämna trakten och vår tjänst, vi ska draga försorg om dig och sätta dig i tillfälle att öka din förmögenhet. Sälj allt vad du har här, realisera dina tillgångar, vi ska sända dig till Trieste till en av våra vänner, som har vidsträckta förbindelser och som ska skaffa dig mycket fördelaktig sysselsättning, till dess att det blir bättre här för oss alla.»

Tårarna kommo i Michus ögon, då han stod liksom fastspikad på den golvruta han befann sig.

»Funnos några vittnen, då du lade dig i bakhåll för att skjuta på Malin?» frågade markis de Chargeboeuf.

»Notarien Grévin samtalade med honom, och detta avhöll mig från att döda honom, lyckligtvis! Grevinnan vet varför», sade Michu och såg på sin matmoder.

»Är den där Grévin den ende, som vet det?» sade herr de Chargeboeuf, som tycktes obehagligt berörd av dessa frågor, fastän de gjordes i familjen.118

»Den där spionen, som vid detta tillfälle kom för att snärja mina husbönder, visste det också», svarade Michu.

Herr de Chargeboeuf steg upp liksom för att betrakta trädgården och sade: »Kors vad ni dragit nytta av Cinq-Cygne.» Därpå gick han ut, åtföljd av de båda bröderna och av Laurence, som förstodo meningen med detta förhör.

»Ni äro öppenhjärtiga och storsinta, men alltid oförsiktiga», sade gubben. »Jag kommer och omtalar ett allmänt rykte, som måste vara en os-ann ing, ingenting är naturligare; och genast göra ni det till en sanning för enfaldigt folk som herr och fru d'Hauteserre och deras söner. O! ungdom, ungdom! Ni borde lämna Michu här och själva flytta, just ni! Men i alla fall, om ni stanna här i trakten, så skriv ett par rader till senatorn angående Michu, säg honom, att ni av mig fått veta de rykten, som äro i omlopp om er arrendator och att ni för den skull sänt bort honom.»

»Vi!» utropade de båda bröderna, »vi skriva till Malin, till vår fars och vår mors mördare, den skamlöse plundraren av vår förmögenhet!»

»Allt det där är sant; men nu är han en av de inflytelserikaste personligheterna vid det kejserliga hovet och kung i Aube.»

»Han, som röstade för Ludvig XVI:s död för den händelse Condés armé skulle infalla i Frankrike, men eljest för livstids fängelse!» sade grevinnan de Cinq-Cygne.

»Han, som kanhända tillrådde hertigens av Enghien död!» utropade Paul-Marie.

»Ja, vi kunna gå igenom hans adelsbrev», utbrast markisen, »han, som drog Robespierre i rockskörtet för att få honom att falla, då han såg, att de, som reste sig för att störta honom, voro de talrikaste, han, som skulle låtit skjuta Bonaparte, om den 18 brumaire misslyckats, han, som skulle återföra Bourbonerna, om Napoleon vacklade; han, som den starkaste alltid skall finna vid sin sida för att lämna honom värjan eller pistolen, med vilken man avfärdar en motståndare, som inger fruktan! Men... så mycket större skäl.»

»Vi falla bra djupt», sade Laurence.119

»Barn», sade den gamle markis de Chargeboeuf, tog dem alla tre i handen och förde dem avsides till en gräsmatta, som ännu täcktes av ett tunt snölager, »ni skola brusa upp, då ni höra en förnuftig mans råd, men jag måste ge er dem, och vore jag i er belägenhet, skulle jag göra på följande sätt: till mellanhand skulle jag ta en gammal man, sådan som jag; jag skulle uppdraga åt honom att begära en million av Malin mot vederbörligt erkännande av Gondrevilles försäljning... A! Han skulle ge sitt bifall, om saken hölles hemlig. Ni skulle efter nu

gällande kurs ha hundratusen francs i ränta och köpa någon vacker egendom i en annan del av Frankrike; ni skulle låta herr d'Hauteserre förvalta Cinq-Cygne och draga lott om vilkendera av er skulle gifta sig med denna vackra arvtagerska. Men en gubbes tal i ungt folks öra är som ungt folks tal i gubbarnas öra, ett buller, vars mening inte förstås.»

Den gamle markisen gav sina tre släktingar ett tecken, att han icke ville ha något svar, och återvände till salongen, dit abbé Goujet och hans syster kommit, medan samtalet pågick. Förslaget att draga lott om sin kusins hand hade upprört de båda Simeuserna, och det bittra läkemedel, hennes gamle släkting föreslagit, hade hos Laurence väckt liksom avsmak för honom. Alla tre voro också mindre vänliga mot gubben utan att för den skull vara oartiga. Herr de Chargeboeuf, som märkte denna köld, betraktade flera gånger medlidsamt dessa tre intagande varelser. Ehuru samtalet blev allmänt, återkom han till nödvändigheten att foga sig i händelserna och berömde herr d'Hauteserre för att han ivrigt påyrkade, att hans söner skulle taga tjänst.

»Bonaparte», sade han, »gör hertigar. Han har skapat kejserliga län, han skall utnämna grevar. Malin skulle vilja bli greve de Gondreville. Det är en idé», tillade han med en blick på herrarna de Simeuse, »som kunde gagna er.»

»Eller skada oss», sade Laurence.

Så snart hästarna blivit förspända, reste markisen och följdes till sin vagn av hela sällskapet. Då han satt i vagnen, vinkade han Laurence till sig, och lätt som en fågel ställde hon sig på vagnssteget.120

»Ni är ingen vanlig kvinna och borde förstå mig», sade han sakta. »Malin har för mycket samvetsagg för att lämna er i ro, han skall lägga ut en snara för er. Giv åtminstone akt på alla era handlingar, även de obetydligaste! Sök en överenskommelse, det är mitt sista ord.»

De båda bröderna stodo bredvid sin kusin på gräsplanen och betraktade orörliga berlinaren, som körde ut genom grinden på väg till Troyes; Laurence hade nämligen för dem upprepat den gode gamle mannens sista ord. Erfarenheten gör alltid orätt i att visa sig i en liten berlinare, i silkesstrumpor och med hårpung i nacken. Intet av dessa unga hjärtan kunde fatta den förändring, som försiggick i Frankrike; harmen retade deras nerver och hettan sjöd i det ädla blodet i deras ådror.

»Huvudmannen för ätten Chargeboeuf!» sade markis de Simeuse, »en man, som till valspråk har: Må en tapprare komma! (Adsit fortior), ett av de vackraste härskrin!»

»Han har blivit Boeuf (oxe)», sade Laurence med ett bittert leende.

»Vi leva inte längre på Ludvig den heliges tid», återtog den yngre de Simeuse.

»Dö under sång!» utbrast grevinnan. »Detta de fem unga flickornas lösen, som grundade vår ätt, skall bli min.»

»Är inte vårt valspråk: 'Dö för vår sak!' Alltså ingen nåd!» återtog den äldre de Simeuse; »ty då vi tänka efter, har vår släkting le Boeuf klokt idisslat vad han sade oss. Gondreville bli namn åt en Malin!»

»Hans boning!» utropade den yngre.

»Mansart byggde den åt adeln och pöbeln föder sitt yngel därstädes!» sade den äldre.

»Om det måste ske, såg jag hellre Gondreville brinna!» utropade fröken de Cinq-Cygne.

En karl från byn, som besett en kalv, vilken herr d'Hauteserre sålde, hörde detta utrop, då han kom ut ur stallet.

»Låt oss gå in», sade Laurence leende, »vi ha så när begått en oförsiktighet och givit oxen rätt för en kalvs skull. — Min stackars Michu!» sade hon, då hon återkom121

till salongen. »Jag hade alldeles glömt ditt puts, men vi stå inte i ropet för att vara helgon i trakten, för den skull få vi inte blottställa oss. Har du någon annan småsak att förebrå dig?»

»Jag förebrår mig, att jag inte dödade mitt gamla herrskaps mördare, innan jag skyndade till deras hjälp.»

»Michu!» utropade kyrkoherden.

»Men jag skall inte lämna landet», sade han utan avseende på kyrkoherdens utrop, »förTän jag vet, att ni äro i säkerhet. Jag ser några gökar stryka omkring, som alls inte behaga mig. Då vi senast jagade i skogen, kom den där förvaltaren, som ersatt mig på Gondreville, och frågade, om vi där voro hemma hos oss. 'Ack! min gosse', svarade jag, 'det är svårt att på två månader vänja sig av med saker, som man gjort i två århundraden.'»

»Du har rätt, Michu», sade markis de Simeuse leende av tillfredsställelse.

»Vad svarade han?» frågade herr d'Hauteserre.

»Han sade», återtog Michu, »att han skulle underrätta senatorn om våra anspråk.»

»Greve de Gondreville!» återtog den äldre d'Hauteserre. »Just en skön maskerad! Nåja, man säger ju hans majestät åt Bonaparte ...»

»Och hans höghet åt storhertigen av Berg», sade kyrkoherden.

»Vem är det?» inföll herr de Simeuse.

»Murat, Napoleons svåger», sade gubben d'Hauteserre.

»Gott», återtog fröken de Cinq-Cygne. »Säger man också hennes majestät åt markis de Beauharnais' änka?»

»Ja, min fröken», sade kyrkoherden.

»Vi borde resa till Paris för att se allt det där», utbrast Laurence.

»Ack! min fröken», sade Michu, »jag var där för att sätta Francois i lyceum och kan försäkra er, att man inte gycklar med vad man kallar kejserliga gardet. Om hela armén liknar den modellen, kan saken räcka längre än vi!»

»Man talar om adelsfamiljer, som inträda i tjänst», sade herr d'Hauteserre.

»Och efter gällande lag», återtog kyrkoherden, »skola122

era barn nödgas tjäna. Lagen känner varken rang eller namn.»

»Den mannen gör oss mera ont med sitt hov än revolutionen med sin bila», utbrast Laurence.

»Kyrkan beder för honom», sade kyrkoherden.

Dessa ord, som följde tätt på varandra, voro lika många kommentarier till den gamle markis de Charge-boeufs kloka ord; men dessa unga personer hade för mycken tro, för mycken heder för att inlåta sig på en underhandling. De tänkte såsom besegrade partier under alla tider tänkt, att det segrande partiets lycka skulle sluta, att kejsaren stöddes endast av armén, att våldet förr eller senare skulle vika för rätten o. s. v. Trots dessa meddelanden föllo de i den grop, som grävts framför dem och som kloka och fogsamma personer sådana som den hedersmannen d'Hauteserre skulle ha undvikit. Om människorna ville vara uppriktiga, skulle de måhända medgiva, att olyckan aldrig drabbat dem utan att de fått någon öppen eller dold varning. Många ha först efter sitt nederlag funnit den djupa betydelsen av denna mystiska eller uppenbara varning.

»I alla händelser vet nådig grevinnan, att jag inte kan lämna landet utan att ha avlagt mina räkenskaper», sade Michu sakta till fröken de Cinq-Cygne.

Till svar gav hon arrendatorn, som avlägsnade sig, ett tecken till samförstånd. Michu, som genast sålde sin egendom till förpaktaren av Bellache Beauvisage, kunde icke få betalt förrän efter omkring tjugu dagar. En månad efter markisens besök föreslog Laurence, som för sina kusiner omtalat, att deras förmögenhet tillvaratagits, att begagna sig av fettisdagen till att hämta de i skogen nedgrävda millionerna. Den mängd snö, som fallit, hade dittills hindrat Michu att uppsöka skatten; men nu tyckte han så mycket mer om att få utföra sitt värv tillsammans med sina herrar. Michu ville ovillkorligen lämna trakten, han fruktade för sig själv.

»Malin har plötsligt kommit till Gondreville utan att man vet varför», sade han till sin matmoder, »och jag skulle inte kunna motstå frestelsen att låta Gondreville gå123

på auktion till följd av dess ägares frånfälle. Jag anser mig brottslig därför att jag inte följde min ingivelse.»

»Av vad orsak kan han ha lämnat Paris mitt i vintern?»

»Hela Arcis talar om saken», svarade Michu; »han har lämnat sin familj i Paris och åtföljes endast av sin kammartjänare. Notarien i Arcis, herr Grévin, uppbördskommissariens i Aube hustru, fru Marion och svägerskan till Marion, som lånat sitt namn åt Malin, hålla honom sällskap.»

Laurence fann fettisdagen vara en förträfflig dag, enär den tillät, att man gjorde sig av med folket. Maskeraderna lockade bönderna till staden, och ingen fanns ute på fälten. Men valet av denna dag tjänade just det olycksöde, som återfinnes i så många brottmål. Slumpen gjorde sina beräkningar med lika stor skicklighet som fröken de Cinq-Cygne sina. — Herr och fru d'Hauteserres oro över att elvahundratusen francs förvarades i ett slott så nära skogsbrynet måste bli så stor, att de båda bröderna d'Hauteserre, som rådfrågades, själva ansågo det vara bäst att icke säga något åt dem. Expeditionen förblev sålunda en hemlighet mellan Gothard, Michu, de fyra ädlingarna och Laurence. Efter flera beräkningar, som gjordes, syntes det möjligt att lägga fyrtioåtta tusen francs i en djup säck över länden på varje häst. Tre färder skulle förslå. Av försiktighet kom man överens att sända alla personer av husfolket, vilkas nyfikenhet kunde vara farlig, till Troyes för att därstädes beskåda fettisdagens festligheter. Cathérine, Marthe och Durieu, på vilka man kunde lita, skulle vakta slottet. Folket mottog med glädje den frihet, man gav det, och begav sig i väg före dagningen. Med Michus tillhjälp ryktade och sadlade man tidigt på morgonen hästarna. Ryttarskaran tog vägen genom Cinq-Cygnes trädgårdar och begav sig därifrån till skogen. Just då de stego till häst, ty porten till parken var så låg, att alla måste gå genom den, ledande var och en sin häst vid tygeln, råkade förvaltaren av Bellache, den gamle Beauvisage, gå förbi.

»Giv akt!» ropade Gothard, »där är någon.»

»A! det är bara jag», sade den hederlige förpaktaren och kom fram. »Hälsning, mina herrar; ni begiva er124

på jakt trots prefektens förbud? Det är inte jag, som skall beklaga mig; men akta er! Om ni ha vänner, ha ni också fiender.»

»A!» sade skrattande den äldre d'Hauteserre. »Gud give att vår jakt lyckades, så skulle du få återse dina husbönder.»

Dessa ord, åt vilka händelserna gåvo en helt annan betydelse, inbragte Robert en sträng blick från Laurence. Den äldre av Simeuserna trodde, att Malin skulle återlämna Gondreville mot en avträdessumma. Dessa barn tänkte göra motsatsen av vad markis de Chargeboeuf tillrått dem. Robert, som delade deras förhoppningar, tänkte först på detta, då han lät dessa olycksdigra ord undfalla sig.

»Håll i alla fall tyst, min gubbe!» sade Michu, som kom sist och tog ur nyckeln till porten.

Det var en av dessa dagar i slutet av mars, då luften är torr, marken ren, vädret vackert och temperaturen utgör ett slags omening med de avlövade träden. Vädret var så milt, att blicken på sina ställen på fältet såg grönskan i landskapet.

»Vi skola söka en skatt, medan ni är den verkliga skatten i vårt hus, kusin», sade leende den äldre de Simeuse.

Laurence red främst med en av sina kusiner på vardera sidan om sin häst. De båda bröderna d'Hauteserre följde henne och följdes själva av Michu. Gothard red förut för att tillse, att vägen var klar.

»Eftersom er förmögenhet skall återfås, åtminstone till en del, så gift er med min broder», sade den yngre sakta. »Han tillber er, ni skall vara så rik som adeln numer bör vara.»

»Nej, lämna honom hela hans förmögenhet, och jag skall gifta mig med er, jag som är tillräckligt rik för två», svarade hon.

»Må det ske alltså», utropade markisen de Simeuse. »Jag skall lämna er för att söka mig en hustru, som är värdig att bli er syster.»

»Ni älskar mig således mindre än jag trodde», återtog125

Laurence och betraktade honom med ett uttryck av svartsjuka.

»Nej, jag älskar er båda två mer än ni älska mig», svarade markisen.

»Ni uppoffrar er sålunda?» frågade Laurence den äldre de Simeuse och gav honom en blick av tillfälligt företräde.

Markisen förblev tyst.

»Nåväl, jag skulle då endast tänka på er, och det skulle bli odrägligt för min man», återtog Laurence, som denna tystnad avlockade en åtbörd av otålighet.

»Hur skulle jag kunna leva utan dig?» utbrast den yngre och betraktade sin broder.

»Men ni kan ju ändå inte gifta er med oss båda två», sade markisen. »Och», tillade han med den häftiga tonen hos en man, som träffats i sitt hjärta, »det är tid att fatta ett beslut.»

Han drev sin häst framåt, för att de båda d'Hauteserre icke skulle höra något. Hans brors och Laurences häst följde efter. Då de fått ett lagom mellanrum mellan sig själva och de tre andra, ville Laurence tala, men tårarna blevo att börja med hennes enda språk.

»Jag skall gå i kloster», sade hon slutligen.

»Och ni skulle låta ätten Cinq-Cygne utslockna?» sade den yngre de Simeuse. »Och i stället för att göra en olycklig, som finner sig i sitt öde, skulle ni göra två olyckliga! Nej, den av oss, som endast skall bli er bror, måste foga sig. Då vi numer veta, att vi inte äro så fattiga som vi trott oss vara, ha vi förklarat oss för varandra», sade han och betraktade markisen. »Om jag föredrages, tillfaller hela vår förmögenhet min bror. Om jag är olycklig, ger han mig den liksom även de Simeuses titlar, ty han blir då en Cinq-Cygne! I alla händelser skall den, som inte blir den lycklige, ha utsikten till att bilda familj. Om han känner sig förtäras av sorg, skall han gå in i armén och låta döda sig för att inte fördystra ert äktenskap.»

»Vi äro verkliga medeltidsriddare, vi äro värdiga våra fäder», utropade den äldre, »tala, Laurence!»

»Vi vilja inte förbli så här», sade den yngre.126

»Tro inte, Laurence, att hängivenheten icke medför sin lycksalighet», sade den äldre.

»Kära, mina älskade», sade hon, »jag kan inte uttala Ja£ älskar er båda två, som om ni vore en enda varelse och som ni älskade er mor! Gud skall hjälpa oss. Jag skall inte välja. Vi skola överlämna valet åt slumpen, men på ett villkor!»

»Vilket?»

»Den, som skall förbli min bror, skall stanna hos mig till dess jag tillåter honom lämna mig. Jag vill ensam avgöra, när avresan befinnes lämplig.»

»Ja», sade de båda bröderna utan att kunna förklara sin kusins tanke.

»Den första av er båda, vilken fru d'Hauteserre skall tilltala denna afton vid bordet efter Benedicite, skall bli min man. Men ingen av er får använda något knep och får inte sätta den goda frun i tillfälle att fråga honom.»

»Vi svärja ärligt spel», sade den yngre.

Vardera brodern kysste Laurences hand. Vissheten om en lösning, som vardera kunde tro skulle utfalla till hans förmån, gjorde de båda tvillingarna mycket glada.

»I alla händelser, kära Laurence, skall du kreera en greve de Cinq-Cygne», sade den äldre.

»Och vi skola dra lott om vem som inte skall vara Simeuse», sade den yngre.

»Jag tror minsann, att fröken inte länge skall förbli ogift», sade Michu bakom herrarna d'Hauteserre. »Mina

husbönder äro så glada. Om grevinnan gjort sitt val reser jag inte; först vill jag se det bröllopet!»

Ingen av de båda d'Hauteserre svarade. En skata flög plötsligt mellan dem och Michu, vilken, vidskeplig som alla primitiva människor, trodde sig höra klockorna ringa till en begravning. Dagen började sålunda glatt för de älskande, vilka sällan märka skator, då de äro tillsammans i skogen. Michu, som hade sin plan med sig, fann platserna, var och en av adelsmännen hade försett sig med en hacka, penningarna anträffades; den del av skogen, där de blivit gömda, var öde och övergiven, långt ifrån varje väg och boning, och den med guld lastade karavanen mötte icke heller någon. Det var en olycka. Då de127

lämnade Cinq-Cygne för att hämta de sista hundratusen francs, hade de blivit djärvare av framgången och togo en kortare väg än den de följt de föregående gångerna. Denna väg ledde över en höjd, från vilken man såg Gondrevilles park.

»Eld!» sade Laurence, då hon fick se en blåaktig rökpelare.

»Det är någon glädjeeld», svarade Michu.

Laurence, som kände de minsta stigarna i skogen, lämnade karavanen och galopperade ända till Gondrevilles paviljong, Michus förra boning. Ehuru paviljongen stod tom och övergiven, var gallergrinden öppen, och spåren av flera hästar väckte Laurences uppmärksamhet. Rökpelaren höjde sig från en gräsplan i den engelska parken, där hon antog att man brände gräset.

»Jaså! ni är också här, fröken», ropade Violette, som kom ut ur skogen galopperande på sin klippare och stannade framför Laurence. »Det är väl ett karnevalsupptåg, eller hur? Man skall inte döda honom.»

»Vem ?»

»Era kusiner vilja hans död!»

»Vems död ?»

»Senatorns, vet jag.»

»Du är galen, Violette!»

»Nåväl, vad gör ni här då?» frågade han.

Vid tanken på en fara, som hennes kusiner löpte, sporrade den oförskräckta flickan sin häst och kom till stället, där säckarna pålastades.

»Skynda! Jag vet inte vad som försiggår, men låt oss genast återvända till Cinq-Cygne!»

Medan adelsmännen voro som bäst sysselsatta med att bortföra den förmögenhet, som räddats av den gamle markisen, tilldrog sig ett sällsamt uppträde på Gondrevilles slott.

Klockan två på eftermiddagen spelade senatorn och hans vän Grévin ett parti schack framför spiselbrasan i den stora salongen på nedra botten. Fru Grévin och fru Marion pratade vid ett hörn av spiseln, där de sutto på en kanapé. Allt slottets folk hade avlägsnat sig för att åse ett sällsamt maskeradupptåg, som för länge sedan annon-
128

serats i departementet. Förvaltaren, som kommit efter Michu och bodde i paviljongen, hade med sin familj också begivit sig i väg. Senatorns kammartjänare och Violette voro för tillfället ensamma kvar på slottet. Portvakten, de båda trädgårdsmästarna och deras hustrur hade visserligen stannat hemma, men deras paviljong låg vid ingången till slottets gårdar vid ändan av vägen till Arcis, och avståndet mellan denna gårdsfolkets bostad och slottet var så stort, att ett bösskott icke kunde höras. För övrigt stodo dessa personer i porten och spejade åt Arcis till, som låg en halv lieue därifrån, i förhoppning om att få se maskeradupptåget. Violette avvaktade i ett stort förmak företräde hos senatorn och Grévin för att göra upp affären angående förlängningen av sitt arrendekontrakt. I denna stund kastade sig fem maskerade och behandskade män, som till växt, sätt och hållning liknade herrarna d'Haute-serre, de Simeuse och Michu, över kammartjänaren och Violette, i vilkas mun de

instoppade en näsduk såsom munkavle och som de fastbundo vid stolarna i ett betjäntrum. Trots den skyndsamhet, med vilken detta skedde, fingo kammartjänaren och Violette ändå tid att var och en skrika till. Detta skrik hördes i salongen. De båda kvinnorna tyckte, att det lät som ett alarmskrik.

»Hör!» sade fru Grévin, »det är tjuvar.»

»Ba! det är ett fettisdagsskick!» sade Grévin, »vi ska få se masker på slottet.»

Detta samtal gav de fem okända tid att stänga slottsportarna till borggården och stänga in kammartjänaren och Violette. Fru Grévin, som var envis, ville ovillkorligen veta orsaken till bullret, varför hon steg upp och råkade på de fem maskerna, vilka behandlade henne på samma sätt som de behandlat Violette och kammartjänaren. De rusade därefter in i salongen, där de båda starkaste bemäktigade sig greve de Gondreville, lade kavle i munnen på honom och förde bort honom genom parken, medan de andra tre bundo och lade kavle i munnen på fru Marion och notarien, var och en i sin fåtölj. Detta attentat krävde icke mer än en halvtimme till sitt utförande. De tre okända, till vilka snart de, som fört bort senatorn, åter slöto sig, rannsakade slottet från källaren till vinden. De öppnade129

alla skåp utan att skruva lös ett enda lås; de sonderade murarna och voro på detta sätt herrar ända till klockan fem på eftermiddagen. Vid denna tid lyckades kammartjänaren med tänderna sönderslita de tåg, som bundo Violettes händer, och då denne befriades från sin munkavle, började han ropa på hjälp. Då de fem okända hörde dessa rop, gingo de ut i parken, kastade sig upp på sina hästar, som liknade hästarna på Cinq-Cygne, och redo bort, men icke så hastigt, att icke Violette fick se dem. Sedan han lösgjort kammartjänaren, som i sin ordning lösgjorde kvinnorna och notarien, besteg Violette sin klippare och red efter förbrytarna. Då han kom till paviljongen, överraskades han av att se de båda gallergrindarna på vid gavel och fröken de Cinq-Cygne på post.

Då den unga grevinnan försvunnit, upphanns Violette av Grévin till häst, åtföljd av kommunen Gondrevilles fältvakt, vilken portvakten lämnat en häst ur slottets stall. Portvaktens hustru hade begivit sig av till Arcis för att underrätta gendarmeriet därstädes. Violette omtalade genast för Grévin sitt möte med Laurence och att denna unga flicka, vars djärva och beslutsamma karaktär var bekant, tagit till flykten.

»Hon stod på vakt», sade Violette.

»Kan det vara möjligt, att Cinq-Cygnes invånare gjort denna kupp?» utbrast Grévin.

»Vad?» svarade Violette, »kände ni inte igen den där grova Michu? Det var han som kastade sig över mig! Jag kände nog hans nävar. För övrigt voro de fem hästarna från Cinq-Cygne.»

Då notarien fick se hästskornas märken på rundelns sand och i parken, lämnade han fältvakten kvar vid gallergrinden för att tillse, att de dyrbara spåren icke utplånades, och sände Violette att hämta fredsdomaren i Arcis för att denne skulle konstatera faktum. Därpå återvände han skyndsamt till salongen i slottet Gondreville, dit löjtnanten och underlöjtnanten vid det kejserliga gendarmeriet ankommo, åtföljda av fyra man och en korpral. Löjtnanten var, såsom man kan tänka sig, den korpral, som två år förut genom Francois' försorg slagit sig i huvudet och för vilken Corentin omtalat hans listiga motståndare.

9 Balzac, En dankel historia.130

Denne man, vars namn var Giguet och vars broder var i tjänst och blev en av de bästa artilleriöverstar, utmärkte sig genom sin duglighet såsom gendarmeriofficer. Sedermera förde han befälet över Aubes skvadron. Underlöjtnanten, som hette Welff, hade förut skjutsat Corentin från Cinq-Cygne till paviljongen och från paviljongen till Troyes. På vägen hade parisaren tillräckligt uppbyggt egyptiern om vad han kallade Laurences och Michus skälmstycken. Dessa båda officerare borde sålunda visa och visade också mycken illvilja mot Cinq-Cygnes invånare. Malin och Grévin hade, den ene för den andres räkning, båda arbetat på lagen äv brumaire år IV, ett det s. k. nationalkonventets lagstiftningsverk, som stadfästes av direktoriet. Grévin, vilken för den skull kände grundligt till denna lagstiftning, kunde också i denna sak gå till väga med en fruktansvärd skyndsamhet, men under ett till visshet övergånget antagande, att Michu, herrarna de Simeuse och d'Hauteserre voro de

brottsliga. Numer minnes ingen, med undantag måhända av några gamla magistratspersoner, organisationen av denna rättskipning, som Napoleon upphävde vid utfärdandet av sina lagar och inrättandet av sin egen domarkår, som ännu styr Frankrike.

Lagen av brumaire år IV förbehöll juryns ordförande i departementet att genast gripa sig an med den på Gondreville begångna förbrytelsen. Märk i förbigående, att konventet ur lagspråket strukit ordet brott. Det medgav endast förseelser mot lagen, vilka medförde böter, fängelse, vanärande eller affliktiva straff. Döden var ett affliktivt straff. Dödsstraffet måste icke förty upphävas i fred och ersattes av tjugufyra års straffarbete. Konventet räknade sålunda tjugufyra års straffarbete lika med dödsstraff. Vad skall man säga om en brottmålslag, som dömer till livstids straffarbete? Den av Napoleons statsråd vid denna tid förberedda organisationen avskaffade juryordförandens domaremyndighet, som i själva verket innehöll en oerhörd maktbefogenhet. Med avseende på förbrytelsers åtalande och en persons försättande i anklagelsetillstånd var juryns ordförande på visst sätt samtidigt agent för polisen, allmän åklagare å kronans vägnar och rannsakningsdomare vid kunglig domstol. Hans tillvägagående och131

hans anklagelseakt skulle endast uppvisas för och påtecknas av verkställande maktens kommissarie jämte utlåtande av åtta jurymän, för vilka han redogjorde för sitt förhörs fakta och som hörde vittnen och anklagade och fattade ett första utslag, kallat anklagelseutslag. Ordföranden skulle på de i hans arbetsrum samlade jurymännen utöva ett sådant inflytande, att dessa endast kunde vara hans medarbetare. Dessa jurymän bildade anklagelsejuryn. Andra jurymän funnos för att bilda den jury, som arbetade vid brottmålsdomstolen, vilken skulle döma de anklagade. I motsats till anklagelsejuryn kallades denna domfällningsjuryn. Den brottmålsdomstol, som Napoleon skulle nyskapa, bestod av en president, fyra domstolsledamöter, allmänna åklagaren och en regeringskommissarie. Från 1799 till 1806 funnos emellertid s. k. specialdomstolar, vilka dömde utan jury och bestodo av domare, som togos från den till specialdomstol förvandlade civildomstolen. Denna konflikt mellan specialrättskipningen och brottmålsrättskipningen medförde kompetensfrågor, som avgjordes av kassationsdomstolen. Om departementet Aube haft en specialdomstol, skulle det mot en av kejsardömets senatorer begångna attentatet utan tvivel ha hänskjutits till denna domstol; men detta stilla departement hade undantagits från denna undantagsdomstol. Grévin kunde för den skull sända underlöjtnanten till juryordföranden i Troyes. Egyptiern red i sporrsträck och återkom till Gondreville medförande denne så gott som suveräne magistratsperson med postskjuts.

Juryordföranden i Troyes var en gammal fögderiordförande, före detta sekreterare i ett av konventets utskott, vän till Malin och hade genom dennes inflytande erhållit sin ställning. Denne magistratsperson, som hette Lescheneau och var väl förtrogen med den gamla brottmålslagskip-ningen, hade, liksom Grévin, varit Malin till mycken hjälp i hans lagstiftningsarbete i konventet. Malin förordade honom också hos Cambacérès, som utnämnde honom till generalprokurator i Italien. Till förfång för sin vidare befordran på denna bana hade Lescheneau haft en förbindelse med en förnäm dam i Turin, och Napoleon nödsakades avsätta honom för att rädda honom från en rättegång, med vilken den äkta mannen hotade honom132

i anledning av undanskaffande av ett oäkta barn. Lescheneau, som hade Malin att tacka för allt och anade betydelsen av det begångna attentatet, hade medfört gen-darmerikaptenen och en piket på tolv man.

Innan han begav sig i väg, hade han naturligtvis kommit överens med prefekten, vilken, överraskad av natten, icke kunde betjäna sig av telegrafen. Man skickade för den skull en stafett till Paris för att underrätta polisministern, justitieministern och kejsaren om detta oerhörda brott. Lescheneau fann i salongen på Gondreville fruarna Marion och Grévin, Violette och senatorns kammartjänare ävensom fredsdomaren och dennes skrivare. Undersökningen hade redan skett i slottet. Fredsdomaren hade med Grévins tillhjälp omsorgsfullt samlat de första rannsakningselementen. Denne magistratsperson överraskades genast av den sluga och välberäknade kombination, som valet av dag och tid visade. Tiden hindrade nämligen det omedelbara uppsökandet av indicier och bevis. Vid denna årstid, klockan halv sex på eftermiddagen, då Violette kunnat förfölja förbrytarna, var det nästan alldeles mörkt, och för brottslingar betyder natten ofta straff-löshet. Att välja en sådan dag som

fettisdagen, då alla människor begivit sig till Arcis för att åse maskeraden och senatorn sålunda borde befinna sig ensam hemma, var icke det ett förträffligt sätt att undvika vittnen?

»Vi måste göra polisprefekturens agenter rättvisa», sade Lescheneau. »De ha alltid varnat oss för adelsmännen på Cinq-Cygne och sagt, att de förr eller senare skulle göra sig skyldiga till något brottsligt tilltag.»

Säker på medverkan av prefekten i Aube, vilken sände stafetter till alla prefekturer i grannskapet av Troyes för att söka spåren av de fem männen och senatorn, började Lescheneau uppsätta grunderna för sin rannsakning. Detta arbete var hastigt färdigt med tillhjälp av två så drivna jurister som Grévin och fredsdomaren. Den senare, som hette Pigoult och varit första biträde på den advokatbyrå, där Malin och Grévin studerat sitt yrkes knep i Paris, utnämndes tre månader därefter till domstolspresident i Arcis. Vad Michu angick, kände Lescheneau hans hotelser mot herr Marion och det bakhåll, vilket senatorn und-133

gått i sin park. Dessa två omständigheter, av vilka den ena var följden av den andra, måste vara preludier till det nu begångna attentatet och utpekade den förre förvaltaren så mycket mer såsom brottslingarnas anförare, som Grévin, hans hustru, Violette och fru Marion förklarade sig bland de fem maskerade individerna ha igenkänt en individ, som helt och hållet liknade Michu. Färgen på håret och kindskägget, den undersätsiga växten gjorde hans förklädnad nästan onyttig. Vem annan än Michu skulle för övrigt kunnat med nyckel öppna gallerportarna in till Gondrevilles park? På tillfrågan försäkrade förvaltaren och hans hustru, då de återkommit från Arcis, att de låst igen de båda gallergrindarna. Dessa, som undersöktes av fredsdomaren med biträde av fältvakten och skrivaren, visade icke minsta spår till att ha blivit uppbrutna.

»Då vi körde bort honom, måste han ha behållit dubbelnycklar till slottet», sade Grévin. »Han måste emellertid haft något förtvivlat tilltag i tankarna, eftersom han för tjugu dagar se'n sålde sin egendom och i förrgår hämtade betalningen på min byrå.»

»De ha lassat på honom allt», utbrast Lescheneau, som särskilt fäste sig vid denna omständighet, »han har visat sig tillhöra dem med kropp och själ.»

Vem kunde bättre än herrarna de Simeuse och d'Haute-serre veta vilka som funnos på slottet? Ingen av brottslingarna hade misstagit sig i sina undersökningar; de hade gått omkring med en säkerhet, som visade, att truppen alltför väl visste vad den ville och framför allt visste, hur den skulle gå till väga. Intet av skåpen, vilka lämnats öppna, hade brutits upp. Förbrytarna hade följaktligen nycklar, men, sällsamt nog, de hade icke tagit bort det allra minsta. Det var sålunda icke fråga om stöld. Violette hade slutligen, sedan han igenkänt hästarna från Cinq-Cygne, funnit grevinnan på vakt utanför förvaltarens paviljong. Av samtliga dessa omständigheter och vittnesmål måste den mest opartiska rättvisa komma till ett rèsultat, som gjorde herrarna de Simeuses och d'Haute-serres samt Michus brottslighet antaglig, men för juryordföranden blev full visshet. Vad skulle de emellertid göra med den blivande greve de Gondreville? Tvinga134

honom att avstå från sin egendom, för vars förvärvande förvaltaren tillkännagivit, att han allt sedan 1799 haft kapital att tillgå? Här erhöll frågan ett nytt utseende.

Den lärde brottmålsdomaren frågade sig vad syftet kunde vara med de undersökningar, som gjorts i slottet. Om fråga varit om hämnd, skulle de brottsliga ha dödat Malin. Måhända var senatorn också både död och begraven. Bortförandet tillkännagav emellertid endast att han tagits i förvar och hölls innestängd. Men varför hade detta skett efter de på slottet företagna undersökningarna? Sannerligen skulle det icke ha varit dårskap att tro, att bortförandet av en av kejsardömets dignitärer länge skulle förbli hemligt! Den hastighet, med vilken detta attentat skulle komma till allmänhetens kännedom, omintetgjorde den nytta, det kunde medföra.

På dessa invändningar svarade Pigoult, att rättvisan aldrig kan lära känna brottslingars alla bevekelsegrunder. I alla brottmål finnas, från domaren till brottslingen och från brottslingen till domaren, dunkla punkter; samvetet har avgrunder, i vilka mänsklig insikt icke kan intränga utom genom brottslingarnas bekännelse. Grévin och Lescheneau nickade sitt instämmande häri, utan att för den skull upphöra att ha ögonen på det mörker, de sökte genomtränga.

»Kejsaren har emellertid benådat dem», sade Pigoult till Grévin och fru Marion; »han har strukit dem från listan, fastän de deltogo i den senaste mot honom riktade sammansvärjningen!»

Utan vidare dröjsmål sände Lescheneau sina gendarmer till Cinq-Cygnes skog och dal och lät Giguet åtföljas av fredsdomaren, som enligt lagens ord blev hans juridiska biträdande polistjänsteman. Han uppdrog åt honom att i Cinq-Cygne 'kommun samla alla element till en rannsakning, att, om så behövdes, skrida till förhör, och för att vinna tid uppsatte och underskrev han ordern att häkta Michu, vars brottslighet syntes påtaglig. Sedan gendarmerna och fredsdomaren avlägsnat sig, företog sig Lescheneau det viktiga åliggandet att uppsätta häktningsorder mot herrarna de Simeuse och d'Hauteserre. Enligt lagen måste dessa dokument innehålla alla de anklagelser,135

som vilade på brottslingarna. Giguet och fredsdomaren begåvo sig så hastigt till Cinq-Cygne, att de mötte slottsfolket, som återkom från Troyes. Dessa hejdades och fördes till mairen, där de förhördes var och en för sig. Utan aning om vikten av vad de svarade sade de, att de dagen förut erhållit tillåtelse att hela dagen stanna i Troyes. På en fråga av fredsdomaren svarade de likaledes, att fröken erbjudit dem detta nöje, på vilket de icke tänkt. Dessa förklaringar syntes fredsdomaren så betydelsefulla, att han sände egyptiern till Gondreville för att be herr Lescheneau själv skrida till häktningen av adelsmännen på Cinq-Cygne och att samtidigt företaga denna åtgärd, medan fredsdomaren begav sig till Michus gård för att därstädes överraska Michu, som antogs vara förbrytarnas anförare. Dessa nya element syntes så avgörande, att Lescheneau genast begav sig till Cinq-Cygne, i det han ålade Grévin att noga akta hästarnas spår i parken. Juryns ordförande visste, vilket nöje hans åtgärd mot gammal adel, folkets fiender, som nu blivit kejsarens fiender, skulle bereda. Med dylika tänkesätt tager en magistratsperson lätt enkla förmodanden för tydliga bevis. Då Lescheneau, som otvivelaktigt skulle blivit en stor domare, om han icke hängivit sig åt den passion, som vållade hans onåd, enär kejsaren blivit kinkig, i senatorns egen vagn åkte från Gondreville till Cinq-Cygne, tyckte han emellertid, att de unga männens och Michus djärvhet var bra dåraktig och ingalunda i överensstämmelse med fröken de Cinq-Cygnes karaktär. Han trodde för sin del på helt andra avsikter än att avtvinga senatorn avståendet av Gondreville. I allting, till och med i domarekallet, finnes något, som man kan kalla yrkessamvete. Lescheneaus tvivel härflöto av den samvetsgrannhet, med vilken varje person uppfyller de plikter, som behaga honom, konstnärerna i konsten, domaren i rättskipningen. Måhända erbjuda för den skull också domarna större säkerhet för de anklagade än jurymännen. Domaren rättar sig endast efter förnuftets lagar, medan juryn låter hänföra sig av känslans vågor. Juryns ordförande gjorde sig själv flera frågor och föresatte sig att söka ett tillfredsställande svar på dem vid själva häktningen av de an-136

klagade. Ehuru nyheten om Malins bortförande redan upprörde staden Troyes, var den ännu klockan åtta okänd i Arcis; hela orten superade nämligen, då man kom för att hämta gendarmeriet och fredsdomaren. Kort sagt, ingen visste något om saken på Cinq-Cygne, vars dal och slätt för andra gången omringades, men denna gång av rättvisan och icke av polisen; de underhandlingar, som äro möjliga med den senare, äro ofta omöjliga med den förra.

Laurence hade endast behövt tillsäga Marthe, Cathérine och makarna Durieu att stanna på slottet, utan att gå eller se ut, för att de noga skulle lyda henne. Vid varje omgång fingo hästarna stanna i hålvägen mitt för bräschen, och därifrån hade Robert och Michu, som voro de båda starkaste i truppen, i hemlighet burit säckarna genom bräschen till en källare, som fanns under trappan i det s. k. Frökentornet. Då vid halvsextiden de fyra adelsmännen och Michu ankommit till slottet, började de genast gräva ned guldet. Laurence och bröderna d'Hauteserre ansågo bäst att mura igen källaren. Michu åtog sig detta arbete med tillhjälp av Gothard, som skyndade till förpaktaregården för att hämta några säckar murbruk, vilka återstodo efter åbyggnadens uppförande, och Marthe återvände hem för att i hemlighet utlämna dem åt Gothard. Den av Michu byggda gården låg på den kulle, från vilken han förut varseblev gendarmerna, och man kom dit genom hålvägen. Michu, som var mycket hungrig, skyndade sig, så att han vid halvåttatiden slutat sitt göromål. Han återkom med raska steg för att hindra Gothard bära bort en sista säck murbruk, som han trott sig behöva. Hans gård var redan omringad av fältvakten i Cinq-Cygne, fredsdomaren, dennes skrivare och tre gendarmer, vilka dolde sig och läto honom gå in, då de hörde honom komma.

Michu mötte Gothard med säcken på ryggen och ropade på långt håll till honom: »Det är slut, min gosse, bär den tillbaka och kom och ät middag med oss.»

Med svetten i pannan och kläderna nedsölade av murbruk och smulor från de dammiga kalkstenarna från bräschens grus inträdde Michu helt glad i köket till sin förpaktaregård, där Marthes moder och Marthe satte fram soppan, medan de väntade på honom.137

I samma ögonblick som Michu anlände till brunnen för att tvätta sig om händerna, visade sig fredsdomaren, åtföljd av sin skrivare och fältvakten.

»Vad vill ni oss, herr Pigoult?» frågade Michu.

»I kejsarens och lagens namn häktar jag er!» sade fredsdomaren.

I detsamma framträdde de tre gendarmerna, som medförde Gothard. Då Marthe och hennes moder fingo se de kantade hattarna, växlade de en blick av förskräckelse.

»Ah ba! Varför?» frågade Michu, som satte sig till bords, i det han sade till sin hustru: »Giv mig mat, jag dör av hunger.»

»Det vet ni lika bra som vi», sade fredsdomaren, som gav sin skrivare tecken till att uppsätta protokollet, sedan han visat arrendatorn häktningsordern.

»Nåväl, du ser så förvånad ut, Gothard; vill du äta, ja eller nej», sade Michu. »Låt dem skriva sina dumheter!»

»Ni kännes vid det skick, vari era kläder befinna sig?» sade fredsdomaren. »Ni kan inte heller förneka de ord, ni sade till Gothard ute på er gård?»

Michu, som serverades av sin över hans kallblodighet häpna hustru, åt med den glupskhet hungern skänker och svarade icke; han hade munnen full och hjärtat oskyldigt. Gothards matlust försvann för en förfärlig fruktan.

»Se så», sade fältvakten sakta till Michu, »vad har ni gjort åt senatorn ? Det gäller för er, för att höra på rättens folk, livsstraff.»

»Store Gud!» utropade Marthe, som hörde de sista orden och sjönk ned till golvet som träffad av åskan.

»Violette har spelat oss något fult spratt!» utbrast Michu, i det han erinrade sig Laurences ord.

»Jaså, ni vet således, att Violette sett er?» sade fredsdomaren.

Michu bet sig i läppen och beslöt att icke säga något mera. Gothard efterliknade hans förtegenhet. Då fredsdomaren insåg det gagnlösa i sina bemödanden att få honom att tala, gav han befallning om att binda händerna på Michu och på Gothard och föra dem till slottet Cinq-138

Cygne, dit han själv begav sig för att träffa juryns ordförande.

Adelsmännen och Laurence hade alltför god matlust och middagen erbjöd ett alltför livligt intresse för att de skulle fördröja densamma med att göra toalett. De infunno sig för den skull, hon i riddräkt och de fyra adelsmännen i sina ridstövlar, vita skinnbyxor och rockar av grönt kläde, i salongen, där herr och fru d'Hauteserre varit ganska oroliga under väntan på dem. Den gamle mannen hade märkt deras kommande och gående, men i synnerhet den misstro, för vilken han var föremål; Laurence hade nämligen icke kunnat ålägga honom att hålla sig inne, såsom hon gjort med husfolket. Vid ett tillfälle, då en av hans söner skyndat bort för att icke behöva besvara hans frågor, hade han också sagt till sin hustru: »Jag fruktar, att Laurence om igen skaffar oss svårigheter på halsen!»

»Vad ha ni jagat i dag?» frågade fru d'Hauteserre Laurence.

»A! Ni skall en dag få veta vilket skälmstycke era gossar varit med om», svarade hon skrattande.

Fastän dessa ord sades på skämt, skrämde de likväl den gamla frun. Catherine anmälde, att middagen var serverad. Laurence gav sin arm åt herr d'Hauteserre och log åt sin illparighet, då hon tvang en av sina kusiner

bjuda sin arm åt den gamla damen, som till följd av deras överenskommelse förvandlats till orakel.

Markis de Simeuse förde fru d'Hauteserre till bordet. Stämningen blev så högtidlig, att Laurence och hennes kusiner kände en stark hjärtklappning, så snart Bene-dicite slutat. Fru d'Hauteserre, som skar för, överraskades av den ångest, som lästes i de båda herrarna de Simeuses ansikten, och om den förändring, som Lau-rences enformiga fårutseende undergick.

»Men det måste ha hänt något ovanligt?» utbrast hon och betraktade dem alla.

»Till vem talar ni?» frågade Laurence.

»Till er allihop», svarade den gamla frun.

»Vad mig angår, mamma», sade Robert, »är jag hungrig som en varg.»

Fru d'Hauteserre, som fortfarande kände sig orolig,139

bjöd markis de Simeuse en tallrik, som hon ämnade åt den yngre.

»Det är med mig som med er mor, jag misstar mig alltid, trots era olika halsdukar. Jag trodde, att jag serverade er bror», sade hon.

»Ni serverar honom bättre än ni tror», sade den yngre de Simeuse bleknande. »Han är greve de Cinq-Cygne.»

Den stackars gossen, som varit så glad, blev för alltid sorgsen, men hade styrka att leende betrakta Laurence och dölja sin dödande sorg. För ett ögonblick trädde älskaren tillbaka för brodern.

»Vad säger ni? Grevinnan har således gjort sitt val!» utbrast den gamla frun.

»Nej», sade Laurence, »vi ha låtit slumpen råda, och ni har varit dess verktyg.»

Därpå omtalade hon den på morgonen ingångna överenskommelsen. Den äldre de Simeuse, vilken såg hur hans broders ansikte blev allt blekare, erfor för varje ögonblick ett allt större behov att utropa: »Tag henne, jag skall dö!» Men då man serverade efterrätten, hörde de någon bulta på matsalens fönster åt trädgårdssidan. Den äldre d'Haute-serre, som öppnade dörren, steg undan för kyrkoherden, vars knäbyxor sönderrivits på spjälverket, då han klättrade över parkmuren.

»Fly! Man kommer för att fängsla er!»

»Varför ?»

»Det vet jag ännu inte, men man har häktningsorder på er.»

Dessa ord mottogos med allmänt skratt.

»Vi äro oskyldiga!» utropade adelsmännen.

»Oskyldiga eller skyldiga», sade kyrkoherden, »så stig genast till häst och skynda till gränsen. Där kunna ni bevisa er oskuld. Man kan komma ifrån en dom såsom frånvarande, men man kommer inte ifrån en kontradiktorisk dom, som utverkats av folklidelsen och förberetts av fördomar. Kom ihåg vad presidenten de Harlay sade: 'Om man anklagar mig för att ha fört bort Notre Dames torn, skall jag börja med att ta till flykten.'»

»Men fly är ju detsamma som att erkänna sig skyldig?» sade markis de Simeuse.140

»Fly inte!» sade Laurence.

»Alltid dessa sublima dumhèter», sade kyrkoherden förtvivlad. »Om jag hade Gud Faders allmakt, skulle jag föra bort dem. Men om man finner mig här i detta skick, skola de tyda detta egendomliga besök till er och min skada. Jag ger mig av samma väg jag kommit. Tänk på saken; ännu ha ni tid. Rättvisans hantlangare ha inte tänkt på kyrkoherdebostället mellanmur, för resten äro ni kringrända på alla sidor.»

Bullret av steg från en hop människor och skramlet av gendarmeriets sablar fyllde gården och nådde ända till matsalen några minuter efter det kyrkoherden avlägsnat sig, sedan han icke haft mera framgång med sina råd än

markis de Chargeboeuf med sina.

»Vår gemensamma tillvaro», sade den yngre de Simeuse sorgset till Laurence, »är en vidunderlighet, och vi känna i denna stund en vidunderlig kärlek. Denna vidunderlighet har gripit ert hjärta. Måhända beror det därpå, att naturens lagar hos dem äro kullslagna, att de tvillingar, vilkas historia bevarats åt oss, alla varit olyckliga. För vår del ser ni med vilken envishet ödet förföljer oss! Nu fördröjes ert beslut olyckligt nog!»

Laurence var som förlamad av sorg och häpnad. Hon hörde liksom i ett surrande dessa olycksbådande ord, som uttalades av juryns ordförande. »I kejsarens och lagens namn häktar* jag manspersonerna Paul-Marie och Marie-Paul de Simeuse, Adrien och Robert d'Hauteserre. Dessa herrar», tillade han, i det han visade för sina följeslagare spår av lera och jord på de tilltalades kläder, »kunna icke neka, att de tillbragt en del av denna dag till häst?»

»Varför anklagar ni dem?» frågade stolt fröken de Cinq-Cygne.

>>Ni häktar inte fröken?» sade Giguet.

»Jag lämnar henne i frihet mot borgen till dess en noggrannare undersökning skett av de anklagelser, som vila på henne.»

Goulard erbjöd sin borgen, i det han helt enkelt bad grevinnan om hennes hedersord på att icke avvika. Laurence gav markis de Simeuses forne jaktbetjänt en ljungande blick full av stolthet, som gjorde denne man till hennes141

dödsfiende, och en tår rann från hennes ögon, en av dessa tårar av raseri, som ge till känna ett helvete av kval. De fyra adelsmännen växlade en fruktansvärd blick och förhöllo sig tysta. Herr och fru d'Hauteserre, som fruktade, att de blivit bedragna av de fyra unga männen och av Laurence, befunno sig i ett outsägligt tillstånd av den djupaste häpnad. Dessa föräldrar, vilka sågo sina söner frånryckas dem, sedan de haft att utstå så mycken fruktan för dem och slutligen återfått dem, sutto som fastnitade i sina fåtöljer och stirrade utan att se, hörde utan att uppfatta.

»Måste jag be er om er borgen, herr d'Hauteserre?» ropade Laurence till sin gamle förmyndare, som väcktes ur sin dvala av detta skri, vilket för honom var så gällt och sönderslitande som dombasunen.

Gubben torkade de tårar, som kommo i hans ögon; han förstod nu allt och sade till sin släkting med svag stämma: »Förlåt, grevinna, ni vet ju, att jag är er med kropp och själ!»

Lescheneau, som först överraskats av dessa brottslingars lugn, vilka åto middag, återkom till sina första känslor angående deras skuld, då han såg föräldrarnas häpnad 1 och Laurences tankfulla uttryck, då hon sökte tyda den snara man spänt för dem.

»Mina herrar», sade han hövligt, »ni äro alltför väl uppfostrade för att göra ett gagnlöst motstånd; följ mig nu alla fyra till stallet, där vi i er närvaro måste lösgöra skorna på era hästar, vilka bli nyttiga vittnesbörd i processen och måhända skola visa er oskuld eller er brottslighet ... Kom ni också, min fröken.»

Smeden i Cinq-Cygne och hans lärling hade hämtats av Lescheneau i egenskap av sakkunniga. Medan skorna lösgjordes från varje häst, märktes och hopsamlades för att kunna jämföras med de spår i parken, som lämnats av attentatets förövares hästar, kom fredsdomaren med Michu och Gothard. Fastän smedens förrättning drog tid, lämnade Lescheneau vid Pigoults ankomst de anklagade tillsammans med gendarmerna och återvände till matsalen för att uppsätta protokollet. Fredsdomaren visade honom142

det skick, vari Michus kläder befunno sig och berättade alla omständigheter vid häktningen.

»De måste ha dödat senatorn och murat in liket i någon vägg», sade till slut Pigoult till Lescheneau.

»Nu börjar jag frukta det», svarade magistratspersonen. »Vart har du burit murbruket?» frågade han Gothard.

Gothard började gråta.

»Rättvisan skrämmer honom», sade Michu, vars ögon gnistrade som ett i ett nät fångat lejons.

Allt husfolket, som kvarhålles av mairen, ankom nu och fyllde förmaket, där Cathérine och makarna Durieu gräto och upplyste dem om betydelsen av de svar, de givit. På ordförandens och fredsdomarens alla frågor svarade Gothard med snyftningar och lyckades slutligen giva sig ett slags krampanfall, som skrämde dem, varpå de läto honom vara. Den lille skälmen betraktade småleende Michu, så snart han märkte, att han icke längre bevakades, och Michu gav honom en gillande blick tillbaka. Lescheneau lämnade fredsdomaren för att utfråga de sakkunniga.

»Min herre», sade till slut fru d'Hauteserre och vände sig till Pigoult, »kan ni förklara oss orsaken till denna häktning?»

»Dessa herrar äro anklagade för att ha fört bort senatorn med väpnad hand och gömt undan honom; vi kunna nämligen inte tro, att de dödat honom, fastän det ser så ut.»

»Och vilket straff äventyra förövarna av detta brott?» frågade herr d'Hauteserre.

»Som de lagar, vilka icke avskaffats av den senaste lagen, fortfarande gälla, blir det dödsstraff», svarade fredsdomaren.

»Dödsstraff!» utbrast fru d'Hauteserre och svimmade.

I detta ögonblick infann sig kyrkoherden med sin syster, som ropade Cathérine och makarna Durieu.

»Men vi ha inte ens sett skymten av er förbannade senator!» utbrast Michu.

»Fru Marion, fru Grévin, herr Grévin, senatorns kammartjänare och Violette kunna inte säga detsamma som ni», svarade Pigoult med en övertygad domares småleende.

»Jag begriper ingenting av allt det här», sade Michu,143

som detta svar försatte i den största häpnad och som började tro sig jämte sina husbönder vara insnärjd i någon mot dem hopspunnen intrig.

Man återkom nu från stallet. Laurence skyndade fram till fru d'Hauteserre, som återfick medvetandet för att säga henne: »Det blir dödsstraff!»

»Dödsstraff?...» upprepade Laurence och såg på de fyra adelsmännen.

Detta ord utbredde en skräck, av vilken Giguet, som fått sina förhållningsorder av Corentin, begagnade sig.

»Allt kan ännu ordnas», sade han och drog markis de Simeuse till ett hörn av matsalen, »måhända är det endast ett skämt? Se så, för tusan! Ni har varit militär. Soldater emellan förstår man varandra. Vad ha ni gjort åt senatorn? Om ni dödat honom, så är saken klar, men om ni bara stängt in honom, så släpp ut honom; ni ser ju, att ni misslyckats. Jag är säker på att juryns ordförande i samråd med senatorn skall laga, att saken icke fullföljes, utan nedtystas.»

»Vi förstå absolut ingenting av era frågor», sade markis de Simeuse.

»Talar ni ur den tonen, skall det gå långt», sade löjtnanten.

'»Kära kusin», sade markis de Simeuse, »vi skola nu gå i fängelse, men var inte orolig, om några timmar skola vi återkomma; i den här saken finnes något missförstånd, som skall förklaras.»

»Jag önskar det för er skull, mina herrar», sade magistratspersonen, i det han gav Giguet ett tecken att bortföra de fyra adelsmännen, Gothard och Michu. — »För dem inte till Troyes», sade han till löjtnanten, »utan behåll dem på er post i Arcis; de skola i morgon bittida, så snart det blir dager, vara närvarande vid jämförelsen mellan deras hästars skor och de spår, som lämnats i parken.»

Lescheneau och Pigoult avlägsnade sig, sedan de förhört Cathérine, herr och fru d'Hauteserre och Laurence. Makarna Durieu, Cathérine och Marthe förklarade sig ha sett sina husbönder vid frukosten, herr d'Hauteserre förklarade, att han sett dem allihop klockan tre. Då Laurence vid midnattstiden såg sig tillsammans med herr och

fru144

d'Hauteserre, abbé Goujet och hans syster utan de fyra unga männen, som under dessa aderton månader varit slottets liv, hennes glädje och kärlek, iakttog hon länge en tystnad, som ingen vågade avbryta. Aldrig hade sorgen varit djupare eller fullständigare. Slutligen hördes en suck; man såg sig omkring.

Marthe, som suttit glömd i ett hörn, reste sig och sade: »Döden!... min fru... man skall döda dem, fast de äro oskyldiga.»

»Vad fattas er?» sade kyrkoherden.

Laurence avlägsnade sig utan att svara. Hon behövde ensamheten för att återfå sin styrka mitt under detta oförmodade olycksslag.

TREDJE KAPITLET.

En politisk rättegång under kejsardömet.

Trettioåtta år efter denna händelse, under vilka tre stora omstörtningar inträffat, kunde endast gubbarna minnas den oerhörda uppståndelse, som bortförandet av en av franska kejsardömets senatorer orsakade i Europa. Ingen rättegång, om icke möjligen kryddkrämaren Tunneaux' vid place S:t Michel och änkan Morins under kejsardömet, Fualdès och Castaings under restaurationen, fru Lafargues och Fieschis under Ludvig Filips regering, erbjöd ett lika stort intresse och väckte lika stor nyfikenhet som rättegången mot de unga män, som anklagats för Malins bortförande. Ett sådant attentat mot en medlem av hans senat väckte kejsarens vrede, då han fick veta de anklagades häktning nästan samtidigt med brottets fullföljande och det negativa resultatet av alla spaningar. Skogen undersöktes i alla dess vrår och djupaste skrymslen, Aube och de angränsande departementen genomspanades i hela deras vidd, men ingenting gav minsta antydan om vart greve de Gondreville tagit vägen eller var han befann sig. Justitieministern, som tillkallats av Napoleon, kom, sedan han gjort sig underrättad hos polisministern, och förklarade för kejsaren 144

d'Hauteserre, abbé Goujet och hans syster utan de fyra unga männen, som under dessa aderton månader varit slottets liv, hennes glädje och kärlek, iakttog hon länge en tystnad, som ingen vågade avbryta. Aldrig hade sorgen varit djupare eller fullständigare. Slutligen hördes en suck; man såg sig omkring.

Marthe, som suttit glömd i ett hörn, reste sig och sade: »Döden!... min fru... man skall döda dem, fast de äro oskyldiga.»

»Vad fattas er?» sade kyrkoherden.

Laurence avlägsnade sig utan att svara. Hon behövde ensamheten för att återfå sin styrka mitt under detta oförmodade olycksslag.

TREDJE KAPITLET.

En politisk rättegång under kejsardömet.

Trettioåtta år efter denna händelse, under vilka tre stora omstörtningar inträffat, kunde endast gubbarna minnas den oerhörda uppståndelse, som bortförandet av en av franska kejsardömets senatorer orsakade i Europa. Ingen rättegång, om icke möjligen kryddkrämaren Tunneaux' vid place S:t Michel och änkan Morins under kejsardömet, Fualdès och Castaings under restaurationen, fru Lafargues och Fieschis under Ludvig Filips regering, erbjöd ett lika stort intresse och väckte lika stor nyfikenhet som rättegången mot de unga män, som anklagats för Malins bortförande. Ett sådant attentat mot en medlem av hans senat väckte kejsarens vrede, då han fick veta de anklagades häktning nästan samtidigt med brottets fullföljande och det negativa resultatet av alla spaningar. Skogen undersöktes i alla dess vrår och djupaste skrymslen, Aube och de angränsande departementen genomspanades i hela deras vidd, men ingenting gav minsta antydan om vart greve de Gondreville tagit vägen eller var han befann sig. Justitieministern, som tillkallats av Napoleon, kom, sedan han gjort sig underrättad hos polisministern, och förklarade för kejsaren145

Malins ställning till herrarna de Simeuse. Kejsaren, som vid denna tid upptogs av allvarsamma saker, fann gåtans lösning i de föregående omständigheterna.

»Dessa unga män äro tokiga», sade han. »En rättslärd som Malin är icke bunden av dokument, som avtvungits honom med våld. övervaka dessa adelsmän för att få veta, hur de skola bete sig för att lösgiva greve de Gondreville.»

Han befallde, att målet skulle behandlas med största skyndsamhet, enär han i detsamma såg ett attentat mot hans institutioner, ett olycksdigert exempel på motstånd mot revolutionens resultat, ett försök mot den stora frågan om nationalgodsen och ett hinder för den sammansmältning av partierna, som utgjorde ett ständigt föremål för hans inre politik. Slutligen fann han sig bedragen av dessa unga män, som lovat honom ati/föra ett stilla liv.

»Fouchés förutsägelse har besannats», utbrast han, i det han erinrade sig de ord, som två år förut undfallit hans nuvarande polisminister, som sagt dem endast under intrycket av den rapport, Corentin avlämnat om Laurence.

Man kan under en konstitutionell regering, då ingen intresserar sig för en offentlig, blind och stum, otacksam och kall allmän sak, föreställa sig det nit, ett ord av kejsaren gav hans politiska eller administrativa maskin. Denna mäktiga vilja tycktes meddela sig åt tingen likaväl som åt människorna. En gång hans ord var sagt, glömde kejsaren, som överraskats av koalitionen av 1806, affären. Han tänkte på nya drabbningar, som skulle levereras, och sysselsatte sig med att sammandraga sina regementen för att slå den preussiska monarkien ett kraftigt slag i dess hjärta. Hans önskan, att rättvisa skyndsamt skulle skipas, fann emellertid ett kraftigt befordringsmedel i den osäkra ställningen hos kejsardömets hela domarkår. Vid denna tidpunkt förberedde Cambacérès, i sin egenskap av ärke-kanslär, och justitieministern Régnier upprättandet av domstolar av första instansen, kejserliga domstolar och kassa-tionsdomstolen; de behandlade frågan om dräkterna, vid vilka Napoleon med skäl fäste så stor vikt; de genom-gingo personalen och sökte ihop återstoderna efter de avskaffade parlamenten. Domstolspersonalen i departementet Aube tänkte naturligtvis giva prov på nit i [-rätte-]Q-] {+rätte-]Q+} Balzac, En dunkel historia.146

gången om greve de Gondrevilles bortförande och att detta nit skulle vara en förträfflig rekommendation. Napoleons antaganden blevo för den skull säkra och avgjorda saker för domstolspersonalen och massorna.

Fred härskade ännu på kontinenten, och i Frankrike var beundran för kejsaren enhällig; han smekte intressena, fåfängan, personerna, sakerna, med ett ord allt, ända till minnena. Detta företag syntes för den skull alla såsom en förbrytelse mot det allmännas väl. Få till antalet och hemma på sina gods, beklagade medlemmar av adeln sins emellan denna affär, men ingen vågade öppna munnen. Hur skulle man också kunna motsätta sig den allmänna meningen? I hela departementet framgrävde man liken av de elva personer, som dödades 1792 genom spjäljalusierna på hotell de Cinq-Cygne och förebrådde de anklagade för deras död. Man trodde, att de djärva emigranterna skulle begå våldsamheter mot dem, som förvärvat deras gods, för att förbereda dessas återställande till deras rätta ägare genom att på detta sätt protestera mot en orättvis plundring. Dessa ädlingar behandlades för den skull såsom stråtrövare, tjuvar, mördare, och Michus medbrottslighet blev i synnerhet ödesdiger för dem. Denne man, som, han eller hans svärfar, låtit avhugga alla huvuden, som föllo i departementet under skräckens dagar, var föremål för de löjligaste berättelser. Förtrytelsen blev så mycket livligare som Malin tillsatt nästan alla tjänstemännen i Aube. De olyckliga hade, med ett ord sagt, intet lagligt medel till att bekämpa ovilja och fördomar; då de anklagade underkastades jurymännen och anklagelsepunkterna och domen, hade lagen av brumaire år IV icke kunnat giva dem den ofantliga garantien av vädjan till kassationsdomstolen med anledning av misstankens berättigande.

Två dagar efter häktningen kallades slottsfolket på Cinq-Cygne att inställa sig inför anklagelsejuryn. Cinq-Cygne lämnades i förpaktarens vård under överinseende av abbé Goujet och hans syster, som flyttade dit. Fröken de Cinq-Cygne, herr och fru d'Hauteserre togo sin bostad i det lilla hus, som Durieu ägde i en av de långa och stora förstäder, som utbreda sig kring staden Troyes. Laurence kände sitt hjärta sammanpressas, då hon såg massornas147

raseri, den borgerliga klassens illvilja och administrationens fientlighet i många av dessa små tilldragelser, som alltid hända släktingar till i en brottmålssak invecklade personer, isynnerhet i de provinsstäder, där de dömas. I stället för uppmuntrande och deltagande ord hördes samtal, i vilka en ohygglig åtrå efter hämnd antyddes eller våldsamt utbröt; vittnesbörd om hat framkommo i stället för hövlig behandling eller av vanlig anständighet fordrad förbehållsamhet; men framför allt gjorde sig en isolering gällande, som vanliga människor göra sig ett nöje av att visa och som kännes så mycket djupare, som olyckan framkallar misstroende.

Laurence, som återfått hela sin styrka, räknade på den klarhet, som framgår av skuldlösheten, och föraktade alltför mycket hopen för att låta skrämma sig av den ogillande tystnad, varmed man mottog henne. Hon upprätthöll herr och fru d'Hauteserres mod, medan, hon tänkte på den rättegångsbatalj, som genom det snabba förfarandet snart skulle levereras vid brottmålsdomstolen. Hon erhöll emellertid ett slag, som hon icke väntade och som minskade hennes mod. Mitt under denna olycka och den allmänna illvilja, som lössläppts, då denna hemsökta familj såg sig liksom i en öken, antog plötsligt en man i Laurences ögon en storhet, som visade hela hans vackra karaktär. Dagen efter den då anklagelsen bifallits genom formeln: »Ja, anledning finnes», som juryns chef skrev nedanpå handlingen, och överlämnats åt allmänna åklagaren samt häktningsuppdraget mot de anklagade förändrats till en befallning om deras kvarhållande i fängelse, kom markis de Chargeboeuf i sin gamla berlinare modigt till sin unga släktings hjälp. Som han förutsett en hastig rättskipning, hade chefen för denna stora familj skyndsamt begivit sig till Paris, därifrån han medförde en av de fint-ligaste och hederligaste av gamla tidens prokuratorer, Bordin, som i Paris under tio års tid förblev adelns sakförare och vars efterträdare blev den berömde Derville. Denne värdige prokurator valde genast till advokat sonsonen till en gammal president vid parlamentet i Normandiet, som ägnade sig åt domstolsverksamheten och gjort sina studier under hans överinseende. Denne unge148

advokat, för att använda en avskaffad benämning, som kejsaren emellertid återupplivat, utnämndes i själva verket efter processen till generalprokuratorns i Paris substitut och blev en av våra mest berömda domare. Herr de Grand-ville övertog detta försvar, som ett tillfälle till att uppträda med glans. Vid denna tid voro advokaterna ersatta med officiösa försvarare. Försvarsrätten var sålunda icke inskränkt, alla medborgare kunde försvara oskuldens sak; men de anklagade togo likväl helst gamla advokater till sina försvarare. Den gamla markisen, som förfärades över de härjningar sorgen gjort hos Laurence, var beundransvärd för god smak och takt. Han påminde henne icke om de råd, han förgäves givit; han presenterade Bordin såsom ett orakel, vars mening måste bokstavligen följas, och den unge de Grandville såsom en försvarare, till vilken han satte hela sitt förtroende.

Laurence räckte den gamle markisen handen och tryckte hans hand med en livlighet, som gladde honom.

»Ni hade rätt», sade hon.

»Vill ni nu följa mina råd?» frågade han.

Den unga grevinnan gjorde liksom herr och fru d'Hauteserre ett tecken till bifall.

»Nåväl, flytta då till mitt hus, det ligger mitt i staden helt nära domstolen; ni och era advokater, ni skall befinna er bättre där än här, där ni har det trångt och befinner er alldeles för långt ifrån slagfältet. Ni måste ju gå genom hela staden alla dagar.»

Laurence biföll, gubben förde henne liksom även fru d'Hauteserre till sitt hus, som blev försvararnas och invånarnas på Cinq-Cygne bostad så länge rättegången varade. Sedan efter middagen dörrarna blivit stängda, lät Bordin Laurence noga berätta alla omständigheter, i det han bad henne icke utesluta någon enda småsak, ehuru några saker redan förut meddelats Bordin och den nye försvarsadvokaten av markisen under deras resa från Paris till Troyes. Bordin hörde på med fötterna mot elden utan att giva sig minsta sken av vikt. Den unge advokaten kunde icke avhålla sig från att dela sig mellan sin beundran för fröken de Cinq-Cygne och den uppmärksamhet, han måste ägna åt sakförhållandena i målet.149

»Är detta allt?» frågade Bordin, då Laurence berättat alla händelser i det drama, som vår berättelse följt ända hit.

• »Ja», svarade hon.

Den djupaste tystnad härskade under ett par minuter i salongen på hotell de Chargeboeuf, där denna scen försiggick, ett av de allvarsammaste uppträden, som kunna äga rum i livet och därtill ett av de sällsyntaste. Varje rättegång avdömes av advokaterna före domaren, liksom den sjukes död förutses av läkarna före den strid, som de senare utkämpa med naturen, de förra med rättvisan. Laurence, herr och fru d'Hauteserre och markisen hade sina blickar fästa på den gamle prokuratorns mörka och av kopporna svårt ärriga ansikte, då han skalle uttala de avgörande orden om liv eller död. Herr d'Hauteserre torkade svetten ur sin panna. Laurence betraktade den unge advokaten och fann hans ansikte sorgset.

»Nåväl, min käre Bordin?» sade markisen och räckte honom sin snusdosa, ur vilken prokuratorn med frånvarande uttryck tog en pris.

Bordin gned sig på sina med grova strumpor av florett-silke beklädda vådor; han bar nämligen svarta knäbyxor av kläde och en röck, som till formen närmade sig den s. k. franska dräkten. Han kastade sin sluga blick, som fått ett betänksamt uttryck, på sina klienter, som kände sitt blod isas.

»Får man förklara allt detta för er», sade han, »och tala fritt och öppet?»

»Ja, fortsätt, min herre!» sade Laurence.

»Allt vad ni gjort i bästa avsikt vänder sig till en anklagelse mot er», sade därpå den gamle erfarne juristen. »Man kan inte rädda era släktingar, på sin höjd endast utverka en mildring av straffet. Den försäljning av sin egendom, som ni tillrått Michu, skall uppfattas såsom det påtagligaste beviset för era brottsliga avsikter mot senatorn. Ni har enkom sänt ert folk till Troyes för att vara allena, och detta är så mycket sannolikare som det är sant, att ni gav dem tillåtelse. Den äldre av herrarna d'Hauteserre sade till Beauvisage några förskräckliga ord, som fördärva er allesammans. Ni lät på er gård undfalla er ett annat ord, som långt förut ådagalade era onda av-150

sikter mot Gondrevilles innehavare. Vad er själv angår, befann ni er vid parkgrindarna på utkik samtidigt med kuppens verkställande; om man inte åtalat er, har detta skett för att inte inblanda ett intressant element i rättegången.»

»De anklagades sak är ohjälplig», sade herr de Grand-ville.

»Den är det så mycket mera», återtog Bordin, »som man icke kan säga sanningen. Michu, herrarna de Simeuse och d'Hauteserre måste helt enkelt påstå, att de begåvo sig till skogen tillsammans med er under en del av dagen och att de kommo till Cinq-Cygne för att frukostera. Men om vi också kunna fastställa, att ni allesammans voro där klockan tre, medan attentatet skedde, vilka äro era vittnen? Marthe, som är hustru till en av de anklagade, makarna Durieu, Cathérine, allesammans personer i er tjänst, herr och fru d'Hauteserre, far och mor till de båda d'Hauteserre. Alla dessas vittnesmål äro utan betydelse, lagen tillåter dem icke, om de gå emot er, och sunda förnuftet förkastar dem, om de lända till er förmån. Om ni olyckligtvis skulle omtala, att ni begivit er ut för att hämta elvahundratusen francs i guld, skickas alla de anklagade på galärerna såsom tjuvar. Allmänna åklagaren, jurymän, domare, åhörare, hela Frankrike skulle tro, att ni tagit detta guld på Gondreville och att ni inspärrat senatorn för att göra er kupp. Om anklagelsen medgives sådan den för närvarande lyder, är saken icke klar; men kommer den rena sanningen i dagen, blir den med ens tydlig, och jurymännen skola genom stölden förklara alla dunkla omständigheter, ty rojalister betyda för närvarande rövare! Såsom saken nu föreligger, synes den utvisa en handling av hämnd, som är antaglig på grund av den politiska ställningen. De anklagade löpa visserligen fara att dömas till döden, men en dödsdom är icke vanhederlig i allas ögon, varemot, om man inblandar avhändandet av penningar, vilket aldrig synes berättigat, ni skall förlora förmånen av det intresse, som komma de livdömda till del, då deras brott synes ursäktligt. Om ni kunde visa ert gömställe, planen över skogen, rören av järnbleck och guldet för att därigenom bevisa, hur ni använt dagen,151

skulle det vara möjligt att ha nytta därav inför en opartisk domstol, men i sakernas nuvarande skick måste man tiga. Give Gud, att ingen av de sex anklagade blottställt saken, men vi skola se vilken nytta vi kunna draga av förhöret med dem.»

Laurence vred händerna av förtvivlan och sände en tröstlös blick mot höjden; ty nu varseblev hon med ens djupet av den avgrund, i vilken hennes kusiner störtat. Markisen och den unge försvarsadvokaten instämde i Bor-dins förkrossande ord. Den gode herr d'Hauteserre grät.

»Varför lydde ni inte abbé Goujet, som ville, att de skulle fly!» utbrast fru d'Hauteserre utom sig.

»Ah!» inföll den gamle prokuratorn, »om ni kunnat rädda dem, men inte gjort det, har ni själv dödat dem. En dom in contumaciam giver tid. Med tiden uppklara de oskyldiga sakerna. Men denna sak synes mig den dunklaste jag sett i mitt liv, och ändå har jag sett så många, som varit mycket invecklade, till slut utredda.»

»Den är oförklarlig för alla och till och med för oss», sade herr de Grandville. »Om de anklagade äro oskyldiga, har kuppen utförts av några andra. Fem personer komma inte till en trakt liksom genom förtrollning, förskaffa sig inte hästar, skodda på samma sätt som era, maskera sig inte till likhet med era personer och stoppa inte Malin i en grop enkom för att störta Michu, herrarna de Simeuse och d'Hauteserre. De okända, de verkligt skyldiga, ha haft något intresse av att kunna gå och gälla för dessa fem oskyldiga; för att återfinna dem och uppsöka deras spår måste vi liksom regeringen ha lika många agenter och ögon, som det finnes kommuner på en radie av tjugu lieues.»

»Detta är omöjligt», sade Bordin. »Man kan inte ens tänka på det. Alltifrån den tid då samhällena införde rättsväsendet, ha de aldrig funnit medel att förläna den anklagade oskulden en lika stor makt som den, över vilken domstolen förfogar niot brottet. Rättvisan är inte tvåsidig. Försvaret, som inte har spioner eller polis, förfogar inte över samhällets makt till förmån för sina klienter. Oskulden har endast resonemanget för sig, och det resonemang, som kan göra intryck på domarna, är ofta152

vanmäktigt mot jurymännens fördomar. Ni har hela trakten emot er. De åtta jurymän, som biföllo anklagelseyrkandet, voro ägare av nationalgods. I den jury, som skall avkunna domen, skola sitta personer, vilka, liksom i den förra juryn, äro köpare, säljare av nationalgods eller tjänstemän. Med ett ord sagt, vi skola ha en jury Malin. För den skull fordras ett fullständigt försvarssystem, som ni inte får övergiva, och ni måste gå under i er oskuld. Ni skall bli dömd. Vi skola gå till kassationsdomstolen och söka uppehålla målet så länge som möjligt därstädes. Om jag under mellantiden kan samla några bevis till er fördel, skall ni kunna anhålla om nåd. Där har ni sakens anatomi och min mening. Om vi segra — ty allt är möjligt i rättvisan — skall detta vara ett underverk; men er försvarsadvokat är bland alla, som jag känner, den mest skickade att åstadkomma detta under, och jag skall hjälpa honom.»

»Senatorn måste vara i besittning av nyckeln till denna gåta», sade herr de Grandville, »man vet nämligen alltid vem som vill åt en och varför. Jag såg honom lämna Paris i slutet på vintern och ensam komma till Gondreville utan något sällskap, där stänga in sig med sin notarie och, så att säga, överlämna sig åt fem personer, som föra bort honom.»

»Ja visst», sade Bordin, »hans beteende är, minst sagt, lika ovanligt som vår belägenhet är egendomlig; men hur skola vi kunna bära oss åt att inför hela den mot oss upphetsade trakten bli anklagare från att ha varit anklagade? Vi skulle behöva välvilja, regeringens hjälp och tusen gånger flera bevis än i en vanlig belägenhet. Jag ser den på förhand överlagda, mest raffinerade plan hos våra okända motståndare, vilka känt Michus ställning och herrarna de Simeuses förhållande till Malin. Inte tala! Inte stjäla! Vilken slughet! Jag ser helt andra personer än förbrytare i dessa masker. Men säg detta åt den jury, som skall döma oss!»

Denna skarpsynthet i privata förhållanden, som göra somliga advokater och domare så stora, förvånade och förvirrade Laurence; hon kände sitt hjärta sammanpressas av denna fruktansvärda logik.

»Av hundra brottmål», sade Bordin, »finnas icke tio,153

som rättvisan utreder i hela deras vidd, och måhända förblir i en dryg tredjedel hemligheten okänd för densamma. Ert fall hör till dem, som äro outredbara, för de anklagade och för anklagarna, för rättvisan och allmänheten. Vad suveränen angår, har han annat att göra än att bispringa herrarna de Simeuse, även om han icke velat störta dem. Men vem tusan vill åt Malin, och vad kan man vilja honom?»

Bordin och herr de Grandville sågo på varandra; de tycktes betvivla Laurences sannfärdighet. Denna rörelse blev för den unga flickan ett av de bittraste av de tusen kval, med vilka denna sak pinade henne; för den skull gav hon också sina båda försvarare en blick, som hos dem dödade varje stygg misstanke.

Dagen därpå överlämnades ordet åt de anklagades försvarare, vilka kunde meddela sig med dessa. Bordin underrättade familjen, att de sex anklagade såsom väl-uppfostrade män förhållit sig väl, för att använda en fackterm.

»Herr de Grandville skall försvara Michu», sade Bordin.

»Michu?» utbrast markis de Chargeboeuf, förvånad över denna förändring.

»Han är hjärtat i affären, och där ligger faran», upplyste den gamle prokuratorn.

»Om han är mest blottställd, är detta icke mer än rättvist», utropade Laurence.

»Vi skönja några utsikter», sade herr de Grandville, »och skola noga studera dem. Om vi kunna rädda dem, skall detta ske på den grund, att herr d'Hauteserre tillsagt Michu att reparera en stolpe i staketet till hålvägen och att man sett en varg i skogen; allting beror nämligen på meningsbytet inför en brottmålsdomstol, och detta skall röra sig omkring småsaker, som ni skall få se bli ofantliga.»

Laurence föll i denna inre nedslagenhet, som måste förlama alla handlingens och tankens personer, då de inse gagnlösheten av att handla och tanka. Här var icke längre fråga om att störta en person eller makten med tillhjälp av hängivna män, sympatiska fanatiker, omgivna av hemlighetens skuggor; hon såg hela samhället väpnat mot154

henne och hennes kusiner. Man intager icke helt allena ett fängelse med storm, man befriar icke fångar mitt i en fientlig befolkning och inför ögonen på en genom de anklagades påstådda djärvhet varskodd polis. Då den unge försvararen för den skull, förskräckt över den förlamning, som sänkte sig över den ädla och storsinta flickan, och som hennes fysionomi gjorde ännu djupare, sökte uppliva hennes mod, svarade hon: »Jag tiger, lider och väntar.» Tonfallet, åtbörden, blicken gjorde detta svar till en av dessa sublima saker, för vilka det endast saknas en större skådeplats för att de skola bli ryktbara. Några ögonblick därefter sade herr d'Hauteserre till markis de Chargeboeuf: — »Vad har jag inte gjort mig för besvär för mina båda olyckliga barn! Jag har åt dem redan sparat nära åttahundratusen livrés i ränta i statspapper. Om de velat ta tjänst, skulle de ha fått högre grader och nu kunnat gifta sig fördelaktigt. Nu ha alla mina planer gått om intet.»

»Hur kan ni», sade hans hustru, »tänka på deras intressen, då det är fråga om deras heder och deras liv!»

»Herr d'Hauteserre tänker på allt», sade markisen.

Medan Cinq-Cygnes invånare avvaktade förhandlingarnas början vid brottmålsdomstolen och anhöllo om tillåtelse att få besöka fångarna, utan att kunna erhålla denna tillåtelse, inträffade på slottet i största hemlighet en ytterst viktig händelse. Marthe hade återkommit till Cinq-Cygne strax efter sitt vittnesmål inför anklagelsejuryn, ett vittnesmål som för övrigt var så intetsägande, att allmänna anklagaren icke anmälde henne vid brottmålsdomstolen. Som alla till ytterlighet känsliga personer satt hon i salongen, där hon höll fröken Goujet sällskap, i ett tillstånd av förintelse, som väckte medömkan. För henne liksom för övrigt för kyrkoherden och alla dem, som icke visste hur de anklagade tillbragt sin dag, syntes deras oskuld tvivelaktig. Stundtals trodde Marthe, att Michu, hennes husbönder och Laurence tagit någon hämnd på senatorn. Den olyckliga kvinnan kände tillräckligt väl Michus hängivenhet för att inse, att han av de anklagade svävade i största faran, dels på grund av sitt förflutna,155

dels på grund av den del han tagit i utförandet. Abbé Qoujet, hans syster och Marthe förlorade sig i de sannolikheter, till vilka denna åsikt gav upphov; men genom sina funderingar kommo de att fästa sig vid en mening. Det absoluta tvivel, som Descartes fordrar, kan lika litet åstadkommas i människans hjärna som tomrummet i naturen, och den andliga verksamhet, varigenom det skulle åstadkommas, skulle vara lika utomordentlig och vidunderlig som verkan av en luftpump. Vad det än må angå, så tror man alltid på något.

Marthe befarade till den grad de anklagades brottslighet, att denna fruktan stegrades till tro, och denna sinnesförfattning blev olycks-bringande för henne. Fem dagar efter adelsmännens häktning ropades hon, just då hon vid tiotiden på aftonen skulle gå till vila, ut ur huset av sin moder, som till fots kom till gården.

»En arbetare från Troyes vill tala med dig från Michu och väntar dig i hålvägen», sade hon till Marthe.

Båda två gingo genom bräschen för att gå den kortaste vägen. I kvällsmörkret och det dunkel, som härskade på vägen, var det omöjligt för Marthe att urskilja annat än kroppsmassan hos en person, som avstack mot mörkret.

»Tala, min fru, så att jag kan veta om ni är fru Michu», sade personen med mycket orolig röst.

»Ja visst», sade Marthe. »Vad vill ni mig?»

»Gott», sade den obekante. »Giv mig er hand, var inte rädd för mig. Jag kommer», tillade han och lutade sig tätt intill Marthes öra, »å Michus vägnar för att lämna er några rader. Jag är en av fängelsets vaktmästare, och om mina överordnade märkte min frånvaro, skulle vi alla vara förlorade. Lita på mig. På sin tid skaffade er förträfflige fader mig min plats, och Michu har för den skull räknat på mig.»

Han stack ett brev i handen på Marthe och försvann åt skogen till utan att invänta något svar. Marthe erfor liksom en frosskakning då hon tänkte, att hon nu utan tvivel skulle lära känna rättegångens hemlighet. Hon skyndade med sin moder tillbaka till gården och stängde in sig för att läsa följande:156

»Min kära Marthe!

Du kan lita på den persons förtegenhet, som lämnar dig detta brev; han kan varken läsa eller skriva, det är en av de solidaste republikanerna från Baboeufs sammansvärjning; din far har ofta betjänat sig av honom, och han betraktar senatorn som en förrädare. Nu må du veta, min kära hustru, att senatorn av oss blivit instängd i den källare, där vi förut gömde våra husbönder. Den uslingen har livsmedel för endast fem dagar, och som det ligger i vårt intresse att han lever, så bär, så snart du läst dessa rader, föda till honom för åtminstone fem dagar. Skogen måste vara bevakad, och vidtag för den skull lika många försiktighetsåtgärder som vi gjorde för våra unga herrars räkning. Säg inte ett ord till Malin, tala inte till honom och sätt en av våra masker, som du skall finna på ett av källartrappans steg, för ansiktet. Om du inte vill blottställa oss allesammans, måste du iakttaga fullständig tyst-* nad om den hemlighet, jag måste anförtro dig. Säg inte ett ord till fröken de Cinq-Cygne, som skulle kunna skvallra. Frukta ingenting för mig. Vi äro säkra på den lyckliga utgången av denna sak, och om så behövs, skall Malin bli vår räddare. Jag behöver väl inte säga dig, att du skall bränna upp detta brev, så snart du läst det, ty det skulle kosta mig huvudet, om man fick se en enda rad av detsamma. Så många kyssar.

Michu.»

Källarens tillvaro under kullen mitt i skogen var känd endast av Marthe, hennes son, Michu, de fyta adelsmännen och Laurence; åtminstone måste Marthe tro det, enär Michu icke omtalat sitt möte med Peyrade och Corentin. För den skull kunde brevet, som för övrigt tycktes skrivet och undertecknat av Michu, icke komma från någon annan än honom. Om Marthe genast rådfrågat sin matmoder och hennes båda rådgivare, vilka kände de anklagades oskuld, skulle den sluge prokuratorn ha fått någon upplysning om de baksluga ränker, som spunnits kring hans klienter. Såsom de flesta kvinnor följde Marthe emellertid sitt första intryck och kastade, övertygad av de skäl, som föreföllo henne självklara, brevet i elden.157

Därtill förmådd av en egendomlig ingivelse av försiktighet tog hon ut ur elden den sida av brevet, på vilken ingenting fanns skrivet, samt de fem första raderna, vilkas mening icke kunde blottställa någon, och sydde in dem i kanten av sin klänning. I sin förfäran över att Malin fastat redan tjugufyra timmar tänkte hon bära till honom litet vin, bröd och kött redan samma natt. Hennes nyfikenhet tillät henne lika litet som hennes mänsklighet att uppskjuta detta till följande dag. Hon eldade för den skull upp ugnen och lagade med sin mors tillhjälp en pastej på hare och anka, en riskaka, stekte två kycklingar, tog tre buteljer vin och bakade själv två runda bullar. Vid halvett-tiden på morgonen begav hon sig på väg till skogen och bar allt detta med sig i en korg i sällskap med Couraut, som på alla dessa expeditioner tjänade såsom spejare med beundransvärd intelligens.

Han vädrade främlingar på oerhörda avstånd, och så snart han märkte deras närvaro, återkom han till sin ägarinna, i det han sakta morrade, betraktade henne och vände nosen åt den farliga sidan.

Klockan tre på morgonen kom Marthe fram till tjärnen, där hon lämnade Couraut på vakt. Efter en halvtimmes arbete för att frigöra ingången kom hon med en blindlykta till källardörren med den mask för ansiktet, som hon hittade på ett av trappstegen. Senatorns inspärrning tycktes långt förut ha varit förberedd. Ett hål, en fot i fyrkant, fanns öppnat upptill i den järnport, som stängde källaren. På det att Malin, med den tid och det tålamod, varöver alla fångar förfoga, icke skulle göra lös den jämten, som stängde porten, hade man fastgjort denna med ett hänglås. Senatorn, som stigit upp från sin bädd av mossa, drog en suck, då han varseblev ett maskerat ansikte, och anade, att det ännu icke var fråga om hans befrielse. Han iakttog Marthe så gott han kunde vid det osäkra skenet av hennes blindlykta, och igenkände henne på hennes kläder, hennes korpulens och hennes rörelser. Då hon räckte honom pastejen genom hålet, släppte han denna för att fatta hennes händer och sökte med största behändighet taga från hennes finger två ringar, hennes158

vigselring och en liten ring, som hon fått av fröken de Cinq-Cygne.

»Ni kan inte neka, att det inte är ni, min kära fru Michu», sade han.

Marthe tillslöt handen, så snart hon kände senatorns fingrar, och gav honom en kraftig stöt för bröstet. Därpå gick hon och skar sig utan att säga ett ord en ganska stadig käpp, med vilken hon räckte senatorn de övriga livsmedlen.

»Vad vill man mig?» sade han.

Marthe skyndade bort utan att svara. Då hon åter kom på hemvägen, befann hon sig vid femtiden i skogsbrynet och varskoddes av Couraut om närvaron av något besvärande. Hon vände om och riktade sina steg till paviljongen ,där hon bott så länge; men då hon kom ut i allén upptäcktes hon på långt håll av Gondrevilles skogvaktare och beslöt då att gå rakt fram till honom.

»Ni är tidigt ute, fru Michu?» sade han, i det han hälsade på henne.

»Vi äro så olyckliga», svarade hon, »att jag nödgas göra pigtjänst; jag skall till Bellache för att söka få frön.»

»Har ni inga frön på Cinq-Cygne?» sade skogvaktaren.

Marthe svarade ingenting, utan fortsatte sin väg. Då hon kom fram till Bellache, bad hon Beauvisage giva henne litet utsädesfrö, i det hon sade, att herr d'Haute-serre tillsagt henne begära frön hos honom. Då Marthe gått, kom Gondrevilles skogvaktare till gården för att höra vad Marthe velat därstädes. Sex dagar därefter gick Marthe, som blivit försiktig, redan vid midnattstid med livsmedlen för att icke överraskas av dem, som tydligen bevakade skogen. Sedan hon för tredje gången burit livsmedel till senatorn, greps hon av en viss skräck, då hon hörde kyrkoherden läsa upp det offentliggjorda förhöret med de anklagade, ty nu hade rättegången tagit sin början. Hon tog abbé Goujet avsides, och sedan hon låtit honom svära att förtiga vad hon skulle säga honom, såsom om det gällde en bikt, visade hon honom bitarna av det brev hon fått från Michu, redogjorde för dess innehåll och meddelade honom tillvaron av det hemliga gömsle, där159

senatorn befann sig. Kyrkoherden frågade genast Marthe om hon hade några brev från sin man för att kunna jämföra stilarna. Marthe gick till arrendegården för att hämta dem, och fann därstädes en stämning att inställa sig såsom vittne vid domstolen. Då hon återkom till slottet, hade abbé Gotijet och hans syster likaledes blivit instämda såsom vittnen av de anklagade. De måste för den skull genast begiva sig till Troyes. Sålunda funnos alla personerna i detta drama ävensom de, vilka på något sätt endast voro komparser i detsamma, samlade på den scen, där de båda familjernas öden avgjordes.

Det finnes blott få lokaler i Frankrike, där rättvisan lånar åt sakerna den glans, som alltid borde åtfölja densamma. Är den nämligen icke näst religionen och kungligheten samhällenas största drivverk? De futtiga lokalerna, domstolarnas dåliga inredning och frånvaron av alla prydnader minska hos den, vad monument angår, fåfängaste och mest teatraliska nation, som numera finnes, överallt och till och med i Paris verkan av denna

ofantliga makt. I bakgrunden av en lång, fyrkantig sal ser man ett av grönt sidentyg beklätt bord på en estrad, bakom vilket domarna sitta i vanliga fåtöljer. Till vänster har allmänna åklagaren sin plats, och bredvid honom finnes längs väggen en lång tribun med stolar för jurymännen. Mitt emot jurymännen sträcker sig en annan tribun med en bänk för de anklagade och de gendarmer, som bevaka dem. Protokollsföraren intager sin plats nedanför estraden vid det bord, där brottslighetsbevisen framläggas. Före den kejserliga rättskipningens införande hade regeringskommissarien och juryns ordförande vardera sin plats och sitt bord, den ene till höger, den andre till vänster om domstolens byrå. Två vaktmästare sno omkring i det rum, som man lämnar framför domstolen för vittnenas framträdande. Försvarsadvokaterna hålla sig nedanför de anklagades tribun. En balustrad av trä förbinder de båda tribunerna vid salens nedre ända och bildar sålunda en inhägnad, i vilken sättas bänkar för de vittnen, som hörts, och för privilegierade åhörare. Mitt emot domstolen ovanför ingångsdörren finnes alltid en usel läktare, som förbehållits myndigheterna och de kvinnor i departementet, vilka utvalts av160

presidenten, som utövar polisen i salen. Den icke privilegierade allmänheten håller sig stående på det rum, som återstår mellan salens dörrar och balustraden. Detta de franska domstolarnas normala utseende utmärkte också brottmålsdomstolen i Troyes.

Varken de fyra domarna och presidenten, vilka utgjorde domstolen, eller allmänna åklagaren eller juryns ordförande eller regeringskommissarien eller rättens vaktmästare eller försvarsadvokaterna, med ett ord sagt, ingen utom gendarmerna hade en dräkt eller några utmärkelsetecken, vilka mildrade nakenheten hos sakerna eller den ganska magra anblicken av ansiktena. Den korsfäste saknades och gav varken åt rättvisan eller de anklagade sitt exempel. Allt var dystert och simpelt. Den för samhällsintresset så nödvändiga apparaten är måhända en tröst för brottslingen. Allmänhetens tillströmning förblev sådan den varit och sådan den skall förbli vid alla dylika tillfällen, så länge Frankrike icke funnit, att allmänhetens tillträde till förhören icke borttager deras offentliggörande, och att detta offentliggörande av rättegångsförhandlingarna utgör ett så överdrivet straff, att om lagstiftaren kunnat förutse det, han icke skulle ha ålagt det. Sederna äro ofta grymmare än lagarna. Sederna, det är människorna; men lagen, det är landets förnuft. Kring domstolen bildades folksamlingar. Såsom i alla berömda rättegångar måste presidenten låta soldatpiketer vakta dörrarna. Åhörarna, som stodo bakom balustraden, trängdes, så att man kunde kvävas. Herr de Grandville, som försvarade Michu, Bordin, som var herrarna de Simeuses försvarare och en advokat i Troyes, som försvarade herrarna d'Hauteserre och Gothard, de i saken minst blottställda av de sex anklagade, voro på sina platser innan sessionen öppnades, och deras ansikten vittnade om tillförsikt. Liksom läkaren icke låter den sjuke märka sina farhågor, så visar också advokaten alltid sin klient ett förhoppningsfullt ansikte. Detta är ett av de sällsynta fall, då lögnen blir en dygd. Då de anklagade inträdde, hördes ett gynnsamt sorlande vid anblicken av de fyra unga männen, vilka efter tjugu dygns fängelse, som de tillbragt i oro, hade blivit litet bleka. Tvillingarnas fullständiga likhet med varandra väckte det största161

intresse. Måhända tänkte envar, att naturen borde särskilt skydda en av sina egendomligaste sällsyntheter, och hela församlingen frestades att gottgöra ödets stränghet mot dem; deras ädla, enkla hållning utan minsta spår till blygsel, men också utan skryt, rörde många kvinnor. De fyra adelsmännen och Gothard visade sig i den dräkt, de buro samma dag de häktades; men Michu, vars kläder tjänade till bevismaterial, hade tagit på sig sina bästa kläder, en blå livrock, en brun sammetsväst à la Robespierre och vit halsduk. Den stackars mannen fick plikta för sin fula uppsyn. Då han med sina gulskimrande, klara och djupa ögon såg sig omkring på församlingen, som icke kunde behärska sin rörelse, svarade man honom med ett mummel av fasa. Åhörarna ville se Guds finger i hans uppträdande på de anklagades bänk, där hans svärfar placerat så många offer. Denne verkligt store man betraktade sina husbönder, i det han undertryckte ett ironiskt leende. Han tycktes säga dem: »Jag skadar er!» De fem anklagade utbytte varma hälsningar med sina försvarare. Gothard låtsade fortfarande vara fånig.

Efter de jäv, försvararna framställde med skarpsinnighet, sedan de i denna punkt erhållit upplysningar av markis de Chargeboeuf, som modigt tagit plats bredvid Bordin och herr de Grandville, då juryn bildats och anklagelsen upplästs, skildes de anklagade från varandra för att förhöras var och en för sig. Alla gåvo anmärkningsvärt lika svar. Sedan de på morgonen gjort en promenad till häst i skogen, hade de återkommit klockan ett för att frukostera på Cinq-Cygne; efter måltiden hade de från klockan tre titi halvsex åter begivit sig till skogen. Detta

var det gemensamma innehållet i alla svar, som avgåvos av de anklagade, endast med de förändringar, vilka härflöto av deras särskilda ställning. Då domstolens ordförande bad herrarna de Simeuse säga de skäl, som förmått dem rida ut så tidigt, svarade de, att de efter sin återkomst till Frankrike tänkte återköpa Gondreville och att de i tanke att underhandla med Malin, som ankommit föregående dag, ridit ut i sällskap med sin kusin och Michu för att efter en besiktning av skogen kunna grunda sina bud. Under tiden hade herrarna d'Hauteserre, deras kusin J] Balzac, F.n dunkel historia.162

och Gothard jagat en varg, som bönderna varseblivit. Om juryns ordförande låtit undersöka spåren av deras hästar i skogen med lika stor omsorg som spåren av de hästar, som gått genom Gondrevilles park, skulle man haft bevis på, att de befunnit sig på mycket långt avstånd från slottet.

Förhöret med fyerrarna d'Hauteserre bekräftade herrarna de Simeuses utsago och överensstämde med vad de sagt under den förberedande rannsakningen. Nödvändigheten att förklara deras promenadritt hade ingivit varje anklagad idén att skylla den på jakten. Några bönder hade ett par dagar förut iakttagit en varg i skogen, och detta tog var och en till förevändning.

Allmänna åklagaren framhöll emellertid motsägelsen mellan de första förhören, under vilka herrarna d'Hauteserre sade, att de jagat allesammans, och det system de antagit inför domstolen, vilket lät herrarna d'Hauteserre och Laurence jaga, medan herrarna de Simeuse besiktigade skogen.

Herr de Grandville anmärkte, att som förbrytelsen icke begåtts förrän mellan klockan två och halvsex, måste man sätta tro till de anklagade, då de förklarade det sätt, varpå de använt sin morgon.

Åklagaren svarade, att de anklagade hade intresse av att dölja sina förberedelser till senatorns gripande.

Försvarets skicklighet blev då tydlig för alla. Domare, jurymän och åhörare förstodo snart, att segern skulle bli varmt omstridd. Bordin och herr de Grandville tycktes ha förutsett allt. Skuldlösheten är skyldig avge en klar och antaglig räkenskap för sina handlingar. Försvarets plikt är sålunda att sätta en trovärdig roman i stället för åklagarens otroliga roman. För försvararen, som anser sin klient oskyldig, blir anklagelsen en fabel. Det offentliga förhöret av de fyra adelsmännen förklarade tillräckligt sakerna till deras fördel. Så långt gick allting bra. Men förhöret med Michu blev allvarsammare och försatte striden i full gång. Envar förstod då, varför herr de Grandville hade föredragit att försvara tjänaren i stället för hans husbönder.

Michu tillstod sina hotelser mot Marion, men bestred,163

att de varit av den våldsamhet, som man påstod. Vad bakhållet mot Malin angick, förklarade han, att han endast strövat omkring i parken; senatorn och herr Grévin torde ha blivit rädda, då de sågo mynningen av hans karbin och trott på en fientlig ställning, då den var fullkomligt fredlig. Han anmärkte, att på aftonen kan en person tro, att bössan riktas mot honom, medan den vilar på axeln. För att förklara det skick, vari hans kläder befunno sig då han häktades, sade han, att han fallit i bräschen, då han återvände hem till sig. — »Som jag inte såg tillräckligt tydligt för att klättra uppför den, stötte jag på något sätt», förklarade han, »mot stenarna, som rasade under mig, då jag sökte stödja mig på dem för att komma upp till hålvägen.» Vad det murbruk Gothard burit till honom angick, svarade han liksom under alla de föregående förhören, att det tjänat till att fastmura en stolpe i hålvägens staket.

Åklagaren och presidenten bådo honom förklara, hur han kunnat samtidigt vara både nere i bräschen vid slottet och uppe i hålvägen för att fastmura en stolpe i staketet, i synnerhet då fredsdomaren, gendarmerna och fältvakten förklarade sig ha hört honom komma nerifrån. Michu sade, att herr d'Hauteserre hade gjort honom förebråelser för att han icke utfört denna lilla reparation, som han ville ha klar på grund av de svårigheter, som vägen kunde vålla med kommunen, och därför hade han gått för att meddela honom, att staketet nu åter var i ordning.

Herr d'Hauteserre hade verkligen låtit uppsätta ett staket över hålvägen för att byfolket icke skulle begagna sig av densamma. Då Michu såg, vilken betydelse det skick, vari hans kläder befunno sig, och murbruket, vars användning han icke kunde förneka, erhållit, hade han hittat på denna förevändning. Om i rättskipningen

sanningen ofta liknar en fabel, så liknar fabeln ofta också sanningen i hög grad. Både försvarare och åklagare fäste stor vikt vid denna omständighet,- som blev avgörande såväl genom de förras ansträngningar som genom den senares misstankar.

Gothard, vilken sannolikt erhållit sina föreskrifter av herr de Grandville, tillstod, att Michu bett honom frambära164

några säckar murbruk; dittills hade han endast gråtit, då man frågade honom.

»Varför förde varken ni eller Gothard fredsdomaren och fältvakten till det där staketet?» frågade allmänna åklagaren.

»Jag kunde aldrig tro, att en anklagelse, som gällde livsstraff, förestod», sade Michu.

Man lät de anklagade, med undantag av Gothard, avträda. Då Gothard var ensam, besvor honom presidenten att säga sanningen i hans eget intresse .och anmärkte, att hans låtsade fånighet hade upphört. Ingen av jurymännen trodde honom vara idiot. Om han teg inför rätten, kunde han ådraga sig ett strängt straff, varemot han, om han sade sanningen, antagligen skulle skiljas från målet. Gothard grät, tvekade och sade slutligen, att Michu bett honom bära fram flera säckar murbruk; men för varje gång hade han träffat honom framför hans arrendegård. Man frågade honom, hur många säckar han burit.

»Tre», svarade han.

Mellan Gothard och Michu uppstod nu ett ordbyte för att komma till klarhet, om det var tre säckar inberäknat den säck, som han bar fram då han häktades, vilket gjorde, att endast två säckar blivit använda. Frågan avgjordes emellertid till fördel för Michu. För jurymännen hade endast två säckar blivit använda, men i denna punkt tycktes de redan ha stadgat sin övertygelse; Bordin och herr de Grandville ansågo det nödvändigt att riktigt uttrötta dem i fråga om murbruket, så att de till slut icke förstodo något alls. Herr de Grandville framställde slutligen ett yrkande, som gick ut på att sakkunniga skulle utses för att undersöka staketets tillstånd.

»Juryns ordförande», sade försvarsadvokaten, »har nöjt sig med att besöka platsen, icke så mycket för att göra en noggrann undersökning som för att därstädes finna en förevändning för Michu; enligt vår åsikt har han emellertid svikit sin plikt, och av denna omständighet böra vi draga nytta.»

Rätten beslöt i själva verket att skicka sakkunniga för att undersöka, om pålen i staketet verkligen blivit dit-murad. A sin sida sökte allmänna åklagaren vinna sin sak165

på grund av denna omständighet före de sakkunnigas utlåtande.

»Ni valde», sade han till Michu, »en tid, då det icke längre är ljust, mellan halvsex och halvsju, för att ensam mura fast staketet.»

»Herr d'Hauteserre hade grälat på mig!» sade Michu.

»Men», invände allmänna åklagaren, »om ni använt murbruket på staketet, skulle ni ha betjänat er av en murbruksbalja och en murslev? Om ni för övrigt så skyndsamt kommit och underrättat herr d'Hauteserre, att ni verkställt hans befallningar, kan ni omöjligen förklara, varför Gothard bar till er ändå mera murbruk. Ni måtte ha gått förbi er gård, och då skulle ni ha lagt bort era verktyg och underrättat Gothard.»

Dessa förkrossande argument framkallade en dödstystnad bland åhörarna.

»Seså, tillstå bara», återtog åklagaren, »att det inte var en påle som ni begravde.»

»Tror ni kanske det var senatorn?» sade Michu med ett uttryck av djupaste ironi.

Herr de Grandville fordrade uttryckligen, att allmänna åklagaren skulle förklara sig om denna sak. Michu var anklagad för bortförande och instängande, men icke för mord. Ingenting kunde vara allvarsammare än denna försvarsadvokatens fordran. Lagen av brumaire år IV förbjöd allmänna åklagaren att i överläggningen om målet införa en ny fråga; vid äventyr att åtalet annullerades, ålåg det honom att hålla sig till anklagelsens ordalydelse.

Åklagaren svarade, att Michu, som var attentatets förnämste deltagare och som i sina husbönders intresse övertagit hela ansvarigheten för detsamma, kunde haft behov av att spärra ingången till det ännu obekanta ställe, där senatorn hölls instängd.

Ansatt av frågor, brydd inför Gothard och driven till motsägelser mot sig själv, slog Michu till slut sin knytnäve i de anklagades skrank och sade:

»Jag har alldeles ingenting att göra med senatorns bortförande och tror, att hans fiender helt enkelt stängt166

in honom; men om han åter visar sig, skall ni se, att murbruket inte kunnat tjäna det minsta till saken.»

»Gott», /sade försvarsadvokaten och vände sig till allmänna åklagaren, »ni har gjort mera till att försvara min klient än allt vad jag kunnat säga.»

Det första förhöret slutade med detta djärva påstående, som överraskade jurymännen och förskaffade försvaret fördelen. Också lyckönskade stadens advokater och Bordin den unge försvararen med entusiasm. Allmänna åklagaren, som kände sig orolig över detta påstående, fruktade att ha fallit i en snara, och 'hade i själva verket också nappat på en krok, som med mycken skicklighet utlagts av försvararna, varvid Gothard beundransvärt väl spelat sin roll. Stadens skämtare sade, att man rappat saken, att allmänna åklagaren förstört sin ställning och att herrarna de Simeuse blevo vita som kalk. I Frankrike tillhör allt skämtets domän; där är skämtet drottning; man skämtar på schavotten, vid Beresina, på barrikaderna och många fransmän torde sannolikt skämta också vid yttersta domen.

Nästa dag hördes belastningsvittnena: fru Marion, fru Grévin, Grévin, senatorns kammartjänare, Violette, vilkas vittnesmål kunna lätt förstås på grund av de timade händelserna. De igenkände de fem anklagade, med större eller mindre tvekan angående de fyra adelsmännen, men med säkerhet med avseende på Michu. Beauvisage upprepade de ord, som undfallit Robert d'Hauteserre. Bonden, som kommit för att köpa kalven, upprepade fröken de Cinq-Cygnes ord. De sakkunniga, som nu hördes, bekräftade sitt utlåtande angående hästskornas avtryck, vid jämförelse med de skor, som buros av de fyra adelsmännens hästar och som i enlighet med anklagelsens påstående voro absolut lika. Denna omständighet blev naturligtvis föremål för ett häftigt ordbyte mellan herr de Grandville och allmänna åklagaren. Försvarsadvokaten tog särskilt Cinq-Cygnes hovslagare i förhör och lyckades fastställa, att likadana skor några dagar förut sålts åt personer, som voro främlingar i trakten. Hovslagaren förklarade dessutom, att han på detta sätt skodde icke167

blott hästarna på slottet Cinq-Cygne, utan även många andra hästar i kantonen. Slutligen hade den häst, som Michu vanligen red, för ovanlighetens skull blivit skodd i Troyes, och märket av dessa skor fanns icke bland dem, som man funnit i parken.

»Michus dubbelgångare kände inte till den omständigheten», sade herr de Grandville och betraktade jurymännen, »och åtalet har inte visat, att vi begagnat oss av en av slottets hästar.» För övrigt krossade han fullständigt Violettes vittnesbörd angående den påstådda likheten hos hästar, vilka han sett på långt håll och bakifrån! Trots försvararens otroliga ansträngningar blev emellertid massan av positiva vittnesmål mot Michu överväldigande. Allmänna åklagaren, åhörarna, rätten och jurymännen kände alla, såsom försvaret förutsett, att tjänarens brottslighet skulle medföra hans husbönders skuld. Bordin hade riktigt bedömt var processens knut låg, då han gav herr de Grandville såsom försvarare åt Michu; men försvaret yppade sålunda sina hemligheter. Allt som angick Gondre-villes förre förvaltare var också av spännande intresse. Michus hållning var för övrigt ståtlig. Han utvecklade under dessa meningsstrider hela den skarpsinnighet, med vilken naturen begåvat honom, och då allmänheten såg detta, erkände den också hans överlägsenhet, men — förvånande nog — endast för att finna, att han ändå säkrare tycktes vara upphovsman till attentatet. Avlastningsvittnena, som i juryns och lagens ögon äro av mindre vikt än belastningsvittnena, tycktes göra sin plikt och åhördes av juryn för att ha rent samvete. Varken Marthe eller herr och fru d'Hauteserre avlade ed, och på samma sätt förhöllo sig därnäst Cathérine och makarna Durieu i sin egenskap av tjänstfolk. Herr d'Hauteserre förklarade i själva verket, att han givit Michu befallning att åter uppresa den kullkastade stolpen. De sakkunnigas förklaring, som därefter upplästes, bekräftade

visserligen den gamle ädlingens utsago, men gåvo å andra sidan även juryns ordförande rätt, i det de sade, att det varit dem omöjligt att bestämma den tidpunkt, vid vilken arbetet skulle ha utförts; sedan dess kunde ljka vål fl^ra veckor ha168

förflutit lika väl som ett tjugutal dagar. Fröken de Cinq-Cygnes uppträdande väckte den livligaste nyfikenhet; men då hon återsåg sina kusiner på de anklagades bänk efter tjugutre dagars skilsmässa, erfor hon en så våldsam rörelse, att hon såg brottslig ut. Hon kände en förfärlig lust att vara hos tvillingarna och måste, sade hon sedermera, uppbjuda hela sin styrka för att behärska det raseri, som drev henne att döda allmänna åklagaren för att i världens ögon vara brottslig tillsammans med dem. Hon berättade okonstlat, att då hon på återvägen till Cinq-Cygne såg röken i parken, trodde hon detta härröra av en eldsvåda. Under lång tid hade hon tänkt, att denna rök härrörde av förbränningen av ogräs.

»Emellertid», sade hon, »erinrade jag mig sedermera en egendomlighet, som jag ber rätten uppmärksamma. Jag fann nämligen i snörena på min ridrock och i vecken på min halskrage bitar, som liknade bränt papper, vilka dit-förts av vinden.»

»Var röken ansenlig?» frågade Bordin.

»Ja», sade fröken de Cinq-Cygne, »jag trodde det vara en eldsvåda.»

»Detta kan förändra processens utseende», sade Bordin. »Jag anhåller, att rätten föranstaltar en omedelbar undersökning av de ställen, där branden ägde rum.»

Presidenten gav befallning om undersökningen.

Grévin, som på försvararnas begäran framkallades och tillfrågades om denna omständighet, förklarade sig ingenting veta om saken. Men Bordin och Grévin växlade blickar, som upplyste dem ömsesidigt.

»Häri ligger hela rättegången», tänkte den gamle pro-kuratorn.

»De ha förstått!» tänkte notarien.

De båda sluga lagkarlarna tänkte emellertid var för sig, att undersökningen var onödig. Bordin sade sig, att Grévin skulle vara så tyst som muren, och Grévin lyckönskade sig till att ha låtit utplåna alla spår av elden. För att avgöra denna fråga, som var en bisak och tycktes barnslig, men hade en avgörande betydelse för den upprättelse, som historien är skyldig de unga männen, för-169

klarade de sakkunniga och Pigoull, som fått i uppdrag att företaga undersökningen i parken, sig icke ha funnit något ställe, där märken efter eld kunde upptäckas. Bordin lät höra två arbetare, vilka vittnade, att de på förvaltarens befallning omgrävt en del av ängen, vars gräsmatta brunnit. De kunde emellertid icke säga, vad det varit, som efterlämnat askan. Förvaltaren, som hördes på begäran av försvarsadvokaterna, sade sig, just då han passerat slottet för att begiva sig till maskeraden i Arcis, ha fått senatorns befallning att gräva upp denna del av ängen, som senatorn iakttagit, då han på morgonen tog sig en promenad.

»Hade man därstädes bränt gräs eller papper?»

»jag såg ingenting, som kunde komma mig att tro, att man bränt något papper», svarade förvaltaren.

»Men», invände försvararna, »om man bränt gräs, måste väl ändå någon ha ditfört det och tänt eld på detsamma.»

Kyrkoherdens i Cinq-Cygne och fröken Goujets vittnesmål gjorde ett fördelaktigt intryck. Då de kommo från aftonbönen och gingo åt skogen, hade de sett adelsmännen och Michu till häst komma från slottet och begiva sig till skogen. Abbé Goujets ställning och moraliska anseende gav vikt åt hans ord.

Allmänna åklagaren, som trodde sig säker på att utverka en fällande dom, framställde därpå sina slutpåståenden, som voro vad dessa slags yrkanden vanligen äro. De anklagade voro oförbätterliga fiender till Frankrike, dess institutioner och lagar. De törstade efter oordningar. Ehuru de varit inblandade i attentaten mot kejsarens liv och

tillhört Condés armé, hade kejsaren i sitt ädelmod strukit dem från listan på emigranter. Nu hade de belönat hans mildhet. Därpå kommo alla de vanliga vältalighetsprov, som i Bourbonernas namn senare upprepats mot bonapartisterna och numera upprepas mot republikaner och legitimister i den yngre (orleanska) grenens namn. Dessa alldagsuttryck, som skulle ha mening hos en befäst regering, synas minst sagt komiska, då historien återfinner dem oförändrade under alla tidsskeden i den offentliga myndighetens mun. Man kan på dem tillämpa ett om-170

dome från äldre oordningar: »Skylten har förändrats, men vinet är detsamma.» Allmänna åklagaren, som för övrigt blev en av kejsardömets mest utmärkta generalprokura-torer, tillskrev förbrytelsen den bestämda avsikten hos de återkomna emigranterna att protestera mot besittningstagandet av deras egendom. Han kom åhörarna att darra för senatorns öde. Därpå hopade han bevisen, de halva bevisen och sannolikheterna med en skicklighet, som utsikten att skörda belöningen för hans nit ytterligare sporrade, och satte sig slutligen lugnt, avvaktande försvarsadvokaternas eld.

Herr de Grandville försvarade aldrig någon annan brottmålssak än denna, men den förskaffade honom rykte. För det första fann han för sitt försvar denna medryckande vältalighet, som vi i dag beundra hos Berryer. Därnäst var han fullt och fast övertygad om de anklagades oskuld, vilket är en viktig ordets hjälp. De viktigaste punkterna i hans försvar, vilket i sin helhet meddelades i tidens tidningar, voro av följande innehåll: först skildrade han Michus liv i dess rätta dager. Det blev en vacker skildring, i vilken de största känslor återklingade och som väckte många sympatier. Då Michu hörde sin återupprättelse av denna vältaliga röst, kom ett ögonblick, då tårarna från hans gula ögon runnö utför hans avskräckande ansikte. Han visade sig då sådan han verkligen var, okonstlad och listig som ett barn, men en man, vars liv haft blott en tanke. Han blev plötsligt förklarad, i synnerhet av sina tårar, vilka gjorde en stor verkan på juryn. Den skicklige försvararen begagnade sig av detta intresse för att ingå på en granskning av anklagelsepunkterna.

»Var finnes föremålet för brottet? Var är senatorn?» frågade han. »Ni anklagar oss för att ha inmurat honom! Men då äro ju vi de enda, som veta var han är och, eftersom ni hållit oss i fängelse i tjugutre dygn, måste han ha (jött av svält. Vi äro då mördare, men ni har inte anklagat oss för mord! Lever han däremot, måste vi ha medbrottslingar; om vi ha medbrottslingar, om senatorn lever, skulle vi inte i så fall låta honom framträda? Sedan de planer, ni antager oss hysa, omintetgjorts, skulle171

vi då alldeles onödigtvis försvåra vår ställning? Vi skulle genom vår ånger kunna utverka förlåtelse för vår misslyckade hämnd; men ändå envisas vi att kvarhålla en person, av vilken vi icke kunna erhålla något! År icke detta orimligt? Tag tillbaka ert murbruk, dess verkan har uteblivit», sade han till allmänna åklagaren; »ty vi äro antingen blödsinta brottslingar, vilket ni inte tror, eller oskyldiga offer för omständigheter, vilka äro lika oförklarliga för oss som för er! Ni borde fastmer söka efter den massa papper, som uppbränts hos senatorn och som yppar vida väldsammare intressen än era och skulle för er förklara hans bortförande.» På dessa antaganden inlät han sig med beundransvärd skicklighet. Han betonade moraliteten hos avlastningsvittnena, vilkas religiösa tro var stark, som trodde på ett kommande liv, på eviga straff. Här blev han sublim och förstod att framkalla en djup rörelse. »Och betänk», sade han, »dessa brottslingar äta lugnt sin middag, då de av sin kusin få veta, att senatorn bortförts. Då gendarmeriofficeren föreslår dem medel att göra slut på alltihop, vägra de utlämna senatorn, de förstå icke vad man vill dem!» Han häntydde därefter på en hemlighetsfull affär, vars nyckel befann sig i tidens händer, vilken skulle avslöja denna orättvisa anklagelse. Inkommen på detta område, hade han den djärva och snillrika skickligheten antaga, att han själv var juryman och berättade sin överläggning med de övriga jurymännen; han framställde sig såsom i högsta grad olycklig, om han varit orsak till grymma straff och misstaget uppenbarats, och utmålade sina samvetskval så livligt samt återkom till de tvivel, som försvaret väckt hos honom, med sådan styrka, att han försatte jurymännen i en fruktansvärd ångest.

Jurymännen voro ännu icke vana vid detta slags jävan och tjusades av denna nyhets behag; deras övertygelse rubbades också mycket starkt. Efter herr de Grandvilles varma försvar hörde juryn den fine och övertygande prokuratorn, som mångfaldigade alla synpunkter för de anklagades oskuld, framhöll processens många dunkla

punkter och gjorde den alldeles oförklarlig. Hans anförande gick ut. på att lika mycket till-172

tala eftertanken och sunda förnuftet som herr de Grand-villes hade angripit hjärtat och fantasien. Med ett ord, han förstod att insnärja juryn i en så allvarsam övertygelse, att allmänna åklagaren såg hela sitt påstående smulas sönder. Detta var så klart, att herrarna d'Hauteserres och Gothards advokat nöjde sig med att hänskjuta deras sak till juryns klokhet i det han fann anklagelsen övergiven för deras del. Åklagaren anhöll om uppskov till följande dag med sitt svar. Bordin, som läste ett frikännande i juryns ögon, om den genast finge överlägga under inflytande av dessa båda försvarsanföranden, motsatte sig förgäves av både rättsliga och faktiska grunder att ytterligare en natt skulle uppfylla hans oskyldiga klienters hjärtan med ängslan; rätten överlade.

»Samhällets intresse synes mig lika stort som de anklagades», sade presidenten. »Domstolen skulle svika all billighet, om den vägrade bifalla en dylik begäran; den måste för den skull också bevilja den åt åklagaren.»

»Allt beror på slumpen», sade Bordin och betraktade sina klienter. »Frikända i afton, kunna ni dömas i morgon.»

»I alla fall», sade den äldre de Simeuse, »kunna vi inte annat än beundra er.»

Fröken de Cinq-Cygne hade tårar i ögonen. Efter det av försvarsadvokaterna uttalade tvivlet, trodde hon icke på en dylik framgång. Man lyckönskade henne, och envar förklarade, att hennes kusiner skulle frikännas. Rättegången skulle emellertid medföra den mest överraskande, men också den mest olycksdigra och oförutsedda teaterkupp, som någonsin förändrat en brottmålsprocess' utseende.

Klockan fem på morgonen dagen efter herr de Grand-villes försvarstal, anträffades senatorn på stora landsvägen till Troyes, löst från sina bojor under sömnen av okända befriare, gående till Troyes och alldeles okunnig om processen och den ryktbarhet hans namn erhållit i hela Europa, glad att få inandas friska luften. Denna person, kring vilken processen vände sig, blev lika överraskad över vad som meddelades honom som de, vilka173

mötte honom, blevo över att se honom. Man skaffade honom en vagn från en arrendator, och han kom hastigt till Troyes till prefekten. Denne underrättade genast juryns ordförande, regeringens kommissarie och allmänna åklagaren, som efter den berättelse, greve de Gondreville avgav, läto hämta Marthe, som ännu låg i sin säng, hos makarna Durieu, medan juryns ordförande motiverade och utfärdade en häktningsorder mot henne. Fröken de Cinq-Cygne, som var fri mot borgen, rycktes likaledes från en av de få stunder, då hon fått litet sömn under sin ständiga ångest, och kvarhölls på prefekturen för att därstädes undergå förhör. Befallning sändes till fängelsedirektören att avstänga de anklagade från varje möjligt meddelande till och med med deras försvarsadvokater. Klockan tio erfor den hop, som samlats, att rättegångsförhandlingarna uppskjutits till klockan ett eftermiddagen.

Denna förändring, vilken sammanföll med underrättelsen om senatorns befrielse samt Marthes och fröken de Cinq-Cygnes fängslande och förbudet att meddela sig med de anklagade, orsakade den livligaste skräck i hotel de Chargeboeuf. Hela staden och alla nyfikna, som kommit till Troyes för att vara närvarande vid processen, tidningarnas snabbskrivare, själva befolkningen, alla befunno sig i en spänning, som man lätt förstår. Abbé Goujet kom vid tiotiden för att besöka herr och fru d'Hauteserre och försvarsadvokaterna. Man frukosterade, om man kunde kalla det frukostera under dylika omständigheter. Kyrkoherden tog Bordin och herr de Grandville avsides och berättade dem vad Marthe anförtrott honom ävensom det brottstycke av brevet, som hon erhållit. De båda försvararna sågo på varandra, varefter Bordin sade till kyrkoherden: »Inte ett ord! Allt synes oss vara förlorat, låt oss åtminstone hålla god min.»

Marthe hade icke den styrka, som behövdes till att motstå juryns ordförande och allmänna åklagaren i förening. För övrigt överflödade bevisen mot henne. Enligt senatorns anvisning hade Lescheneau sänt efter den undre skorpan till det bröd, som Marthe medförde sista gången, hon kom till källaren, ävensom de tomma vinbuteljerna174

och flera andra föremål. Under sin fångenskaps långa timmar hade Malin haft alla slags förmodanden angående sin belägenhet och sökt alla tecken, som kunde föra honom på spåren efter sina fiender; naturligtvis meddelade han sina iakttagelser och vad han förmodade åt magistratspersonen. Michus gård var alldeles nybyggd och måste

följaktligen äga en ny bakugn, vars tegel, på vilka brödet vilade, erbjöd en teckning av fogarna, och man kunde bevisa, att brödet gräddats i ugnen, om man tog ett avtryck av ugnsgolvet, vars fogar och ränder funnos avtryckta på brödskorpan. De med grönt lack tillslutna buteljerna voro utan tvivel av samma sort som de, vilka funnos i Michus källare. Dessa anmärkningar, som meddelades fredsdomaren, vilken gjorde undersökningarna i Marthes närvaro, medförde de av senatorn åsyftade resultaten. Offer för den skenbara fryntlighet, med vilken Lescheneau, allmänna åklagaren och regeringskommissarien läto henne förstå, att endast en fullständig bekännelse kunde rädda hennes makes liv, då hon rent av krossades av dessa tydliga bevis, erkände Marthe, att den källare, i vilken senatorn varit instängd, var bekant endast för Michu, herrarna de Simeuse och d'Hauteserre och att hon tre gånger nattetid burit livsmedel till senatorn. Laurence, som förhördes angående källaren, tvangs erkänna, att Michu upptäckt och visat henne den före rättegången för att därstädes dölja adelsmännen undan polisens efterspaningar.

Så snart dessa förhör slutats, underrättades juryn och advokaterna om att rättegångsförhandlingarna återupptogos. Klockan tre öppnade också presidenten sessionen med ett tillkännagivande, att förhandlingarna skulle börja på nytt på grund av nya fakta. Presidenten visade Michu tre buteljer vin och frågade honom, om han kände igen dem såsom sina, i det han också visade honom, att lacket på de båda buteljerna var likadant som på en full butelj, vilken av fredsdomaren i hans hustrus närvaro tagits ur hans källare på arrendegården. Michu ville emellertid icke vidkännas dem såsom sina, men dessa nya bevis gillades av juryn, för vilken presidenten förklarade, att de tomma buteljerna anträffats på det ställe, där senatorn hållits instängd. Varje anklagad tillfrågades angående den under klosterruinen belägna käl-175

låren. Efter förnyat hörande av alla vittnen, såväl belastnings* som avlastningsvittnen, framgick av korsförhöret, att detta gömsle, som Michu upptäckt, var känt endast av honom, av Laurence och de fyra adelsmännen. Man kan föreställa sig den verkan, det gjorde på åhörarna och jurymännen, då allmänna åklagaren tillkännagav, att denna källare, som ingen annan än de anklagade och två av vittnena kände, tjänat till senatorns fängelse. Marthe infördes. Hennes uppträdande framkallade den livligaste oro bland åhörarna och de anklagade. Herr de Grandville reste sig för att motsätta sig, att denna kvinna hördes såsom vittne mot hennes make. Allmänna åklagaren anmärkte, att Marthe enligt sin egen bekännelse var delaktig i förbrytelsen: hon behövde varken avlägga ed eller vittna, hon borde endast höras i sanningens intresse.

»Vi behöva för övrigt endast uppläsa protokollet över förhöret med henne för juryns ordförande», sade presidenten, som lät rättens protokollsförare uppläsa det på morgonen uppsatta protokollet.

»Erkänner ni dessa era uppgifter?» sade presidenten.

Michu betraktade sin hustru, och Marthe, som insåg sitt misstag, sjönk alldeles medvetslös till golvet. Man kan utan överdrift säga, att åskan slog ned på de anklagade och deras försvarare.

»Jag har aldrig skrivit till min hustru från fängelset och känner ingen av de därstädes anställda», sade Michu.

Bordin lämnade honom bitarna av brevet till Marthe, och Michu behövde endast kasta en blick på det skrivna. »Min stil har efterhärmats», utbrast han.

»Att neka är er sista utväg», sade allmänna åklagaren.

Nu infördes senatorn med de för hans mottagande föreskrivna ceremonierna. Hans inträde blev en teaterkupp. Malin, som av magistratspersonerna utan hänsyn för de forna ägarna av detta präktiga gods kallades greve de Gondreville, betraktade på presidentens anmodan de anklagade länge med största uppmärksamhet. Han medgav, att de kläder, som buros av dem, som bortfört honom, voro precis likadana som adelsmännens, men förklarade, att den själsskakning, i vilken han befann sig, gjorde, att han icke kunde påstå, att de anklagade voro de brottsliga.176

»Än mer», sade han, »min övertygelse är, att dessa fyra herrar icke haft något att göra med saken. De händer, som bundo för mina ögon i skogen, voro stora och grova. Jag skulle fastmer också tro», sade Malin, i det han betraktade Michu, »att min forne förvaltare åtog sig den omsorgen; men jag ber herrar jurymän att noga överväga mitt vittnesbörd. Mina misstankar äro i detta avseende mycket svaga, och jag är icke alls säker. Och detta av

följande skäl. De två män, som bemäktigade sig mig, satte mig upp på hästens länd bakom den, som band för mina ögon och som var rödhårig liksom den anklagade Michu. Så besynnerlig min iakttagelse än kan tyckas, bör jag likväl omtala den, enär den utgör grunden för en för de anklagade gynnsam övertygelse, som jag ber, att man inte skall tycka illavara. Fastbunden bakom en obekants rygg, måste jag, trots den hastiga ritten, ändå plågas av lukten från honom. Men jag igenkände inte den för Michu egendomliga utdunstningen. Vad den person, som tre gånger bar mat till mig, angår, så är jag säker på, att denna person var Michus hustru Marthe. Första gången kände jag igen henne på en ring, som fröken de Cinq-Cygne givit henne och som hon icke tänkt på att ta av sig. Domstolen och herrar jurymän torde bedöma de motsägelser, som dessa .omständigheter erbjuda och som jag ännu icke (kan förklara för mig.»

Ett bifallssorl av enhälligt gillande mottog Malins vittnesbörd. Bordin anhöll om rättens tillåtelse att ställa några frågor till detta dyrbara vittne.

»Herr senatorn tror sålunda, att hans instängande har andra orsaker än de intressen, som anklagelsen förutsätter hos de anklagade?»

»Ja visst!» sade senatorn. »Men jag känner icke dessa bevekelsegrunder; jag förklarar nämligen, att jag under min fångenskaps tjugu dagar icke talat vid någon.»

»Tror ni då», sade allmänna åklagaren, »att ert slott Gondreville kan innehålla några underrättelser, handlingar eller värdesaker, vilka kunde göra en husvisitation av herrarna de Simeuse nödvändig?»

»Det tror jag inte», sade Malin. »Jag tror dessa herrar vara alldeles ur stånd till att i detta fall sätta sig i besittning av dem med våld. De skulle endast behövt återfordra dem för att erhålla dem.»

»Har herr senatorn inte låtit bränna papper i sin park?» inföll plötsligt herr de Grandville.

Senatorn såg på Grévin. Efter att hastigt växlat en blick med notarien, en blick, som uppfångades av Bordin, svarade han, att han icke bränt något papper. Då allmänna åklagaren bad honom om upplysningar om det bakhåll, vari han. så när blivit offer i parken, och om han icke misstagit sig om bössans läge, sade senatorn, att Michu då befann sig på lur i ett träd. Detta svar, som överensstämde med Grévins vittnesmål, gjorde ett djupt intryck. Adelsmännen förblevo orörliga under hela det vittnesmål, deras fiende avlade, som förintade dem med sin storsinthet. Laurence utstod den förfärligaste ångest, och titt och ofta måste markis de Chargeboeuf hålla fast henne i armen. Greve de Gondreville drog sig tillbaka, i det han hälsade de fyra adelsmännen, vilka icke återgåvo honom hans hälsning. Denna lilla omständighet väckte juryns harm.

»De äro förlorade», viskade Bordin i markisens öra.

»Tyvärr! alltid genom sina stolta känslor», svarade herr de Chargeboeuf.

»Vår uppgift har blivit alltför lätt, mina herrar», sade allmänna åklagaren, i det han reste sig och betraktade jurymännen.

Han förklarade användningen av de båda säckarna murbruk därmed, att de tjänade till att fästa den järn-krampa, som behövdes för att fästa hänglåset, vilket uppbar järnbommen, som stängde källardörren, och på vilken beskrivningen fanns i det protokoll, som Pigoult uppsatt på morgonen. Han fann lätt, att endast de anklagade kände till källarens tillvaro, framhöll försvarets påtagliga osanningar och smulade sönder alla dess argument med de niya bevis, som på ett så underbart sätt kommit i dagen. Ar 1806 befann man sig ännu alltför nära 1793 års högsta väsen, för att tala om den gudomliga rättvisan, varför han besparade juryn himlens mellankomst. Slutligen förklarade han, att rättvisan skulle ha ögat på de okända

medbrottslingarna, som befriat senatorn, och sade sig med tillförsikt avvakta det fällande utslaget.

Juryn trodde, att en hemlighet förelåg, men alla voro likväl övertygade, att denna hemlighet var de anklagades, vilka tego i ett enskilt intresse av största vikt.

Herr de Grandville, för vilken en intrig blev uppenbar, reste sig, men tycktes modfälld, ehuru han mindre var

detta på grund av de nya vittnesbörden än av den tydliga övertygelse, som lästes i jurymännens ansikten. Han överglänste om möjligt föregående aftons försvarstal. Detta andra försvarstal var mera logiskt, måhända mera bindande än det förra. Men han kände, att hans värme stöttes tillbaka av juryns köld, han talade förgäves och såg detta! Vilken ohygglig och isande belägenhet! Han framhöll, att senatorns befrielse, vilken skett som genom trolleri, och alldeles bestämt utan någon hjälp av de anklagade eller av Marthe, ytterligare styrkte hans första uttalande. »I går», sade han, »kunde de anklagade för visso tro på sitt frikännande, och om de, såsom anklagelsen förutsade, kunde kvarhålla eller lössläppa senatorn, skulle de icke Iösgivit honom förrän efter domen.» Han sökte göra det begripligt, att endast i skuggan dolda fiender kunde ha måttat ett sådant slag.

Hur sällsamt emellertid! Herr de Grandville lyckades endast ingjuta oro i allmänna åklagarens och magistrats-personernas samveten, varemot juryn endast sin plikt lik-mätigt åhörde honom. Åhörarna, som eljest äro gynnsamt stämda mot de anklagade, voro nu övertygade om deras brottslighet. Det finnes en idéernas atmosfär. Vid en domstol tynga hopens föreställningar på domarna, på jurymännen och tvärtom. Då försvarsadvokaten såg denna sinnesstämning, som märkes eller kännes, blev han så att säga feberaktigt exalterad, därtill föranledd av sin övertygelse.

»I de anklagades namn förlåter jag på förhand ett olycksdigert misstag, som ingenting skall förklara!» utropade han. »Vi äro alla lekboll för en okänd och machiavellisk makt. Marthe Michu är offer för en förhatlig bakslug-

het, och samhället skall inse detta, då olyckorna äro ohjälpliga.»

Bordin väpnade sig med senatorns vittnesmål för att begära adelsmännens frikännande.

Presidenten sammanfattade överläggningen med så mycket större opartiskhet som jurymännen tydligen voro övertygade. Han lät ti'11 och med vågen luta till de anklagades fördel, i det han särskilt betonade senatorns vittnesmål. Denna välvilja blottställde alldeles icke anklagelsen. Klockan elva på aftonen dömde rätten, alltefter de olika svar juryns ordförande avgav, Michu till döden, herrarna de Simeuse till tjugufyra och de båda d'Hauteserre till tio års straffarbete. Gothard frikändes. Hela sälen ville se de fem brottsligas hållning i den stund då de infördes inför rätten och hörde sin dom uppläsas. De fyra adelsmännen betraktade Laurence, som med torra ögon såg på dem med martyrernas lågande blick.

»Hon skulle gråta, om vi frikänts», sade den yngre de Simeuse till sin broder.

Aldrig hade några anklagade med renare och lugnare panna och värdigare hållning mottagit en orättvis dom, än dessa fem offer för en ohygglig komplott.

»Vår försvarare har förlåtit er!» sade den äldre de Simeuse och vände sig till rätten.

Fru d'Hauteserre insjuknade och låg i tre månader till sängs i hotel de Chargeboeuf. Den gode herr d'Hauteserre återvände tyst och stilla till Cinq-Cygne, men gnagdes av en av dessa sorger, som drabba gubbåldern, vilken saknar ungdomens alla förströelser, och hade ofta stunder av frånvaro, som visade kyrkoherden, att denne stackars fader alltjämt befann sig dagen efter den olycksfulla domen. Den vackra Marthe behövde man icke döma, hon dog i fängelset tjugu dagar efter sin makes domfällande, i det hon anbefallde sin son åt Laurence, i vars armar hon utandades sin sista suck. Sedan domen blivit känd, förkvävde de mest betydelsefulla politiska händelser minnet av denna rättegång, om vilken det icke mera talades. Samhället förhåller sig som oceanen, det återtar sin nivå och sitt vanliga skick

efter en olycka och utplånar dess spår genom rörelsen hos sina allt uppslukande intressen. \

Utan sin själsstyrka och sin övertygelse om sina kusiners oskuld skulle Laurence ha dukat under; men nu gav hon nya bevis på sin karaktärs storhet och förvånade herr de Grandville och Bordin med det skehbara lugn, som de största olyckor meddela sköna själar. Hon vakade och vårdade fru d'Hauteserre och begav sig varje dag två timmar till fängelset. Hon förklarade, att hon skulle äkta en av sina kusiner, då de kommit till bagnon.

»Till bagnon!» utbrast Bordin. »Men, min fröken, nu måste vi inte tänka på något annat än begära deras

benådning av kejsaren.»

»Deras benådning! Och av en Bonaparte?» utropade Laurence med fasa.

Den gamle värdige prokuratorns glasögon ramlade av näsan, men han uppfångade dem innan de föllo och betraktade den unga fröken, som nu liknade en kvinna; han förstod denna karaktär i hela dess omfattning; han tog markis de Chargeboeufs arm och sade till honom: »Herr markis, låt oss skynda till Paris för att rädda dem utan henne!»

Herrarna de Simeuses, d'Hauteserres och Michus vädjan var den första rättssak, som kassationsdomstolen fick att avgöra. Domen fördröjdes sålunda lyckligtvis genom de ceremonier, med vilka domstolen installerades.

Efter tre sammanträden, som upptogos av försvarstalen och av generalprokuratorn Merlin, som själv tog till ordet, förkastades vadet. Den kejserliga domstolen i Paris var upprättad, herr de Grandville hade vid densamma utnämnts till generalprokuratorns substitut, och som departementet Aube låg inom denna domstols rättskipningsområde, sattes han i tillfälle att taga sina steg till förmån för de dömda i själva hjärtat av sitt ministerium; han ansatte sin beskyddare Cambacérès; på morgonen dagen efter domen kommo Bordin och herr de Chargeboeuf till hans hotell i le Marais, där de funno honom i sitt äktenskaps smekmånad, ty under tiden hade han gift sig. Trots alla händelser, som tilldragit sig i sin forne advokats tillvaro,181

såg herr de Chargeboeuf ganska väl av det unga substitutets nedslagenhet, att han förblivit sina klienter trogen. Vissa advokater, sitt yrkes konstnärer, göra sina mål till sina älskarinnor. Detta händer sällan och lita icke på det. Så snart han befann sig ensam med sina gamla klienter i sitt arbetsrum, sade herr de Granidville till markisen: »Jag har inte inväntat ert besök, jag har redan till och med förbrukat hela mitt inflytande. Försök inte rädda Michu; ni skall då inte få nåd åt herrarna de Simeuse. Det fordras ett offer.»

»Herre Gud!» sade Bordin, i det han visade den unge magistratspersonen de tre nådeansökningarna, »hur skall jag väl kunna undertrycka er gamle klients begäran? Att kasta det här papperet i elden är detsamma som att halshugga honom.»

Han räckte fram Michus fullmakt, som herr de Grand-ville tog och genomsåg.

»Vi kunna inte undertrycka den; men kom ihåg! Om ni begär allt, får ni ingenting.»

»Ha vi tid att rådfråga Michu?» sade Bordin.

»Ja, befallningen om avrättningen angår generalproku-ratorns avdelning, och vi kunna giva er några dagar. Man dödar människorna», sade han med ett slags bitterhet, »men man iakttager formerna, i synnerhet i Paris.»

Herr de Chargeboeuf hade redan hos justitieministern fått underrättelser, som förlänade en utomordentlig vikt åt dessa herr de Grandvilles dystra ord.

»Michu är oskyldig, det vet jag nog», återtog den unge magistratspersonen; »men vad förmår en enda mot alla? Och besinna, att min roll numer är att tiga. Jag måste låta uppresa schavotten, på vilken min gamle klient skall halshuggas.»

Herr de Chargeboeuf kände Laurence tillräckligt väl för att veta, att hon icke skulle samtycka att rädda sina kusiner på Michus bekostnad. Markisen gjorde för den skull ett sista försök. Han anhöll om företräde hos utrikesministern för att få veta, om icke något medel till räddning erbjöds av den högre diplomatien. Han tog med sig Bordin, som kände ministern och gjort honom182 \

irågra tjänster. De båda gubbarna funno Talleyrand fördjupad i betraktelsen av sin kaminbrasa med framsträckta fötter, stödjande huvudet i handen, med armbågen på bordet och tidningen på golvet. Ministern läste kassations-domstolens utslag.

»Var så god och sitt ned, herr markis», sade ministern, »och ni, Bordin», tillade han, i det han anvisade honom en plats vid bordet mitt emot sig, »skriv:» »Sire;

fyra oskyldiga adelsmän, som av juryn förklarats brottsliga, ha sett sin dom stadfäst av eder kassations-domstol.

Eders kejserliga majestät kan icke göra annat än bevilja dem nåd. Dessa ädlingar begära denna nåd av eder höga mildhet, endast för att få tillfälle att gagna med sin död, stridande under era ögon; och tecknande sig Eders kejserliga majestäts ... med underdånighet...» etc.

»Det är endast prinsar, som kunna göra en så förbunden», sade markis de Chargeboeuf, i det han ur Bordins händer tog denna dyrbara böneskrift för att låta de fyra adelsmännen underteckna densamma och till vilken han lovade sig att anskaffa höga förord.

»Era släktingars liv, herr markis», sade ministern, »beror av drabbningarnas utgång; sök komma dagen efter en seger, och de äro räddade!»

Han tog en penna och skrev själv ett privat brev till kejsaren, ett på tio rader till marskalk Duroc, ringde och tillsade sin sekreterare om ett diplomatpass, varpå han lugnt sade till den gamle prokuratorn: »Vad är er uppriktiga tanke om denna process?»

»Vet ni då inte, nådig herre, vem det är, som så grundligt insnärjt oss?»

»Jag förmodar det, men jag har mina skäl till att söka få visshet», svarade prinsen. »Återvänd till Troyes, för till mig grevinnan de Cinq-Cygne, i morgon här, vid samma tid, men i hemlighet; stig in till fru de Talleyrand, vilken jag skall förbereda på ert besök. Om fröken de Cinq-Cygne, vilken skall placeras så att hon kan se den man, som står framför mig, i honom igenkänner den-183

samme, vilken kom till henne vid tiden för herrar de Polignacs och de Rivières sammansvärjning, så, vad jag an säger, vad han svarar, inte en åtbörd, inte ett ord! Tänk för övrigt endast på att rädda herrarna de Simeuse, skaffa er inte den där dåliga skogvaktarskälmen på halsen.»

»"En storartad människa, nådig herre!» utbrast Bordin.

»Hänförelse? Och hos er, Bordin, till på köpet! Den mannen är således något. Vår suverän har en vidunderlig egenkärlek, herr markis», sade han, i det han bytte om samtalsämne. »Han skall avskeda mig för att kunna begå dårskaper utan motsägelse. Han är en stor soldat, som kan förändra rummets och tidens lagar; men han förmår icke förändra människorna, och ändå skulle han vilja skapa om dem till sitt bruk. Nu, glöm inte, att era släktingars nåd endast kan utverkas av en enda person... av fröken de Cinq-Cygne.»

Markisen reste ensam till Troyes och förklarade för Laurence hur sakerna förhöllo sig. Laurence erhöll av den kejserlige prokuratorn tillåtelse att tala med Michu, och markisen följde henne ända till fängelseporten, där han väntade. Hon kom ut, badande i tårar.

»Den stackars mannen», sade hon, »försökte falla på knä för mig för att be mig inte mera tänka på honom, utan att han kom ihåg, att han hade fotbojor! Ack, markis, jag skall försvara hans sak. Ja, jag skall kyssa er kejsares stövel. Och om jag misslyckas, nåväl, jag skall draga försorg om, att den mannen skall leva i evighet i vår familj. Inlämna hans nådeansökan för att vinna tid, jag vill ha hans porträtt. Låt oss resa.»

Då ministern följande dag av ett överenskommet tecken erfor, att Laurence var på sin post, ringde han, hans vaktmästare inträdde och erhöll befallning att låta herr Corentin inträda.

»Min vän, ni är en skicklig karl», sade Talleyrand till honom, »och jag vill använda er.»

»Nådig herre ...»

»Hör på. Då ni tjänar Fouché, får ni visserligen pengar, men aldrig heder eller en ställning, som kan omtalas; men184

om ni alltid tjänar mig som ni gjorde i Berlin, kan ni få anseende.»

»Ers höghet är mycket god ...»

»Ni har givit prov på stor talang i er senaste affär vid Gondreville...»

»Varom talar ers höghet?» sade Corentin utan att se alltför kall eller alltför överraskad ut.

»Min herre», svarade ministern torrt, »ni skall inte få något, ni fruktar...»

»Vad då, nådig herre?»

»Döden!» sade ministern med sin vackra, djupa och klangfulla röst. »Adjö, min vän.»

»Det är han», sade markis de Chargeboeuf, i det han inträdde; »men vi ha så när dödat grevinnan; hon kvävs!»

»Det är bara han, som förmår spela sådana streck», svarade ministern. »Herr markis, ni löper fara att inte lyckas», återtog prinsen. »Tag helt öppet vägen till Strassburg, jag skall sända er dubbla pass in blanco. Skaffa er ställföreträdare, ändra skickligt er väg och byt framför allt om vagn, låt era ställföreträdare hejdas i Strassburg i ert ställe och res till Preussen genom Schweiz och Bajern. Inte ett ord, och klok försiktighet. Ni har polisen emot er, och ni vet inte vad polisen betyder!...»

Fröken de Cinq-Cygne erbjöd Robert Lefebvre en tillräckligt stor summa till att förmå honom fara till Troyes och måla Michus porträtt, och herr de Grandville lovade denne då ryktbare målare alla möjliga lättnader. Herr de Chargeboeuf avreste i sin gamla berlinare med Laurence och en betjänt, som talade tyska. I närheten av Nancy upphann han Gothard och fröken Goujet, som rest i förväg i en präktig kalesch; han tog kaleschen och lämnade dem berlinaren. Ministern hade rätt. I Strassburg vägrade polisens generalkommissarie att teckna på de resandes pass, i det han förklarade sig ha absolut befallning att hindra dem resa längre. Samtidigt lämnade markisen och Laurence Frankrike över Besancon med diplomatiska pass. Laurence for genom Schweiz under de första oktoberdagarna utan att skänka minsta uppmärksamhet åt det praktfulla landskapet. Hon satt i kaleschens185

*

bakgrund i denna förstelning, i vilken brottslingen faller, så snart han fått veta timmen för sitt straff. Hela naturen höijer sig då i ett böljande töcken och de vanligaste saker antaga ett fantastiskt utseende. »Om jag inte lyckas, döda de sig», var en tanke, som oupphörligt återkom i hennes hjärna liksom i rådbråkningsstraffet fordom bödelns järnslaga föll på den döendes lemmar. Hon kände sig alltmera bruten och förlorade hela sin energi i avvaktan på det grymma ögonblick, då hon skulle befinna sig ansikte mot ansikte med den man, av vilken de fyra ädlingarnas liv berodde. Hon hade fattat sitt beslut och helt och hållet överlämnat sig åt sin avmattning för att icke onödigtvis ödsla bort sin energi. Markisen, som var alldeles oförmögen att förstå denna starka själars beräkning, som på olika sätt förråder sig i deras yttre — ty under dessa tillstånd av yttersta spänning överlämna sig somliga överlägsna andar åt en överraskande glättighet — befarade, att han icke skulle komma fram med Laurence vid liv till detta möte, som endast för dem var högtidligt, men som förvisso överskred privatlivets vanliga villkor. Att ödmjuka sig för denne man, föremål för hennes hat och förakt, medförde för Laurence döden för alla hennes känslor av välvilja och deltagande.

»Hädanefter», sade hon, »skall den Laurence, som lever kvar, inte mera likna den Laurence, som skall förgås.»

Det blev emellertid ganska svårt för de båda resande att icke varsebli den ofantliga rörelse av män och saker, i vilken de indrogos, då de väl kommit till Preussen. Jenas fälttåg hade börjat. Laurence och markisen sågo den franska arméns präktiga divisioner tåga fram och paradera såsom i Tuilerierna. I denna utveckling av den militära styrkan, som icke kan beskrivas med annat än bibelns ord och bilder, antog den man, vilken satte liv i dessa massor, jättestora proportioner i Laurences inbillning. Snart ljöd också ordet seger i hennes öron. De kejserliga arméerna hade vunnit två betydelsefulla fördelar. Prinsen av Preussen hade dödats dagen före den dag, då de båda resande kommo till Saalfeld och sökte komma fram till Napoleon, som ryckte framåt med blixtens hastighet. Den186

13 oktober, en olycksbådande dag, åkte fröken de Cinq-Cygne slutligen längs en flod, mitt i den stora arméns kårer, och såg endast förvirring, skickad från den ena byn till den andra och från division till division, förskräckt att se sig ensam med en gubbe och kringkastad i en ocean av hundratusen man, vilka mot sig sågo andra hundratusen. Trött att alltjämt se denna ström över häckarna vid en lång väg, som hon följde på en kulle, frågade

hon en soldat om flodens namn.

»Det är Saale», sade han och visade henne på den preussiska armén, som stod i stora massor på andra sidan om detta vattendrag.

Natten kom, och Laurence såg eldar tändas och vapnen glänsa. Den gamle markisen körde själv med ridderlig oförskräckthet bredvid sin nya tjänare två goda hästar, som han köpt föregående dag. Gubben visste väl, att han varken skulle finna postiljoner eller hästar, då han kom till ett slagfält. Plötsligt hejdades den djärva kaleschen, som var föremål för alla soldaternas undran, av en av arméns gendarmer, som med lösa tyglar sprängde mot markisen, i det han ropade till honom: »Vem är ni? Vart skall ni ta vägen? Vem söker ni?»

»Kejsaren», svarade markis de Chargeboeuf; »jag har en viktig depesch från ministrarna till stormarskalken Duroc.»

»Gott, men ni kan inte stanna här», sade gendarmen.

Fröken de Cinq-Cygne och markisen tvungos emellertid att stanna där de voro, så mycket mera som skymningen hastigt kom.

»Var äro vi?» frågade fröken de Cinq-Cygne två officerare, som hon såg komma och vilkas uniform doldes av deras klädeskappor.

»Ni är vid den franska arméns förposter», svarade den ene av officerarna. »Men här kan ni inte stanna, ty om fienden gör en rörelse och artilleriet spelar, råkar ni mellan två eldar.»

»Jaså!» sade hon likgiltigt.

Vid detta ord sade den andre officeren: »Hur kommer det sig, att denna kvinna är här?»187

»Vi vänta», svarade hon, »på en gendarm, som gått för att uppsöka herr Duroc, i vilken vi skola finna en beskyddare för att kunna få tala vid kejsaren.»

»Tala med kejsaren...», sade den förste officeren. »Vad tänker ni på? Aftonen före en avgörande drabbning.»

»Ja, ni har rätt», sade hon, »jag bör inte tala vid honom förrän i övermorgon, segern skall göra honom mild.»

De båda officerarna redo fram en tjugu steg, där de stannade på sina orörliga hästar. Kaleschen omgavs i ett nu av en skara generaler, marskalkar, officerare, alla i lysande uniformer; de respekterade vagnen därför att den befann sig just där.

»Ack, min Gud!» sade markisen till fröken de Cinq-Cygne, »jag fruktar, att vi inte skola få tala vid kejsaren.»

»Kejsaren?» sade en generalöverste, »men han är ju där!»

Laurence varseblev då några steg framför vagnen och ensam den, som utropat: »Hur kommer det sig, att denna kvinna är här?» Den ene av de båda officerarna, kort sagt, kejsaren, klädd i sin ryktbara grå överrock, som dolde hans gröna uniform, satt på en vit, rikt munderad häst. Med en kikare granskade han den preussiska armén på andra sidan om Saale. Laurence förstod nu, varför kaleschen hejdats och varför kejsarens eskort respekterade den. Hon greps av en krampaktig rörelse, timmen hade sålunda kommit. Hon hörde nu det dova bullret av flera människomassor och deras vapen, då de i språngmarsch formerade sig på höjdslätten. Batterierna tycktes ha ett språk, ammunitionsvagnarna skramlade och hjulen knakade.

»Marskalk Lannes skall taga ställning med hela sin kår främst, marskalk Lefebvre och gardet skola besätta denna höjd», sade den andre officeren, som var generalstabschefen Berthier.

»Jag skall tillbringa natten här på högslätten», sade kejsaren.

Kejsaren steg av hästen. Vid hans första rörelse skyndade Rustan, hans berömde mamluck, fram för att hålla i hästen. Laurence var stum av förvåning, hon kunde icke tänka sig en sådan enkelhet.188

I detta ögonblick kom marskalk Duroc, som gendarmen omsider träffat, till markis de Chargeboeuf och frågade

honom om anledningen till hans ankomst. Markisen svarade, att ett av utrikesministern skrivet brev skulle upplysa marskalken om nödvändigheten, att fröken de Cinq-Cygne och markisen erhölle företräde hos kejsaren.

»Hans majestät skall sannolikt spisa middag i sin bivak», sade Duroc och tog brevét, »och så snart jag ser vad det är fråga om, skall jag låta er veta om det går för sig. — Korpral», sade han till gendarmen, »följ denna vagn och för den till kojans baksida.»

Herr de Chargeboeuf följde gendarmen och stannade med sin vagn bakom en usel koja, byggd av trä och lera, omgiven av några fruktträd och bevakad av flera piketer infanteri och kavalleri.

Man kan säga, att krigets majestät härstädes utvecklade sig i all sin glans. Från denna höjd syntes de båda arméernas linjer belysta av månskenet. Efter en timmes väntan under ett ständigt kommande och gående av adjutanter, lät Duroc, som kommit för att hämta fröken de Cinq-Cygne och markis de Chargeboeuf, dem inträda i kojan, vars golv bestod av hoptrampad lera liksom golvet i våra lador. Vid ett avdukat bord framför en brasa av fuktig ved, som rökte, satt Napoleon på en tarvlig stol. Hans leriga stövlar vittnade om hans ritt över fälten. Han hade tagit av sig sin ytterrock, och nu lät hans berömda gröna uniform, över vilken det breda röda bandet sträckte sig, förhöjt av hans byxor och väst av vit kasimir, hans bleka och stränga cæsariska ansikte beundransvärt väl framträda. Han höll handen på en över knäna utbredd karta. Berthier stod bredvid i sin lysande uniform såsom kejsardömets vice-konnetabel. Kammartjänaren Constant bjöd kejsaren hans kaffe på en bricka.

»Vad vill ni?» sade han med låtsad häftighet och gav Laurence en genomträngande blick. »Ni fruktar således inte längre att tala med mig före drabbningen? Vad är det fråga om?»

»Sire», sade hon och betraktade honom med en lika fast blick, »jag är fröken de Cinq-Cygne.»189

»Än se'n?» svarade han med vredgad stämma, i det han trodde sig se trots i denna blick.

»Förstår ni då inte? Jag är grevinnan de Cinq-Cygne och bönfaller er om nåd», sade hon, i det hon föll på knä och räckte honom böneskriften, som uppsatts av Talleyrand och förordats av kejsarinnan, Cambacérès och Malin.

Kejsaren upplyfte nådigt den bönfallande, i det han gav henne en listig blick, och sade: »Har ni äntligen blivit förnuftig? Förstår ni nu vad franska kejsardömet bör vara? ...»

»Ack, i denna stund förstår jag endast kejsaren», sade hon, besegrad av den godmodighet, med vilken ödets man sagt dessa ord, som förespådde henne nåd.

»Äro de oskyldiga?» frågade kejsaren.

»Alla», sade hon med hänförelse.

»Alla? Nej, skogvaktaren är en farlig karl, som skall döda min senator utan att fråga er till råds.»

»O, sire», sade hon, »om ni har en vän, som hängivit sig åt er, skulle ni övergiva honom? Skulle ni inte...»

»Ni är kvinna», sade han med en skymt av gäckeri.

»Och ni en man av järn», sade hon med en lidelsefull hårdhet, som behagade honom.

»Den karlen har fått sin dom av landets jury», återtog han.

»Men han är oskyldig.»

»Barn!...» sade han.

Han steg upp, tog fröken de Cinq-Cygne i handen och förde henne ut på höjdslätten.

»Se där», sade han med den för honom egendomliga vältalighet, som gjorde krukor till hjältar, »se där trehundratusen man, de äro också oskyldiga! Nåväl! I morgon skola trettiotusen man vara döda, döda för sitt land! Bland preussarna finnes måhända en stor mekaniker, en ideolog, ett snille,» som skall skördas. På vår sida skola vi för visso också förlora okända store män. Kort sagt, jag skall kanske se min bäste vän dö! Skall jag för den skull anklaga Gud? Nej. Jag skall tiga. Vet, min fröken, att man bör dö för sitt lands lagar, liksom man här

dör för äran», tillade han, i det han återförde henne till kojan.190

— »Återvänd nu till Frankrike», sade han i det han såg på markisen, »mina order skola följa er.»

Laurence trodde på en mildring av straffet för Michu och i sin översvallande tacksamhet böjde hon knä för kejsaren och kysste hans hand.

»Ni är herr de Chargeboeuf», sade därpå kejsaren, i det han vände sig till markisen.

»Ja, sire.»

»Har ni barn?»

»Ja, många barn.»

»Varför vill ni inte ge mig en av era sonsöner? Han skulle bli en av mina pager...»

»Aha! Där sticker underlöjtnanten fram», tänkte Laurence; »han vill ha betalt för sin nåd.»

Markisen bugade sig utan att svara. Lyckligtvis kom general Rapp skyndsamt in i kojan.

»Sire, gardet och storhertigens av Berg kavalleri kan inte sluta sig till oss förrän i morgon middag.»

»Nå, det gör detsamma», sade Napoleon och vände sig till Berthier; »det är nådens timme för oss också; låt oss draga nytta av den.»

På ett tecken med handen drogo sig markisen och Laurence tillbaka och stego upp i sin vagn; korpralen hjälpte dem i väg och följde dem ända till en by, där de tillbringade natten. Följande dag avlägsnade de sig från slagfältet vid dånet från åttahundra kanoner, som mullrade under tio timmar, och på vägen erforo de den förvånande segern vid Jena. Åtta dagar därefter anlände de till Troyes' förstäder. Justitieministerns befallning, som av den kejserlige prokuratorn överlämnats till domstolen i Troyes, förordnade, att adelsmännen mot borgen skulle försättas i frihet, medan de avvaktade kejsarens och konungens vidare beslut. På samma gång expedierades emellertid från åklagaremakten befallningen om Michus avrättning. Dessa befallningar hade anlänt samma morgon. Laurence begav sig då vid tvåtiden i sin resdräkt till fängelset. Hon fick tillstånd att stanna hos Michu, vilken undergick den sorgliga ceremoni, som kallades toaletten. Den gode abbé Goujet, som anhållit att få följa honom till schavotten,191

kom för att ge absolution åt denne man, som var förtvivlad över sina husbönders osäkra öde. Då Laurence visade sig, utbrast han också i ett glädjeskri.

»Nu kan jag dö», sade han.

»De ha fått nåd, jag vet inte på vilka villkor», svarade hon; »men så är det, och jag försökte göra allt för dig, min vän, trots deras råd. Jag trodde, att jag räddat dig, men kejsaren bedrog med suveränens vänlighet.»

»Det stod skrivet däruppe», sade Michu, »att gårdvaren skulle dödas på samma ställe som hans gamla husbönder!»

Den sista timmen förgick hastigt. Då Michu skulle gå, vågade han icke begära annan nåd än att kyssa fröken de Cinq-Cygnes hand, men hon räckte honom sin kind och lät detta ädla offer kyssa sig. Michu vägrade stiga upp i kärran.

»De oskyldiga böra gå till fots!» sade han.

Han ville icke, att abbé Ooujet gav honom armen, utan gick värdigt och beslutsamt till schavotten. Då han skulle lägga sig på den ödesdigra plankan, sade han åt skarprättaren, i det han bad honom vika ned hans rockkrage, som sköt upp i nacken: »Mina kläder tillhöra er, sök att inte fläcka ner dem.»

De fyra adelsmännen fingo knappast tid att träffa fröken de Cinq-Cygne; en ordonnans från den general, som kommenderade militärdivisionen, överlämnade deras fullmakter såsom underlöjtnanter vid samma kavalleriregemente med befallning att ofördröjligen inställa sig i Bayonne vid deras regementes depå. Efter ett

hjärtslitande avsked, ty de hade alla en förkänsla av att icke mera få se varandra, återvände fröken de Cinq-Cygne till sitt ödsliga slott.

De båda bröderna dogo samtidigt inför kejsarens ögon vid Sommo-Sierra, då den ene försvarade den andre, båda såsom skvadronchefer. Deras sista ord voro: »Laurence, trogna i döden!»

Den äldre d'Hauteserre stupade såsom överste vid anfallet på redutten vid Moskva, där hans broder intog lians plats.192

Adrien, som utnämndes till brigadgeneral i slaget vid Dresden, blev svårt sårad därstädes och kunde återvända för att låta vårda sig på Cinq-Cygne. Då hon sökte rädda denna spillra av de fyra ädlingar, som hon sett omkring sig, gifte sig grevinnan, som nu var trettiotvå år, med honom; men kunde endast bjuda honom ett krossat hjärta, som han mottog: de, som älska, tvivla på intet eller tvivla på allt.

Restaurationen såg Laurence utan entusiasm; Bourbonerna kommo för sent för henne. Hon hade emellertid inga skäl att beklaga sig; hennes make utnämndes till pair av Frankrike med titel av markis de Cinq-Cygne, blev 1816 generallöjtnant och belönades med blå bandet för de utmärkta tjänster han gjort.

Michus son, för vilken Laurence sörjde som för ett eget barn, blev 1817 advokat. Sedan han under två år utövat sitt yrke, utnämndes han till domaresuppleant vid domstolen i Alencon och befordrades därifrån till konungens prokura-tor vid domstolen i Arcis 1827. Laurence, som övervakat placeringen av Michus kapital, överlämnade åt den unge mannen den dag, då han uppnådde myndig ålder, tolvtusen livrés i ränta i statspapper och lät honom sedermera gifta sig med den rika fröken Girel i Troyes. Markis de Cinq-Cygne dog 1829 i Laurences, sin fars, sin mors och sina tillbedda barns armar. Vid hans död hade ännu ingen kunnat uppdaga hemligheten med senatorns bortförande. Ludvig XVIII vägrade icke att gottgöra de olyckor, som vållades av denna sak, men förblev stum angående orsakerna till denna katastrof och gav om densamma icke minsta upplysning åt markis de Cinq-Cygne, som då trodde honom vara medbrottslig i densamma.

Gåtans lösning.

Den avlidne markisen de Cinq-Cygne hade använt sina liksom sin fars och sin mors besparingar till inköp av ett präktigt hotel vid rue Faubourg-du-Roule, vilket inbegreps i det ansenliga fideikommiss, som stiftades till att upprätthålla hans pairskap. Markisens och hans föräldrars snåla sparsamhet, som ofta bedrövade Laurence, fick där- 192

Adrien, som utnämndes till brigadgeneral i slaget vid Dresden, blev svårt sårad därstädes och kunde återvända för att låta vårda sig på Cinq-Cygne. Då hon sökte rädda denna spillra av de fyra ädlingar, som hon sett omkring sig, gifte sig grevinnan, som nu var trettiotvå år, med honom; men kunde endast bjuda honom ett krossat hjärta, som han mottog: de, som älska, tvivla på intet eller tvivla på allt.

Restaurationen såg Laurence utan entusiasm; Bourbonerna kommo för sent för henne. Hon hade emellertid inga skäl att beklaga sig; hennes make utnämndes till pair av Frankrike med titel av markis de Cinq-Cygne, blev 1816 generallöjtnant och belönades med blå bandet för de utmärkta tjänster han gjort.

Michus son, för vilken Laurence sörjde som för ett eget barn, blev 1817 advokat. Sedan han under två år utövat sitt yrke, utnämndes han till domaresuppleant vid domstolen i Alencon och befordrades därifrån till konungens prokura-tor vid domstolen i Arcis 1827. Laurence, som övervakat placeringen av Michus kapital, överlämnade åt den unge mannen den dag, då han uppnådde myndig ålder, tolvtusen livrés i ränta i statspapper och lät honom sedermera gifta sig med den rika fröken Girel i Troyes. Markis de Cinq-Cygne dog 1829 i Laurences, sin fars, sin mors och sina tillbedda barns armar. Vid hans död hade ännu ingen kunnat uppdaga hemligheten med senatorns bortförande. Ludvig XVIII vägrade icke att gottgöra de olyckor, som vållades av denna sak, men förblev stum angående orsakerna till denna katastrof och gav om densamma icke minsta upplysning åt markis de Cinq-Cygne, som då trodde honom vara medbrottslig i densamma.

Gåtans lösning.

Den avlidne markisen de Cinq-Cygne hade använt sina liksom sin fars och sin mors besparingar till inköp av ett präktigt hotel vid rue Faubourg-du-Roule, vilket inbegreps i det ansenliga fideikommiss, som stiftades till att upprätthålla hans pairskap. Markisens och hans föräldrars snåla sparsamhet, som ofta bedrövade Laurence, fick där-193

med sin förklaring. Efter detta inköp tillbringade också markisinnan, som bodde på sitt gods och därstädes sparade åt sina barn, så mycket hellre sina vintrar i Paris som hennes dotter Berthe och hennes son Paul uppnått en ålder, då deras uppfostran krävde de medel, Paris erbjöd. Fru de Cinq-Cygne var mycket litet ute i världen. Hennes make kunde icke vara okunnig om den sorg och saknad, som bodde i denna kvinnas hjärta, men visade henne den mest hänsynsfulla finkänslighet och dog, sedan han älskat endast henne i världen. Detta ädla hjärta, som under någon tid blivit misskänt, men som Cinq-Cygnes ädla dotter under de sista åren ägnade lika mycken genkärlek som hon mottog, denne ädle make blev slutligen fullkomligt lycklig. Laurence levde i synnerhet för sin familj. Ingen kvinna i Paris var mera omtyckt av sina vänner eller mera aktad. Det var en heder att få komma till henne. Mild, överseende, begåvad, men framför allt okonstlad, behagade hon de utvalda själarna och drog dem till sig, trots den sorg, som avspeglade sig i hela hennes väsen. Envar tycktes emellertid beskydda denna själsstarka kvinna, och denna känsla av hemligt beskydd förklarade ytterligare det tilldragande i hennes vänskap. Hennes liv, som under hennes ungdom varit så fullt av sorger, blev mot sin afton vackert och molnfritt. Man visste vad hon lidit, ingen frågade någonsin vem det av Robert Lefebvre målade porträttet föreställde, som var den förnämsta och dystra prydnaden i hennes salong. I Laurences ansikte mognade frukter, som vuxit långsamt. Numera pryddes denna hårt prövade panna av ett slags stolt religiositet. Då markisinnan började öppna sitt hem för stora världen, uppgick hennes förmögenhet, som ökats genom skadeersättningslagen, till tvåhundratusen livrés i ränta, utan att räkna hennes mans avlöningar. Laurence hade ärvt de elvahundratusen francs, som bröderna de Simeuse lämnade efter sig. Sedan dess gav hon ut etthundratusen francs om året och lade återstoden å sido för att skaffa Berthe en hemgift.

Berthe var sin moders levande avbild, men utan hennes krigiska djärvhet; det är modern, fin, begåvad — »mera
194

kvinna», sade Laurence vemodigt. Markisinnan ville icke gifta bort sin dotter, innan hon fyllt tjugu år. Familjens besparingar, som klokt förvaltades av den gamle d'Haute-serre och placerades i fonder, då räntan 1830 föll, bildade en hemgift på omkring åttiotusen francs åt Berthe, som 1833 fyllde tjugu år.

Vid denna tid hade prinsessan av Cadignan, som ville gifta bort sin son, hertigen av Maufrigneuse, sedan några månader knutit en förbindelse med markisinnan de Cinq-Cygne. Georges de Maufrigneuse spisade tre gånger i veckan middag hos markisinnan, åtföljde mor och dotter på italienska operan och lät i Boulogneskogen sin häst tumla om kring deras kalesch, då de gjorde sin promenad. Det blev då tydligt för hela Faubourg Saint-Germain, att Georges älskade Berthe. Ingen kunde emellertid veta, om fru de Cinq-Cygne önskade göra sin dotter till hertiginna, medan hon väntade på att bli prinsessa, eller om prinsessan önskade en så vacker hemgift åt sin son, om den berömda Diana gick provinsadeln till mötes eller om provinsadeln skrämdes av fru de Cadignans rykte, av hennes tycken och hennes slösande liv. Av sin önskan att icke skada sin son hade prinsessan, som blivit gudfruktig, murat in sitt intima liv och tillbragte den vackra årstiden i en villa i Genève.

En afton hade prinsessan de Cadignan hos sig markisinnan d'Espard och konseljpresidenten de Marsay. Den aftonen såg hon sin gamle älskare för sista gången, ty året därpå avled han. Understatssekreteraren i de Marsays ministär Rastignac, två sändebud, två berömda talare i pärskammaren, de gamla hertigarna de Lenoncourt och de Navareins, greve de Vanderesse och hans unga hustru, d'Arthez voro likaledes där och bildade en ganska besynnerlig krets, vars sammansättning emellertid var lätt förklarlig: det gällde nämligen att av premiärministern utverka ett pass åt prinsen av Cadignan. De Marsay, som icke ville påtaga sig detta ansvar, hade just sagt prinsessan, att saken befann sig i goda händer. En gammal politisk personlighet skulle under aftonens lopp komma med lösningen. Man anmälde markisinnan och fröken de Cinq-195

Cygne. Laurence, vars principer voro omedgörliga, blev icke överraskad, utan upprörd av att se legitimitetens

mest berömda representanter såväl i den ena som den andra kammaren prata med premiärministern åt den, som hon aldrig kallade annat än hans höghet hertigen av Orleans, höra på och skratta med honom. Liksom de lampor, vilka äro nära att slockna, lyste de Marsay med en sista glans. Han glömde gärna politikens sorger. Markisinnan de Cinq-Cygne fann sig i de Marsay, såsom man säger, att österrikiska hovet vid denna tid fann sig i herr de Saint-Aulaire: ministern fick träda tillbaka för världsmannen. Men hon reste sig från sin plats som om den varit ett rödglödgat järn, då hon hörde herr greven de Gondreville anmälas.

»Farväl, min fru», sade hon torrt till prinsessan.

Hon avlägsnade sig med Berthe och beräknade riktningen av sina steg, så att hon icke skulle möta denne olycksbringande man.

»Ni har kanhända omintetgjort Georges' giftermål», sade prinsessan sakta till de Marsay.

Förre skrivaren i Arcis, förre folkrepresentanten, förre thermidoristen, förre tribunen, förre statsrådet, förre kejsardömets greve och senator, förre Ludvig XVIII:s pär, den nya julirevolutionens pär gjorde en krypande bugning för den vackra prinsessan av Cadignan.

»Darra inte, vackra dam, vi bekriga inte prinsar», sade han, i det han satte sig bredvid henne.

Malin hade varit skattad av Ludvig XVIII, för vilken hans gamla erfarenhet icke var utan nytta. Han hade mycket bidragit till att störta Décazes och ivrigt tillrått ministären Villèle. Som Karl X behandlade honom med köld, hade han delat Talleyrands agg. Nu stod han högt i gunsten under den tolvte regeringen, som han hade den fördelen tjäna sedan 1789, och som han utan tvivel skulle övergiva, då tillfället fordrade det. För femton månader sedan hade han emellertid brutit den vänskap, som under trettiosex år förenat honom med den berömdaste av våra diplomater. Då han denna afton talade om den store diplomaten, sade han: »Känner ni orsaken till hans fientlighet mot hertigen av Bordeaux?... Pretendenten är för ung.»196

»Där ger ni», svarade Rastignac, »ett underligt råd åt unga män.»

De Marsay, som prinsessans ord gjort helt tankfull, besvarade icke detta skämt; han betraktade förstulet Gondreville och väntade tydligt med att säga något till dess att gubben, som tidigt gick till vila, hade avlägsnat sig. Alla, som voro närvarande och bevittnat fru de Cinq-Cygnes bortgång, vartill skälen voro kända, efterliknade de Marsays tystnad. Gondreville, som icke känt igen markisinnan, förstod icke orsaken till denna allmänna förbehållsamhet, men vanan vid affärer och de politiska plägsederna hade givit honom takt, och som han var en man med uppfattning, trodde han, att hans närvaro besvärade och avlägsnade sig. De Marsay, som stod vid spiseln, betraktade på ett sätt, som förrådde djupa tankar, denne sjuttioårige gubbe, som långsamt gick ut.

»Jag gjorde orätt, min fru, att inte för er nämna min underhandlare», sade premiärministern slutligen, då han hörde vagnen rulla bort. »Men jag skall gottgöra mitt fel och ge er medel att sluta fred med markisinnan de Cinq-Cygne. Det är nu trettio år se'n händelsen timade; den är nu lika gammal som Henrik IV :s död, vilken sannerligen, oss emellan sagt, trots ordspråket, är den minst kända historien, liksom så många andra historiska katastrofer. Jag kan för övrigt försäkra, att om saken också icke angick markisinnan, så är den inte mindre sällsam för det. Den sprider dessutom ljus över en berömd sida i våra moderna årsböcker, nämligen övergången över Sankt-Bernhard. Herrar ambassadörer skola här se, att vad anläggningens djup angår, våra nutida politiska personligheter stå långt efter de Macchiaveller, som folkrörelsens böljor 1793 upplyfte över stormarna och av vilka några, som det står i romanerna, nått hamnen. För att i våra dagar vara något i Frankrike, måste man ha kastats omkring i den tidens orkaner.»

»Jag tycker i alla fall», sade prinsessan leende, »att i det hänseendet lämnar sakernas tillstånd ingenting att önska...»

Ett leende lekte på allas läppar, och de Marsay kunde197

icke hindra sig att instämma. Ambassadörerna syntes otåliga; de Marsay fick ett anfall av hosta, och man blev tyst.

»En juninatt 1800», sade premiärministern, »vid tretiden på morgonen, just då daggryningen kom ljusskenet att blekna, lämnade två personer, som tröttnat på att spela kort eller som spelade endast för att sysselsätta de övriga, salongen i utrikesministerhotellet, som den tiden låg vid rue du Bac, och gingo in i en boudoir. Dessa båda män, av vilka den ene är död och den andre står med en fot i graven, äro var och en i sitt slag lika utomordentliga. Båda två ha varit präster och bääa två ha avsvurit sit‡ kall; båda ha gift sig. Den ene var helt enkelt oratoriemunk, den andre hade burit biskopsmössan. Den förre hette Fouché, jag behöver inte omtala den andres namn, men båda voro på den tiden helt enkelt — visserligen mycket litet enkelt — franska medborgare. Då man såg dem begiva sig till boudoiren, visade de personer, som ännu voro kvar, litet nyfikenhet. En tredje person följde dem. Vad denne angick, så höll han sig för mycket starkare än de båda andra, han hette Sieyès, och alla veta att även han före revolutionen tillhört kyrkan. Den, som gick illa, befanns för tillfället vara utrikesminister. Fouché var polisminister. Sieyès hade avsagt sig konsulatet. En liten kall och sträng man lämnade sin plats och slöt sig till de tre männen, i det han högt sade till någon, som berättat mig det: 'Jag fruktar prästernas spel.' Han var krigsminister. Carnots ord oroade icke de båda konsuler, som spelade i salongen. Cambacérès och Lebrun berodde vid denna tid av sina ministrars nåd, och dessa voro ojämförligt mäktigare än de båda konsulerna. Nästan alla dessa statsmän äro döda, man är inte skyldig dem att förtiga något; de tillhöra historien, och denna natts historia var skräckinjagande; jag säger det därför att jag ensam vet det, därför att Ludvig XVIII inte sagt det åt den stackars fru de Cinq-Cygne och det är den nuvarande regeringen likgiltigt, om hon vet det eller inte. Alla fyra satte sig. Den haltande måste stänga dörren, innan man sade ett ord, han reglade den till och med, påstås det.198

Endast väluppfostrat folk har dylika små uppmärksamhetsbevis. De tre prästerna hade dessa bleka och orörliga ansikten, man känner. Endast Carnots anlete erbjöd något högre färg. Som militär tog han också först till ordet: — 'Vad är det fråga om?' — 'Om Frankrike', sade sannolikt prinsen, som jag beundrar såsom en av vår tids mest ovanliga män. — 'Om republiken', har Fouché helt visst svarat. — 'Om makten', sade Sieyès sannolikt.»

Alla de närvarande betraktade varandra. De Marsay hade med röst, blick och åtbörd beundransvärt väl tecknat de tre männen.

»De tre prästerna förstodo varandra förträffligt», återtog han. »Carnot betraktade sannolikt sina ämbetsbröder och före detta konsuln med en mycket värdig min. Jag tror, att han måste ha känt sig förbluffad i sitt inre. — 'Tror ni på framgången?' frågade honom Sieyès. — 'Man kan vänta allt av Bonaparte', svarade krigsministern, 'han har lyckligt övergått Alperna.' — 'I denna stund', sade diplomaten med beräknad långsamhet, 'spelar han ut sin trumf.' — 'Kort sagt, säg ut', sade Fouché, 'vad skola vi göra, om förste konsuln besegras? Är det möjligt att åter uppsätta en armé? Skola vi fortfarande vara hans ödmjuka tjänare?' — 'I denqa stund finnes ingen republik', anmärkte Sieyès, 'han är konsul på tio år.' — 'Han har större makt än Cromwell hade', tillade biskopen, 'och har inte röstat för kungens död.' — 'Vi ha en härskare', sade Fouché, 'skola vi behålla honom, om han förlorar drabbningen, eller skola vi återvända till den rena republiken?' — 'Frankrike', svarade Carnot menande, 'skall, endast om det åter tager sin tillflykt till konventets energi, kunna göra motstånd.' — 'Jag är av samma mening som Carnot', sade Sieyès. 'Om Bonaparte återkommer slagen, måste man göra slut på honom; han har låtit oss alltför väl förstå detta under sju månader!' — 'Han har armén för sig', återtog Carnot tankfullt. — 'Vi ha folket med oss!' utbrast Fouché. — 'Ni är hastig i vändningarna, min herre!' svarade den förnäme herrn med denna tenorröst, som han bevarat och som kom den förre oratoriebrodern att lägga band på sig. — 'Våren uppriktiga', sade en gammal199

konventsmedlem, som stack fram huvudet, 'om Bonaparte segrar, skola vi dyrka honom; besegras han, skola vi begrava honom!' — 'Ni var där, Malin', sade husets herre utan att oroa sig, 'ni skall vara med oss.' Och därmed gav han honom ett tecken att sätta sig. Denna omständighet hade denne person, som eljest var en tämligen obemärkt konventsmedlem, att tacka för vad vi sett honom vara ännu i denna stund. Malin förhöll sig tyst, och de båda ministrarna voro honom trogna; men han blev också kugghjulet i maskinen och själen i komplotten. — 'Denne man har ännu inte blivit besegrad!' utropade Carnot med övertygelsens värme, 'och han skall överträffa Hannibal.'

— 'Öm en olycka händer, så ha vi här direktoriet', återtog Sieyès slugt och anmärkte, att de voro sju. — 'Och', sade utrikesministern, 'vi äro alla intresserade av att upprätthålla den franska revolutionen; vi ha alla tre kastat av oss prästkåpan; generalen har röstat för kungens död. Vad er angår', sade han till Malin, 'så innehar ni emigrantgods.'

— 'Vi ha alla samma intressen', sade Sieyès avgörande, 'och våra intressen överensstämma med fosterlandets.' — 'En sällsynt sak', sade diplomaten leende. — 'Man måste gripa verket an', tillade Fouché; 'bataljen levereras, och Melas har överlägsen styrka. Genua har givit sig, och Masséna har begått det felet att inskeppa sig till Antibes; det är sålunda inte säkert, att han kan förena sig med Bonaparte, som förblir hänvisad till sina egna krafter.'

— 'Vem har givit er dessa underrättelser?' frågade Carnot.

— 'De äro säkra', svarade Fouché. 'Ni får kuriren vid börstimmen.'

»De där gjorde inga omständigheter», sade de Marsay leende och teg ett ögonblick. — »'Men', sade Fouché, 'vi skola inte kunna organisera klubbarna, väcka patriotismen och förändra konstitutionen först i samma stund som underrättelsen om nederlaget kommer. Vår 18 brumaire måste vara färdig.' — 'Låt oss överlämna den saken åt polisministern', sade diplomaten, 'och misstro Lucien' (Lucien var vid denna tid inrikesminister). — 'Jag skall häkta honom', sade Fouché. — 'Mina herrar', utropade Sieyès, 'vårt direktorium skall inte utsättas för anarkistiska föränd-200

ringar. Vi skola organisera ett fåmannavälde, en senat på livstid, en väld kammare, som skall ligga i våra händer; ty vi skola draga nytta av det förflutnas fel.' — 'Med det systemet skall jag ha freden', sade biskopen. — 'Skaffa mig en säker person till att korrespondera med Moreau, ty armén i Tyskland skall bli vår enda resurs!' utropade Carnot, som varit försänkt i djupa tankar.»

Efter en paus återtog de Marsay: »Dessa män hade i själva verket rätt, mina herrar! De voro stora under denna tid, och jag skulle gjort som de.»

»'Mina herrar', utropade Sieyès med allvarsam och högtidlig röst», sade de Marsay, i det han återtog sin berättelse. »Detta ord: 'mina herrar!' förstods fullkomligt: alla blickar uttryckte samma tro, samma löfte om en absolut tystnad, en fullständig solidaritet för den händelse Bonaparte skulle återkomma som segrare. — 'Vi veta alla vad vi ha att göra', tillade Fouché. Sieyès hade helt sakta dragit regeln från dörren, hans fina prästöra hade gjort honom en god tjänst. Lucien inträdde. — 'Goda nyheter, mina herrar! En kurir medför några rader från förste konsuln till fru Bonaparte: han har börjat med att vinna segern vid Montebello.' De tre ministrarna sågo på varandra. — 'Är det en allmän batalj?' frågade Carnot. — 'Nej, en strid, i vilken Lannes höljt sig med ära. Drabbningen har varit blodig. Anfallen med tiotusen man av adertontusen räddades han av en divison, som sändes till hans hjälp. Ott drevs på flykten. Melas' operationslinje är i alla händelser bruten.' — 'När stod drabbningen?' frågade Carnot. — 'Den åttonde', sade Lucien. — 'Vi ha nu den trettonde', återtog den sakkunnige ministern; 'nåväl, efter all sannolikhet avgöres Frankrikes öde i denna stund, medan vi samtala.' (Slaget vid Marengo började i själva verket den 14 juni i soluppgången.) — 'Fyra dagars dödlig väntan!' sade Lucien. — 'Dödlig?' återtog utrikesministern kallt med frågande min. — 'Fyra dagar', sade Fouché. Ett ögonvittne har för mig bekräftat, att de båda konsulerna erforo dessa detaljer, då de sex personerna åter inträdde i salongen — klockan var då fyra på morgonen. Fouché gick först. Se här vad han gjorde med en infer-201

nalisk och tyst verksamhet, detta dunkla, djupa, utomordentliga, föga kända snille, som emellertid varit lika stort som Filip II:s, Tiberius' och Borgias. I affären vid Wal-cheren visade han sig som en fulländad militär, en stor politiker, en förutseende administratör. Han var den enda minister, som Napoleon haft. Som ni vet, skrämde han vid detta tillfälle Napoleon. Fouché, Masséna och prinsen äro de tre största män, de skarpaste huvuden i diplomatien, kriget och styrelsen, som jag känner. Om Napoleon öppet och ärligt förenat dem med sitt verk, skulle intet Europa mera funnits, utan ett vidsträckt franskt välde. Fouché övergav inte Napoleon förrän han såg Sieyès och prins Talleyrand skjutna åt sidan. Under loppet av tre dagar hade Fouché, medan han dolde den hand, som rörde upp askan på denna härd, organiserat denna allmänna ångest, som tyngde på hela Frankrike, och

återupplivat den republikanska energien från 1793. Som man måste upplysa denna dunkla vrå av vår historia, vill jag säga, att denna agitation, utgången från den, som höll det gamla Bergets alla trådar, åstadkom republikanska komplotter, vilka hotade förste konsulns liv efter segern vid Marengo. Det var medvetandet om det onda, vartill han var upphovsman, som gav honom kraft att för Bonaparte, trots dennes motsatta åsikt, utpeka republikanerna såsom mera inblandade i dessa företag än rojalisterna. Fouché var en beundransvärd människokännare; han räknade på Sieyès för hans besvikna ärelystnads skull, på herr de Talleyrand, därför att han var en förnäm herre, på Carnot på grund av hans djupa hederlighet; men han fruktade vår man från denna afton och snärjde honom för den skull på följande sätt. På den tiden var han rätt och slätt Malin, Malin, som korresponderade med Ludvig XVIII. Polisministern tvang honom att uppsätta den revolutionära regeringens proklamationer, dess beslut och påbud, förklaringen att deltagarna i den 18 brumaire ställdes utom lagen; än mer, det blev denne medbrottsling mot sin vilja, som lät trycka dem i det nödvändiga antalet exemplar och som höll packorna i beredskap i sitt hem. Tryckaren häktades såsom konspiratör, ty man hade valt en revolutionär bok-202

tryckare, och polisen släppte honom först två månader efteråt. Denne man dog 1816 i tron på en sammansvärjning av montagnarder. En av de egendomligaste scener, Fouchés polis uppfört, är utan motsägelse den, som orsakades av den förste kurir, som mottogs av den tidens förnämste bankir och som tillkännagav förlusten av slaget vid Marengo. Lyckan förklarade sig, såsom man torde erinra sig, först omkring klockan sju på aftonen för Napoleon. Den agent, som av finanskungen sändes till krigsskådeplatsen, ansåg vid middagstiden den franska armén nästan tillintetgjord och skyndade sig att avsända en kurir. Polisministern lät hämta affischörerna och utroparna, och en av hans hantlangare kom med en dragkärra med trycksaker, då aftonkuriren, som rest med utomordentlig skyndsamhet, spridde underrättelsen om den seger, som gjorde Frankrike alldeles tokigt av glädje. På börsen gjordes betydliga förluster. Men samlingen av affischörer och utropare, som skulle förkunna att deltagarna i 18 brumaire ställts utom lagen och Bonapartes politiska död, kvarhöllos och måste vänta, till dess man hunnit trycka de proklamationer och plakat, i vilka förste konsulns seger höjdes till skyarna. Gondreville, på vilken hela ansvaret för komplotten kunde falla, blev så förskräckt, att han lastade packorna på vagnar och nattetid förde dem till Gondreville, där han utan tvivel inlåste dessa farliga papper i källaren till slottet, som han köpt av en person vid namn... han gjorde honom sedan till president för en kejserlig domstol... Marion! Därefter återkom han till Paris i tillräckligt god tid för att lyckönska förste konsuln. Som man vet, skyndade Napoleon med en förfärande hastighet efter slaget vid Marengo från Italien till Frankrike; men för dem, som i grunden känna denna tids hemliga historia, står det fast, att hans skyndsamhet hade till skäl ett brev från Lucien. Inrikesministern hade märkt Bergpartiets hållning, och utan att veta varifrån vinden blåste fruktade han stormen. Ur stånd att misstänka de tre ministrarna, tillskrev han denna rörelse det hat, hans broder frammanat den 18 brumaire, och den fasta tro 1793 års män hade på ohjälpligt nederlag i Italien. Ropet:203

'Död åt tyrannen!' som han hörde i Saint-CIoud, återljöd ständigt i Luciens öron. Slaget vid Marengo kvarhöll Napoleon på Lombardiets fält till den 25 juni, och den 2 juli kom han till Frankrike. Man kan tänka sig de fem konspiratörernas utseende, då de i Tuilerierna lyckönskade förste konsuln till hans seger. I själva salongen sade Fouché till tribunen — ty Malin har också varit tribun — att han skulle vänta ännu en liten tid och att allt ännu icke var slut. Varken Fouché eller herr de Talleyrand tyckte, att Bonaparte ännu var så förmäld med revolutionen som de själva, och de spände honom framför denna för sin egen räkning genom hertigens av Enghien död. Prinsens avrättning sammanhänger genom tydliga förgreningar med de ränker, som spunnos i utrikesminister-hotellet under fälttåget vid Marengo. För den, som känt väl underrättade personer, är det numera alldeles tydligt, att Napoleon lurades som ett barn av herr de Talleyrand och Fouché, vilka ville åstadkomma hans ohjälpliga brytning med huset Bourbon, vars sändebud vid denna tid sökte underhandlingar med förste konsuln.

»Talleyrand, som spelade sitt parti whist hos fru de Luynes, sade då en av de personer, som hörde det, tog klockan tre på morgonen upp sin klocka, avbröt spelet och frågade plötsligt utan övergång sina tre medspelande, om prinsen av Condé hade andra barn än hertigen av Enghien. En sådan besynnerlig fråga i herr de Talleyrands mun väckte stor överraskning — 'Varför frågar ni vad ni själv så väl vet?' sade man. — 'Det är för att underrätta er, att i denna stund upphör huset Condé att finnas till.' Men herr de Talleyrand hade alltifrån aftonens början

varit i hotel de Luynes och visste utan tvivel, att Bonaparte omöjligen kunde bevilja nåd.»

»Men», sade Rastignac till de Marsay, »i allt detta ser jag inte fru de Cinq-Cygne.»

»Ah, ni var så ung, kära vän, att jag glömde slutet; ni känner till grevens av Gondreville bortförande och rättegången med anledning av denna, som blev orsaken till de båda de Simeuses och den äldre d'Hauteserres död samt att den yngre genom sitt giftermål med fröken de204

Cinq-Cygne blev greve och därefter markis de Cinq-Cygne.»

De Marsay, som därom bads av flera personer, vilka icke kände till detta äventyr, berättade processen och förklarade, att de fem okända voro hantlangare vid kejsardömets allmänna polis, vilka fått i uppdrag att förstöra de tryckpackor, greve de Gondreville just nyss bränt upp, då han ansåg kejsardömet tryggat. »Jag misstänker», sade han, »att Fouché på samma gång låtit eftersöka bevis på Gondrevilles korrespondens med Ludvig XVIII, med vilken han ständigt stod i beröring till och med under skräckregeringen. Men i denna förfärliga historia ingrep också hämndbegäret från den förnämste av polisagenter, som lever ännu och utmärkt sig för häpnadsväckande bedrifter, en av dessa store män i underordnad ställning, vilka aldrig kunna ersättas. Det tyckes som om fröken de Cinq-Cygne misshandlat honom, då han kom för att häkta herrarna de Simeuse. Där har ni, min fru, hela hemligheten i denna affär; ni kan förklara den för markisinnan de Cinq-Cygne och låta henne förstå, varför Ludvig XVIII iakttagit tystnad.»

Paris, januari 1841.